REVOLUTIUNEA ROMANA

DIN

ANULU 1848 - MUȘATOIUL

de

ALESSANDRU PELIMON

BUCURESCI

Typ. Th. Michaiescu si Vaidescu, Strada Stirbey-Voda Nr. 11

1868

www.digibuc.ro

Câte essemplare nu vor purta subsemnătura mea le voiŭ considera ca contra-făcute.

www.digibuc.ro

REVOLUȚIUNEA ROMÂNĂ

DIN

ANUL 1848 - MUȘATOIUL

www.digibuc.ro

I

Plaiul și comuna Novacii

Trecênd cine-va mărețele maluri ale Olteţuluĭ, d'a merge la Tîrgu-Jiuluĭ, nu póte rĕmânea nemiș-cat de câte i se represintă dinaintea ochilor, ș'a nu se simţi aprins de entusiasmŭ, întêlnind pretutindeni urmele eroilor Mircea, Michaĭ Bravul și Mateĭ Basa-rabŭ... Se lasă aci spre drépta monastirea Polovra-ciĭ, renumită pentru posiţiunea eĭ, dinaintea a doĭ munţi scarposĭ, cu peștera cea însemnată: Polovra-ciĭ—; de unde Olteţul ese spre a merge să adape câm-piile Olteniei, cu pădurile seculare ale Ciuturóeĭ, saŭ ale monastireĭ Căluiul, fundată de Clucerul Radu Buzescu, și de frate-seŭ Spătarul Preda, ilustri căpi-tanĭ cari aŭ însoţit pe Michaĭ în campania din Tran-silvania!.. Olteţul dar curge din gura a doĭ munţi a cărora înfăţișare e gigantescă; formédă albia sa p'între dealurĭ și câmpiĭ acoperite cu pădurĭ, trece p'a-lăturea cu multe orășele și comune; salută de departe Brâncoveniĭ: locul nasceri luĭ Mateĭ Aga devenit Domnŭ, și merge a 'șĭ amesteca apele sale cu a le Oltuluĭ, maĭ sus ce-va de Caracal.

Maĭ departe de acesta vine Jiiul, isvorênd din mi-

www.digibuc.ro

sce stâncĭ de peste hotarul ţereĭ; duce cursul sĕŭ cotind prin Carpaţĭ, formédă poiănĭ frumóse şi cascade pitorescĭ, trece pe lângă schitul Lainicilor, încongiură cu multe graţiĭ uă parte a oraşuluĭ Tîrgu-Jiuluĭ, revărsându-se împregiurul a maĭ multe insulete verdinde cu aninĭ şi cu uă plăcută érbă de păşune; el oglindesce în undele sale cristaline dealurĭ şi tîrgurĭ renumite; lasă pe şesul ţermurilor sale uă fericită fertilitate holdelor şi grădinelor; se duce ca cum ar' uita la uă mică distanţă pe Craiova, unde atinge antica monastire Bucovĕţul, care şi e jumătate surpată de valurile sale, şi merge a se arunca în Dunăre, la Pechetŭ, în dreptul Rachoveĭ.

De la Polovracĭ dar, maĭ 'nainte d'a ajunge visitatorul la tîrguleţul al căruia aspectŭ sémănă cu numele care 'l pórtă: Piţicu, — ţiind mereŭ ochiĭ pe trîmba munţilor care se redică şi se légă ca un lanţŭ, saŭ ca un pĕrete de ferŭ, înălţând vîrfurĭ pĕnă la nuorĭ, şi înveliţĭ maĭ tot-d'auna de céţă; cu nisce văĭ profunde şi rîpóse, acoperiţĭ cu imense păduri de făgetŭ şi de bradĭ, şi abea întrerupţĭ icĭ, colo de cursul rîurilor, precum: Galbenul şi Gilortul; privind despre Cernădia şi Baia-de-fer, comune care sunt cu totul aşedate la piciórele munţilorŭ, se vede de uă-dată p'între culminile cele stâncóse de munţĭ, la acea înălţime admirabile, nisce căsuţe construite din bârne de moliftŭ, atât de mititele părĕndu-se din depărtare, precum ar' fi nisce jucăriĭ de copiĭ, în cât abia le póte distinge ochiul pe d'asupra rîpelor de la Baia, de unde curge rîuleţul Galbenul. Acolo dar pe acea

www.digibuc.ro

înălţime unde se vĕdŭ căsuţele, este renumitul şi admirabilul munte Muşătoiul, situat la uă culme îndestul de măréţă, dar earăşĭ îndestul de aprópe, pentru ca visitatorul să pótĕ, de pe înălţimea luĭ, contâmpla câmpiile fertile şi pompósele plaiurĭ din Gorjĭ.

Puţin maĭ 'nainte de comuna Cernădia, şi de tot în faça Piţiculuĭ, se redică uă comună însemnată, numită Novaciĭ. 'Acésta prin populaţia eĭ numerósă, şi aspectul ce şi 'l represintă la piciorul unuĭ munte rîposŭ, se pare ca cum ar' fi centrul plaĭuluĭ cu ast nume.

D'asupra sa se desfăşură, cu uă formă maĭ mult de cât colosală, plaiul care se termină la înălţime cu vîrful unuĭ munte numit Cornişul, cel ce se pare a fi cu totul vîrît în cerŭ. Maĭ sus de acolo, şi maĭ înlăuntru Carpaţilor, este ḑărit de departe un vîrfŭ de uă formă conică; şi care, întocmaĭ ca uă ḑeitate carpatină, acoperită de céţă şi de néoa eternă lângă dînsul, dispută, în înălţime, cu Parengul, care vine în faça sa, ş'a le căruia stâncĭ şi vîrfurĭ sunt vĕḑute din Tîrgu-Jiiuluĭ; cel ce cu tot dreptul cuvîntŭ s'ar' ḑice a fi patriarchul munţilor acestuĭ districtŭ.

Locuitoriĭ din Novacĭ, uă mare parte se numescŭ Ungurenĭ, saŭ Mocanĭ. Eĭ diferă óre cum în costume şi obiceiurĭ de restul populaţii.

Femeia Ungurénca pórtă pe capŭ un fel de turbanŭ albŭ umflat maĭ mult de uă parte şi de ceelaltă turtit, se légă pe sub bărbie, peste acesta, earăşĭ cu uă legătură albă, care îĭ arată capul de uă mărime desproporţionată. Restul îmbrăcămînteĭ sale e

www.digibuc.ro

cojocul, peptarul tot asemenĭ din peĭ de óie, fota, ciórecĭ și opincile, încălțată fiind precum sunt bărbațiĭ. Bărbatul este cu uă căciulă ca cum ar' pune pe capŭ uă óie întrégă, cu lîna lățósă pe din afară, și tot asemenĭ, precum arătarămŭ despre femeĭ, cu cojocŭ, încinși cu un chimirŭ de pele, latŭ, peste mĭdlocŭ, cămașa lăsată afară pĕnă d'asupra genunchiuluĭ, cu picĭórele înfășurate cu obiele albe gróse de lînă în opincă.

Este óre care analogie între portul acestor ómenĭ cu caracterul lor ceva cam sĕlbatecŭ și astuțiosŭ. Eĭ sunt dedațĭ la păstoritul oilor ș'al vitelor și la comerciul de lînă și de brânzeturĭ. Eĭ maĭ rar se încusecréḑă cu restul populației; și cu tóte că și unĭ și alțĭ sunt Românĭ, relația ce o aŭ între dînșĭ e numaĭ cât privesce afacerile de comerciŭ.

Costumul Românilor din ḑisele comune, constă: femeia avĕnd pe cap uă mărămă albă țesută de inŭ, saŭ cânipă, pe la căpătîie vărgată cu burangicŭ; o pórtă așeḑată d'asupra unuĭ conciŭ țuguiatŭ în vîrfŭ, cât se póte maĭ bine pusă, ca căpĕtîile să remâie pe spate; un cojocelŭ lucrat de la tîrgul Cărbunescilor, saŭ de Tîrgu-Jiiuluĭ, cu florĭ colorate de mătase pe la mărginĭ; cu uă catrință, saŭ uă fustă învóltă roșie, saŭ civită, care se înfoiaḑă împregiuru-ĭ; și cu piciorul desculțŭ, spălat în undele Gilortuluĭ, saŭ cu nisce pantofĭ cu ciorapĭ groșĭ; și cu furca în brîŭ înfiptă, ea merge pe poiana verde, prin liveḑile de prunĭ, torcĕnd caerul de lînă albă, spre a face soțuluĭ și copiilor îmbrăcăminte; saŭ ducĕnd pe crește-

www.digibuc.ro

tul capului vadra plină cu apă, așeḑată pe un colacŭ format dintr'un șervetŭ, viind de la isvorŭ spre casă. Astfel ea aparé plină de graţiĭ și șveltă, și nu lasă nicĭ uă ocasiune d'a se arăta bărbată în menagiul caseĭ și la lucru câmpuluĭ, prășind porumbul alăturea cu bărbatul eĭ, saŭ cultivând cànipa și inul, în grădina de lângă casă.

Bărbatul, — numit de femeiă omul eĭ, pórtă uă căciulă mititică în creștetul capuluĭ, și maĭ adese orĭ pusă cam pe uă parte, cămașa cu mânicĭ largĭ, cusută cu altiţe, și cu gulerul fórte îngustŭ, ciórecĭ de uă dimie albă ce îĭ pórtă pré jos càḑuţĭ, lăsându-ĭ desvălite tóte părţile maĭ jos de miḑlocŭ, în cât se pare că-ĭ ar sta să caḑă în tot momentul, și avĕnd uă curea îngustă pe d'asupra brînișoruluĭ; cu un cojocel de óie scurticel la peptŭ, încins fiind numaĭ cu un brîuleţŭ, saŭ cu un chimirașŭ, și încălţat saŭ cu opincĭ, saŭ cu nisce cisme gróse. El are în espresiunea chipuluĭ seŭ multă vigóre, și ochi luĭ sunt înflăcărațĭ. Cea maĭ mare parte din locuitorĭ sunt vînătorĭ și facŭ comerciul cu scânduri și cu pescuitul păstrăvilor. Eĭ sunt bravĭ și robustĭ, înfruntă la orĭ ce moment mórtea, sunt prea cuteḑătorĭ, fórte aprinșĭ, și una din plăcerile lor este când póte a da peptŭ cu ursul, fiind armat numaĭ de un toporașŭ, saŭ de uă măciucă scósă dintr'uă rădăcină de tufanŭ.

Vede cineva în comuna Novacĭĭ, ce este formată din douĕ liniĭ principale de locuinţe, trăind aci la un loc Ungurenĭĭ și Românĭĭ; dintre care ceĭ d'ântîĭ se bucură de reputaţia de averĭ însemnate din speculile ce le facŭ cu păstoritul vitelor, ear ceĭ d'al doilea, se mân-

www.digibuc.ro

drescŭ că la 1848 fură eĭ ceĭ d'ântîĭ cari respunseră la apelul ce le făcuse renumitul Magherul, în tabăra de la Caracal şi la Troian, lângă Rŏmnicŭ.

Pe lângă acele posiţiunĭ romantice, acolo este vadul de trecĕtórea vitelor şi a oilor în munţĭ precum şi în Transilvania, ducĕnd pe nisce drumuleţe şi pe potecĭ în susul plaiuluĭ muntosŭ. Se arată uă sumă de lucrurĭ importante pe cursul apeĭ Gilortuluĭ, care curge prin miḑlocul asteĭ comune, precum morĭ, jógăre de tăiatŭ scândurĭ şi tot felul de lucrurĭ. Dar ceea ce e maĭ principale, véra găsesce cineva tot felul de fisionomiĭ şi fel de fel de costume, în care s'amestecă şi chiar moda francesă, a atâtor peregrinĭ de prin oraşe: femeĭ şi bărbaţĭ cari visitéḑă munţiĭ; şi uniĭ debilĭ suferinḑĭ, cari rĕmânŭ câte-va ḑile la piciorul plaiuluĭ, pĕnă să se gătéscă de suire, spre a merge să petrécĕ luna luĭ Iulie şi jumĕtatea luĭ Augustŭ, pe acel frumosŭ munte Muşătoiul, a le căruia locuinţe se vĕḑŭ, de pe drumul dintre Polovracĭ şi tîrguleţul Piţicŭ, care e aprópe una cu Novaciĭ.

Pe acest munte, doĭ bărbaţĭ însemnaţĭ, unul generalul Tel şi altul Maiorul Pleşoianul, ceĭ dântîĭ cari luară parte activă: (unul cu batalionul ce comanda, ca Maiorŭ, şi cela-l-alt cu róta ce comanda, ca căpitan,) în mişcarea şi redicarea stindarduluĭ revoluţiuneĭ în 1848, la punctulŭ Islaz, şclt; venind şi petrecĕnd eĭ în acest munte, sunt acum vre uă ḑece anĭ, făcéŭ încă pe păstorĭ a vorbi adese orĭ de dînşiĭ, şi 'ĭ provoca, între istoriile cu care se ocupŭ eĭ şeḑĕnd pe lângă focŭ, a nara împregiurărĭ şi

www.digibuc.ro

fapte din acel anŭ; aflându-se chiar dintre dînșii unii cari aŭ servit în cadrele ostireĭ, sâŭ între glóțele neregulate de panduri. Revoluțiunea fiind totd'auna făcută de popul și pentru populŭ, ca faptă a sa, transmitem dar narațiunea eĭ istorică, în mijlocul populuĭ păstorĭ și plugarĭ, în sînul Carpaților . . Acésta dete nascere ideeĭ care conține istoriculŭ ce va urma.

www.digibuc.ro

II.

Muntele Muşătoiul.

Uă serbătóre însoţită de sunete de bucurie umple valea şi tot plaiul, la întîia suire a păstorilor cu vitele, cam pe la Înălţare, din comuna Novacii. Ce mişcare se vede? ce chiote se rĕdică din tóte părţile? Oamenii şi vitele, oile şi copii, cu toţi par'că sĕrbătorescŭ ḑiua acésta, şi pĕnă chiar şi câini, custoḑi ai turmelor, daŭ semnalul, prin lătrătura lor.

Păstorii sunt înturnaţi cu oile de la marginea Dunării, saŭ de la bălţi. Femeile şi copii îi întâmpină cu multă plăcere, pentru că mai revĕḑŭ pe fraţii lor sănătoşi şi vitişórele de care se despărţiră de pe la jumĕtatea luĭ Septembre, anul trecut, când se scoborîră şi pleçară spre bălţi. Fumul începe a se arăta de la tulpina vre unuĭ copaciŭ căḑut de vijelii, unde copii păstorilor aprind focurĭ ca să se încălḑéscĕ. Cóstele şi spinarea dealurilor sunt acoperite; caiĭ şi asiniĭ mergŭ înainte, ca uă avangardă cu clopote la gŏtŭ. Câini tot-d'auna pe lângă păstorĭ, nu lipsescŭ d'a şĭ face datoria-le, şi se gudulescŭ pe lângă un băiţelŭ ce'l vede cu codru în mâinĭ

www.digibuc.ro

În mijlocul a sute și mii de mânzate, mai mulți samari încărcați cu găleți și cu cazane, în care se mulgu oile și se închiagă laptele la stâni, formédă un fel de centru, unde baciul, ca un general, dă ordine acestor trupe, și păstoreii, cu fluerul și cu cavalul la gură, mână oile ce mergu păscendu érbă încă fragetă, după luatul zăpedilor.

Iernile aici sunt geróse și viscolóse. — Ninge formând mari troieni. Primăvéra cadu ploi continue, și mai de multe ori cu spicu de zăpadă. Vînturile sunt iuți și aspre; nopțile sunt friguróse; diua timpul variadă pré desu, aci s'arată sórele strălucind, și aci de nă dată un nuoru negurosu învelesce atmosfera.

Dar îndată ce luna lui Cereșaru a espiratu și intră a lui Cuptoru, timpul se restabilesce. Uă plăcută căldură se simte diua; călétorulu póte gusta plăcerea repausului la umbra molifților.

Păstorii cântând doine amoróse, védu turma formându-se în grupe mari, făcend oile adăpostu una alteia, ear mieii, deosebiți de mamele loru, sări cu sburdălnicie pre colnice și prin vălcele.

În August timpul este restabilit de tot; putemu acésta lună a o numi véra munților.—

Ce este însă acea caravană de numeroși bărbați și femei vestmîntați cu costume de fantasie care ducu cu dînși uă suită numerósă, mergendu toți călări pe nisce cai mici deprinși pe pétră și suie stâncele cele mai scarpóse și plaiurile cele repedi? În fruntea acestei întinse trupe se vede Ungurénulu

www.digibuc.ro

stând ghemuitŭ pe calŭ, cu uă sarică lăţósă, pe de desubt încojocit, şi cu căciula cea straordinare de mare, şi cu pĕrul ce-va sburlit ce îĭ despropoţionédă capul; mergĕnd încet şi cu tactŭ, duce după el, maĭ mulţĭ caĭ încărcaţĭ cu tot felulŭ de bagage şi sacĭ plinĭ cu merinde, de pe la tîrgurĭ.

Visitatoriĭ ceĭ numeroşĭ, cari se dispunŭ de a rĕmânea cel mult pentru lulie şi jumĕtatea luĭ August în sînul munţilor, vinŭântîiŭ la Novacĭ, şi d'acolo, închiriind caĭ d'aĭ Ungurenilor, călărĭ şi muniţiaţĭ cu de tóte cele de lipsă, începe a sui, cu chipul sus dis, plaiul şi munţiĭ unul după altul, pĕnă la acel locŭ unde vorŭ a se restabili pe lângă stânĭ. Uă mare parte din eĭ aŭ şi case închiriate pe Muşătoiul.

Tot urcând maĭ multe ore, în fatigă şi mereŭ asudând, trecĕnd în sus stâncile de nisce forme curióse, pe lângă care drumul se formédă în zigzagurĭ, şi oprindu-se adese orĭ sub crăcile cele enorme a le unuĭ stejarŭ bătrânŭ, călătoriĭ punŭ ochii pe un piscŭ, saŭ vîrfŭ în formă conică, şi ar' dice că acolo se terminä călĕtoria lor; fiind că maĭ sus de acolo e numaĭ cerul cu care par'că e împreunat acel piscŭ de munte; dar eĭ când aŭ ajunsŭ acolo vĕdŭ un altul şi maĭ sus, şi maĭ înaltŭ, şi cât s'ar sui de mult mereŭ se repetă vedereĭ lor, acele culminĭ, care de care şi maĭ depărtate şi maĭ anevoióse de suitŭ.

Eĭ sunt tăbărîţĭ la Florile-Albe: un locŭ deschis, a căruia posiţiune se aséměnă pré mult cu numele ce'l pórtă. Parengul se pare de aci aşa de a-

www.digibuc.ro

própe, ca cum ar' putea cine-va a întinde mâna spre a'l ajunge.

Pe uă poiană plăcută aci staŭ înșirate câte-va case construite de bârne: acestea sunt casarmele grănicerilor când se retrage cordonul tómna și primăvéra, și se face numĕrătórea oilor, a le păstorilorŭ Ardelenĭ.

Un aerŭ curat se simte aci. Vîntul mișcă cu putere rămurile copacilorŭ din văile care mărginescŭ Florile-Albe. Maĭ în susŭ, spre drépta, este Cerbul și Cornișul, nisce vîrfurĭ de munțĭ, pe după care drumul merge în linie curbă, ocolind pe cel din urmă, precum ar' ocoli cineva uă cetate fortificată. Din distanță în distanță se găsescŭ fontânĭ cu uà apă escelintă. Érba ce o calcă păstoriĭ cu vitele lorŭ este móle și alunicósă, ca cum ar' fi unsă, ear coloritul cel verde și semănat de florĭ, care se vede pe acest tapetŭ, este cu totul încântătorŭ.

Maĭ 'nainte spre stînga, se lungesce uă vale pădurósă de făgetŭ cu un aspectŭ fórte selbatecŭ, care corespunde cu sînul munteluĭ celuĭ maĭ înaltŭ. P'acolo fiind calea urșilor, când se scobóră eĭ tómna prin plaiŭ, un Român numit Oprea Ursul, ș'a aședat locuința tocmaĭ în calea lor. El e cunoscut ca cel maĭ renumit vînătorŭ de urșĭ, precum în Africa francesă era Iuliŭ Jerard ucidĕtorul de leĭ.

Peile ce el adună, a le urșilor ucișĭ, se urcă la un însemnat numĕrŭ.

Precum Tudor Vladimirescu, essersânduși óstea cea de panduri, una din cercările ce el făcea vînătorilor

www.digibuc.ro

ceĭ maĭ distinşĭ, era d'a lua eĭ cu glonţul un oŭ pus pe creştetul capuluĭ vre unuĭ oşteanŭ, fără a'l atinge cât de puţin, tot asemenĭ şi Oprea este sigur de fie ce glonţŭ eşit dintr'uă puşculiţă ce o are, cu ţeava şi oţelele legate cu vre un curmeiŭ de aţă, saŭ de teiŭ; cŏcĭ altminterĭ periculul nu se póte descrie cât póte fi de mare, în faça feareĭ îverşunate cu care el se luptă, daca nu va fi bine lovită.

Oprea ochesce şi dă focŭ când ursul este şése paşĭ lângă el.

De multe orĭ întâlnesce cineva pe Oprea eşind din vre una din acele văĭ la Florile-Albe, la Rânca, saŭ la Dalbanul, şi suindu-se spre Păpuşa, saŭ ocolind pe la Titvele, cóstele cele acoperite cu jipŭ şi cu enuperĭ, cu vre un copilŭ lângă el, ţiind puşca la subţióre-ĭ, mergĕnd încet şi puţin cam gîrbovit.

Ajunşĭ visitatori noştrĭ sub Cornişul-Mare şi sub pólele renumiteĭ măguri a Păpuşeĭ, lângă care se ḑărresce zăcĕnd néua eternă, acolo este aprópe terminul călĕtorieĭ ce ş'aŭ propus a face. Se deschide acolo uă vale profundă numită bărcŭ. Acéstă vale este acopérită de braḑĭ înalţĭ şi icĭ colea cu câte un sorbŭ, acel arbore cu fructele ca uă glădărie de mărgéne; şi în fundul eĭ curgĕnd un rîuleţŭ limpede ca cristalul, ş'a le căruia ape se înmulţescŭ prin isvórele ce curgŭ de prin maluri, lăsând uă dulce murmură pretutindenĭ, ear cascadele ce se formédă arucându-se aceste ape peste petrele şi peste buştenii arborilor căḑuţĭ de vijeliĭ, scotŭ uă mugire de care resună stâncile şi pădurea.

www.digibuc.ro

Nu găsesce cineva alte drumuri de a pătrunde în aceste adîncimi umbróse, de cât nisce potecuţe de piciorŭ, şi pe unde calul cel deprinsŭ cu asemenea locuri, abia póte umbla călcând cu copita şi sprijininduse pe cea mai mică petricică, şi de multe ori stă ca cum ar' rĕmânea spânzurat în aerŭ. Câte un arbore smuls de puterea crivĕţuluĭ, cu rădăcinile drept în sus, şi de uă lungime şi grosime estremă, în cât póte coprinde uă parte din fundul văiĭ, servesce de punte, peste apele rîuleţuluĭ, şi pe care oile şi ómenii în bună voe potŭ trece.

Vede cineva din marginea bărculuĭ, dincolo în partea opusă, jarişte a (pădurea cea doborîtă de uraganŭ) aĭ căruia arburi uscaţi, sémĕnă cu catartele uneĭ flote înşiruite pe marginea mărei.

Maĭ încóce sunt stânile şi casele de locuit. — Acolo este romanticul şi pitorescul munte Muşătoiul, unde mergŭ şi se instală visitatori nostri, şi unde petrecuseră sus ḑişiĭ militari din patru-ḑeci şi opt...

Muşătoiul are forma unuĭ amfiteatru: uă pantă care uşurel se scobóră pĕnă în pădurea cea de molifţi, saŭ cetină, care asemenĭ se numesce tot bărcŭ.

Pe acest costişŭ încărcat cu atâtea lucruri ce le descriserămŭ, în timpul cel îndulcit de căldurile veriĭ, se adună la un locŭ păstoriĭ şi visitatoriĭ, trăind prin locuinţele lor, şi împreună petrecĕnd cu toţi. Câiniĭ apără turmele de feara deprădătóre ce vine în adîncul nopţiĭ; oile pascŭ prin bărcŭ şi pe dealuri; vacĭ, boĭ şi caĭ staŭ îngrupaţi pe poiănĭ; copiĭ şi câiniĭ se jocŭ pe la stâne; păstoriĭ facŭ a re-

www.digibuc.ro

suna văile de cântecul tilincelor și al fluerului, și visitatorii asemeni se preumblă în tóte părțile bĕnd zerul și trăind frugalŭ. Nu lipsesce însă și aci aceea ce se face în capitală și prin orașe, adică a se face micĭ intrigĭ, a vorbi politică, a juca cărți ș'a se despuia unii pe alții în stosŭ.

Lîngă femeia săteanului se preumblă dama cea cochetă; și limba francesă, limba universalĕ a salónelor, se aude și aicĭ. Politicĭ de tóte locurile și de tóte ținutele, cu câte un ziarŭ în mână, (ceĭ maĭ mulți învestiți cu câte un cojocŭ lungŭ și reținându-se, ca păstoriĭ, pe câte un ciomagŭ) uniĭ mulțiămiți și alți nemulțiămiți de starea lucrurilor, punŭ țéra la cale, saŭ prediccŭ vijeliea ce are a se isca între deputați, în sesiunile uneĭ viitóre camere, șcl t...

Astfel este viața în timpul veriĭ pe muntele Mușătoiul! — acestea sunt florile găsite și culese în câmpiĭ și munțiĭ patrieĭ nóstre! . . .

Am ținut în căsuțele acestea și în cercurile visitatorilor, se petrecŭ galanteriĭ, spiritŭ cheltuit de vorbe și câte și maĭ câte; la stâne însă se aude cântarea fluerului, a vre unuĭ păstorel care șéde dinnaintea focului unde baciul, saŭ femeile, curăță gălețile în care se aduce laptele și îl închiagă.

Boiariĭ, ca să ținemŭ așa, petrecŭ în felul cum sunt deprinșĭ; păstoriĭ se bucură de un traiŭ simplu, de repaosŭ după lucru, și se adăpostescŭ la stâne, de asprimile timpului.

Dar ceea ce le dă maĭ mult de vorbă, și ceea ce 'ĭ preocupă adeseorĭ, e câte uă istorióră amoró-

www.digibuc.ro

să a vre-uneĭ fete frumóse cu vre un flăcăŭ june, pe care ea îl iubesce.

Acésta nu lipsesce pretutindenĭ și între tóte clasele.

Însă să ne oprimŭ la stână, să observămŭ acele amoruri inocente ale junilor, pe care uă moralitate tradițională și religiósă 'i ține în ordine.

Eĭ privescŭ acésta cu uă sântă datorie, și de care credŭ că nu se potŭ abate, fără a remânea nepedepsiți.

Eĭ vorbescŭ între dînși, șoptind unul altuia, și descoperind prin căutătura ochilor, pasiunile de care sunt înflăcărați.

Unii juni sunt geloși că de peste munți, de peste hotaru, a venit un june Poiănarŭ; de la satul Poiana june instruitŭ care cere a lua în căsătorie pe Maria cea deșteptă și prea frumósă: Maria, unica fiică și nepótă a luĭ Pĕtru, ce e asemenĭ înavuțită în oĭ și în caĭ ca și junele Poiănaru care o cere.

Maria nu s'a putut pronunța într'acésta maĭ nainte de a veni tatăl eĭ ce trăesce retras, ca un sihastru, la monastirea Lainicilor.

Ea a rĕmas mică fără mamă, și fratele mameĭ eĭ, Pĕtru, a crescut-o la casa sa și a adoptat-o de fiica sa, ne-avĕnd el alți fii.

Tata Marii a fost unul dintre pompieriĭ scăpați răniți în lupta din Dealul-Spiri, la 1848. El se numea Constantin.

Nefericit omul că ș'a perdut soția pe care a iubit-o ca viața, însurat îndată în urma aceluĭ eveni-

www.digibuc.ro

mentŭ, a fost încredinţat pe copilul luĭ, cumnatuluĭ seŭ, şi el s'a retras la monastire, spre a găsi acolo consolarea durereĭ sale.

Fiind că părinţi pompieruluĭ eraŭ originarĭ de la Tîrgu-Jiuluĭ, de aceea şi el în urmă, a venit ca să locuiască tot în acele părţĭ..

Maria, fiica sa, tot-d'auna recunoscĕndu'l de tată, voia ca numaĭ atuncĭ să se decidă căsătoria eĭ, cu sus ḑisul june de la Poiana, când tătâne-sĕŭ se va afla de faţă; fiind că ḑiceaŭ cu credinţă junii şi bătrânii: că bine-cuvîntarea părinţilor întăresce casele fiilor.

Acest june Transilvan, viind din comuna Poiana, locul nasceri sale, d'a plăti la Novacĭ, în numele tătâne-sĕŭ, arenda pentru munţii Largele, care munţĭ sunt tocmaĭ la hotarul ţereĭ, — proprietaruluĭ de la care el îĭ ţinea; aci el vede pe juna Maria, nepótă a unuĭ dintre locuitori ceĭ maĭ avuţĭ cum ḑiserămŭ, din plaiul acesta, şi începu a proiecta d'a o cere în căsătorie. El căută maĭ întîĭ d'a complace tinereĭ Românce care era de 19 anĭ, care pe lîngă uă talie mlădiósă şi sveltă, ochiĭ căpruĭ şi amoroşĭ, avea meritul că scie a citi ş'a scrie, prima calitate a uneĭ femeĭ menagere.

Junele Poiănarŭ, născut şi trăit într'un statŭ unde instrucţia publică e de întîia datorie a guvernuluĭ, sciu a preţui aceste merite ce doria prea mult a le găsi în Românca frumósă, consórtea sa.

El era bine instruit; trecuse clasele gimnasiale la Sibiiŭ, absolvise bacalaureatul într'un colegiŭ din Viena şi în urmă se apucase de meseria părinteluĭ seŭ, adică comerciul cu vitele.

www.digibuc.ro

Viind dar la Novacĭ, și de și arătându-se sub cojocelul de óie cel înfrumusețat cu mătăsurĭ în tot felul de florĭ; brunŭ, robustŭ, frumosŭ cu ochiĭ marĭ, cu mustața mititică abia însemnându-se pe buse-ĭ; sub căciula cea de hârșie și învestmîntat curat românesce, cu îmbrăcămințĭ albe de lînă, frumos fasonate și cu înfloriturĭ de găitanŭ negru p'împregiuru-le; un bărbatŭ dotat cu sciințe, era cu neputință ca cunoscința sa să nu fie căutată de toțĭ ceĭ ce se afla acolo; și tot uă dată a fi priimită cu multă bucurie propunerea ce el făcuse locuitoruluĭ sus ḑis, d'aĭ acorda mâna nepóteĭ sale care ĭ-a cerut-o în căsătorie.

Vorbind despre politica țereĭ sale în raportŭ cu imperiul Austrii, el ḑicea: că împeratuluĭ i s'a arătat semne rele cu mórtea fratelui seŭ Massimilian la Mecsicŭ și altele, din ḑiua când a aderat Ungurilor la tóte pretențiunile lorŭ. . .

Eată ce scria junele Ardelean unuĭ colegŭ al seŭ de gimnasiŭ, și care acum se află la Brăila, ocupânduse în comerciŭ.

El îĭ descrise maĭ întâiĭ proiectul seŭ de căsătorie cu fiiea unuĭ bravŭ pompierŭ, ce a fost crescută la unchiul eĭ cel ce o și dota.

Lăudă prea mult calitățile juneĭ sale împețite, de virtuțĭ, grație, tinerețe și ce e maĭ presus uă bună menageră. Estragemŭ din acéstă corespondență, partea ce ne intereséḑă, în care el făcea mensiunĭ despre muntele Mușătoiul, de care ne vomŭ ocupa.

Eată ce coprindea letera sa:

„Viind la Novacĭ pentru afaceriĭ, am găsit acolo

www.digibuc.ro

multe familiĭ ce pleca cu marĭ pregătirĭ, d'a merge să petrécĕ luna luĭ Iulie în munţĭ. După ce făcuiŭ cunoscinţă cu dînsele, ca cu nisce Românĭ ómenĭ bunĭ, îmĭ ḑiseră să 'ĭ însoţescŭ.

„Mĭ-a trebuit atâta numaĭ, şi eŭ fuseiŭ gata, maĭ cu sémă că unchiul Marii este unul din arendaşi munţilor.

„Câtă fericire simţiiŭ ca să mĕ aflu lângă Maria!

„Plecarămŭ dar ca uă caravană de agiĭ când mergŭ la Ierusalim.

„ Urcarămŭ pe la Florile Albe, drept în sus de la Novacĭ, şi merserămŭ maĭ mult de uă jumătate ḑi călărĭ.

„Calea îmĭ era prea bine cunoscută, cŏcĭ p'acolo este şi trecĕtórea spre Ardealŭ.

„Muntele în care ne oprirămŭ se numesce Muşătoiul: este un locŭ prea frumosŭ acoperit cu păduri de cetină şi cu nisce înălţimĭ fórte rĕdicate de pétră, cu isvóre recĭ, şi cu rîuleţe prin fundul văilor.

„La acea înălţime de câte-va sute picióre din faţa mării, el se află închis între alţĭ munţĭ pitorescĭ cu păduri şi cu stâne: despre stânga este Cornişul Mare, spre drépta Cornişul-Micu. Culmea sa e de formă ovală, avĕnd din locŭ în locŭ câte-va momâĭ de pétră. În centrul costişuluĭ seŭ verde de uă érbă minunată, cu florĭ şi cu fragĭ, se găsescŭ aşeḑate în rând casele şi stânele locale. Dinainte-ĭ molifţi formeaḑă un aspectŭ prea plăcut, şi cum sunt eĭ aşeḑaţĭ, sémănă cu un templu. Pe d'asupra pădureĭ, departe prin gura rîpelor despre Baia-de ferŭ, se vede plaiul cu liveḑĭ şi ară-

www.digibuc.ro

turĭ a lecomunelor, cât şi drumul cel mare al ţĕrĭĭ, care duce către Tîrgu-Jiuluĭ. Spre drépta se vede maĭ cu sémă munţiĭ ceĭ scarpoşĭ şi fórte înalţĭ, pe lîngă care curge Olteţul.

„În timpul vereĭ, pe toţĭ acestĭ munţĭ se află ne-numĕrate turme a le ciobanilor nostri.

„România este mănósă pretutindenea, în munţĭ ca şi în câmpie. Providenţa a bine cuvîntat acest pămĕntŭ.

„În Muşătoiul se află peste uă mie cincĭ sute de oĭ la patru stâne care sunt aşeḑate p'în deosebite puncturĭ.

„Hrana aci e cea obicĭnuită a popululuĭ Român: lapte, brînză, mămăligă şi bemŭ apă de prin isvóre.

„În munte este maĭ tot-d'auna frigŭ, şi ceĭ maĭ mulţĭ petrecŭ în miḑlocul vereĭ cu focul la sobá.

„Casele, făcute înadins pentru visitatori din timpul vereĭ, sunt construite mititeluţe din copacĭ întregĭ de braḑĭ, şi pe la încheiătura bârnelor se află îndopate cu muşchiŭ, şi învălitórea lorŭ este de şiţă.

„Pe dinaintea caselor sunt braḑĭ marĭ cărora maĭ de multe orĭ, séra, le dămŭ focŭ, care înfăçişaḑă uă prea frumósă privire de iluminaţiune.

„Braḑĭ bătrânĭ de un secul şi maĭ mult sunt jucăriea omuluĭ, arḑĕndu-ĭ.

„Îndată ce se simte ce-va maĭ mult frigŭ, facemŭ focŭ mare din copacĭ întregĭ, şi noĭ toţĭ, boiărĭ şi sătenĭ, ne grămădimŭ p'împregiuru-ĭ, spuind la basne şi istoriĭ.

„Obiceiul d'a se aduna visitatoriĭ véra în Mu-

www.digibuc.ro

şătoiul, — unii căutându-şi sănătatea, alţi simplu şi curat pentru petrecere, s'a luat de câţi-va ani de când veniră (sunt ḑece ani aprópe) doi bărbaţi renumiţi ai revoluţiunei de la patru-ḑeci şi optu, ceĭ ce şeḑură într'uă stână.

„Tot din acel timpu un proprietaru de pe Gilortu veni, fiind că sănătatea sa fusese atacată; el înfipse întîi aici parul de a-şi construi casă, care apoi l'a mai imitat şi alţii.

„Muşătoiul acum a ajuns curat un bĕlciu;—fel de fel de ómeni de tóte clasele şi de tóte etăţile se găsescu véra reuniţi acolo.

„Cât despre folosul ce 'l află cineva şeḑĕnd aici pe munţi, când ţéra acésta va fi organisată şi cultivată, avĕnd căi de comunicaţiune, şi va garanta călĕtorieĭ tóte înlesnirile, şi miḑlóce visitatoruluĭ despre cele necesare ale vieţii, ca în Germania şi 'n tóte statele civilisate, nici c'ar mai avea nevoe Românii d'a merge să se ruine prin alte staturi, cheltuind pe la băile d'acolo.

„Astfel se petrece véra în munte, şi mai ales la Muşătoiul şi la Titvele, care sunt învecinaţi unu de altul, şi care ş'au câştigat un renume prin posiţiunea lor locale şi avantagele peisagelor, privite de pe înălţimile lor.

„Ş'afară d'acésta să nu uitămu că munţii au fost locul de apărare pentru Români în timpi ceĭ mai greĭ. — În munţi au trăit şi s'au luptat strămoşi nostri. — Muntele a fost vatra libertăţii românilor; numai in munţi elementul Român a găsit refugiu în

www.digibuc.ro

timpi invasiunilor barbarilor.—La anul 1848, Libertatea proclamată cu atâta solemnitate de națiune, ar' fi trebuit din munți să întindĕ aripile eĭ puternice peste toți Românii, și inemicii să tremure de presința eĭ. — Să învățăm dar a cunósce ș'a iubi aceste locurĭ— Termopilele Românilor sub Radu Negru, sub Mircea și sub Michaĭ Bravul.

„La munte dar vomŭ împărtăși cu frați nostri simțirea, păsurile și bucuriile nóstre! În munții părinți nostri ș'aŭ aședat altarul lor de închinăciune, și istoria patrii acolo s'a fost conservat. — Din munți! din munți vomŭ bucina libertatea compatrioților nostri, și vomŭ face a rĕsuna viitorul, de care să căutămŭ să ne facemŭ demnĭ de a ne bucura de dînsul!

www.digibuc.ro

III

MARIA

Treĭ ḑile trecuseră după sĕrbătórea Sântu Ilie, 20 Iulie, şi mulţĭ Ungurenĭ se întorceaŭ de la tîrgulŭ de la Polovracĭ: renumit tîrgŭ unde se desfacŭ marĭ cantităţĭ de lînurĭ şi altele.

În acea ḑi ploa cu torente marĭ. De diminéţă se iviseră nisce nuorĭ fórte negri despre munţi Lotruluĭ, care în curĕnd se prefăcură în cătăţimĭ spăimântătóre de apă. Bărcul urla că s'auḑia uă jumătate postă în depărtare. Apele veniaŭ turburĭ tĕrând în cursul lor copacĭĭ desrădăcinaţĭ şi bolovanĭ marĭ de pétrĕ.

Atmosfera era aşa de întunecată, în câtŭ toţĭ munţiĭ din pregiurŭ se făcuseră nevĕḑuţĭ; şi numaĭ fulgerul, de uă frumuseţe admirabilĕ, desfăcea întunericul, luminând din când în când firmamentul, prin nisce trăsăturĭ de focŭ, care mergeaŭ şerpuind pe orisonte; şi după care apoĭ tunetul, isbind în stâncĭ şi în codri, făcea a înfiora tótă suflarea prin nemărginita sa detunare.

După încetarea plóieĭ, douĕ pe-cer-arcurĭ (curcubeurĭ) lega munţiĭ din faça Muşătoiuluĭ, prin luminile sale colorate de cel mai viŭ colorŭ, ca un fenomen

www.digibuc.ro

trimis de Dumneḍeŭ ómenilor de a se cunósce suprema luĭ putere.

Ivirea curcubeuluĭ pe munți e de uă nedescrisă frumuseţe și admiraţiune, la care ochiĭ muritoruluĭ rĕmânŭ uimiţĭ.

La stâna despre laturea stângă, în care aŭ petrecut maĭ 'naiute bărbaţiĭ sus menţionaţĭ, se grămădirĕ uă grupă de bărbaţĭ și femeĭ pe pragul uşeĭ d'a privi acel mărețŭ fenomenŭ; ear un bătrânŭ, ḍicĕndu-ĭ ast-fel pentru că capul sĕŭ era maĭ de tot albitŭ, ș'a căruia presenţă fusese aicĭ aşteptată, le esplica arătându-le cu degetulŭ ce însemna acésta, după credinţa popululuĭ.

Eĭ intrarĕ în lăuntru, și se aşeḍarĕ care pe paturĭ ce se afla pe lîngă pereţi stâneĭ, din nisce blănĭ gróse, care lîngă focŭ, puinduse pe nisce scăunele micĭ formate din trunchiurĭ de bradŭ despintecate și puse în jos cu crăcile, și care pe câte un sacŭ cu făină, să asculte cu mare plăcere istoria revoluţiuniĭ, în care numitul, cel ce le nara acéstă istorie, luase parte, de la început și pĕnă la suprimarea eĭ.

Visita cu care i a fost onorat aceĭ ómenĭ, ḍece anĭ îndĕrĕt, provocase păstorilor plăcerea d'a întreba într'una pe pompierulŭ aci între dînșiĭ, de tóte cum merserĕ și ce s'a petrecut atuncĭ.

El privind mereŭ, pe uşa stâneĭ ce era deschisă, culórele cele vii și măreţe, ca și acele ale patrieĭ, saŭ ale stindardelor din acel anŭ, ḍicea: — Întocmaĭ ca aceste feţe era stégulŭ ce noĭ îl apăramŭ! — Întocmaĭ ca acestea fîlfîia d'asupra nóstră

www.digibuc.ro

când ne bătuRămŭ în Dealul-Spiri unde eŭ fuseiŭ de mórte rănit, și numaĭ ca prin minune scàpaiŭ de nu fuseiŭ strivit și călcat de rótele tunurilor păgânilor care ne asaltase și ne copleșise cu numĕrul lor peste măsură nepotrivit cu al nostru. — Tot așa de frumosŭ și strălucind, ca curcubeul acesta pe cerŭ, era stégul sub care amŭ jurat de a ține cu credință pĕnă la uă picătură de sânge! — Tot așa fîlfîia pe ḑidurile mitropolii din Bucurescĭ și din Tîrgovisce, în ḑiua când biată mamă-mea, ah! Dumneḑeŭ să 'ĭ odichnéscĕ sufletul și fieĭ ţĕrâna ușórĕ! muri, lovită de glonţŭ, tot în Dealul-Spiri, în faça casarmeĭ, unde se măcelăreaŭ Crestiniĭ cu Turciĭ!... Tot așa de frumosŭ și strălucitorŭ fusese stégul care fîlfîia pe monastirea luĭ Michaĭ-Vodă, care îndată se preschimbă într'unul negru, precum este nuorul care întunecă muntele, când aduseră pe răniţĭ acolo, dintre care uniĭ muriaŭ în agonie și suferință; acolo mĕ puseră și pe mine între eĭ spre căutare. — Tot așa de frumosŭ și strălucitorŭ era stégul ce fîlfîia pe monastirea de la Troian de lîngă Rŏmnicŭ, unde ţéra întrégă trimisese pe fiĭ eĭ, ca să spele rușinea ce i se adusêse prin călcarea străină pe pământurile eĭ. Acolo, după puţine ḑile de zăcere în spitalul militarŭ din Michaĭ-Vodă, din care plecaiŭ în urmă, veniŭ credĕnd că de sigur ne vomŭ bate, că de sigur vomŭ fi învingĕtorĭ, și de sigur voiŭ resbuna mórtea mameĭ mele ș'a fraţilor!... Dar o durere! făcură străini ce făcură, că noĭ ne am risipit fără a da uă puscă măcar!.. Tot așa de strălucitor și măreţŭ, precum este

www.digibuc.ro

curcubeul care'l vedeți, fîlfîia stégulŭ Românescŭ, cândŭ făcură Ungurii mare greșélă, de trimiseră pe Hatvani, cu oștirea în munți Abrudului, de a coprinde pe munteni prin înșelăciune. Hatvani a plătit prea scump acéstă cutesare. Peste ḑece mii juni, flórea ósteĭ Maghiare, 'șĭ găsi acolo mormîntarea, și generalul ei fugi scăpând cu câți-va ómeni numai. Ast-felŭ este și va fi tot-d'auna și căderea unor populi din neînțelegerea și setea lorŭ de conchistă. . .

Am fost acolo, am luat parte și în acea bătălie!..

Aci Ionel Poiănarul, ce șeḑuse lîngă Maria și mereŭ o privise prin uă căutătură dulce de ochiŭ, și cu un surîs prea tînĕrŭ, ascultând tot uă-dată cu mult interesŭ la cele ce spunea tata împețiteĭ sale, se repeḑi ca un nebun în brațele bătrânuluĭ acoperindu'l cu sărutărĭ și strigând din tótă puterea: Dumneḑeŭ să fie cu noĭ!.. Și junele începu a plânge, pentru că la Abrud a căḑut un frate al sĕŭ maĭ mare ce fusese sub ascultarea luĭ Iancu ș'a luĭ Assente.

Bătrânii și junii șeḑĕnd împregiurul foculuĭ, ascultaŭ cu mare interes la cele ce veteranul le spunea.

Câte-va femeĭ însă după ce se săturaseră d'a auḑi un cimpoerŭ care cânta la stâna învecinată maĭ sus, se retraseră în chelarul (un fel de căsuță unde pun lucrurĭ spre păstrare Mocaniĭ) cel de lîngă stâna în care eraŭ bărbații strânși, adică chiar acela unde șeḑuse, cu câți-va anĭ îndĕrĕt, Maiorul și căpitanul dinaintea revoluțiuni.

Femeile, Rosalia și Marica, făceaŭ sfatŭ cu femeia luĭ Pĕtru că ce fel să se facă nunta Marii cu

www.digibuc.ro

Ionel, adică după obiceiul locuitorilor Gorjenĭ, saŭ după cel ungurenescŭ: mirésa când va merge la biserică să fie purtată în carŭ ornat cu ramure de braḑĭ şi cu florĭ, tras de nisce boĭ aleşĭ, însovonită şi însoçită de colăceri şi tinere fecióre, după obiceiul Românilor, saŭ călare pe un calŭ albŭ ca néoa munţilor, cu mirele şi cu nănaşi lor lîngă dînşi, şi nuntaşiĭ purtând braḑĭ şi dând din pistóle făcĕnd vivaturĭ cu uă ploscă mare plină cu viu, precum se obicinuesce la ungurenĭ? Fie-care îşĭ da câte uă părere, şi în cele din urmă rĕmase să întrebe despre acésta şi pe moşŭ popa cel bătrânŭ de la mŏnăstirea din Cernădia; că ḑicea Marica că tata Marii era din locuitori Românĭ, de şi a ţinut în càsnicie pe sora luĭ Pĕtru; dar Rosalia ţinea una că Maria va lua pe Poiănarul Ionel, care este néoşŭ ungureanŭ, şi cată să-ĭ fie şi nunta precum îĭ este bărbatul ce 'l ia.

Plóea stând în timpul acesta, tóte 'şĭ reluară cursul lor. Sórele eşind de sub nuorĭ încălḑia cu uă deosebită putere munţiĭ, şi bărcul cu braḑĭ, ale cărora vĕrfurĭ se d'auriaŭ la raḑele bine făcĕtóre ale luminei, resuna de mugirea vitelor ce se adăpostiseră, în timpul vijelieĭ şi al plóieĭ, sub ramurele cetinelor.

Maria, frumósă ca uă flóre crescută între munţĭ, cu un ochiŭ scînteind de bucurie, după ce îmbrăţişase pe tata al eĭ, şi de mulţiămire că a venit şi l'a vĕḑut sănătosŭ, mersese să culégĕ un mănunchiŭ de merişorŭ înflorit, càre cresce între enuperĭ, cu viorele care înflorescŭ aci târḑiŭ şi cu micşunele selbatece ce se găsescŭ prin bărcŭ.

www.digibuc.ro

Fecióra preocupată ast-fel, nu înceta d'a forma în inima eĭ cele maĭ frumóse ilusiunĭ, cele maĭ dulcĭ visurĭ ce e permis uneĭ fiice de etatea eĭ, şi maĭ ales în ajunul căsătorii sale.

Tînără şi frumósă, cu un părŭ îmbuclat ce 'ĭ cădea legănându-se pe umerĭ, şi pe care 'l da mereŭ la spate cu uă mână albă ca caşul, 'şĭ privea mereŭ catrinţa cea vărgată şi cusută cu arniciu, mergĕnd încet şi cugetând.

Ea se părea a fi uă soră a ţfeteĭ de împĕrat, care este adorată de păstorĭ în muntele Ciachlĕul, saŭ ca un geniŭ al munţilor sub forma uneĭ fecióre.

Tot seninul ce înfăţişa lumina unuĭ cerŭ limpeḑit de nuorĭ reflecta ochi eĭ marĭ şi curaţĭ. Şi astfel precum cresce un bradŭ tînĕrŭ d'asupra stânceĭ de pétră şi se légănă de un uşoru vîntŭ, ast-fel se arăta ea suavă şi sveltă legănându-şĭ talia când mergea. Acea céţă care se ridică de prin văĭ când rĕsare sórele după plóie, înfăţişa sprîncéna eĭ, óre cum seriósă când încreţia fruntea, arătând că ea este fiica unuĭ ostaşŭ Românŭ, de un sânge pur şi de uă natură forte, ca a militaruluĭ neatinsŭ de viciŭ.

Ea câte uă dată se părea tristă. Se asemăna ca turturela ce cântă prin vălcele. Sufletul eĭ era descris în fisionomia sa interesantă, şi nu avea alte cugetărĭ ascunse în inima-ĭ de cât acelea care se vedeaŭ zugrăvite în facia-ĭ. Astfel era fiica luĭ Constantin, de care vorbirăm maĭ sus.

Ea între altele avea multă simţire pentru ne-

www.digibuc.ro

fericiţi. Ea vĕḑuse, la Rânca, pe uă tînĕră ca de două ḑecĭ anĭ, femeia unuĭ neguţiătorŭ din Tîrgu-Jiuluĭ, suferindŭ de peptŭ, ce venise pentru cură de zerŭ. Fusese aşa de debilă şi aşa de delicată, acea femeiă, în cât tînĕra romîncă prinsese simpatie şi interes de dînsa.

Maria admirase trăsăturile cele delicate ale junei femeĭ care cu tóte aceste tuşea şi lepăda sânge. Germenile morţiĭ progresase prea tare pentru acea fiinţă de oraşŭ; şi ca cum mórtea ar' căuta triumfu-ĭ, o făcea frumósă, de a fi compătimită şi iubită de ceĭ cari o vedeaŭ.

Acéstă tînĕră femeie ne maĭ putĕnd lupta cu viaţă, în nisce ḑile de durere şi de tortură, a încetat d'a maĭ trăi.

Maria se ocupase d'aĭ găti cele orânduite omuluĭ în asemenea casŭ, şi ca pe uă femeie tînĕră şi infortunată, mórtă, o împodobi precum uă mamă îmbracă pe fie-sa când o scóte întîĭ în lume. Pĕnă a veni de la oraşŭ soţul şi rudele celeĭ reposate, ea fusese îngrijită de Maria. Aci se vedea douĕ contrasturĭ, douĕ naturĭ: mórtea şi viaţa!.. Amĕndouĕ ele june, se asemănaŭ ca douĕ surorĭ ce plângea una perderea celeĭ lalte. Nefericita tînĕră era blondă şi pĕrul eĭ se aseměna cu aurul. Faţa eĭ semăna ca cum ar' fi de ceară; ochi eĭ stinşĭ şi adormiţĭ eraŭ îngheţaţĭ ca şi tot corpul eĭ, şi respiraţia eĭ de când murise era înţelenită nefăcĕndu-ĭ a'ĭ sălta peptul. Maria îĭ împletise cosiţile ei cele ca şi d'aurite, o învelise într'uă pânză nuoă şi o acoperise numaĭ cu florĭ. — Oh!

www.digibuc.ro

Dumnedeule! Dumnedeule! pe mama mea tot ast-fel vor fi împodobit-o, care muri tînără, dise Maria plângênd, tînără și frumósă, după cum 'mi spun alții, cŏcĭ eŭ n'am cunoscut-o. Tata rĕmase singurŭ, care a iubit-o mult, cŏcĭ îndată după mórtea eĭ s'a și dus la monastire... Ast-fel pe când Maria se preumbla singură pe sub bradĭ d'a culege flori, pentru a le aduce la taică-seŭ, îĭ svîcni têmplele de suvenirile mameĭ sale, aducêndu-și aminte de tînĕra nefericită de la Rînca, femeia neguțiătorului din Tîrgu-Jiului. Purtând în mână-i acel frumos buchet de merișorŭ selbatecŭ înflorit, de viorele și micșunele, și petrecêndu-se în mintea ei acele tablouri, la care ea fusese spectatóre, mergea încet suindu-se pe costișŭ, spre stână.

Iulia, uă junĕ damă, tocmaĭ se găsia în pragul caseĭ proprietaruluĭ de la Gilort, țiind un roman în mână-ĭ.

Ea vĕdêndu pe juna romăncuță fórte preocupată de simplele dar nemărginite în avuție bucuriĭ ale naturei, că venia din dumbravă neturburată, purtând florile atât de iubite de uă inimă inocentă ca a eĭ, se credea prea atinsă că în scóla cochetărieĭ ș'a romantismuluĭ, nu învățase a se face maĭ fericită de cât astă țărăncuță. Nicĭ costumul eĭ fantasticŭ, și care îl schimba în tóte dilele, o făcea maĭ frumósă și maĭ plăcută, de cât aceea într'un portŭ simplu; nicĭ tóte apele, pomadele și alifiile cu care 'șĭ ungea neîncetat obrașul, nu îĭ dase acea seninătate a feçeĭ spălate cu apă curată din isvorŭ, și nicĭ vĕlul care nu 'l arunca de pe ochĭ, spre a 'ĭ feri fația de lumina

www.digibuc.ro

sórelui și de adierea vèntului, nu o făcea mai fragetă și mai strălucitóre, de cât a Românceĭ ce umblă mai mult cu piciórele desculțe și cu fața deschisă și lăsată în voia natureĭ. Și fără vre uă altă armă a cochetărieĭ, de cât purŭ amorul eĭ, ea se mărită după acela care 'l iubesce; când cealaltă, căutând tot-d'a-una la nisce considerațiunĭ de avere și altele, s'a fost măritat fără plăcerea eĭ, după un bărbat ce nu 'l-a iubit și de care fusese nevoită a se despărți; și în cele din urmă tinḑând la uă viață liberă și independintă, s'a vĕḑut de uă dată dejucată, orbită, amăgită, și ca cum 'șĭ perduse mintea iubind pe un óre cine, și cu care se făcuse de vorbă în tótă societatea, prin câte uă festă care a fost pățit-o, cu un jucătorŭ de cărțĭ! . . Iulii 'ĭ venia, cu tóte romanțele ce le citise și cu tótă instrucția și educația ce o avusese, a se duce d'a se proșterne la piciórele femeiĭ simple, de la care să învețe cum trebue să se facă fericită în viață . . .

La ușa stâneĭ unde Maria voia să intre, Nicolae ciobanul o întêmpină cu două găleți pline cu cel mai dulce și unturosŭ lapte de oĭ, și pe urma luĭ mai viind și alți asemenĭ, de la tîrla cea așeḑată din jos dinaintea bărculuĭ. Acesta era semnul abondanțeĭ la care Maria urma a se gôndi, luând pe Ionel în căsnicie: omŭ liberŭ, laboriosŭ și inteligentŭ. . . Intrând ea în lăuntru cu cuget d'a face bucurie tătêne-seŭ și peținoruluĭ eĭ, cu florile ce le-a fost culeș pentru dînși, găsi pe bătrînul stând în picióre, cel ce narând, întinsese mâna dréptă pe capul cel blondŭ al unuĭ băiă-

www.digibuc.ro

ţelŭ, care asemenĭ sta înpicióre lêngă focŭ, și cu vestmîntul seŭ largŭ de sihastru ca uă mantă ducale, sub care băiăţelul era acoperit, şi cu acea fisionomie imposantă, vorbind rarŭ şi bine înţeles, semĕna ca un patriarchŭ dând bine cuvîntare unuĭ fiŭ al seŭ; acestea eraŭ vorbele luĭ:

— Ómenii din patru-ḑecĭ şi optŭ nu maĭ sunt pentru ḑiua de aḑĭ!.. Eĭ aŭ aruncat sĕmânţa, aŭ bătut semnalul desceptăriĭ; eĭ ș'aŭ făcut datoria, şi apoĭ morŭ ca nisce ómenĭ!... Alţiĭ se vor redica după eĭ: Alţiĭ la rândul lor vor veni să'şĭ facĕ datoria pentru patrie cu sinceritate, şi așa maĭ încolo.

Bătrâniĭ mergŭ înapoĭ; patimile 'ĭ coprindŭ, sufletul lor este vesteḑitŭ; eĭ caută maĭ mult spre pămêntŭ gârbovĭ cum sunt, şi cu sângele amorţit în eĭ! Eată viitorul!.. arătând pe copilŭ, vedeţi'l?.. Băiăţelul acesta când se va face mare, daca va avea parte să înveţe şi să scie, să créscĕ sà se împuternicéscă şi să fie luminatŭ, el să se ridice cu nuoile generaţiĭ; cu un suflet june, cu instrucţie, cu lumină, iubitor de dreptate, crescut spre a fi mare şi folositorŭ, va culege ceia ce bătrâniĭ aŭ semĕnat!... Copilul dar este viitorul! pregàtiţi-l pe el!... creşteţi-l! educaţi-l, învăţaţi-l a cunósce binele, deprindeţi-l în essemple frumóse, deprindeţi-l a sci ș'a iubi patria! deprindeţi-l a iubi pe Dumneḑeŭ ș'a respecta legile!... El este viitorul, este progresul, înflorirea, viaţa şi virtutea!... Bătrânul este trecutul, căderea, pasiunile, mórtea!.. Pe copil dar formaţi-l, redicaţi-l, spre a forma şi a redica el într'uă ḑi patria nóstră!... Scolĭ dar întocmiţĭ

*

www.digibuc.ro

pretudindeni, în tóte unghiurile ţĕreĭ, spre a instrui pe copilŭ. Eată mântuirea!... Eată libertatea şi fericirea nóstră!... Toţĭ sătenii aplaudară scoţênd un sunet de afirmare şi de bucurie în cât s'auḑi pĕnă la estremitatea locuinţelor unde şedea proprietarul de pe Gilort, cel ce şi el alergă auḑind acea larmă şi se amestecă între dînşi.

Terminând Constantin, redică mâna d'asupra băiăţeluluĭ trăgêndu-se un pasŭ îndĕrĕtŭ, şi după uă pausă se gătia a şedea şi a re'ncepe continuarea istoriĭ revoluţiuneĭ, la care se adaose doĭ auditorĭ maĭ mult proprietarul sus ḑisŭ şi Oprea Ursul care venise cu băiăţelul seŭ.

Maria apropiindu-se de uă parte şi junele Ionel de alta, acele florĭ ce i se aduseră semânaŭ cu uă cunună pentru meritele sale militare din trecutŭ, ear vorbele eĭ ca un imnŭ, saŭ ca uă musică ce îĭ deştepta dulcĭ suvenire.

El vĕḑênd pe fiica sa alăturea atât de strălucindă prin un zîmbetŭ graţiosŭ şi plinŭ de afecţiune filială, o îmbrăţişă şi o bine cuvîntă, precum şi pe Ionel.

Spectaclu aci era sublimŭ de păstorĭ, plugarĭ, vînătorĭ şi proprietarĭ. — Spectatoriĭ stând p'în pregiurul seŭ, toţĭ cu capetele descoperite şi cu óre care veneraţiune, privind pe tată şi pe fiică îmbrăţişaţĭ, lăudară amorul acesta paternŭ, admirând o rară frumuseţe în miḑlocul acestor munţĭ. Constantin însă bătrânul plânse, repetând de câte-va orĭ numele soţiĭ sale ce o perduse: O! Sora! Sora! tu aĭ fi fost de

www.digibuc.ro

mare lipsă în așa momentŭ pentru fiica ta!.. El repetă și pe acela al mameĭ salle, care a căḑut în acea ḑi de durere de 13 Septembre.

Toți îl rugară de a spune ce s'a întêmplat mameĭ sale pe care el o plângea.

El a rĕspuns: puțin, și vĕ voiŭ spune!

Însă întorcênduse către junele ce îĭ venia în stânga și fiica sa cu ghirlanta de florĭ în drépta, și strângêndu-ĭ pe amêndoĭ în brațele sale, după ce acestia 'ĭ sărutară mâinile și 'ĭ surîdéŭ plinĭ de amóre și de respectŭ, el ḑise earăși, plângênd ca un copil:

Maria! Maria! tu semenĭ cu mama ta Sora... Oh! și mama mea!.. adăogă el suspinând.

Și cu aceste vorbe mișcând pe spectatori care din ce în ce se grămădiaŭ prin sosirea ciobanilor de la tîrlă, se auḑi ca uă eco; precum când vĕḑuseră frumosul acela fenomenŭ între cer și 'ntre pămênt, — curcubeul; saŭ ca cum ar' fi repetat împreună cu vocea aceluia: Patria! România!... ḑicênd cu toți:

—Maria! Maria, fiica pompierului de la anul 1848.

www.digibuc.ro

IV.

Patriea reclamă concursul nostru.

Ca marturŭ ocularŭ al acestuĭ evenementŭ, nu vomŭ lipsi, descriind viaţa unuĭ pompierŭ, d'a arăta şi óre-care amĕnunte, în interesulŭ istorieĭ, asupra revoluţiuneĭ aceluĭ anŭ ce făcuse, ca într'uă singură suflare, să fie înţelegere de la marginea oceanuluĭ pĕnă dincolo de malurile Nistruluĭ, între popoliĭ carĭ puseseră capetele cele încoronate precum şi corónele lor, ca nisce bile pe palmă. .

Maĭ mult saŭ maĭ puţin, cu alte vorbe aceste e-ŭ espresiunile celuia care nara între păstorĭ—popuuluĭ. . .

România asemenĭ a rĕspuns la vocea universalĕ.

Vomŭ vorbi dar maĭ întêĭ de România. — Să începem cu cel d'întêĭ Domn Român şi să terminămŭ cu cel din urmă ales din sînul eĭ.

După revoluţiunea luĭ Vladimirescu fu numit la tronul ţereĭ Grigore Ghica care şĭ atrăsese amórea publică, prin actele luĭ de dreptate. El a domnit pĕnĕ la 1828 când se declară resbelŭ între Rusia şi Tur-

www.digibuc.ro

cia, și România fiind teatrul ocupațiuneĭ străine, Domnitorul eĭ nu maĭ putea fonc̦iona.

Regulamentul organicŭ, lege fundamentalĕ a organisaț̦iuneĭ ț̦ereĭ, elaborat de Românĭ cari cunoscéŭ lipsele și nevoile ț̦ereĭ; și ț̦iindu-se sémă de obiceiurile pământenilor, se complectă acéstă șartă după cele sus arătate, care fu promulgată de-odată cu suirea la tronŭ a luĭ Alessandru Ghica, după încetarea ostilităț̦iĭ între ambele puterĭ rivale. Domnirea luĭ A. Ghica, în timpŭ de optŭ anĭ, fu numită uă eră de abondanț̦ă, de organisaț̦iune și reforme pentru ț̦éra întrégă. În Moldova asemenĭ, surora Românieĭ, se dete aceleșĭ legĭ, sub domnirea luĭ Michaĭ Sturd̦ia.

Scolĭ și tot felul de instituț̦iunĭ ce doresce a avea uă naț̦iune însetată d'a se redica la rangul celor civilisate, se organisă sub acestĭ domnitorĭ, și ț̦éra, atât în partea de dincolo de Milcovŭ, cât și dincóce, nu era lipsită de óre care înflorire.

Însă pe lîngă reforme bine făcĕtóre și cultura ce prindea rădăcină într'uă ț̦ără vergină ca acésta, nu puț̦in se strecură și veninul viciurilor statelor cu care ea se legase în contactu. — Regulamentul organicŭ linguș̦ea óre cum pe uă clasă a societăț̦iĭ, și acésta într'adins, — care se părea redicânduse ca într'uă pădure nisce copacĭ maĭ marĭ ce înăduș̦e desvoltarea celor micĭ . . .

Din nisce titluri de uă recompensă naț̦ională pentru serviciile statuluĭ, acéstă clasă, ajutată de privilege acordate fórte tare de Regulamentŭ, formase uă óre-care aristocraț̦ie, prin care se aț̦îț̦ase gelosia,

www.digibuc.ro

saŭ se dete pretestŭ unora d'a se plânge în contra altora . . . Pe lângă acésta şi sclavia, urme triste de barbarismŭ şi de durere era încă ca uă rugină, saŭ uă cangrenă susţinută prin lege, şi care neapărat căta să fie stérsă de la un populŭ ce începuse a se cultiva. Despre sclavia, saŭ robiĭ Ţigani, umanitatea striga; lanţurile eĭ cătaŭ a fi rupte, fiind uă ruşine şi uă calamitate pentru România, a maĭ essista un ast-fel de regimŭ.

Şi lupta partitelor asemenĭ era uă consecuenţă numaĭ a legeĭ care despărţia societatea în douĕ. Dar ce este maĭ mult şi maĭ durerosŭ lupta acésta da pretestŭ consulilor puterеĭ protectriţe, care se numi astfel după încheierea păciĭ cu puterea Suzerană din resbelul ce avuseseră, a se amesteca în tóte afacerile din lăuntru. Îngerinţa consulară ajunsese uă altă opresiune; România şi Domnitorul eĭ adese orĭ eraŭ umiliţĭ. — Nicĭ uă reformă de îmbunătăţirĭ nu se maĭ putea face fără a fi supusă forfecăreĭ saŭ aspreĭ censure a acelor consulĭ.

Adăogămŭ încă şi dorinţa de a domni care gărgăunea p'în capetele celor maĭ mulţĭ... acésta aduse stingere şi dete locŭ uneĭ şi maĭ marĭ desmoralisărĭ, deselor mişcărĭ şi turburărĭ . . .

Alessandru Ghica fu detronat pentru că a înăbuşit revolta ursită la Brăila de străinĭ, şi cu acésta a desplăcut uneĭ puterĭ. — Nemulţiămiţiĭ însă, saŭ ceĭ ce 'ĭ invidia locul, pregătiseră tĕrêmul acesta.

Ghica însă fu adorat de Românĭ la abdicarea

www.digibuc.ro

sa, pentru că de la dînsul datează multe lucruri bune în statŭ și pentru că el se arătase mare patriotŭ . . .

Michaĭ Sturdia însă maĭ domni și după căderea aceluia.

El pórtă și astădĭ blamul, pentru că în timpul domniĭ luĭ a lăsat să fie Moldova inundată de Israiliți . . .

Bibescu fu ales prin votŭ general în locul luĭ Ghica. Bărbat dotat cu marĭ talente, promise în discursul care 'l ținu la suirea sa pe tronŭ, că va face adevĕrata fericire a patrieĭ; însă și el, constrêns póte de împregiurările de atuncĭ, însuflat de a face maĭ mult voința străinuluĭ, comise marea și neertata greșală d'a suprima instrucția publică, puind uă tacsă, (maĭ ales în Țéra Românéscă care avea și maĭ mult nevoe de cultură) pentru eleviĭ ce voiaŭ a urma cursurĭ superióre de sciințe. Acésta tindea și maĭ mult la despărțirea în clase a societățiĭ: la órecare fumŭ de aristocrație.

Trecênd într'un rând pe la Brăila și visitând acolo scolile, el rĕspunse unuĭ june student care îĭ ținuse un frumos discurs: Cine sunt părinții teĭ? — Sătenĭ, Măria ta. — Să înveți, îĭ dise Vodă, cât îți trebue ca să te întornĭ la córnele pluguluĭ. . .

Evenementul care sgudui europa întrégă în acel anŭ, aduse și luĭ Bibescu uă aceéșĭ sórtă c'a luĭ Ghica. Și el a domnit numaĭ șése anĭ. Datédă în cursul domnieĭ sale, între altele, instituțiunea scóleĭ militare de cadeți și instituțiunea pompierilor.

Anul însă când el căḑu, veni precum vine u-

www.digibuc.ro

raganul pe munţiĭ Vûlcanuluĭ, ce restórnă şi spulberă tot ce 'ĭ ese înainte. Tótă societatea dar fu sguduită şi prefăcută; şi legĭ şi ómenĭ şi regime fură preschimbate şi distruse, ne maĭ lăsând aprópe nicĭ uă urmă din cele ce a fost. Şi daca Statul va prospera saŭ nu în viitor, prin nuoile legĭ, prin nuoile instituţiunĭ ce şi le va crea, suntem datorĭ numaĭ şi numaĭ aceliĭ revoluţiunĭ, saŭ acelor ómenĭ cari se puseră în capul eĭ; cŏcĭ ar fi fost de datoria acelor notabilĭ şi privilegiaţĭ, a se pune dênşi în fruntea progresuluĭ naţiuneĭ, — şi chiar Domnitorulŭ: precum se pune păstorul în fruntea turmeĭ spre a o garanta ş'a o apăra; ear nu a o abandona şi a o delăsa ca pe uă navă, fără cârmă şi fără pilotŭ, în voia vînturilor ş'a valurilor, spre a o purta către stâncĭ . . .

Să vorbimŭ cum promiserămŭ, de evenementul anuluĭ acesta, precum se vorbia între păstoriĭ din Muşătoiul, la stâna unde Constatin pompierul nara dinaintea foculuĭ, şi era ascultat cu uă mare atenţiune de toţĭ.

Ne vomŭ face dar organul sĕŭ d'a lumina istoria.

Patru-ḑecĭ şi opt fu precedat de alte evenemente, precum ântêĭ incendiul Bucurescilor prin focul cel mare din 47, puţin în urmă veniră locuste aşa de numeróse, încât acoperiră Capitala, ca nisce nuorĭ, pentru care populul ḑise că e semnŭ de venirea Ruşilor; şi al treilea revoluţiunea ce s'a preḑis earăşĭ de populŭ, prin vederea unuĭ cometŭ mare ce s'a arătat pe

www.digibuc.ro

cer, la finele luĭ Ianuarie, tocmaĭ în timpŭ ce în Italia se făcea miscărĭ în contra dominaţii austriace, şi când puţine ḑile după acésta regele Ludovic Filip fu detronat în Paris, proclamânduse Francia în Republică.

Rusia rĕmase numaĭ singură ne atinsă de acéstă suflare ce mergea progresând ca schînteia electrică din stat în stat, pĕnă şi în România.

Fiind dar ameninţată de populi sub dominarea sa, Rusia căuta să'ĭ intimideḑe eşind peste graniţă, d'a opri torentul revoluţionarŭ care se apropiese la hotarele eĭ . . .

La finele luĭ Marte al acestuĭ anŭ, se arăta un agent rusŭ la curtea luĭ Bibescu, consiliindu-l să céră ajutor de armată rusă pentru a menţine liniscea în statul Românieĭ. Tot cam pe acel timpŭ se arăta şi un comisar din partea Turcieĭ. Misiunea acestor agenţĭ politicĭ nu o putemŭ judeca de cât după cum vĕḑurămŭ cursul lucrurilor . . .

Bibescu, rĕspunḑêndu-ĭ cu politeţe generaluluĭ rusŭ, se gôndi şi se opri d'a face ceea ce el ḑicea.

Un comitet secretŭ şi fusese organisatŭ în Bucurescĭ, care vorbea de reforme, cel ce avu legătură cu maĭ mulţĭ bărbaţĭ din Paris... La Iaşĭ asemenĭ ţinéŭ şeḑinţe maĭ mulţĭ bărbaţĭ organisaţĭ în comitetŭ.

Ómenĭ însă cam de multe culorĭ, şi póte de diferite credinţe politice fuseseră iniţiaţĭ.

General consulu rusŭ din Bucurescĭ era visitat de uni din aceĭ membri cari reportaŭ cele ce se fă-

www.digibuc.ro

cea, cât şi priiméŭ instrucţiunĭ. Coţebu făcuse nisce escursiunĭ din Bucurescĭ la Iaşĭ şi vice versa.

Lucrurile merseseră departe, prea departe, tot felul de pregătirĭ şi întocmelĭ se făcuseră spre a aduce cât maĭ curênd pe Ruşĭ în Principate.

Michaĭ Sturdia s'arată prea ostilŭ acesteĭ mişcărĭ, şi prinḑênd comitetul sus ḑisŭ în întruniri, maĭ mulţĭ fiĭ de boiărĭ fură bătuţĭ la spete şi daţĭ peste graniţă, ear unul căḑu mort.

Opositia se înarmă în contra luĭ şi se retranşă la satul Bălţăteştĭ şi la Hangu.

Într'aceste generalul Rusŭ, de care vorbirămŭ maĭ susŭ, ameninţă pe Sturḑia cu uă comisiune ce va fi însărcinată d'a cerceta care sunt causele ce a provocat acea mişcare de nemulţiămirĭ în Moldova? La Bucurescĭ, Bibescu-Vodă pus într'uă posiţie şi maĭ ciudată, prin atâţĭ pretendinţĭ la tronŭ, nu făcu ce făcuse Sturḑia, şi mina sta gata să ia focŭ...

Fel de fel de programe se preumbla din mână în mână, care tóte ameţiaŭ pe locuitorĭ şi fie care nu scia ce să créḑă şi la ce să se ţie.

Óre-care témă, óre-care fiorŭ, îngheţa inimile la vorba de anarchie, ce putea aduce acest evenimentŭ.

Bibescu Vodă le cunoscea tóte, dar 'şĭ frămênta mintea cum să facĕ să scape de responsabilitatea încurcăturei şi a se ţine la posiţia sa.

El avea un amicŭ în Oltenia; se gŏndi dar la dênsul şi creḑu că se va servi cu acela. Îĭ ordonă d'a recruta voloṇtarĭ din panduri.

www.digibuc.ro

Toți proprietarii din Craiova și din cele-l-alte districte erau pentru a'l menține la putere; și fratele seu Iancu, care se găsia ca un fel de guvernatoru al Olteniĭ, președênd în Craiova, lucra în acordu.

Tot praful de pușcă și plumbul care se găsia la negustătorĭ de vêndare și la particularĭ, se strânse de poliție, din ordinul prefectuluĭ, (ispravniculuĭ) și 'l aședa într'uă magasină, spre a'l da în priimirea aceluĭ amicu al luĭ Vodă.

Lucrurile se simțiau fórte tare, ferbeau și se agitau: se clocea un ce care nimenĭ nu putea a'l înțelege, și chiar Bibescu-Vodă n'ar fi fost în stare a-și da uă sémă despre eșitul lucrurilor, cu tótă dibăcia sa și a ministruluĭ seu Vilara.

Astfel se petrecu aprópe iarna întrégă a aceluĭ anu.

Dar precum se alege aurul din amestecarea metalurilor, adevěratul aurŭ scumpŭ valorosŭ și perfectŭ în frumusețea și strălucirea sa, ast-fel se găsiră între aceĭ ómenĭ însuflați d'a pregăti mișcarea acésta, nisce bărbați cari, cu dorul patrieĭ în inimile lor, cugetară d'a dejuca comedia aceia întocmită de străinĭ, și a aduce țereĭ lor serviciul cel mare, d'a protesta în contra uneĭ protecțiunĭ, care ajunsese a fi cum maĭ arătarăm, apăsătóre și îndĕrĕtnicitóre progresuluĭ cerut de națiune pentru secului XIX,

Eĭ strigară în inimile lor: jos privilegiul boiărilor! jos sclavia! jos regulamentul organicu și protecția Țaruluĭ! .. Aceste le găsimŭ stipulate în programul cel cu 21 de articole, dat la lumină, cu re-

www.digibuc.ro

dicarea stindarduluĭ revoluţiuneĭ la 9 Iunie la Islaz şi 11 Iunie în Bucurescĭ.

Unii dintre bărbaţĭ cari moşteni serviciile patrieĭ de înflorire naţionale, ca un drept al familiĭ lor, fu ceĭ patru fraţĭ Colescĭ, dintre care cel maĭ june, tocmaĭ venise din străinătate şi umbla din casă în casă, din familie în familie, spre a propaga ideea cea nuoă, cea mare şi importantantă pentru salutul Românieĭ.

Ş'aceĭ militarĭ însemnaţĭ, despre care menţionarămŭ în capitul precedent, servind ca oficerĭ unul în regimentul (polcŭ numit p'atuncĭ) No. I, şi celă-lalt în al II-lea, fură iniţiaţĭ, şi din preună cu compăniile ce comandaŭ eĭ, unul la Giugiu şi altul la Islaz, — prin sergenţi (unter-oficerĭ) lor însufletţ, luară parte activă la pregătirea mişcăreĭ. Tot într'un timpŭ şi la Zimnicea, punctŭ la marginea Dunăriĭ, unde se afla postat un escadronŭ de cavalerie lănceriĭ, pentru înlesnire de furagiŭ pentru caĭ, comandantele lor fiind iniţiat şi el prin înţelegere cu un bărbat de littere din Bucurescĭ, se uni cu sus ḑişi oficerĭ; şi dintr'acésta uă parte a armateĭ fusese pregătită de rĕdicarea stindarduluĭ revoluţiuneĭ. Scóla militară, în care studia numaĭ fiĭ de privilegiaţĭ, fu şi dînsa iniţiată, ca uă pepinieră a ideilor progresiste. . . Pe lîngă acestia, maĭ mulţĭ funcţionarĭ şi tot ce se numia inteligînţa română eraŭ iniţiaţĭ şi asteptaŭ ḑiua destinată!

Pe acel timpŭ, de ḑiua serbătóreĭ Buna-Vestire, maĭ mulţĭ inşĭ merseseră de visită la casa Golescilor.

Eĭ tocmaĭ se mutaseră în iarna aceea din casa

www.digibuc.ro

cea de véră de la Capul-Podului-de-pământ, numită Belvedere, și ocupaŭ apartamentele de sus ale caseĭ Clinceanu, de lângă Cisméoa Roșie.

Doĭ dintre eĭ se aflaŭ în camera despre stradă; Nicolae sta cu mâna pe un condeiŭ de a scrie luĭ Pleșoianu cel ce se afla cu compania la Islaz, ear Stefan privea pe ferestre în stradă, să véḑă pe Radu și pe Alecuță viind din orașŭ.

Era cu dênși douĕ domnișóre, nepóte din sora lor, care tocmaĭ eșiră din apartamentul unde se afla D-na Zinca, mama acestora, și luară aci locŭ pe uă canapea, convorbind când cu unul, când cu altul.

Dinaintea uneĭ mese rotundă bine lustruită de nucŭ, care era așeḑată în miḑlocul camereĭ, și unde Nicolae scriea, sta în picióre un militarŭ june, învestít în uniforma pompierilor, cu un spenţer civit, cu gulerul și cu bănțile la mâneci de postavŭ roșu, și cu paspalerul pe la cusătura pantalonilor în lungŭ d'asemenea. El avea pe capŭ uă cască de alamă, peste al căreia creștetŭ s'aridica, ca uă omidă, uă țesĕtură lînósă roșie, ce eĭ o numescŭ pisicuță. La gôtŭ purta uă cravată de postavŭ negru ce eĭ o numescŭ podgalțŭ. La peptŭ era închiăiatŭ cu bumbĭ galbenĭ frecațĭ și strălucind ca aurul. În picióre purta cisme de pele adusă din Rusia, numită tovalŭ. Junele acesta bine periatŭ, peptănatŭ și neteḑitŭ, sta ca uă statue nemișcatŭ, în faça colonelului seŭ.

La capul scăriĭ jos, se găsia un Ungureanŭ din Gorjĭ, așa dupre cum am maĭ descris portul acestora. El venise a solicita, de la Colonelul Golescu,

www.digibuc.ro

ertarea pentru un frate al luĭ, care căduse în delictŭ de propagantistŭ: crimă pentru un ostaşŭ. Fratele acestuia era felt-febelŭ (sergent-majorŭ) care aparţinea din regimentul luĭ Enghel, şi care fusese dat judecăţiĭ spre a'şĭ lua penalitatea.

Pompierul sus dişŭ, stând dinnaintea meseĭ unde scriea Nicolae Golescu, aştepta să ia acea scrisóre ş'a o da în mâna luĭ Stefan Ungureanul, de jos.

Două minute în urmă veni D. I. Heliade, bărbat renumit în cultura literelor române, pe care ambi fraţi Golesciĭ îl priimiră îmbrăţişându-l cu cordialitate.

Domnişórele înaintară făcênd reverinţe mareluĭ bărbatŭ, cel ce le întinse mâna şi le adresă politeţele sale.

Golesciĭ şi Heliade se salutară, prin nisce gratulărĭ ce e în usul ţereĭ, de dile de serbătorĭ.

Îşĭ luară cu toţi locŭ pe scaune şi Heliade şedu pe sofaoa cea mare lucsósă, începênd a'şĭ scóte mănuşile din mânĭ.

Pompierul luând scrisórea, salută şi eşi.

Heliade, de uă etate cu Golescul cel mare, şi a căruia afecţiune pentru familia sa o conserva încă de la Golescĭ, unde Dinicul Golescu, tata al acestora, fundase scóla cea renumită, în timpul luĭ Grigorie Ghica Vodă, şi în care se preda sciinţele în limba patrieĭ, şi unde ca să dicemŭ adevĕrul, era vatra din care lumina şi înflorirea căta să se împartă pretutindenĭ în tótă ţéra; Heliade şi Dinicu se iubiseră prea mult şi prin urmare căta să fie tot asemenĭ şi cu fiĭ acestuia.

www.digibuc.ro

Ambiĭ fraţĭ căutaŭ cu ochĭ marĭ în aĭ literatorului; fisionomia acestuia esprimând îndestul focul de care era dominatŭ.

După ce fraţiĭ Golesci îl întrebară ce nuoŭ, modul cu care se începŭ conversaţiile maĭ ales în timpĭ evenimentalĭ, Heliade le respunse rarŭ şi energicŭ în vorbă, gŏnditorŭ şi maĭ adese orĭ surigênd, şi avênd un aerŭ măreţŭ, prin care impunea celor care 'l asculta:

— Marĭ lucrurĭ, domnilor, ḑise Heliade, se petrecŭ în afară şi în întrul ţereĭ! — Aţĭ auḑit şi D-vóstră că generalul Rusŭ, venit acum pentru chestiunea evenimentelor petrecute de curênd în Europa, cere de la Vodă, să i se dea în cel maĭ scurtŭ timpŭ uă înscriere de câte producte se află în Principatul nostru; acésta a cerut-o şi de la Michaĭ Sturḑia în Moldova.

Stefan, surigênd, întórse căutătura la frate-seŭ Nicolae cel ce asculta seriosŭ şi cu multă atenţiune la cele ce ḑicea Heliade.

Pentru ce acésta, domnule Heliade? întrebă unul din ceĭ duoĭ fraţĭ Golescĭ.

— Pentru că, adaose literatorul, Ungurii aŭ nesocotit pe Ţarul Muscalilor, în discursurile ce ţinură în dieta de la Pesta; şi el voesce să trécĕ p'aicĭ armatele sale, spre a merge ca să'ĭ pedepséscĕ. —

— Aşa! . . ḑise înmirat Golescul Nicolae, cum s'ar putea una ca asta? . . . Rusia nu va face uă asemenea greşală! . . Europa, domnul meŭ! Francia ce va ḑice? . .

www.digibuc.ro

— Veţĭ vedea! veţĭ vedea!.. replică Heliade ca ochiĭ înflăcăraţĭ.

Aci se făcu uă pausă de câte-va secunde, în care timpŭ eĭ lăsară ochiĭ în josŭ ca cum ar fi preocupaţĭ de ceva, ear Nicolae, făcênd vre uă căţĭ-va paşĭ preumblânduse încet, ḑise: ciudat omŭ! cum îĭ vine să créḑă ast-fel de lucrurĭ?.. Ruşiĭ să trécă p'aicĭ, ca să mérgĕ să pedepséscĕ pe Unguri!..

— Iată, domni meĭ, nuvela care trebue să ne preocupe. Iată unde ne găsimŭ!..

Aci fură întrerupţĭ de nisce visite care veni pentru D-na. Zinca.

Ambiĭ fraţĭ luară de braţŭ pe Heliade învitându-l să trécĕ într'uă cameră laterală, spre a putea vorbi maĭ în linişte.

Alessandru tocmaĭ venise din oraşŭ şi intrase maĭ 'nainte în camera cea laterală.

El vḕḑênd pe Heliade împreună cu fraţi sĕi, scóse uă esclamaţie de bucurie: A! Domnul meŭ! a! Domnul meŭ!..

Alessandru maĭ june, cu uă fisionomie plăcută, chipul smeadŭ, obrasiĭ rotunḑĭ, ochiĭ făcêndu-ĭ tŏtd'auna mititeĭ din causa vedereĭ scurte, cu un barbişon şi mustaţa mică, părênd înălticelŭ fiind că avea talia subţire ca de femeiă, vocea-ĭ armoniósă şi tot-d'auna vorbind încet; — însă vorbea puţin românesce fiind că 'şĭ făcuse educaţia multŭ timpŭ în Francia şi 'n Elveţia; el asemenĭ, ca şi fraţiĭ sĕi, îmbrăţişă pe Heliade care semăna între dênşiĭ, în a-

www.digibuc.ro

cest momentŭ, ca părintele celor treĭ fraţĭ Romanĭ din antichitate.

Heliade şedu şi fraţi Golesci se puseră lîngă dînsul.

Nicolache 'ĭ întinse un ciubucŭ cu ţéva de cireşŭ şi cu emoméoa de ambră.

Heliade luă ciubucul cu politeţe, şi fumând re-'ncepu conversaţia, în chipul urmĕtorŭ.

Golescii 'l ascultară cu óre-care devotamentŭ, şi cu cea maĭ mare atenţiune. Heliade ḑicea:

— Ruşiĭ nu potŭ intra în Principate fără a avea un motivŭ. Şi ca să trécĕ Ruşiĭ, vor face să intre maĭ întêĭ Turciĭ. Eĭ dar caută motivul; vorŭ negreşit a'l avea; caută a se face vre uă turburare aicĭ; eĭ aŭ agenţĭ îndestuĭ, aŭ îndestuĭ ómenĭ cu care se servescŭ. Lucrarea este mult înaintată; complotul ferbe şi aicĭ şi 'n Moldova; eĭ aştéptă numaĭ ḑiua, şi care şi acésta va fi numită din cabinetul luĭ Neselrode. — Francia, Germania şi cele-lalte state se găsescŭ încurcate prin torentul revoluţionarŭ; pĕnă ele să se deştepte, Ruşiĭ şi sunt peste hotarŭ năbuşind şi sugrumând populiĭ revoltaţĭ. Cŏcĭ Rusia nu póte suferi focularul aprins al revoluţiuneĭ lângă hotarele eĭ; cŏcĭ se póte teme de Polonĭ şi altele. Apoĭ Ţarul e prea mêndru ca să pótă suferi Europa nesocotindu-l . . .

Vedeţĭ dar în ce stare ne găsimŭ noĭ? Sunt dar organisate comploturĭ d'a destrona pe Vodă Bibescu şi a aduce uă perturbare în tot Statul. . . În Moldova n'a isbutit d'a face acésta . . . Ómenĭ plătiţĭ şi agenţĭ

www.digibuc.ro

sunt puși anume cari lucréză d'a aduce anarchie semănând prădarea și masacrul între cetățeni . . . Unora le promite unele, altora altele și ei caută a încurca pe toți, a'i arma cu ura și cu răsbunarea, a'i aduce în tumultul discordiei și ai aţîţa pĕnă la vĕrsare de sânge . . . Viața, onórea, averea nu vor mai fi garantate, și atunci de la sine însuși populul va dori și va cere intervenirea Ruşilor.

Ce facemŭ atunci noi? Unde ne găsimŭ într'uă asemenea stare de lucruri? — Vodă este amenințat ca și Statul și ca tótă națiunea . . . Bibescu le cunósce aceste tóte, dar nu scie ce cale să ia spre a putea înlătura periculul și a'și menține tronul. Ruşii de uă parte, anarchia de alta și societățile secrete sunt nisce inemici teribili ai țerei nóstre! . .

Eșiți numai prin lume, trageți bine cu urechea, vedeți ce se face și ce se vorbesce, și veți cunósce că vulcanul este aprópe d'a irumpe, craterul fumă...

După mine nu e de cât un singur mijlocŭ, nu e de cât uă singură ușă pe unde cată să eșimŭ: aceea d'a dejuca complotul agenților, și dintr'uă rebelie ursită de dênși, să facemŭ uă revoluție națională, aceea ce făcu și Tudor Vladimirescu la 821, adică a ne manifesta în contra protectoratului care ni le face tóte acestea, și socotescŭ că și Vodă va fi cu noi. Ce ziceți, domni mei? dumnea-vóstră, fii boiărului Dinicu Golescu, a căruia memorie o venerédŭ prea mult; acela care a lucrat, a luptat și s'a sacrificat pentru prosperitatea națională, nu consimțiți și D-vóstră cu mine?.. Eŭ și cu D-vóstră vomŭ fi la

www.digibuc.ro

un locŭ aceea ce era Heliade, și cugetul și dorința părinteluĭ D-vóstră. Să strîngemŭ dar aceste mânĭ frățeșcĭ și să mergemŭ de a lupta! . . Îmĭ periculeḑŭ uite capul, ca și D-vóstră, îmĭ sacrificŭ familia și copii, dar voiŭ merge înainte cu curagiŭ. Tocmaĭ pentru acésta am și lucrat ceva, vedeți.

Și Heliade scóse uă chârtie din posunarul dela peptŭ al vestmîntuluĭ, ce o dete luĭ Nicolache să o citéscă.

Acésta era uă proclamațiune.

— Iată însă motul ce am pus pe acéstă proclamațiune.

Și împreună frații Golescĭ, atinși de vorbele părinteluĭ literatureĭ românilor, atinși de vorbele sale care le rechema memoria și scopul părinteluĭ lor, citiră și recitiră aceste articole, în fruntea cărora figura motul:

„Urëscŭ tirania, mi e frică de anarchie!“

Eĭ înțeleseră cugetarea cea înaltă a unuĭ geniŭ și îmbrățișară din nuoŭ pe Heliade, ear Alecuță cel cu uă inimă de Apostolŭ începuse a lăcrima.

Tocmaĭ pentru asta și noĭ căutamŭ ca să ne întêlnim să vorbimŭ, ḑise Alecuță cu vocea sa plăpêndă.

Nicolae eși un momentŭ ca să ia de pe masă uă altă chârtie în care se găsiaŭ stipulate cerințele comitetelor de la Moldova, spre a le confrunta cu cele din proclamația scrisă de Heliade.

Din ușa camereĭ laterale, unde fuseseră maĭ 'nainte, dete cu ochiĭ de un Mocan stând cu mânile

www.digibuc.ro

şi cu căciula la peptŭ, care îndată cum îl vĕḑu se şi proşternu la pămêntŭ.

Acesta era Ungureanul ce venise să se róge în chestiunea frăţîni-seŭ, şi care pĕnă aci aşteptase josŭ.

— Prea milostive domnule! începu omul a ḑice cu un viersŭ durerosŭ, am venit la D-ta că te sciŭ că estĭ bun şi îndurătorŭ, scapă pe frate-meŭ care se va osîndi la ocnă, saŭ va fi împuşcat, după legea ostăşéscă, pentru că de, a greşitŭ!

— Am scris eŭ pentru frate-teŭ, nu'ţĭ a dat scrisórea pompierul care a fost maĭ adineaorĭ aicĭ?

— Iată-o, prea milostive domnule, o am la mine, şi Dumneḑeŭ să vĕ ţie sănătoşĭ, ḑise omul arătând scrisórea ce o priimise de la pompierŭ, dar unde să mĕ duc cu dênsa? cuĭ o s'o daŭ?..

— Să o daĭ, la Islaz, în mâna căpitanuluĭ Pleşoianu, şi fiĭ pe pace...

— Prea bine, bogda-proste! adaose Stefan Ungureanul, că mĕ sciĭ D-ta am fost şi eŭ odată slujbaşŭ militarŭ, şi d'aceea alergŭ acu la domnia-vóstră...

— Bine, bine, ḑise Nicolae ocupat cu căutarea chârtieĭ, acum lasă-mĕ şi te du.

Ungureanul se redică şi se întórse să plece, dar Golescu, ca cum îĭ venise în minte ceva importantŭ, îl chiămă înapoĭ întorcêndu-l aprópe de la scară.

— Din ce loc eştĭ creştine? îl întrebă el.

— Sunt tocmaĭ din Novacĭ lângă Baia-de-fer, rĕspunse omul cu aerul seŭ umilit din naintea unuĭ boiărŭ mare.

Golescu scia că în Gorjĭ partitul contrariu re-

www.digibuc.ro

voluțiuneĭ națională avea rădăcinĭ gróse și era susținutŭ prin càrmuitorul de Tîrgu-Jiuluĭ, un Ruset.

— A! a! dise Nicolae, ca cum ș'ar fi adus aminte vre unu lucru uitat, eștĭ de la Gorjĭ?

— Da, boiărule, să trăescĭ!

— Vedețĭ dar, continuă Golescu, daca vor veni la voĭ ómenĭ care voescŭ să vĕ amăgiască cu vorbe spuindu-vĕ multe și îndemnându-vĕ la rĕscólă, ședețĭ linistițĭ, nu faceți neorânduelĭ, nu ascultațĭ de uni ca aceia...

Va veni ḑiua însă, când vĕ vomŭ chiăma noĭ ca să fimŭ cu țéra întrégă și cu dreptatea ce o dorimŭ toți... Voĭ cată să cunósceți pe ceĭ care vĕ voesce binele și care suntŭ Românĭ adevĕrați.. Spune aceste și la frațiĭ teĭ și la prietenĭ și la cunoscuțĭ, că dreptatea va învia pentru voĭ și pentru întréga țĕră. Te du acum și nu uita cele ce am ḑis.

Stefan Ungureanul, uimit de cele ce auḑi, nu sciea cum să mulțiăméscĕ maĭ bine și să plece pentru a duce scrisórea cea solicitată de la Nicolae Golescu, prin pompierul Constantin, cel ce se înturnase la postul seŭ la poliție.

Frații Golescĭ rĕmâind cu Heliade, îĭ descoperi că se și află instituitŭ unŭ comitetŭ naționale, aĭ căruia membrĭ era uă sumă de bărbațĭ sciuți, civilĭ și militarĭ precum: Roseti, Brătianu, Ion Ghica, Bălcescu, Tel, Cesar Boliac, Scarlat Creţulescu, Voinescu, Teologu și alți mulți de prin districte și al cărora scopŭ era, înțelegênd fie care în felul seŭ, binele și prosperitatea Românieĭ. — Eĭ adăogară că aŭ adunat din oferte date

www.digibuc.ro

pe altarul patrieĭ, de la particularĭ avuţĭ, un fondŭ de 6,000 galbenĭ pentru cumpĕrătórea de arme şi alte cheltuelĭ. Heliade priimi prea mulţiămitŭ d'a intra în conspiraţie cu Golescĭi şi cu cei-lalţĭ; şi acestia asemenea prea mulţumiţĭ d'a avea cu dênşi pe Heliade cel ce a lucrat pentru reformă încă de la 1831, şi care avea un mare resunetŭ în inteligința ţereĭ, lumea cea nuoĕ...

Nicolae aduse programul Moldoveĭ pe care 'l înfăţişă luĭ Heliade.

Heliade ḑise: Nu cum-va şi Bibescu, ca unul ce este Român, ar' consimţi ca să fie cu nuoĭ?

Stefan respunse: am mers eŭ la Bibescu să ca utŭ a 'l iniţia.

— Ce a ḑis Bibescu? întrebă Heliade cu impacienţă.

— El a respuns, ḑise fratele cel mare Golescu, ca să aşteptămŭ un timp maĭ avantagiosŭ, când Rusia va fi încurcată în vre un resbel...

— Nu! nu! respunseră împreună Golescĭi, preşedintele republiceĭ din Francia a promis ajutor tutulor populilor ce vor a se emancipa de jugul străinŭ. Patria reclamă concursul nostru!.. Să lucrămŭ! Să lucrămŭ dar, acum este timpul!..

Repetându-se aceste vorbe de către fratele de la monastirea Lainicilor între popolul adunat pe munte, făcură a rĕsuna Muşàtoiul de strigările de entusiasmŭ a le acestor păstorĭ, plugarĭ, vînătorĭ, pescarĭ, proprietarĭ, păduraraĭ şĭ pĕnă şi arendaşĭ, şi care este adevĕratul populŭ românŭ; cari maĭ mult saŭ maĭ pu-

www.digibuc.ro

ţin luaseră parte în mişcarea naţionale, unii ca ostaşi, alţii ca volontari, pompieri, grăniceri; şi cu un cuvênt toţi aduseseră serviciul lor, privind revoluţiunea ca uă faptă a lor, şi despre care ascultaŭ vorbinduse cu lacrimile în ochi:

— Da, da, strigară din lăuntrul şi din afara stâneĭ acestĭ ómenĭ, cu toţiĭ vomŭ pune umĕrul ca să ajutămŭ iubita nóstră ţéră; dar însă să nu fimŭ înşelaţi, să nu fimŭ despuiaţi de fraţiĭ nostri ca ceĭ de erĭ d'alaltaerĭ, care tot mereŭ ne făgădui tot felul de îmbunătăţirĭ şi fericirĭ şi în cele după urmă ne lĕsară în sapă de lemnŭ şi cu lacrimile pe ochĭ . . . Noĭ dămŭ voioşi şi banul nostru şi viaţa nóstră numai pentru binele ţereĭ şi fericirea poporuluĭ românescŭ. . . Şi eĭ vorbind şi strigând ast-fel făceaŭ un sunet că aprópe nu se maĭ înţelegeaŭ unul cu altul.

— Tăceţi, tăceţi ómenĭ bunĭ, dise Oprea Ursul celor-lalţĭ óspeţi şi muntenĭ, să ascultămŭ istoria înainte care ne intereséḑă pe toţi.

www.digibuc.ro

V

Petrecerea publicului sub Cotroceni.

Primăvéra aceluĭ anŭ promitea fertilitatea şi abondanţa în ţéră.

La finele luĭ Ianuarie Dîmboviţa inondase uă parte a capitaleĭ şi locuitoriĭ suferiseră de umiditatea ierneĭ; eĭ aşteptaŭ cu uă nespusă bucurie plăcerile primăverei, ca să véḑă arboriĭ înflorind şi a respira aerul cel căldurosŭ. Însă pe lângă aceste deliciĭ, atât de mult dorite, veni negrul craterŭ al epidemieĭ care îngheţa inimile . . . Ómeniĭ invocaŭ cu căldură depărtarea de la dênşiĭ a acestuĭ reŭ, prin desele procesiunĭ care se făceaŭ scoţênd pe strade pe St. Dumitre, ale căruĭ relicue se află depuse în biserica metropolieĭ şi care este patronul Sânt al Bucurescilor.

Cholera începuse a secera cu furie, din care causă uniĭ, ceĭ avuţĭ, şi începuseră a se gôndi de plecare în străinătate, însă îĭ oprea evenimentele politice. Ceĭ maĭ săracĭ, nepăsătorĭ de fugă saŭ de plecarea boĭăréscă, mergeaŭ de se închinaŭ Sântuluĭ, invocând scăparea şi ajutorul seŭ, şi după aceia da uitării cu uă carafă de vin din nainte, în vre uă gră-

www.digibuc.ro

dină pe la mărginĭ, spaima despre mórte și cele-lalte supărărĭ.

Unul dintr'aceste locurĭ, frecuentate de poporŭ, pentru frumusețile posițiuneĭ ce are și pentru minunata apă care curge din cisméoa făcută de Constantin Brâncoveanul, este acela de sub monastirea Cotrocenĭĭ.

Uă numerósă întrunire de poporŭ, se găsia maĭ în tóte ḑilele, pe după amiaḑĭ, preumblânduse pe subt umbra nucilor crescuțĭ în vale, saŭ seḑênd pe colnicile dealuluĭ, de unde capitala întrégă este privită ca 'ntr'uă panoramă.

Aicĭ se află uă ruină de un palatŭ din meḑiul evŭ, postată în fața dealuluĭ mânăstireĭ, și sub acésta, la uă parte în stînga este cisméoa care, din gura unuĭ leŭ de pétră, face a curge apa, iar în drépta se află un bordeiŭ cu câți-va salcâmĭ pe dinainte. În ast bordeiŭ era uă mică cârciumă avênd un umbrarŭ și cu câte-va laviță de șeḑut.

Vre uă câți-va militarĭ sta grămădiți la uă mescióră, unde chir Florea, cârciumarul local, le aducea de bĕut. Pe una din laviță ședea uă femeiă trecută de 40 anĭ, care fusese de constituțiune tare; și de și nu frumósă, însă avênd un chipŭ prea interesantŭ, cu nisce ochĭ marĭ negri și cu sprîncenile gróse îmbinate, cu uă statură de miḑlocŭ și cu talia camŭ grósă. Ea purta la capŭ uă legătură de barișŭ cafeniu, uă rochie de lînă vărgată și cu uă boccea pe umere în formă de șalŭ.

Puțin maĭ de lăturĭ, pe érba cea verde, și icĭ colea cu cimbru selbatecŭ și cu ismă înflorită, sta

www.digibuc.ro

uă mică grupă — un june în uniformă de pompierŭ, cu uă junĕ ţĕrăncuţă lângă dênsul, care, după curăţenia obrazilor eĭ, pĕrul eĭ cel împletit în douĕ códe lăsate pe spate şi terminate prin cordele roşiĭ de culórea trandafirilor ce ea 'ĭ purta la capŭ, şi vestmêntul eĭ străin de al poporuluĭ capitaleĭ, se vedea că era Olteancă; vedea cine-va întrêusa portul femeiĭ de peste Oltŭ, despre munţĭ.

Pompierul ţinea strâns între mânile luĭ uă mână a femeeĭ, şi vorbinduĭ mereŭ, o mĕsura cu căutăturĭ dulcĭ, pe când dênsa asculta lăsând ochiĭ spre pământŭ şi din când în când îĭ respundea; gura eĭ arătând nisce dinţĭ cu strungăreaţă, albĭ ca mărgăritarul, şi busele avênd culórea bujoruluĭ.

Eĭ însă se păreaŭ ca cum îşĭ luaŭ ḑiua bună unul de la altul, şi d'aceea par'că óre-care semne de tristeţe se amestecă în căutăturile ochiuluĭ juneĭ femeĭ, căpruiŭ şi strălucind de uă raḑă de farmecŭ. El însă, vorbindu-ĭ, părea că voesce a o reasigura despre viitorŭ şi amorul seŭ.

Acéstă grupă ar' fi dat artistuluĭ pictorŭ unul din subiectele cele maĭ romantice, de a face un tabloŭ în care aceste douĕ persóne, însufleţind valea încântătóre din pregiurul lorŭ, să înspire cele maĭ frumóse simţimente, mişcând şi trăgênd atenţiunea fiecăruĭ privitor.

Dênsa, prin acelŭ surîsŭ melancolicŭ, semăna ca cum ar fi ḑis: viitorul stă în mâna luĭ Dumneḑeŭ!.. şi d'aceia îşĭ ţinea căutătura spre pământŭ, fiind cufundată în cugetărĭ.

www.digibuc.ro

Femeia care ședea pe laviță dinaintea bordeiuluĭ, era mama juneluĭ pompierŭ care se afla absorbit în amorósa conversație cu juna țĕrăncuță.

— Leică felt-febelésă, dise unul din militariĭ ce înconjurase mescióra d'alăturĭ, numit Ghița Iorga, și care era atuncĭ la musica ștabuluĭ, femeeĭ ce sta pe laviță, câțĭ anĭ are Constantin?

— Tocmaĭ douĕ-decĭ de anĭ deplin, și merge pe al șésele an de când a intrat în slujba ósteĭ.

— Da nu sciŭ eŭ! că era numaĭ un copil când merserămŭ la Rusciucŭ cu Vodă Ghica, de priimirămŭ pe Sultanul care a murit, și tocmaĭ atuncĭ te măritaseșĭ de luașĭ în căsătorie pe felt-febelul.

— Așa! respunse Nica, camaradul luĭ Iorga, bunătate de buclucașĭ fel-tfebelul nostru, care l'a strămutat acum, prin înțelegerea căpitanuluĭ Pleșoianu cu un nu sciŭ care altŭ căpitan de la polcul luĭ Engel.

— Eaca, dise felt-febelul din căpătîiul meseĭ, mĕ adun și eŭ cu d'alde voĭ, și daca beaŭ ceva maĭ mult, apoĭ de!..

— Măĭ! beațĭ vinul, iar nu și mințile! adăogă Iorga musicantul, nu vorbi de prisosŭ!

— El a avut parte cu polcovnicul Golescu, la care a alergat fratele seŭ Stefan, care a venit într'adins de peste Oltŭ ca să'l scape, dise de colo Iorga musicantul.

— Și Costantin s'a dus împreună cu cumnatul Stefan la polcovnicu Golescu, să'ĭ dea uă scrisóre

www.digibuc.ro

către căpitanu Pleşoianu de la Islaz, adăogă Catinca felt-febeleasa.

— Ce'mĭ pasă! acum mĕ aflu colea cu voĭ în Bucurescĭ...

— Dar şi aicia, prorupse Nica, făcuşĭ bucluc tu şi cu unter-oficerul Iancu, cu nisce vorbe, cu care aţĭ dat de belea pe Căpitanu Teologu, care acum este închis.

— Ce spuneţĭ voĭ? Cum! puseră pe căpitanul la arestŭ? întrebă Iorga curiosŭ.

— Şi pentru ce? şi pentru ce arestatŭ? Strigară într'una ceĭ ce beaŭ la masă, dar cine la arestat? . .

— L'a arestat polcovnicu Odobescu, din porunca luĭ Vodă.

— Şi de ce, măre? ca ce o fi?.. întrebară încă uă-dată acestĭ militarĭ, noĭ am auḑit că căpitanul voia să'şĭ dea dimisia din slujbă?

— Voĭ par'că nu sunteţĭ pe lume, replică felt-febelul cu aerul seŭ flegmaticŭ, par'că nu sciţĭ de ce mĕ didese şi pe mine în judecată . . . Iacă să mulţiămescŭ Sântuluĭ că am scăpat cu atâta, că m'a schimbat într'alt polcŭ.

— Aşa! aşa! nu sciţĭ că s'a respândit vorba că este să se facĕ revoluţie? n'aţĭ auḑit voĭ? ḑise cam pripit şi cu ochiĭ ca cum îĭ era închişĭ, Ghiţă musicantul.

— Da, da, am auḑit de revoluţie!.. rĕspunseră de uă dată cei-lalţĭ.

Nica însă ca cum se temea să nu fie auḑiţĭ de

www.digibuc.ro

cine-va de prin pregiur, și tocmaĭ dând cu ochiĭ de nisce nuoĭ visitatorĭ cari se așeḑase la spatele lor și cari cerură de bĕut de la Florea, adăogă către camaraḑi seĭ, să tăceḑmŭ măĭ! că ne pune și pe noĭ la umbră, pentru vorbe d'al de astea . . . Uite! o să ne auḑă ăĭ străinĭ cari veniră și se puseră lângă noĭ!

Dar felt-febelul ca să schimbe vorba, arătă cu mâna spre un Turcŭ care ședea maĭ la uă parte pe érbă, cu piciórele încrucișate, învestitŭ cu portul seŭ orientalŭ, cu uă legătură turban din un taclitŭ pe capŭ, cam ciupit de vărsatŭ la obrasŭ și cu chipul prelungŭ, cu uă mică barbă și cu mustățĭ lungĭ; — el fuma dintr'un ciubucŭ scurtŭ care 'l ținea cu uă mână, și cu ceelaltă petrecea pe degeḑte bóbele unor mĕtăniĭ mirosind a rosă; étă, ḑise acela, Turcu ăsta este de pricină; despre el avemŭ noĭ vorbă! . .

Visitatori ceĭ nuoĭ veniți era unŭ pictorŭ numit Iscovescu, și un altul care încă d'atuncĭ călca a ministru, adică aspira la uá asemenea funcțiune. Eĭ veniseră să facĕ propagandă. — Se amestecară îndată p'între ómenĭ și maĭ ales 'și făcură de vorbă cu soldațiĭ sus ḑișĭ ca să'ĭ sondeḑe și să'ĭ catichiseḑe; și maĭ pe urmă cel maĭ junne, cel care 'și da d'atuncĭ aerŭ nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin de cât a ministru, scóse din posunaru-ĭ uă chârtie conținênd 9 articule, stipulate de comitetul revoluțiunarŭ și care apoĭ fuseră rebutate, priiminduse programul cel cu 21 articole.

Acesta dar dete chârtia cu cele 9 articole ca să le copieḑe un profesorŭ de la scóla de musica vocale, care atuncĭ era în monástirea Cotrocenĭĭ, și pentru care

www.digibuc.ro

eĭ se puseră la uă parte cu un crayonŭ şi cu un portofoliu în mână. Dar Iscovescu pictorul, după ce vorbi mult cu militariĭ, îl vĕdurămŭ plecând de la acestia, să mérgă a se arunca la picióre le uneĭ frumóse vienese modistă din magasinul luĭ Marcovicĭ din Podu Mogoşóeĭ, care tocmaĭ venise la cisméoa Brâncoveanuluĭ, şi cu care apoĭ pictorul şi propagantistul celă-lalt se perdură p'între mulţime.

Nica, după ce plecară propagantisti sus ḑişĭ, carĭ le vorbise uă sumă de lucrurĭ, se adresă la felt-febelŭ: măĭ! dar ăştia ce fel de ómenĭ vor fi, că prea le toca gura? nu cumva? . .

— Ce aĭ voit să ḑicĭ maĭ adinióră când arătaĭ cu mâna la Turcu de colea? întrerupe Iorga pe Nica şi adresânduse către felt-febelŭ.

Felt-febelul care era cam ameţit şi aprópe că nu scia ce maĭ vorbesce, respunse: Mĕ aude nevasta, şi ea nu voesce să ḑic ce-va reŭ de Ali-baba.

Ast-fel era numit Turcul despre care menţionarămŭ maĭ sus. Acesta era un fel de comerciantŭ de caĭ pentru armata turcă, pe la tîrgul Slobozia şi altele, şi se afla cu şederea când p'afară, când în Bucurescĭ, într'uă cameră la hanul Manuc, de unde venise să respire aerul cel curat, ca toţĭ ceĭ de aci.

— Dar ce daravere aveţĭ voĭ cu Turcul? . . Mie mĭ sunt urîţĭ Turcii.

— Şi mie tot asemenĭ, afară numaĭ de Ali, respunse pompierul de lângă juna femeiă.

— Catinca de colo, auḑind pe bărbatu-ĭ şi pe fiul eĭ vorbind despre Ali, respunse celor din pregiu-

www.digibuc.ro

ru-ĭ: Ali-baba este un vechĭŭ cunoscut în casa nóstră, încă de când trăia răposatul bărbatul meŭ dânțî, tata luĭ Constantin. El a purtat pe Constantin în brațe când era în fașă. Ali nu e așa? dise ea Turculuĭ cel ce rădică ochĭi în sus auḍind pe Catinca vorbindu-ĭ.

Ali, fără a lăsa ciubucelul seŭ din mânĭ, și care cât a stat de conversație militarĭ cu ceĭ duoĭ visitatorĭ ce plecară, nu 'șĭ a fost luat ochiĭ de la pompierul cel cufundat în întrevorbirĭ amoróse cu juna femeiă; el răspunse la vorbele Catinchi, scoțênd un lung ohtat:

— Alachŭ! când dăruesce omuluĭ ḍile și sănătate, multe ajunge să véḍă și multe petrece; așa și eŭ, vorbi Musulmanul cu vorbe rărĭ și cam împedicat, cŏcĭ nu scia bine limba țĕriĭ; așa și eŭ am trăit s'ajung c'a să vĕḍŭ pe Constantin băiatŭ al meŭ voinicŭ ascherŭ; Alachŭ! să ție pe Constantin, băiatŭ alŭ meŭ, sănătosŭ! repetă el rădicând ochiĭ la cerŭ, și apoĭ 'ĭ întórse și 'ĭ opri pe junele militarŭ.

Uă óre care murmură, aṭîṭată maĭ mult din curiositate, se simți p'între ceĭ de față, care nu înțelegeaŭ de unde și cum Musulmanul acesta să aibă acea afecțiune pentru mama pompieruluĭ și pentru june. Eĭ întrebară pe felt-febelul a le spune cine este Turcul acesta.

— Să vĕ spue nevasta, răspunse felt-febelul care începuse a nu aparține mai mult de pe pământŭ, avêndu-șĭ creeriĭ îngreuiațĭ de fumul bĕuturilor spirtóse și ochiĭ cam împăenginațĭ.

www.digibuc.ro

Ali-baba fu chiămat de Catinca felt-febelésa maĭ aprópe de cercul celor de lângă dênsa, și el ascultă ca un copil inocentŭ. El se așeḑă din nuoŭ pe pămêntŭ și'șĭ umplu ciubucul, și Catinca ḑicêndu-ĭ: 'ți aducĭ tu aminte, Ali, de acea nópte când bărbatul meŭ te aduse în casă înghețat de frigŭ, mortŭ de fóme și de fricĕ, când aveam eŭ pe Constantin în brațe? spune tu acésta.

Ali-baba suspină din adêncul inimeĭ, și începu a vorbi rarŭ și abia putênd a face să fie înțelesŭ de ceĭ care'l asculta.

— Alachŭ! a voit, ḑise el, ca să trăescŭ încă doue-ḑecĭ de anĭ, pentru că sunt doue-ḑecĭ de anĭ de atuncĭ!...

— Noĭ ne aflamŭ șeḑênd pe Podulŭ-Beiliculuĭ, adăogă Catinca, unde era nisce case derămate după focŭ, cu uă pivniță mare despre fața poduluĭ, aprópe de biserica Sloboḑia.

— Da, așa este! rĕspunse Turcul, preocupându-și mintea de nisce suvenire ce căuta încet, încet a și le rechiăma.

— Spune Ali! vino maĭ aprópe de noĭ și spune, ḑiseră militariĭ ceĭ binișor chefuiți.

—„Padișachul a făcut bătaie cu împĕratul Moscovilor, continuă Ali, după ce'și re'mputernici memoria prin câte-va momente de cugetare; tóte cetățile eraŭ întărite pe marginea Dunării și în Balcan: Vidin, Rusciuc, Silistra, Șumla, Isacce, Ibraila, Varna și altele fură teatrul sângerosuluĭ resbelŭ.

„Padișachul, ah! Padișachul fusese silit, cu puțin

www.digibuc.ro

maĭ 'nainte, de a sfărâmat cu chiar mânele sale, puterea cea mare care o avusese în Ianiceriĭ.

„La Stambul, pe câmpul Etmeidan, Ianicerii se strânseseră furioșĭ protestând în contra luĭ nizam-cedit, adică miliția cea nuoă, organisată cu baionetă la pușcă și cu patrontașŭ, ce Padișachul Mahmut, prin înțelegere cu Șeic-el-islam, și ajutat de credinciosul sĕŭ Husein-aga, Mohamet-pașa, de corpul topciilor, (artileristi) de miliția cea nuoĕ abia formată atuncĭ, cât și de maĭ mulțĭ cetățenĭ din Stambul, armațĭ ca să apere casele și familiile lor; Padișachul încongiură pe Ianicerii revoltațĭ, și puind tunurile într'ênșĭ, nu dete pardon la nicĭ unul; pentru ca să se curme uă-dată tirania și jafurile ce făceaŭ aceĭ ómenĭ nedisciplinațĭ. Întêmplarea acésta a lăsat nisce adêncĭ rane în forțele imperiuluĭ....

„Doĭ anĭ maĭ pe urmă fuse declarația de resbelŭ, și Moscoviĭ trecură Prutul și Dunărea, încongiurară și luară Ibraila ; învinseră Silistra și Șumla, și în cele după urmă risipiră tabiile și zidul cetățiĭ de la Giurgiu, bătură Rusciucul și merseră pĕnă aprópe de Stambul, la Andrianopole....

— Mare putere este puterea muscăléscă!... dise de colea Ghiță Iorga care maĭ începuse să adórmĕ ascultând la Ali.

— D'apoĭ veḑĭ-bine este creștin și învinge cu Sânta Cruce! replică felt-febelul care era maĭ într'acea stare ca și Iorga; și noĭ dar ținemŭ tot de Ruși, că sunt Creștinĭ ca noĭ, și noĭ suntemŭ ca și dênșĭ... suntemŭ dintr'aĭ lor!...

www.digibuc.ro

— Suntŭ Creștinĭ, dar periculoșĭ pentru noĭ!.. s'audĭ de uă-dată la spatele lor uă voce străĭnă ce veni să se amestece earășĭ în convorbirea acestora. Astă voce era a luĭ Iscovescu care eșise ca din pămêntŭ, și veni de se aședă earășĭ la spatele militarilor.— Noĭ acum avemŭ simpatiĭ cu Sublima Pórtă, al căreia ajutorŭ, după tractatele ce avemŭ încheiate din vechime cu dênsa, între Domnitorĭ și Sultanĭ, îl ceremŭ spre a ne scăpa de protecția Crestinilor tiranĭ; și apoĭ Europa acum, Europa va face totul!... Europa, ómenĭ bunĭ, este rĕdicată!...

Pictorul Iscovescu se aprindea din ce în ce maĭ mult, slab cum era, ócheșŭ cu uă mică barbetă și învestit în blusă de pînză, făcênd propagandă acestora, aducêndu'ĭ a crede că Turciĭ vor fi cu noĭ la orĭ ce împregiurare...

După uă pausă de câte-va minute, și în care Nica, fiind ce-va maĭ treazŭ, i se păru că vĕduse pe căpitan Costache de la agie (poliție) scoborând despre Cotrocenĭ, cu vre uă ḑece dorobanțĭ după el, îĭ cam perise pofta d'a asculta la istoriĭ; însă Ali dupe cererea celor lalțĭ, continuă:

„Óstea dar cea mnoă nu era de ajuns Padișachuluĭ, de a se lupta.

Tot Musulmanul era dator să se înarmeḑe de a merge la bătaie cu Moscoviĭ.

„Tata al meŭ împreună cu treĭ fiĭ ne-am luptat pe zidurile de la Rusciucŭ; ear fratele tatăluĭ nostru s'a luptat la Ibraila sub comanda luĭ Soliman pașa lîngă Ciubucciu-Oglu și Mustafa-Aga pĕnă ce

www.digibuc.ro

fură sil'ți a capitula, pentru că Rușii pătrunseseră în Dobrogea și coprinseseră Macinul; ear Ibraila, după ce a respins vitezesce atacurile trupelor moscove, comandate de însuși Ducele Michail, a fost nevoită să capituleze, cu condițiе ca tótă garnisona eĭ să pótă trece cu armele la Silistra, ca să urmeḑe acolo lupta. O sumă de morți și prisonerĭ căḑuseră de amêndouĕ părțile... De! Alach a voit așa!...

„Căḑênd Ibraila fusese un semnŭ reŭ pentru armia Padișachuluĭ; cŏcĭ împreună cu dênsa, împreună cu Macinul, căḑu și Isaccia și Hîrsova, ear despre Marea-Négră, Varna era bătută cu furie, de flotă și trupe comandate de generalul Paschievicĭ.

„Padișachul numise mare vizir pe Reșid-Mechmet-Paşa. Acesta în adevĕr a arătat uă mare activitate în timpul operațiunilor, de la uă margine pĕnă la alta a imperiuluĭ. El organisă fórte repede pe recruțiĭ ceĭ nuoĭ, se strânse trupe din Asia; el deprinse pe tineriĭ musulmanĭ cu tactica, hotărîți de a lupta și a muri în numele Padișachuluĭ. Șumla fu împuternicită cu trupe noĭ; Silistra asemenĭ se ținea bine; Rusciucul era ca și mâna dréptă pentru Silistra, d'a opri prin viteḑia și statornica voință a garnisoneĭ sale, pe Rușĭ, d'a nu merge așa iute peste Cogé-Balcan ca să încongiure Șumla.

În adevĕrŭ Rușiĭ, cu tótă slăbiciunea Padișachuluĭ în urma tăieriĭ Ianicerilor, și cu uă armată nuoă și nedeprinsă încă cu mirosul prafuluĭ de pușcă, întêmpinară împrotiviri marĭ și aflară pedicĭ necreḑute, din partea unor cetățenĭ musulmanĭ, ca să pótă is-

www.digibuc.ro

buti a trece Balcanii. — Sumă nenumĕrată de Moscovĭ nu se maĭ întórseră în ţéra lor,—îşĭ aflară mormîntul acolo...

Afară de acésta molima ciumeĭ care pustiise satele şi oraşele, murind pe tóte ḑilele cu sutele şi cu miile în tóte părţile, nenorocirile, fómetea, sângele vàrsat, spaima şi mormêntul pentru toţĭ, ah ! Alach era mâniosŭ pe norodul seŭ şi voia prin acésta ca să ne pedepséscă...

„Bre ! baiăţĭ, adăoga Ali scoţênd uă lungă ohtare, Dumneḑeŭ să ferésce sĕ vedeţĭ voĭ ce a vĕḑut ochiĭ meĭ! oh!...

„Într'una de ḑile tată-meŭ se bolnăvi greŭ şi ceĭ-l-alţĭ fraţĭ aĭ meĭ se însărcinară cu căutarea luĭ în miḑlocul acestor lupte sângeróse. Eŭ aprins de datoria sântă către ţéră şi către părintele meŭ, am urmat pe confraţi meĭ de arme, a îmbrânci asaltul duşmanuluĭ care venise ca nisce câinĭ turbaţĭ asupra cetăţiĭ nóstre.

„După uă luptă crâncenă, uă orta întrégă căḑu prinsă în mânile adversaruluĭ.

„Cozaciĭ ne a fost încongiurat de tóte părţile şi nu maĭ era chipŭ de a scăpa.

„Eĭ trecură Dunărea nóptea cu prisonerĭĭ făcuţĭ, şi pe când inima mea era sfâşiată de durere că lăsam pe tatălŭ meŭ în agonie, mĕ vĕḑuiŭ de uă-dată închis într'uă închisóre la Giurgiu şi strejuit de Moscovi.

„Cinci-spre-ḑece ḑile am fost acolo închis şi pe nimenĭ nu vedeam ca să cercetedŭ de tata al meŭ.

www.digibuc.ro

„În a șése-spre-ḑecea ḑi, ne-a pornit spre Bucurescĭ, robĭ, desbrăcaţĭ, jefuiţĭ, murind de foame și într'uă stare de plâns.

— V'a adus în Bucurescĭ? întrebară de odată Iorga și cu felt-febelu, ceĭ ce începuseră a se maĭ treḑi ascultând la Ali cele ce el spunea, și unde v'a adus când aţĭ intrat în Bucurescĭ? pe Podul-Beilicului aţĭ fost intrat, că p'acolo vine drumul despre Giurgiu?

— Eŭ am scăpat; m'am făcut nevĕḑut p'între mulţimea ómenilor ce se strânsese ca să ne véḑĕ...

— Aĭ scăpat? și unde? și cum?... întrebară d'uădată ceĭ ce ascultaŭ plinĭ de curiositate.

— Mĕ gŏndeam la părintele meŭ; vedeam pe Alachŭ mustrându-mĕ;— mĕ uitaiŭ în tóte părţile și mulţimea duşmanilor ce mĕ duceaŭ ca robu lor, se făcuse ca cum era nimicŭ dinainte-mĭ; scârba ce aveam despre uă asemenea sórte, jélea și durerea că eram depărtăt de tată-meŭ aprópe la mórtea sa; lacrimile ce vedeam curgênd pe obrazul confraţiloĭ meĭ robĭ ca si mine, mĕ făcu ca să'mĭ doresc ŭ maĭ bine mórtea... M'am aruncat într'uă grópă între ruinele unor case surpate după focŭ care o vĕḑuiŭ de marginea poduluĭ pe unde mergeam. Ca uă clipă am făcut acésta și nimenĭ nu-mĭ luă séma. Acolo am rĕmas fără simţire și maĭ mult mortŭ. — M'am deșteptat într'uă pivniţă ca și în închisórea în care fusesem aruncat la Giurgiu... Uă ḑi și uă nópte am rĕmas acolo flămând și tremurând, fără să sciŭ un-

www.digibuc.ro

de mĕ aflu, şi fără să găsescŭ unŭ chipŭ, saŭ fără a cuteza să caut un miḑlocŭ ca să esŭ.

„Uă nópte şi o ḑi trecu, şi a doua ḑi diminéţă a intrat din întêmplare un om acolo care m'a găsit plângênd şi îngenuchiat de a'mĭ face rugăciune luĭ Alachŭ.—Acestuĭ omŭ i se făcu îndurare de mine după ce îĭ spuseiŭ cum m'am aruncat acolo. El eşi fără să'mi ḑicĕ ceva, şi maĭ pe urmă veni de-mĭ aduse pâne şi apă. Am creḑut vĕḑêndu'l că acesta era proorocul Mahomet care mĕ visita!... Tocmaĭ nóptea mĕ scóse din acea închisóre şi mĕ duse în casa luĭ, mĕ arătă femeeĭ sale care era lăhuză, cu un copil în braţe. Am creḑut că acésta este mama mea, sora mea!... Acel omŭ n'a spus nimuluĭ nimicŭ despre mine; m'a luat, m'a hrănit, m'a încălḑit, mĭ-a făcut tot binele putincios, şi numaĭ când pacea fu declarată am plecat de la el.— Acel omŭ însă a murit precum a murit şi tată-meŭ, dar soţia luĭ, precum mama mea, precum sora mea, pe care o respectezŭ cât şi pe copilul eĭ, iat-o, este aci, şi copilul eĭ este de faţă! Copilul s'a făcut omŭ; eŭ am îmbătrânit petrecênd multe necazurĭ şi însuşĭ pĕnă astăḑĭ cum mĕ aflu tot în trébă pentru ţéra mea şi pentru Padişachŭ, ear cât pentru mama mea şi sora mea, acéstă femeiă, repetă Ali cu ochi muiaţĭ în lacrime, Dumneḑeŭ să 'ĭ dea bine eĭ şi luĭ Constantin fiuluĭ eĭ.— Cŏcĭ un adevĕrat Musulman, un adevĕrat Musulman nu uită nicĭ uă-dată uă binefacere, orĭ cine va fi acela de la care o priimesce! Şi când va fi timpul este gata chiar şi cu pre-

www.digibuc.ro

ciul sângeluĭ sĕu să arate recunoscinţă, cŏcĭ Alachŭ vrea aşa!...

Ali terminând lăsă capul în jos după ce se uĭtă la Constantin cel ce nicĭ că'l vedea în momentele acelea.

Ghiţă Iorga se uită la felt-febelul si-ĭ făcu semnŭ din frunte prin care arăta mirarea sa pentru ast Musulman, şi ḑise : sĕracul !...

Nica însă care mereŭ ţinuse ochi spre cărarea care ducea de la monastire spre cismea, cunoscu îndată că s'a fost înşelat numaĭ pe jumătate, ca în loc de Căpitan Costache, ce i se părusе că vinea cu dorobanţiĭ, era căpitan Gheorghe, un ajutor al seŭ, tot aşa de temut ca şi cel d'âmtîĭ.

Căpitan Gheorge, omŭ ce-va plăviţŭ, cu nasul cârnŭ şi cu ochi mititeĭ albastri, fu întêmpinat, dinaintea cismeleĭ, de vre-uă doĭ din spioniĭ Poliţieĭ care mereŭ se preumblaseră p'între adunătura ómenilor şi trăgeaŭ cu urechea cine ce vorbea. Aci eĭ daŭ raportŭ însemnând pe cutare şi pe cutare, pe care îĭ şi arătaŭ agentuluĭ poliţienescŭ.

Nica de când cu cele petrecute p'în casarmă, şi cele ce i se întêmplase felt-febeluluĭ, semăna cu acela care, pentru că s'a fript în ciorbă, suflă şi în iaurtŭ.

— Să mèrgemŭ ! ḑise camaraḑilor seĭ: noĭ nu stămŭ bine aicĭ !...

Catinca asemenĭ făcu cunoscut luĭ Constantin că ce întârḑie, şi că este timpul a merge la datoria sa, la serviciŭ.

www.digibuc.ro

Constantin uitând că trece timpul pentru că era lângă sora luĭ Pĕtru, căriia îĭ promisese a o lua de soţie pe curênd, nu se maĭ îndura a pleca ş'a o lăsa singură ; saŭ ar' fi voit ca ḑilele să trécĕ ca minuturile şi maĭ iute, să împlinéscĕ parola sa dată asteĭ fecióre, care după douĕ ḑile voia să plece cu fratele eĭ şi cu fratele felt-febeluluĭ, Stefan Ungurénul, la Novacĭ, unde apoĭ aştepta şi pe Constantin să vie acolo, fiind că aşa promisese el, luând congediŭ de la comandantele seŭ de pompieriĭ.

Cu tóte acestea el îşĭ adusese aminte că de vre uă lună maĭ în tóte nopţile venia un unter-oficerŭ de la scóla militară, care avea uă secretă înţelegere cu unter-oficerul Dincă Bălşan, la care participa şi Constantin.

Comitetul revoluţiunarŭ nu lipsise a iniţia şi scóla militară în planurile sale, şi pĕnă a avea şi înţelegere cu maĭ mulţĭ unter-oficerĭ, d'a catichisa pe soldaţiĭ din regimentul de garnisonă, ce să facĕ eĭ la ḑiua destinată...

Constantin se despărţi de sora luĭ Pĕtru adresândŭ unul altuĭ căutăturĭ amoróse, strângêndu-şĭ căldurosŭ mânile, şi'şĭ împărţiaŭ dulcĭ îmbrăţişărĭ pĕnă se depărtară spre pórta din josŭ.

În curênd plecând uniĭ după alţiĭ, valea de sub Cotrocenĭ, spre séră, rĕmase deşertată de ómenĭ. Căpitan George, după datorie, cât şi căpitan Costache, împreună cu toţĭ agenţiĭ şi spioniĭ poliţieĭ, mergeaŭ la Aga (prefectulŭ poliţieĭ) de raportaŭ cele ce se petreceaŭ şi cele ce se vorbeaŭ de ómenĭ în ac-

www.digibuc.ro

pitală. Aga se ducea la Coconu Alecache Vilara, Vornicul cel mare (Ministru de interne) de i le raporta ; și coconul Alecache mergea d'a dreptul la Măria sa Vodă să i le încunosciințede.

www.digibuc.ro

VII

Vodă Bibescu și Ministru Vilara

Vodă Bibescu era tare supĕrat, în cabinetul seŭ, la palatul de sub Mitropolie, în urma uneĭ visite ce avusese de dimineaţă, şi aştepta pe Marele Vornicŭ, după care trimisese un adiotantŭ ca să'lŭ chiăme.

Vodă era impacientŭ în aşteptare. Se preumbla mereŭ în apartamentul care era şi cabinetul seŭ de lucru, ale căruia ferestre cu perdele de mătăsărie, draperiile de caţifea săpată, galeriile d'aurite şi cu florĭ numaĭ bronsurĭ, respundea în grădina din dosŭ spre Dîmboviţă.

Privea din când în când cu ochi sĕĭ marĭ în grădină ; ear fruntea sa, făcênd adese-orĭ creţurĭ, de câte orĭ privea în sus, arăta în destul turburarea şi preocuparea sa. Vodă priimise uă scrisóre de la Craiova, de la frăţîni-seŭ Iancu, care îĭ îmmulţi supărarea prin nuvelele ce i le aducea; cŏcĭ, după ce o citi de vre uă douĕ orĭ, o aruncă pe masă, şi începu a se preumbla d'a lungul apartamentuluĭ cu paşĭ rarĭ, din când în când muşcându-şĭ busele şi fruntea-ĭ făcênd marĭ creţurĭ.

www.digibuc.ro

Un minut încă și Marele Vornicŭ, Coconu Alecu Vilara, intră.

Vodă se întórse de la feréstrĕ și-lŭ privi cu ochi ceĭ marĭ, pe care avea obiceiŭ, când vorbea cuĭva, a-ĭ ține ficsațĭ în susŭ.

Ministru era un bărbatŭ miteteluțŭ de talie, și făcea pe Vodă, care din contra era prea 'naltŭ, să'șĭ plece ochiĭ în josŭ.

Vilara era învestmîntat cu îmbrăcămințĭ lungĭ, după moda boiărilor din timpul domnilor fanarioțĭ, și purta sub căciulă, în creștetul capuluĭ, unŭ fesŭ roșu, pe care îl ținea și în casă și la Vodă, ca să nu rĕmâie cu capul golŭ, cu care mereŭ fiind deprinsŭ, îl garanta de receală.

Bibescu cel ce'șĭ făcuse educația și trăise mulțĭ anĭ în Paris, și portŭ și obiceiurĭ și traiul îĭ era după moda francesă.

El invită pe Vilara să șédĕ.

Ministru, după ce salută pe Domnŭ, rĕmase câtva în picióre și vorbi despre deosebite afaceri, și maĭ ales de starea lucrurilor.

Vodă se puse pe un fotoliŭ și încreținд mereŭ fruntea earăși pofti pe Ministrul seŭ să șédĕ.

Capul îĭ era atuncĭ un vulcan de cugetărĭ simțind grelele împregiurărĭ care făcea nesiguranța posʻțieĭ sale, și care îl neodihnea atât de mult.

— În câte avemŭ astădĭ cocóne Alecule? întrebă Vodă pe Ministru.

— Mária Ta, respunse Vornicul, 7 Iunie.

— Ia de citesce scrisórea care este pe masă, a-

www.digibuc.ro

dăogă Bibescu Ministruluĭ, într'uă nópte a venit curierul de la Craiova. Îmĭ scrie Iancu, frate-meŭ.

Vilara luă letera de pe masă şi o citi.

— Am priimit şi eŭ, ḑise Vilara, raportul ispravniculuĭ de Doljŭ, Tache Bibescu, vĕrul Mărieĭ Tale; negreşit că de asta vĕ scrie Coconu Iancu, fratele Mărieĭ Tale, cum şi mie îmĭ scrise ispravniculŭ.

Ce încurcăturĭ! ce încurcăturĭ!... Îmĭ vine să crăp de necazŭ!... Trebue încât vomŭ putea să ţinemŭ populaţia Bucurescilor în frîŭ şi disciplină în oştire.— De aceea te-am chiămat, să spuĭ luĭ Odobescu că astăḑĭ merg să visiteḑŭ casarmele, şi o să asistŭ la esserciţiul pompierilor, pentru care am ordonat să iasă la casarma St. George de la Malmeson; pe urmă vomŭ eşi împreună pe şosea, să arătămŭ populaţieĭ că suntemŭ linisciţĭ. Credŭ însă că Odobescu va scie şi mĕ va aştepta.— Să ḑicĭ luĭ Iancu Manu, Agăĭ, multă îngrijire, multă privighere să aibă cu agenţi seĭ. Însă să lase poporul liniştit să petrécĕ în cercul buneĭ cuviinţe, fără turburare, fără escesurĭ; cŏcĭ poporul este blĕnd ca mielul, şi tóte intrigile, tóte conspiraţiile şi secăturile se uneltescŭ de dinafară.... Ce faceţĭ cu căpitànul care este arestat?

— Neîncetat se luptă coconu Iancu, Aga, să'l facĕ să vorbéscĕ. El însă tace.

— Eĭ bine, adăogă Bibescu, cată să alergămŭ la metóde, să căutămŭ vre un chip a'l face să spue ce scie . . . cu tóte că acum aprópe este pré târḑiŭ!..

www.digibuc.ro

dise Vodă dând din umerĭ. Orĭ cum dĭĭ luĭ Manu, să'ĭ facĕ din parte'mĭ cunoscut că ĭĭ confer rangul de maiorŭ, va avea o gratificaţie, și'l voiŭ face adiotant domnescŭ; dóră cu acestea el va vorbi din cele ce scie... Dar felt-febelul care se corespundea cu unter-oficerul de la scóla militară, ce s'a făcut cu el?

— Ca să nu se prea facĕ vîlvă, să nu se prea întindĕ sgomotul în regimentele din ţéră, Spătarul (Ministru de resbelŭ) a găsit cu cale a'lŭ lăsa liberŭ, dar la permutat, precum era să facĕ permutaţie la oficieri superiorĭ chiar.

— Prea bine! prea bine! dar Heliade? dar fraţiĭ Golescĭ unde se găsescŭ eĭ acum?

— Aga va avea tóta îngrijirea... Dar sciţĭ, Măria Ta, ce făcură ăștĭ nesocotiţĭ complotiștĭ, puseră pe un ţigan să jóce ursul la pórta general consuluĭ Coţebu, unde este tras și însu'și generalul Rus Duhamel, căruĭ ĭĭ făcură nă satiră ce 'ĭ-o cântă ţiganul bătându'ĭ toba.

— Am aflat asta, că mi s'a plâns de la Coţebu... dar era de datoria Agăĭ să pue mâna pe ţiganŭ și pe cel care l'a adus acolo... Mĕ cam gŏndescŭ eŭ de cine este făcută acea scadalósă satiră— orĭ cum, vede cine-va geniu într'ênsa... Vomŭ vedea, vomŭ vedea!.. Acum la casarmă să cunóscem în ce stare de disciplină și de moralitate se găsesce oștirea! Acolo să vedemŭ pe Odobescu! . . Daca el n'ar fi un partisan al luĭ Ghica.. alt-fel este cu capŭ! . . Banov, cu tot devotamentul ce-mĭ arată ĭĭ este inferiorŭ, cŏcĭ l'aș fi făcut pe dênsul Spătarŭ... La casarmă

www.digibuc.ro

acum să vedem ce e, acolo este totul!.. cŏcĭ de peste Oltŭ se bănuiesce că acolo s'a făcut cuibul conspiraţieĭ, la punctul Islaz... Norocire că ast punct vine în dreptul Caracaluĭ, unde am pe Magherul omŭ devotat...

Vilara tăcu, ca un om ce voesce a menagea pe stăpânul seŭ, el nu respunse nimicĭ la cele ce spuse Vodă.

Uă pausă de câte-va minute se făcu între Domn şi ministru, după care cel din urmă prorupse.

— Măria Ta pe generalul Duhamel l'aĭ vĕḑut de curênd? întrebă Vilara Ministru.

— Veḑĭ aci este chestiunea cea grea pentru mine! generalul Duhamel, agentul împĕratuluĭ Nicolae, trimis cu uă 'naltă misiune în Principatele Dunărene,— el chiar acuma eşi din palatŭ. El a fost de diminéţă ca sĕ mĕ vĕḑĕ, şi tot-d'auna îmĭ dă să înţelegŭ că potŭ dispune de armate rusescĭ care sunt gata, când le voiŭ cere, să intre, spre a menţine liniştea... Dar ce creḑĭ? cine încuragéză turburarea?...

— Vodă Sturzia, naşul Mărieĭ Tale, sciĭ ce a făcut la Iaşĭ?... replică Vilara.

— Da, dar noĭ ăstia prin posiţiunea nóstră cată să privimŭ lucrurile de susŭ. Sciĭ cine este Duhamel? sciĭ al cuĭ instrumentŭ şi agentŭ este?... Impĕratul Nicolae al Rusieĭ, vĕḑênd Europa în ce stare se găsesce, în superbia sa cea mare, potinte Autocratŭ al tutulor Rusiilor, voind să arate tutulor că nici un minut nu se teme de mişcarea cea generalĕ, caută să impue tutulor, şi chiar a da ore

www.digibuc.ro

care spaimă în afară... Scoțênd armatele sale peste graniță, crede că îl va ajuta la acésta, cu tóte vorbele din manifestul ce a dat Europeĭ, la mișcarea revoluțiunilor, că el va fi neutru și va sta numaĭ cu arma la peptŭ păzind hotarele imperiuluĭ sĕŭ.

In politică veḍĭ, unde e numaĭ calcule, ear promiterĭ, simpatiĭ și antipatiĭ rĕmân numaĭ vorbe, de multe orĭ una se ḍice și alta se face...

Împĕratul dar trimite pe agentul sĕŭ în Principate ca negreșit să facĕ, cu orĭ ce chip și cum va scie, să pótă a trece armatele sale într'un locŭ ce'ĭ e prea cunoscut, și de unde apoĭ să amenințe Europa... El este aliatŭ cu Prusia, și cât pentru celel'alte state: Francia, Englitera și Austria este sigur că în starea acésta de lucrurĭ nu vor ḍice nimicŭ... Cu tóte astea cată ca trecerea trupelor în principate să fie justificată prin vre un motivŭ.

El trimite aicĭ un agentŭ care să'ĭ completeḍe opera, puțin îĭ pasă prin cine și cum, de unde și pĕnă unde va afla acel motivŭ...

Nu isbutesce la curtea Domnitoruluĭ, încurageaḍă pe nemulțiămiți și pe capiĭ partitelor...

Spre essemplu, vine la general Mavru; acolo găsesce pe boiariĭ nemulțiămiți de guvernul meŭ,— el le ḍice numaĭ uă vorbă, uă singură vorbă, și este îndestul ca aceia să ia acea vorbă să o tălmăciască și să o restălmăciască în o mie de felurĭ... În altă parte aruncă indirect, earăși prin agenți, vre uă vorbă celor adăpați cu ideile din Occidentŭ, îĭ încuragiaḍă óre cum și p'aceștia, tot indirect; apoĭ vine

www.digibuc.ro

eară la curte, cum ar' semĕna că ar' face tocmélă cu curtea... arată acolo neasiguranța și anarchia, și-ți amintédă ca să ceri ajutorŭ străinŭ!... Ast-felŭ mergŭ lucrurile și pas de te ia rĕŭ cu agentul Țaruluĭ...

Dar maĭ 'nainte de tóte cată să ne gŏndimŭ și la aceia că suntemŭ Românĭ, precât ne-am gŏndi la posițiune!... A cere intervenirea Rusă s'ar chiăma uă trădare patrieĭ; a lăsa perturbația nemulțiămiților a-și lua avèntŭ și a prinde rĕdăcină, va să ḑicĕ a te ucide singurŭ... Ce este dar de făcut în asemenea circumstanțe critice, nimenĭ nu e în stare de a ne spune... Sturḑia în Moldova a avut însușĭ pe fiul sĕŭ cap al armateĭ, dincóce însă nu e tot așa!... Sturḑia a 'năbușit prin ostilitate cluburile cele organisate și a bătut pe fiĭ de boiărĭ cari luaŭ parte în acele cluburĭ. Să vedemŭ pĕnă la ce punctŭ a garantat prin acésta stabilitatea posițiuneĭ sale? Sciĭ cu ce l'a amenințat Duhamel? că îĭ va trimite uă anchetă să cerceteḑe motivul rescóleĭ...

A trimis și Turcia pe Talaat... Turcul este slab și jócă cum îĭ cântă agentul Țaruluĭ...

Noă nu ne remâne de cât curagiul ce ne susține încă și câți-va amicĭ aĭ meĭ și aĭ patrieĭ pe cari comptedŭ... Vomŭ merge acum în Dealul-Spiri.

— Măria Ta, ḑise Vilara cu óre-care hesĭtare dinaintea luĭ Vodă, mie îmĭ daț voe să merg la ministerŭ ca să puiŭ să scrie un ordin către toțĭ cârmuitori din județe, e deneapărat a se face acum acésta; trecênd timpul apoĭ va fi pré târḑiŭ...

— Prea bine! prea bine! ḑise Bibescu preocupat,

www.digibuc.ro

daca găsesci cu cale, fă acésta, nu uita însă că Magherul, cârmuitorul de Romanați, este al meŭ; luĭ îĭ voiŭ scrie însu-mĭ... Vino pe urmă la casarma St. George, și d'acolo vomŭ eși amêndoĭ pe șosea ca să arătămŭ, înțelegĭ, să arătămŭ publiculuĭ și străinilor că liniștea domnesce în țéră, este liniște și garanție pentru toți...

Ministru Vilara salută și plecă.

Bibescu îșĭ puse uniforma cea cu epolete marĭ d'aurite, îșĭ luă pălăria și manta sa cea albă, și dise unuĭ adiotant să tragĕ trăsura.

Trăsura fu îndată dinaintea scărieĭ; Vodă se urcă. Doĭ adiotanți se puseră într'uă altă trăsurĕ, ca să urmedze careta domnéscă. Un oficerŭ de ordonanță, cu doĭ soldați de cavalerie lăncerĭ, în uniformă ca a lăncerilor Polonĭ, se ținea p'alăturea lângă trăsura Măriei Sale; asemenea și câți-va dorobanți d'aĭ Agieĭ făceaŭ escorta alergând unii înainte și alții în urmă, abătênd la uă parte trăsurĭ și ómenĭ, spre a face locŭ, d'a trece fără împedicare echipagiul care luă calea spre Michaĭ-Vodă, și apoĭ în Dealul-Spiri, la casarma de infanterie.

Vodă intră pe pórta casarmeĭ. În curte se afla statul maior compus de oficerĭ superiorĭ, în fruntea cărora era Polcovnicul Odobescu și Polcovnicul Solomon, și uă mulțime alți în mare ținută.

La apropierea Măriei Sale garda dete semnalŭ și tótă miliția eșise și se înșirase în douĕ linii marĭ cât ținea curtea casarmeĭ, și musica stabuluĭ, în căpĕtêiŭ, cânta marșŭ ceremonialŭ.

*

www.digibuc.ro

La intrarea Mărieĭ Sale în curte, soldaţiĭ presintară armele şi un ura! se audi de uă-dată din gurile tutulor, de care resună tot coprinsul astuĭ locŭ. Uă mulţime de ómenĭ se strânseră în stradă ca să véḑĕ acéstă revistă a Mărieĭ Sale pe oştire.

Vodă Bibescu se dete josŭ, şi urmat de adiotanţĭ şi oficerime trecu pe dinaintea trupelor de douĕ orĭ adresându-le salutarea sa şi priimind, spre rĕspuns, frenetice strigărĭ de ura! trăiţĭ Măria Vóstră!..

Apoĭ Vodă voi să intre şi în casarme ca să inspecteḑe ce se afla înlăuntru lor.

Polcovnicul Odobescu, în calitate de Spătarŭ, şi Polcovnicul Solomon, capul regimentuluĭ III, amêndoĭ ómenĭ graşĭ, chipoşĭ, amêndoĭ vechĭ militarĭ şi semănând óre cum unul cu altul, însoţiaŭ pe Vodă pretutindenĭ.

Casarma acésta era lăturată de douĕ rônduri de case josŭ, cu curtea la miḑlocŭ, în formă de paralelogram; despre strada Spireĭ, închisă cu nisce ulucĭ din scândurĭ de bradŭ, cu un şanţŭ pe dinainte-ĭ, şi cu uă pórtă maĭ de uă parte, ce se deschidea în douĕ laturĭ. Fundul casarmeĭ se mărginesce de uă rîpă care descinde pĕnă în grădinile caselor din mahalaoa Postovari, biserica Albă.

Vodă şi tot stabul intră în rôndul din mâna drépta al casarmeĭ. Aci înlăuntru se vedea douĕ rônduri de paturĭ, împreunate prin nisce stîlpĭ şi cu poliţe pe d'asupra, în miḑlocul salelor, pe care se afla nisce rogojinĭ aşternute, unde se culcaŭ soldaţiĭ.

www.digibuc.ro

Pe policióre atêrnaŭ eĭ armele si spênzuraŭ pătrôntaşele.

Vodă dupe ce trecu în maĭ multe sălĭ, ḑise adresându-se către Polcovnicul Odobescu: Polcovnice! soldaţiĭ se învălescŭ nóptea cu mantalele lor? ar' trebui să le facemŭ nisce plăpomĭ, saŭ păturĭ cu care să se învăléscĕ şi să-şĭ aşterne.

În ast timpŭ Bibescu se uită cu ochiĭ sĕĭ marĭ pretutindenĭ în largele aceste sale şi pe paturile cele lungĭ aşternute cu rogojinĭ.

— Măria Ta, respunse Odobescu, plapome, saŭ păturĭ, costă mult..

— Ce Dumneḑeŭ! atâta costă cât ar fi leafa unuĭ Polcovnicŭ într'un an!.. Şi Bibescu ḑicênd acestea pâşi înainte ca să-şĭ urmeḑe inspecţiunea. Odobescu însă rĕmase uimit necutezând a maĭ ḑice uă vorbă şi aprinḑĕndu-i-se obrasiĭ de uă roşaţă estraordinară.

Când fu în curte, Vodă ḑise să se comande soldaţilor mişcare de marşŭ şi evoluţiunĭ. Musica cânta; trupele se înşiruiseră şi treceaŭ pe dinaintea ochilor seĭ; lumea se grămădise în stradă ca la tîrgul Moşilor.

După un cartŭ de oră, Vodă ordonă să se formeḑe un careŭ în care să figureḑe numaĭ elitul soldaţilor şi toţĭ oficeriĭ regimentuluĭ.

Careul îndată fu format.— Vodă Bibescu cu oficeri superiorĭ se găsia la miḑlocŭ.

Soldaţiĭ Românĭ, cea maĭ mare parte de prin

www.digibuc.ro

județele de peste Oltŭ, aveaŭ o positură cu totul marțială, ținînd armele la peptŭ.

Bibescu se uită la dênșii cu ochĭ marĭ, ca cum ar' fi voit să mĕsóre la un loc devotamentul și curagiul lor.

Cu acel aerŭ măreță și cu uă elocuență, de care era dotat de la natură, Bibescu vorbi ast-fel soldaților și oficerilor sĕĭ:

— Sol laț bravĭ, și credincioșĭ meĭ oficerĭ! voĭ care ațĭ jurat sub stégurĭ credință Domnitoruluĭ și patrieĭ, vedețĭ în mijlocul vostru pe suveranul și părintele vostru care vĕ amintesce datoriile și jurămîntulŭ ce i l'ațĭ depus. Tot-d'a-una am fost mulțĭămit de conduita și credința vóstră; acésta îmĭ dă dreptul să sper că și pe viitor vețĭ fi patrieĭ și Domnitoruluĭ vostru fidelĭ. Și când, în urma unor vorbe rĕspândite, voitoriĭ de reŭ patrieĭ se vor încerca a veni ca nisce inemicĭ asupra nóstră, voĭ, bravi meĭ, vețĭ fi gata a vĕ supune ordinilor nóstre, de a pedepsi pe aceĭ turbunătorĭ; voĭ, flórea și brațul țerĭĭ, îĭ vețĭ opri de a întinde prea departe uneltirile lor? Inemicĭĭ patrieĭ și domnitoruluĭ sunt inemici vostri! Juțați dar din nuoŭ devotamentŭ și credință aceluia căruia îĭ sunteți supușĭ!..

— Ura! Trăéscă Măria Sa!.. fu rĕspunsul soldaților și a maĭ multor oficerĭ.

Bibescu, făcênd uă pausă, privea acele fisionomiĭ și le cercetă cu deamĕnuntul spre a putea citi în inimile lor.

www.digibuc.ro

Se comandă soldaților de a se retrage la locul lor, și să procédě la un noŭ jurămêntŭ.

Atunci uă grupă de oficerĭ înaintă către Bibescu în deputațiune, din partea oștireĭ, și vorbind eĭ s'arătară un organ al voințeĭ generale. În fruntea acestora era căpitan Fărcășanul.

Bibescu îĭ priimi și'ĭ ascultă cu plăcere.

— Măria Vóstră, ḑiseră acestia, venimŭ a Vě înfățișa din partea regimentuluĭ îrtregŭ, în care avemŭ onóre a servi ca oficerĭ, devotamentul și credința ce o datorimŭ. Dar maĭ 'nainte d'a depune încă odată jurămêntul care l'am maĭ făcut, rĕspundemŭ Mărieĭ Vóstre, ca în casŭ când străiniĭ, inemiciĭ Mărieĭ Vóstre și patrieĭ nóstre, vor veni din afară, atunci jurămŭ pe credința nóstră, d'a ne face datoria pên' la uă picătură de sânge; ear altfel, în contra Românilor, în contra fraților nostri, vie eĭ cum vor veni, maĭ ales cerênd eĭ îmbunătățirĭ patrieĭ, noĭ nu putemŭ a le fi ostilĭ.

Vodă rĕmase ca lovit de trăsnetŭ și voi ca cât maĭ iute să reteḑe acéstă convorbire.

— Așa, bravi meĭ! adaose Vodă, în contra străinilor am ḑis, când eĭ se vor încerca să calce pământul patrieĭ nóstre!

— Să trăiți Măria Vóstră!.. rĕspunseră într'una oficerii. Ne dăm viața pentru patrie și pentru Măria Vóstră!

Vodă, ca să scurteḑe discuțiunea, ḑise să tragě trăsura, se urcă și plecă tot cu acea escortă cu care a fost venit.

La casarma de la Malmeson oficerii s'aŭ pronunțat cu totul pentru Domnitorul.

Esserciția pompierilor la care voise să asiste cu ministrul sĕŭ, s'a fost amânat pentru uă altă ḑi.

Cât a ținut calea Poduluĭ-de-pământ, spre a merge

www.digibuc.ro

la casarma St. George, într'una s'a gândit la vorbele oficerilor, din care înțelese limpede și curat, că oștirea este convertită, și că puțini ómenĭ rĕmăsese pe care putea să compteḍe.

La casarma de la Malmeson, a doua ḍi eraŭ adunaţĭ pompierii cu machinile și cu tot echipagiul lor.

Îndată ce ḍăriră trăsura și escorta Domnitoruluĭ, începură jocurile și mișcările machinelor de operaţiunĭ. Pompele trase de caĭ și mânuite de soldaţĭ și unter-oficerii lorŭ inteligenţĭ, se așeḍară în rônd, cu sacalele pline cu apă lângă dênsele. Scara cea mare purtată pe rotile și alte scărĭ maĭ micĭ fură rezemate pe părețiĭ de la al doilea catŭ al casarmeĭ. Fringhiĭ gróse și cu cârlige la căpătêiŭ se aruncară și se acăţară de férele de la ferestre și de strașină. Pompierii la comanda oficeruluĭ lor, începură a scalada din tóte părţile, precum la un incendiŭ s'ar' sui ca să taie cursul foculuĭ, saŭ să dea ajutorŭ nenorociţilor coprișĭ de flacărĭ la catul de sus. Cum se suiaŭ și cum se scoboraŭ pe scărĭ saŭ pe fringhiĭ, eĭ aveaŭ agilitatea veveriţelor când se urcă pe copacĭ.

Pompele aruncaŭ uă plóie de apă pe învălitórea edificiuluĭ, și ceĭ înarmaţĭ cu topóre umblaŭ și alergaŭ pe înaltul acel acoperișŭ, cum s'ar juca nisce copiĭ pe uă poiană.

Comanda se făcea prin fluerăturĭ, și eĭ essecutaŭ fără greșélă cele ce li se ordona.

Unter-oficerul Dincă Bălșan, se urcase ca fulgerul pe scara cea mare pĕnă d'asupra învălitóreĭ, și d'acolo, ca să arate uă bravură, saŭ să atragă mi-

www.digibuc.ro

rarea spectatorilor, între care era și Măria Sa, și însuși ministru Vilara, care venise îndată după Domnitorul, dete cu ochiĭ de un ovreiŭ care atuncĭ dregea ferul la unele părțĭ ale învălitóreĭ; el îl luă în brațele sale de atletŭ și se scoborî cu el, pe acea scară, repede ca uă visiune; ear ovreiulŭ palidŭ la față, surprins, amețit purtat de brațele aceluia, într'una striga și se svîrcolea ca un copil fricosŭ, aceea ce provocase rîsul general, pĕnă ce fu dat jos viŭ, neatinsŭ, nevătămatŭ, tot pe mânile luĭ Bălșan. Dincă a fost aplaudat de publicŭ, și însuși Măria Sa Vodă admiră adresa pompieruluĭ Bucurescian, ce fel scóte el, uă victimă din pericolul incendiuluĭ.

Cât despre curagiul și adresa luĭ Bălșan era cunoscut de când cu catastrofa incendiuluĭ, întêmplat în ḑiua de Pascĭ, cu un an înderăt.

Iordache pompierul asemenea s'a scoborît, de la una din ferestre, cu un coșŭ în brațe, în care era un manchin înpăĭat în formă de femeiă, cu care s'a dat josŭ; și vĕḑênd publicul acea baborniță înpăĭată și urîtă ca un diavolŭ, începuse asemenea a rîde, ca și de omul care țipa în brațele luĭ Bălșan.

Maĭ de lăturĭ atrăgea mirarea un june pompierŭ care părea fórte tînĕrŭ și bine essersat; cel ce după ce făcuse maĭ multe jocurĭ gimnastice, în urmă începusé a se sui pe uă frînghie prinsă de crucea uneĭ ferestre, țiinduse, cu uă singură mână adică tot corpu-ĭ atârnând în aerŭ, și voia cu uă singură mână, să misce repeḑinduse în sus, să pótĕ a se urca pe frînghie, pĕnă la catul al doilea. Acésta era prea

www.digibuc.ro

mult, prea anevoe de essecutat. Dar ceia ce 'l încuragea, ceea ce îĭ da forţe braţuluĭ şi'ĭ mişca inima era că fu vĕḑut de jos, din poporŭ, de uă junĕ femeiă şi care îl iubea. Maĭ d'năparte Ali-baba Turcul, cu ciubucul înfiptŭ pe sub vestmîntu-ĭ după gŏtŭ, şi Catinca felt-febelésa se uitaŭ admirând ce măestrie, ce putere în braţŭ şi în tot corpul arăta pompierul sus ḑis. Uă mulţime de ómenĭ bărbaţi şi femeĭ scóseră un ţipĕt credĕnd că el va cădea de la acea înălţime. Însuşĭ comandantele sĕŭ ar' fi observat acésta, dar sciea cine e acest pompierŭ, cât curajiŭ şi câtă vîrtute conţinea braţul seŭ. El merse înnainte în aplausul şi mirarea tutulor, şi mereŭ cu ochiĭ spre iubita sa, părea că îĭ ḑicea: pentru tine tóte acestea!.. Acestă era Constantin cel ce cu câteva ḑile înainte, fusese cu sora luĭ Pĕtru pe valea de sub Cotrocenĭ, ear în acea diminĕţă maĭ nainte d'a se face representaţia la casarmă St. George, obţinuse, de la comandantele Maiorŭ Boteanu, congediŭ de 15 ḑile, spre a merge peste Oltŭ.

Comanda pompierilor urmă înainte manoperile şi mişcările sale, în admiraţiunea şi aplausul publiculuĭ care din ce în ce se grămădia şi se înmulţia.

Vodă însă preocupat maĭ mult de cugetările şi mâlnirea în care se afla aruncat, luă pe ministru în trăsură, şi numaĭ cu un adiotantŭ după el, ordonă cucieruluĭ să mâie spre Podu Mogoşóeĭ, şi a eşi afară pe şosea.

Pe drum spuse luĭ Vilara resultatul de la casarmă.

www.digibuc.ro

Alecache Vilara, bărbatul care a vĕdut și a petrecut multe în viața lui; și în timpul venirei lui Tudor Vladimirescu fusese închis, împreună cu mai mulți boiări, în casa lui Dinicu Golescu la Belvedere, și abea după uă mare rugàminte obținu de la Tudor, un pitacŭ de trecerea liberă a familiei sale în Transilvania, făcu ca Tudor negreșit să 'l respecteḍe pentru capacitatea sa; — el a servit pe Grigore Ghica, ântîiul Domn Român după Fanarioți, cu demnitate. În timpul ocupației rusescĭ în Principate el a fost luat parte ca membru al Logofeției țereĭ de sus președatŭ; mai ântîĭ de comitele Palin, generalul Ialtuchin și după mórtea acestuia, de înțeleptul bărbat Chiselefŭ. — A elaborat la redacția regulamentului organicŭ, reformele d'atunci. A mers, împreună cu Michaĭ Sturḍia, mai 'nainte d'a se numi Domn Moldavi, la Sant-Petresburgŭ, spre a se înfățișa împĕratului Nicolae și a solicita ajutorul seŭ în causa țereĭ. — Apoĭ sub Alessandru Ghica, apoĭ sub Bibescu fusese Logofĕt al Dreptăț'ĭ atât timpŭ, și în cele după urmă Mare Vornicŭ, demnitarŭ notabilŭ, recunoscut de capabilŭ și energicŭ, activŭ la serviciŭ, probru și avutŭ, stimat de vodă Bibescu, stimat de toți boiării țereĭ și care cunoscea societatea întrégă în cât póte și cât nu póte ea în intrigă și altele; ascultă pe Domnitorŭ plângênduse că numaĭ póte compta nicĭ pe militariĭ sĕĭ, ca cum Vodă nu era maĭ mult sigur, nicĭ de viață, nicĭ de tronŭ, și îĭ rĕspunse cu un surîsŭ óre cum ironicŭ.

— Măria Ta n'aĭ témă, nu te aștepta la niscai-

www.digibuc.ro

va lucruri aşa mari din partea acestor domnişori înmănuşaţi...

Trăsura domnitoruluĭ trecuse de barieră înainte şi Vodă ḑise că voesce să mérgĕ pĕnă aprópe de pădurea Bănésa.

Însă atuncĭ surîsul cel ironicŭ pe busele luĭ Vilara luă un caracterŭ pré seriosŭ; el se schimbă într'uă căutătură spăimântătóre a ochilor şi într'uă înfiorare care 'ĭ îngheţa inima. Schimbarea era prea repede, în cât nicĭ el însuşĭ nu putu prinde de scire când se petrecu acésta.

Un glonţŭ din tufişul grădineĭ anunţa descărcătura unuĭ pistolŭ, şi care a lovit în epoletul Măriei Sale. Aci era primejdie, aci viaţa le fusese ameninţată la amêndoĭ. Acest mêrşavŭ atentat, ḑiua nameḑia mare, îĭ aduse aminte vorbele de maĭ 'nainte a le luĭ Vodă, şi el tocmaĭ atuncĭ putu a 'ĭ da dreptate.

Vre uă câţĭ-va patrioţĭ, din aceĭ ultra patrioţĭ, şi de care Dumneḑeŭ să ne feréscă d'a avea prea mulţĭ în ţéra nóstră, a fost pândit în armaţĭ, pe vodă Bibescu, când eşise cu ministrul seŭ afară la şosea, şi aţintând în caretă făcu ca glonţul din întêmplare să lovéscĕ drept în epoletul Domnitoruluĭ, stând alăturĭ cum ḑiserămŭ cu ministrul Vilara.

Acésta a provocat indignarea publică, şi a fost causa a uă sumă de arestărĭ ce făcu poliţia, în acele câte-va ḑile.

Vodă întórse trăsura la palatŭ, fără a se turbura nicĭ de cum.

www.digibuc.ro

Vilara însă se jură că nu va mai eși cu Bibescu la șosea.

După două dile uă nuvelă, și mai teribilă de cât cea coprinsă în stafeta luĭ Ioan Bibescu, a venit de la Caracăl.

Ea anunța, prin uă nouă stafetă, redicarea stindardului revoluțiunar la Islaz, și că capiĭ mișcăreĭ s'aŭ constituit în guvernŭ provisoriŭ, încunoscințând intențiunile ce eĭ aveaŭ, și invitând și pe Domnitorŭ d'a lua parte cu dênșiĭ. Iancu Bibescu îĭ scrisese că a luat tóte precauțiunile, a înarmat pe orășaniĭ Craioveĭ.

Bibescu și Vilara de acésta remaseră isbiți mai mult de cât atentatul de la șosea.

Aci coconu Alecache numaĭ dise nimicŭ.

Vodă după ce 'șĭ frămîntă mintea îndestul, după ce confruntă depeșa trimisă din Caracăl cu cea trimisă de fratele sĕŭ din Craiova, după ce o citi și o reciti de multe orĭ, dise: în fine vomŭ vedea!..

Luă repede condeiul și începu a scrie. El redige uă epistolă luĭ Magherul cârmuitoruluĭ de Romanațĭ, să dispue în numele sĕŭ de oștire, de dorobanțiĭ din districte și chiar de volontarĭ panduri ce se vor fi adunat în numele sĕŭ, să înăbușéscĕ acea mișcare, să prindĕ pe revoluțiunarĭ, și chiar de aĭ da morțiĭ...

www.digibuc.ro

VIII

Proclamarea constituțiuneĭ în România

Sórele răsărind în ḍioa de 9 Iunie, lumina uă mulțime de fapte petrecute cu solemnitate pe un șesŭ, în comuna Islazŭ, aprópe unde Oltul dă în dunăre; care tóte acestea, făcênd uă măréță sărbătóre, va remânea memorabilă în anale. Ceĭ maĭ curagioșĭ bărbațĭ și tóte capacitățile eraŭ adunate acolo, spre a aduce cunună patrieĭ și a ĭ pregăti viitorul, în miḍocul poporuluĭ și al oștireĭ care le didese ascultare . . .

Între acestia, cum am maĭ ḍis, Heliade care se bucura în tótă țéra de reputația unuĭ regeneratorŭ, Golescĭ doĭ frațĭ, cunoscuțĭ prin tradițiunĭ a le familieĭ sale, Cristache Tel, reputat pentru caracterŭ și voința luĭ de ferŭ, Pleșoianu care ținea de voința luĭ Tel, și alțĭ maĭ mulțĭ oficerĭ precum: Serurie, Zalicŭ si Racotescĭ doĭ frațĭ. Toțĭ acestĭ aveaŭ cu dênșiĭ pe soldațiĭ ce eĭ comandaŭ, și aĭ cărora sub-ofițerĭ fuseseră ĭnițiațĭ. Afară de militarĭ, popolul se aduna și venia de prin comunele învecinate, cât și de maĭ departe, pe care influența

www.digibuc.ro

lui Heliade, prin profesori și învățători sătenĭ, îĭ chemase.

Miliția și volontariĭ erau așeḑați în mai multe linii și parați în mare ținută, si presintând deosebitele feluri de arme cu care erau armați, și stindarde tricolore naționale.

Preotul Ión Șapcă de la Celeiŭ, ună comună care e numai la ună oră de distanță aprópe de Islaz, tot pe marginea Dunării, sânția solemnitatea aceasta cu Crucea și cu Evangelia, rostind către cel a Tot-Putente rugăciune; ca să întăriască și să màriască fapta cea națională pentru prosperitatea patriei ș'a națiunei întregĭ.

Totul era în solemnelă pregătire, totul înfrumusețat, și bucinarea serbătorésca a rĕsunat în tóte părțile coprinsului acesta. — Stégurile tricolore a le țeriĭ fêfĕiau pe tóte casele, pe edificiurĭ și pe tóte bastimentele ce se găsiau în schela Islazului, fiind acoperite cu mare pompă.

Când preoții învestmîntați cu felóne și cu odajdiĭ arḑênd tĕmâia în cădelnițe și făcliile cu ună cerésce lumină, întonând imnurĭ Dumneḑeescĭ și bine cuvîntând sânțirea apeĭ, cu care apoĭ va stropi poporul și ostirea, ca cu un darŭ al vieții și al puteriĭ, preotul Șapçă redică mânile și ochiĭ spre cerŭ însufleținḑ ruga aceasta în tóte inimile celor cari eraŭ presințĭ.

Salve de puscĭ și de tunurĭ a le ostireĭ ș'ale navelor staționate aci salutară cu un resunet puter-

www.digibuc.ro

nicŭ; cŏcĭ botezul era pentru toţĭ ceĭ ce recunoscŭ Libertatea! Învierea luĭ Cristŭ şi sfărâmarea sclavieĭ!.

Ast-fel răsunară în câte-va rŏnduri armele ostaşiler şi a le voluntarilor şi tunurile de la nave, proferând cu aceasta toţĭ jurământul de credinţă şi priimind botezul sub stindardul revoluţiuneĭ, în acel locŭ şi cu acea solemnitate şi cu ruga către cel Prea Înaltŭ.

După ce rugăciunea fu terminată, ceĭ maĭ însemnaţĭ bărbaţĭ, saŭ capiĭ mişcăreĭ, veniră în mĭdlocul poporuluĭ şi al oştenilor de a le vorbi.

Se împărţiră aci proclamaţiunĭ pentru care alergaŭ ómenĭ de tóte etăţile şi de tóte condiţiunile, prinşĭ de setea curiosităţiĭ a le lua.

I. Heliade alăturea cu Tel şi cu Golescu, ceĭ ce se constituiseră în Guvernŭ Provisoriŭ, citi în auḍul tutulor proclamaţiunea aceasta esplicând fie ce articol numeroşilor spectatorĭ — poporuluĭ şi ostireĭ.

Programa uneĭ nuoĭ şarte a Românieĭ conţinea articole de forma constituţiunelor statelor Occidentuluĭ, adică: responsabilitatea ministrilor; representaţie naţionale pe uă basă largă de alegere; gardă naţionalĕ; libertatea preseĭ şi a vorbeĭ; emanciparea monastirelor închinate de sub jugul celor din orientŭ şi a fi înturnate cleruluĭ românŭ; desfiinţarea sclavieĭ Ţiganilor din tótă România prin despăgubire către proprietariĭ lor; desfiinţarea rangurilor şi a privilegelor; îmbunătăţirea sórteĭ ţeranilor prin abolirea clăciĭ şi altor împovărărĭ vicióse, şi înpropriindu-ĭ pe uă părticică de pământ, tot cu despă-

www.digibuc.ro

guhire către proprietarĭ; ear capul Statuluĭ. Domnitorul, să fie ales pe cinceĭ anĭ, din tóte clasele societățiĭ. Și termina ast-fel: „Fraților Românĭ, respectați proprietatea și persónele. Întruniți-vĕ și vĕ adunați în mulțime; înarmați-vĕ; dară urmați pe frații vostri din Transilvania. Vedeți cum s'aŭ adunat eĭ cu ḑecele de miĭ, fără a causa cea maĭ micĕ neorânduială. Nu aveți fricĕ, de cât frica de Dumneḑeŭ, și atuncĭ veți putea cânta fără să vĕ roșiți:

„Că cu noĭ este Dumneḑeŭ!

„Dumneḑeŭ este cu noĭ fraților! sculațivĕ în numele luĭ, și Angelul dreptățiĭ dumneḑeescĭ va sfărâma pe tot neamicul, el va resturna pe calŭ și pe călărețŭ; calul și armele neamiculuĭ vor fi prefăcute în pulbere, cugetările luĭ se vor împrăștia ca fumul... La arme, Românĭ! la armele mântuireĭ!..

Sub-scrișĭ: Preutul Șapcă, Heliade, Tel, Stefan Golescu și Pleșoianu.

În cercul acestor bărbați și în miḑlocul acceĭ solemnități maĭ lipsia unul, a căruia reputație era câștigată prin fapte lăudate țereĭ sale, acesta era Magherul prefectul de Romanați.

Magherul fusese la Bucurescĭ, chiămat de Vodă Bibescu, și avênd maĭ multe întêlniriĭ cu Golescĭ și cu Heliade, nu rĕmăsese străin și tocmaĭ așa rece, cu tóte ordinile și măgulirile care i le făcuse Bibescu, la cele ce lucraŭ aceĭ ómenĭ.

El cu uă reputație superbă în cele cinci județe: de vînătorŭ celebru, de pandurŭ curagiosŭ, de militarŭ bravŭ, dotat de la natură cu uă rară frumusețe

www.digibuc.ro

în chipu-ĭ; bărbat cu multŭ bunŭ simțŭ pentru binele și fericirea patrieĭ, cum el, tocmaĭ él aicĭ să lipséscĕ?

Din ceea ce însă se scie, cu ocasiunea tîrgului din luna luĭ Maiŭ la Caracal, în acelŭ an, el dedese un balŭ în casa sa, la care poftise tinerimea strânsă la acel tîrgŭ și fel de fel de ómenĭ, într'adins, de a arăta popularitate și a se pune în contactŭ cu dênșiĭ, aceea ce era numaĭ uă pregătire a tĕrêmuluĭ revoluțiuneĭ. El democrat, din natură și din sângele părinților seĭ Român, nu putea fi alt-fel de cât cum îl credură aceĭ bărbațĭ cari îĭ desvăliseră secretele lucrăriĭ lor âncŏ maĭ din érnă, la Bucurescĭ.

Unul dintre oficeriĭ armateĭ îl prenumĕrase și pe dênsul de membru al partituluĭ revoluțiunarŭ. Tel cu tóte acestea, a căruia cugetare este tot așa de forte ca caracterul seŭ, luă tot felul de precauțiunĭ pentru a sonda pe Magherul, când tabăra revoluțiunarilor ajunsese aprópe de Caracălŭ, unde el era prefectŭ, cum am dice ca și cum s'ar fi temut de dênsul.

Cei-lalțĭ bărbațĭ, precum Pleșoianu, Heliade și Stefan Golescu, tocmaĭ pe el îl alesese de mediatorŭ pentru a scrie luĭ Bibescu de succesul lor.

Daca dênșiĭ, adică guvernul Provisoriŭ proclamat la Islaz, voind a atrage și pe Vodă Bibescu către dênșiĭ, cum era să fie alt-fel cu Magherul, omul cel cu simțŭ pentru patrie și care tot d'auna s'a arătat bravŭ în faptele și apucăturile sale?

Eĭ dar îĭ scriseră de la Islaz îndată după proclamarea mișcăreĭ. Îĭ alăturară uă epistolă și către Bibescu, scriindu-ĭ că națiunea voesce a se rege-

www.digibuc.ro

nera, și sub-semnați, temându-se c'a nu acéstă mișcare să degenereze în anarchie, ei se puseră în fruntea-i spre a menține ordinea, și daca Măria Sa consimte, ca Român și ca patriotu, națiunea îl proclamă de capul statului, sub legile cele nuoi.

Tóte mĕsurile fură luate ca tabăra de la Islaz să se misce spre Caracal și Craiova. Locotenentului Zalic i se dete ordine d'a rĕdica compania sa de la Celei, unde se aflase postată, și a merge către sus disele capitale. Căpitanului Racotă asemeni, să vie cu escadronul sĕu de la Zimnicea.

Tabăra mișcându-se de la Islaz, care și priimise numele de: Locul Regenerării, și înaintând spre Caracăl care e patru poste spre nordu, ea se adăoga și se mărea din ce în ce de trupe de locuitori cari alergau din tóte părțile cu preuții sateloru în frunte și înarmați cu cóse și cu tot felul de unelte, la apelul ce li se făcu.

Copii și feciórele eșiau cu stâlpări înainte, precum în Sion au întîmpinat pe Salvatorul lumei; ear preuții conducênd trupe de sătenî sub arme și umbriți sub stindardele ce le purtau, umpleau câmpiile de cântarea psalmistului:

Dómne al Puterii fii cu noi...

Mergênd dar cu tactică militară pĕnă aprópe de Caracăl, după douĕ dile, guvernul Provisoriu fu priimit cu solemnitate de popolul astui orașu; și Magherul, bravul Magheru, nu lipsi d'a veni în fruntea a 200 dorobanți, de a da, cu lacrimile în ochi, înbrățișare frățiască cu confrați sei, și a recunósce;

www.digibuc.ro

după cele ce îĭ scrisese guvernul de la Islaz, întru deplin, rĕdicarea stindarduluĭ revoluțiuneĭ, ca un faptŭ Sântŭ.

La Craiova se făcea óre care încercărĭ de opoșiție.

Iancu Bibescu, care nu încetase d'a depeșa mereŭ luĭ Vodă la Bucurescĭ, întrebuințase tótă influența sa de frate al Domnitoruluĭ, de a înarma pe cetățeniĭ, și cu militariĭ garnisónеĭ ceĭ comandate de căpitan Vlădoianu, să spargĕ trupa de insurgențĭ, și să nimicéscĕ orĭ ce mișcare a lor îndreptată asupra Craioveĭ.

Pe lângă el se maĭ unia și proprietariĭ nemulțiămițĭ de articolul emancipăriĭ Țiganilor și împroprietăririeĭ țeranilor, cari, împreună cu arnăuțiĭ și cu uniĭ din slugile lor, promiseră d'a susține pe Bibescu Iancu.

Populația Craioveĭ însă inteligință: negustorĭ, profesioniștĭ, profesorĭ și preuțĭ, ceĭ ce aveaŭ uă opiniune formată, citind proclamația de la Islaz care se rĕspândise pĕnă și la dênșiĭ, cunosceaŭ cine sunt aceĭ ómenĭ, ce voiaŭ să facĕ și pentru ce veniaŭ, nu ascunseră luĭ Bibescu simpatia ce o avea pentru eĭ.

Bibescu, cu tóte vorbele care le rĕspândise că revoluțiunariĭ vin pe jafŭ și pe uciderĭ, cunoscu în curênd că el nu maĭ avea niciŭ uă putere și că e desarmat.

El părăsi într'uă diminéță capitala Olteniеĭ, și pĕnă ca revoluțiunea să ajungĕ la porțile Craioveĭ, el dimpreună cu câte-va familiĭ surnumite aris-

www.digibuc.ro

tocraţi, şi trecu graniţa pe la Vorciorova, de a se opri la Orşova, în Banat.

Căpitanul Vlădoianu se trase cu militarii din Craiova spre Ţînţăreni.

Într'acésta găsimŭ pe Bibescu Iancu maĭ cu minte de cât un unchiŭ al seŭ Stefan, ispravnicul de Cerneţi la 1821, când se arătase ostilŭ luĭ Tudor Vladimirescu şi se închise în monastirea Motrul, cu arnăuţiĭ şi cu alţiĭ, de a se bate cu acela în curs de 8 ḑile.

Populul Craioveĭ se organisă în gardă naţionale spre a menţine liniscea, după unul din articuli constituţiuneĭ, şi trimise uă deputaţiune înaintea Guvernuluĭ Provisoriu cel ce trecuse în sus de Caracal cu tabăra şi venia spre Craiova. Scarlat Turnavitu, bărbat reputat pentru simţimentele sale patriotice, cel ce p'atuncĭ se găsia profesorŭ la scólele de aci, fu învestit cu însărcinarea d'a merge să salute pe guvernŭ, în numele poporuluĭ acestuĭ oraşŭ.

A doua ḑi, 12 Iunie, Guvernul intră în Craiova unde fu priimit, ca şi la Caracal, cu tótă parada şi cu strigărĭ frenetice din partea poporuluĭ: Ura! Trăiascĕ România! trăiascĕ Constituţia şi Guvernul Provisoriŭ !..

De aci, ca printr'uă minune, nuvela cea mare fu bucinată în tóte districtele Oltenieĭ, şi la vocea luĭ Magherul munţiĭ şi câmpiele îĭ rĕspunseră; prefecţi, sub-prefecţi şi alţĭ funcţiunarĭ cătară să i se plece.

Magherul fu înălţat de Guvernul Provisoriŭ la

www.digibuc.ro

gradul de general al trupelor neregulate din tótă Românía, și la apelul sĕŭ toți veteranii ostași, panduri și toți junii sătenĭ alergaŭ să se înscrie sub drapelul națiunale.

Păstorii își lăsară vitele și unii dintre sătenĭ chiar lucrul câmpuluĭ, de a alerga s'a umplea cadrele deschise în lagĕrul seŭ.

În Gorjĭ însă unde este locul nascerii sale, se simția și maĭ mare emulațiune între sătenĭ.

Din Cojan, din Bengescĭ, din Baia și din Novacĭ toți eraŭ mișcați de un resunet și de uă voință.

Acolo un june învestit cu uniforma pompieruluĭ din Bucurescĭ, și care tocmaĭ atuncĭ și sosise, avênd congediu de la comanda luĭ, cel ce căuta a se înrudi cu Pĕtru luând pe sora sa, Sora, în căsătorie, el vorbea tutulor sătenilor ca un bun propagautistŭ, și punea în mișcare uă sumă de ómenĭ, pentru a merge spre tabăra de la Craiova. Verilor, cuscrilor, rudeniilor și însuși cumnatuluĭ sĕŭ vorbi de aceasta, și ca să le dea un essemplu, le promitea că va merge el însuși cu eĭ. Din maĭ mulți munți, și chiar din Mușătoiul, se unirĕ cu trupele acestor voluntarĭ maĭ mulți ciobanĭ de la oĭ ; ast-fel era de mare entusiasmul locuitorilor și al păstorilor, deșteptat prin pompierul sus-dis.

Acesta era Constantin, fiul Catinchi felt-febelesi, cel ce și în aste momente de entusiasmŭ pentru patric, în acele părți muntóse, fiul poporuluĭ ca și în capitală unde îl vĕdurămŭ ; stăpânit de un amorŭ, de un amorŭ care îĭ dicta inima sa pentru

www.digibuc.ro

glorie, femeia pentru care venise el acoló era Angelul care îĭ ordonase înainte mereŭ! pentru ca într'uă ḍi să'l vedem, cu uă mare bărbăție înfruntând pe inemicĭ.

Stefan Ungureanul, vĕḍênd acele figurĭ maĭ mult selbatece ale pandurilor care plecaŭ de pe la casele lorŭ, ĭșĭ aduse aminte vorbele luĭ Nicolae Golescu, și le ḍicea: mergeți băieți liniștiți și fără a face desordine pe unde veți trece, pentru că așa ne-a spus nuoă un domnŭ mare, la Bucurescĭ, că e bine, și va fi de folosŭ pentru noĭ....

Să lăsămŭ un moment Guvernul Provisoriŭ și tabăra revoluțiuneĭ străbătênd înlăuntru Craioveĭ, și să ne întórcemŭ căutăturile la capitală, de a privi cele petrecute în ea.

Comitetul națiunale, însciințându-se de succesele din Oltenia, alergă la uă stratagemă, după ce împărți programe ale constituțiuneĭ prin capitală, să facĕ pe populŭ să s'adune la palatul luĭ Bibescu.

Ceĭ cari eraŭ însărcinați cu împărțirea programelor ce eraŭ tipărite în tipografia luĭ Heliade, și s'a păstrat în cele d'ântîiŭ ḍile în casa generalŭ consulŭĭ Britanicŭ, Colcum, eraŭ frați Moșoĭ.

În ḍiua de 11 Iunie, pe la orele 3 și jumĕtate, doĭ cadeți de la școla militară, unul nepotul Magheruluĭ, Niță, și celă-lalt fiul acestuia, Ghiță, secundați de sergentul Andreescu și de maĭ mulți junĭ, eșiră în Podu Mogoșóĭ în fața caselor luĭ Baron Meitani; aci se urcară pe uă scară îndoită ce aŭ cerut-o de la magasinul de mode a luĭ Marcovicĭ; pe care su-

www.digibuc.ro

indu-se Niță începu a citi programa acésta cu uă voce tare. Trăsuri și ómeni pe jos, care cum veniaŭ, se opriră în locŭ ca să asculte, și în câte-va minute mulțimea era fórte numerósă.

După ce Niță termină de citit, se adresă către spectatorĭ dicêndu-le că Măria Sa Vodă a subsemnat programa acésta de constituție și d'aceia îĭ îndémnă să mérgĕ cu toțiĭ pentru a'ĭ mulțiami.

Alți asemenĭ din strada Lipscăniilor a imitat essemplul seŭ.

În câte-va minute nuvela acésta s'a respândit în tot orașul, și populul alergând din tóte parțile, îngroșa numĕrul celor care mergeaŭ spre palat fără arme și fär' de nicĭ uă pregătire de apărare, în casŭ de vre uă ostilitate.

Populul numĕra vre uă câte-va sute de inși când apucară de intrară în curtea palatuluĭ. Garda de la scară de uă-dată fu surprinsă, ca și însuși Măria Sa, vĕdêndu acea mulțime de ómenĭ că înainteadă cu mânile góle, și că ceĭ din frunte căutaŭ a se urca pe scară.

Magherul nepotu se urcă de din afară pe balconŭ călcând cu picióre peste capetele ómenilor, și cu chipul acesta se sui susŭ.

Vodă se afla în acele momente în grădina palatuluĭ sĕŭ repaosânduse sub umbra arborilor și respirând profumul plantelor, după amiadĭ.

Uă sumă de bărbațĭ ceĭ ce compuneaŭ comitetul revoluționarŭ se vĕdŭ îndată umplênd salele și galeria palatuluĭ.

www.digibuc.ro

Pe lîngă acestia alergară și dintre cei cari erau nemulțiămiți de guvernul lui Bibescu.

— Ce este? ce voiți?.. întrebă Domnitorul intrând pe partea din dos în palat, și viind în fața lorŭ.

— Măria Ta, rĕspunseră cei care erau aprópe de dênsul, în numele poporului venimŭ să vĕ rugămŭ să subsemnați șarta constituțiunei Românieĭ.

Unii de pe balcon făceau semne la populŭ să strige precum ei cereau de la Vodă înlăuntru.

Populul neînțelegênd, în mare parte, nimicŭ din cele ce era să se petrécĕ, saŭ cele ce era să se céră, striga fie-care cum se pricepea.

Cei din lăuntru ânsĕ, se îndesa mereŭ dinaintea Măriei Sale, dicêndu-i că poporul strigă afară.

Lingușitorii curții grăbiră a se arăta cu slujbă dicênd că daca Măria Sa voesce să ordóne a veni miliția ca să împrăscie glótele. Aceasta póte că nu ar' fi fost cu neputință la începutŭ. Pĕnă însă să alerge gendarmii poliției și armata, populul care la început era într'un numĕrŭ nu atât de însemnat, cât stătură de vorbiră cei din lăuntru palatului cu Vodă, agenții și propagantistii revoluțiunarĭ redicară și aduseră cu dênșii cetele de tabacĭ, precupeți și măcelarĭ care umplură curtea cea spațiósă a palatului; ei intrară și în grădină pe din dosŭ, și mai remaseră și pe strade, care din ce în ce se înmulțiaŭ și se adăogaŭ la numĕr, și unii fiind chiar cu arme.

Nicolae Golescu se afla acolo, Roseti, Brătianu, nepotul și fiul Magheruluĭ și uă sumă alți, cari cu

www.digibuc.ro

toţii rugară pe Bibescu să subsemne şarta şi să se pue în fruntea naţiuneĭ.

Bibescu petrecu repede în minte-ĭ tóte împregiurările care 'ĭ făcea posiţia sa anevoiósă.

În ast timp şi sosi în fuga mare un batalion de infanterie şi maĭ în urmă un escadron de lănceriĭ care se înşiruiseră şi luaseră posiţie la spatele poporuluĭ.

La întrebarea ce făcu luĭ Vodă unu din oficeriĭ să ordóne ostireĭ, ce să facă, să încépă a împrăştia glótele?.. Bibescu ş'aduse aminte rĕspunsul ce 'ĭ-a fost dat oficeriĭ la casarma din Dealul-Spiri, cât şi depeşa din urmă ce a fost priimit-o de la Magherul, împreună cu epistola guvernuluĭ constituit la Islaz; şi cugetând bine la tóte astea, privind dinaintea sa aceĭ ómenĭ cari insistaŭ puindu-ĭ în faţiă programa ca să o sub-semne, precum şi acel poporŭ adunat în curte, inocent la tóte câte se petrecea acolo, ordonă ca miliţia să se întórne la casarmă. Atunceĭ ceĭ grămădiţi în palat luară sufletŭ, şi solicitară cu multă speranţă luĭ Bibescu, în numele poporuluĭ, cele maĭ sus coprinse.

Bibescu aderă. Sancţionă sub-scriind cu însuşĭ mâna sa programul constituţiuneĭ din 1848, pentru care fu aclamat de tótă populaţiunea.

Generalul Duhamel, martur ocularŭ la cele ce s'a fost petrecut în acea di în capitală şi la curtea luĭ Bibescu, îndată ce-a audit conduita Principeluĭ în astă împregiurare, şi terminarea lucruluĭ fără vre uă turburare, fără conflicte şi fără a se cere ajutorŭ de armată străină, plecă necăjit luând drumul

www.digibuc.ro

spre Buzeŭ și Focșanĭ, însoț't de generalŭ consulul Coțebu, spre a merge la Galațĭ.

Manifestațiile de bucurie acelora care asudară înlăuntru palatuluĭ, pĕnă să se véḑĕ decisiunea luĭ Bibescu, nu se potŭ descrie.

Cadetul Niță a fost trimis de Măria Sa la arestŭ pentru călcare de disciplină, insistând prea mult și silindu-l peste mĕsură de a sub-semna programul.

Vodă însă îl grație maĭ târḑiŭ, și populul îl purtă pe brațele sale prin tóte stradele, strigând cu frenesie ura!... trăiască Constituția! trăiască Libertatea!..

Actul ântîĭ al acesteĭ marĭ representațiunĭ, saŭ al acesteĭ tragediĭ a mișcărĭĭ naționale din România, era început prin sub-semnarea programuluĭ; acum remânea ca actoriĭ eĭ să procédĕ în jocu lorŭ să ne facĕ a ne bucura, a rîde, a sălta, a ne întrista, și chiar a plânge în cele din urmă; și al cărĭia desnodămênt nu vomŭ trăi ca să apucăm a'l vedea în curînd.

Vodă Bibescu numi un nuoŭ ministerŭ, și Guvernul Provisoriŭ fu însciințat la Craiova.

Tóte se regulară în cele dântîĭ ḑile; garda națională începu a se organisa; miliția fraternisă cu populul; Bibescu era Domnitorul și capul Statuluĭ aclamat de popul, și aplicarea constituțiuneĭ urma a se începe.

Costache Roseti fu numit Prefectŭ al poliției capitaleĭ, în locu luĭ Ioan Manu.

www.digibuc.ro

Și toți cei arestați pentru causă politică fură liberați chiar în acea di la 11 Iunie.

Cât despre biciul lui Căpitan Costache fu lepădat; ear Căpitanu George, înspăimîntat de cele ce se petrecuse, merse cu vre uă câți-va dorobanți de se ascunse în pădurea din drumul Tîrgoviscei.

In numirea ministeriului de către Bibescu urmă óre care nemulțiămiri. — Capii revoluțiunei voia a pune pe Tel ministru de resbel în locu lui Odobescu, și asemenea mai vedeau óre care nepotriviri și în persónele celor-lalți miniștri.

Bibescu își cunoscuse óre cum micșorată puterea-i de a lucra cu revoluțiunarii; saŭ póte cum se dice, că în conrespondența ce a fost avut-o cu Duhamel, acela îi disese să se retragĕ, promițêndu-i a'i înturna peste puțin Domnia, daca va face voința împĕratului; saŭ alte împregiurări care nu se potŭ scie, îl făcură că după trei dile el abdică și plecă cu familia în Transilvania.

La plecarea sa îi căduse din întêmplare portofoliul în care se dice că a avut corespondența sa diplomatică și se mai dicea că era întrînsul chiar corespondența ce a fost avut-o cu Duhamel, actu de cea mai mare importanță pentru istorie și pentru națiune. Acest portofoliŭ intrând în mânile prefectului poliției, acesta merse și îl dete lui Bibescu drept semn de politețe și de amicie.

Mulți aŭ fost în contra acestei urmări a prefectului.

www.digibuc.ro

Ceea ce putemŭ însă ḍice de aceasta e că Dumneḍeŭ și Viitorul va judeca...

Populul dar, acest copil uitat pĕnă aci de vechiul regimŭ, ca un toiagŭ aruncat, nesocotit și înzilizit, prinse viață, și numaĭ în puține ḍile matori, învățătă de a trăi, și chiar vĕḍêndu-se de odată părăsit de capul Statuluĭ căută să ș'ĭ facĕ singur tréba, lua puterea în mânile luĭ înarmânduse și organisânduse în gardă națională, de a păzi orașele și comunele; el se făcuse și poliție și autorităț'ĭ, ținênd ordine și povățuind pe ceĭ cari eraŭ abătuț'ĭ, și de la sine el arăta supunere la legĭ și dedea ascultare autorităților; și prin urmare în tótĕ țéra, de la uă margine pĕnă la alta, toț'ĭ petrecéŭ într'uă manifestație de bucurie. Statul întregŭ era într'uă serbătóre. Tóte edificiurile publice și casele particulare în Capitală, în Craiova, în Tîrgoviște, în Brăila, în Focșanĭ precum și în tóte cele-l'alte orașe și comune eraŭ acoperite de stindarde, și locuitoriĭ lor benchetuiaŭ în numele Constituțiuneĭ și a Guvernuluĭ Provisoriŭ.

Guvernul acesta însă de la plecarea luĭ Bibescu luase uă óre care preschimbare.

Metropolitul Neofit era președinte, membri: Ștefan Golescu, Heliade, Tel, Magherul și Scurti, secretarĭ: Alecuță Golescu, Nicu Bălcescu, Costache Roseti și I. Brătianu. Costache Filipescu ministru la finanțe, ear colonelul Odobescu tot la resbelŭ.

Nuvela plecăriĭ luĭ Bibescu și aceste preschimbărĭ în numirea persónelor guvernuluĭ în curênd fuseră aflate în tabăra dela Craiova.

www.digibuc.ro

Acolo s'a fost petrecut în cursul acestor puține ḑile nisce turburărĭ.

Proprietarii ceĭ nemulțĭămiți căutaseră a surprinde pe Guvernul Provisoriŭ pênă nu era încă bine întărit, și care era tras la edificiul scólelor. Uă mulțime de reacționarĭ cu ómenĭ veniți în tumultŭ: serviĭ și sclaviĭ lor amăgiți, pe cari 'ĭ aduseră de a face aicĭ uă resturnare cum ḑiserămŭ lucrurilor, încongiuraseră scóla. Magherul, simțind de aceasta, eși pe uă feréstră a edificiuluĭ din dos, alergă îndată la corpul dorobanților seĭ, în a cărora frunte puinduse, și ajutat de ceĭ-l-alți cari compuneaŭ tabăra, isbuti a înăbuși și a risipi pe reacționarĭ cari se strânseseră pe piața gimnasiuluĭ.

Heliade după aceasta, pentru că se temea de voitori de rĕŭ ațâțați de machinăriile străine, chipsui cu unii din coleghi seĭ, să nu consimță la conpunerea aceluĭ guvernŭ numit din Bucurescĭ, ci să facĕ apelŭ la districtele țerii întregĭ, fie ce oraș saŭ comună să trimitĕ nisce delegați; și întăriți prin un lagărŭ mare de ostași și de populŭ, să înainteḑe cu toțiĭ spre capitală, și acolo, în miḑlocul asteĭ puterĭ, să proceadă la alegerea uneĭ camere adevărat naționale, care să lucreḑe apoĭ în cele de nevoe: în împregiurările d'atuncĭ, a forma legile și chiar a alege pe Domnitorŭ, după cuprinderea programuluĭ, ca așa să se minicească intrigile.

Ceĭ-l-alți membri nu se uniră cu părerea luĭ Heliade.

Eĭ trimiseră în curênd pe dorobanți și glótele

www.digibuc.ro

pe la casele lor și schimbă cu acésta faça populară a revoluțiuneĭ.

Espediținnea dar a putereĭ ce venia de la Craiova spre capitală, se compunea numaĭ din douĕ róte de soldațĭ, una a luĭ Pleșoianu și alta a luĭ Zalic, din escadronul de cavalerie a luĭ Racotă și un óre care numĕrŭ de voluntarĭ.

Membri Guvernuluĭ căta să se afle îndată în capitală, de a lua cârma Statuluĭ.

La 16 Iunie dar, eĭ sosiră la Bucurescĭ, unde și aci lucrurĭ îndestul de grave îĭ așteptа.

www.digibuc.ro

VIII

Jurământul de la 16 și reacția de la 19 Iunie

Acele familiĭ care se bucuraseră de prerogative ce le dedea maĭ 'nainte legea, speriaţĭ că perdŭ aceste drepturĭ, se întruniaŭ în cluburĭ, se consultaŭ, și așa se formase un pactŭ ce ajungea a fi ostilŭ maselor, lucru ce este prea naturale între ceĭ ce perdŭ cu ceĭ care câștigă.

În societatea română acestia cum maĭ ḑiserămŭ însemnând totul sub scutul legilor, și restul populaţieĭ agricultorĭ, meseriașĭ și comercianţĭ numaĭ ca niște supușĭ, îĭ făcea a crede că eĭ sunt Statul. Revoluţiunea venită de uă-dată ca un trăsnetŭ le sfărâma essistența.

Pe lângă aceasta, ţinênd seamă de posiţiunea trecutuluĭ, uă óre care înflorire nu putemŭ nega că ţéra era datóre concursuluĭ boiărilor, prin educaţia de care eraŭ învestiţĭ din miḑlócele materiale care le aveaŭ eĭ, — capacitatea și cunoscinţa lor de lucru prin rutină a fost de multe orĭ de mare folosŭ; — eĭ aŭ luptat prin manierile și politica lor în contra opresiuneĭ străine; aŭ ajutat la regenerare și cultura

www.digibuc.ro

literilor; aŭ îmbrățișat pe dascăli folosind populul din luminile lorŭ;— aŭ împărțit pâinea cu cel săracŭ și aŭ dat ospitalitate celuĭ care a venit din țéră străină pentru a le solicita ajutor; — acestĭ ómenĭ dar se credeaŭ pàrinți și stâlpi țerii, prin atâtea fapte suscitate. Cu tóte acestea legea care de și nu oprea și pe alțiĭ d'a se urca la un nivel cu dênșiĭ, prin capacitate și meritŭ, era prea mult în favóre-le, și ar fi putut cine-va dice că din acésta decurse gelosia și maĭ în urmă lupta...

Pe de uă parte tradițiunile sus dise, și pe de alta legea trecutuluĭ, făcea pe aceĭ ómenĭ a se într'uni spre a se arma în contra nouluĭ regimŭ: prin urmare în contra ómenilor revoluțiuneĭ.

Și șarpele amăgitorŭ purtase d'asupra sa cele maĭ frumóse nuanțe când se însînui pe lèngă omŭ de a'l face a greși...

Uitase omul ordonul luĭ Dumnedeŭ, preceptele și sacrificiul Fiuluĭ Sĕŭ Iisus care a priimit mórtea de a sfărâma sclavia...

Tóte tradițiunile cele frumóse se denegreaŭ órecum pentru aceĭ ómenĭ cari nu voiaŭ a se deslipi de legea care le acorda privilegiul d'a menține sclavia; când abolirea sclavagiuluĭ, adica desrobirea Țiganilor în România, era fapta cea maĭ măreață a secululuĭ XIX.

Țiganul de la natură inteligintŭ, cu tipul interesantŭ, cu alegrețe pe buse și în fisionomia sa, cu ochiĭ viĭ și frumoșĭ, trăsăturĭ regulate pe obrasŭ, dinți albĭ ca mărgăritarul, taliea sveltă și robustă, deș-

www.digibuc.ro

teptŭ, ingeniosŭ,— artistŭ poetŭ, musicant, industriosŭ lucrătorŭ; — el a legănat pe boiărŭ în pruncia sa desmerdându-l cu cântecele luĭ cele melodióse şi atingĕtóre; — femeia ţigancă asemenĭ servă, confidéntă, copila de casă a boiăresiĭ, a cocoaneĭ,— la tipŭ şi la frumuseţe ca şi dama cea renumită, ea ş'a sacrificat copilăria şi juneţea, a sfărâmat şi a înăbuşit câte uă dată înclinările inimeĭ, de a se supune la alegerea ce i o făcea stăpânul după voia luĭ, îşĭ omora chiar amorul sub presiunea jugului sclavieĭ, şi de multe orĭ ş'a vĕḑut copilul eĭ vêndut altuia pe argintŭ, tot-d'auna devotată cocoaneĭ, cuconilor şi cuconuluĭ boiăruluĭ cel mare;— Ţiganiĭ care aŭ încântat pe săteanŭ în durerile sale, 'l a inspirat cântându-ĭ în doine istoria strămoşilor seĭ, care la ajutat făurindu-ĭ uneltile plugului şi a ĭ drege carul; Ţiganul era în Ţéra-Românéscă robŭ, sclavŭ, era uă unealtă, uă mobilă purtată şi aruncată, dreptatea divină era revoltată de aceasta şi consciinţa omuluĭ căta a fi bătută; Ţiganul căta a fi emancipatŭ, — păcatul trecutuluĭ căta a fi şters!.. Cât despre cele lalte paragrafurĭ care le conţinea şarta cea nouĕ a Constituţiuneĭ s'a cunoscut maĭ târḑiŭ că nu eraŭ necompatibile cu datinile pămêntuluĭ, după care s'a guvernatŭ ţéra în vechime. Cât despre împroprietărirea săteanuluĭ, se scie că şi maĭ 'nainte, sub regulamentŭ, ţĕranul cu boiărul, Românĭ şi unul şi altul, trăiaŭ prin lege chiar, într'un fel de dăvălmăşie, drepturile lorŭ fiind reciproce pe moşie, ţĕranul avênd dreptŭ pe una din douĕ părţĭ; Constituţiunea

www.digibuc.ro

dar nu ataca nicĭ decum proprietatea, ci din contra, s'a constatat, prin împroprietărirea săteanuluĭ, a sporit veniturile proprietăţiĭ,— şi aceasta făcênduse cu despăgubire. Cât despre abolirea servagiuluĭ, adică a clăceĭ, nu scimŭ daca se găsesce vre un omŭ cu bunŭ simţŭ care să ḑică că nu trebuea a se face, Cât despre cele-lalte articole e deprisos d'a maĭ discuta.

Prin urmare dar șérpele însînuitorŭ care ducea la perḑare uă clasă a societăţiĭ, nu era atâta motivul prefacereĭ legeĭ; aceia ce o făcea d'a se aduna în societăţĭ ascunse, ca cum arŭ conspira ca să ḑicem aşa, în contra Constituţiuneĭ, ci uă însînuire străină, uă promisiune înşelătóre... Duhamel fusese trimis cu însărcinare în România ca, saŭ pe lêngă Domnitorul eĭ, saŭ pe lêngă boĭărĭ, saŭ pe lêngă reformatorĭ să şĭ împlinéscĕ acea misiune pentru care era venit. La plecarea sa, când eclată revoluţiunea, nu uitase d'a o califica acésta — tedinţă către comunismŭ, — şi promise boiărilor indirectŭ, prin alţĭ agenţĭ d'aci, că drepturile lorŭ vor fi restituite îndată ce vor face uă adresă către împĕratul, prin care să céră intervenire de armată.

Nenorocire şi păcatŭ!.. acea adresă ce-va maĭ târḑiŭ o şi priimi generalul la Galaţĭ, în care eraŭ subsemnaţĭ vre uă treĭ-ḑecĭ de persóne. Negreşit aceasta prin amăgire, şi maĭ ales spăriindu-ĭ cursul lucrurilor d'atuncĭ.

Cluburile acestora se ţineaŭ într'uă casă tot boiărésca din Podul Caliţi.

www.digibuc.ro

Şi acesti stâlpi ţereĭ, părinţi poporului, inteligenţiĭ literatureĭ, ómeniĭ ceĭ bine crescuţi, şi care aveaŭ scrise în familiĭ faptele strălucite împlinite de părinţi şi străbuni lor, boiariĭ se lăsară a fi amăgiţi pentru că Constituţiunea, în contra căriia protestară aşa de tare, nu isbea de cât ceea ce era viciosŭ în legĭ; când din contra, o maĭ repetămŭ, ar' fi fost de a lor datorie, proprietarĭ şi nume celebre, d'a se pune eĭ în fruntea opereĭ celeĭ marĭ a regeneraţiuneĭ, şi a scăpa póte naţiunea de suflarea cea impestată a demagogiilor;— şi eĭ cu sinceritate lucrând, împreună cu concursul Domnitoruluĭ, să fi condus naţiunea pe uă cale adevĕrat de mărire.

La 16 Iunie dar, la orele 10 de dimineaţă, poporul află că uă mulţime de boiarĭ s'aŭ dus la Metropolitul Neofit, cel ce şedea peste drum de biserica Măgureanul,— luânduse de uă întrunire politică. Din acea ḑi vĕḑurămŭ cu mare durere naţiunea despărţinduse.

În fruntea notabililor se afla Başŭ-boiarul, bărbat cu uă figură respectabilă pentru ani seĭ, cât şi pentru serviciile din copilărie ce adusese patrieĭ. Se aflaŭ cu dênsul şi alţi maĭ mulţĭ de acestia, învestiţĭ cu vestminte de gală şi purtând decoraţiĭ pe peptu-rile lor.

Prefectul poliţieĭ se însciinţă despre aceasta şi alergă ca să preîntêmpine d'a nu se face niscaĭ-va neorânduelĭ din partea popululuĭ.

În acea ḑi se dedese ordinŭ armateĭ şi cetăţenilor ca să mérgă la câmpul Filaretuluĭ, de a de-

www.digibuc.ro

pune toți acolo jurământu în numele Constituțiuneĭ și Guvernuluĭ.

Prefectul făcu aceasta cunoscut și Prea Sânțieĭ Sale; și adresânduse către Baș-boiărul, care se găsia aci cu ceĭ-lalți boiărĭ strênși, acesta rĕspunse cu óre care aerŭ de popularitate: să nu 'mĭ maĭ ḑiceți cocóne, nicĭ boiărule, ci să 'mĭ ḑiceți moșŭ Iordache...

Mulțimea se rĕspândi din curtea metropolituluĭ, ĕnsă uniĭ tot ḑiceaŭ că boiăriĭ s'aŭ adunat de a complota.

De aci Prea Sânția Sa, cu doĭ diaconĭ, și încongiurat de mulțimea boiărilor precum și de populŭ, merse pe jos la câmpul Filaretuluĭ, unde era pregătirea de solemnitate. Tóte corporațiile ce represintă populația capitaleĭ, cu stindardele isnafurilor, funcționariĭ și tóte clasele; lume multă în care se vedeaŭ și femeĭ și copiĭ; junimea tótă înarmată care atuncĭ se organisa în gardă națională,— miliția câtă se afla în capitală, de tóte armele și cu musicile se aflaŭ adunați aci. Prea Sânția Sa, viind în fruntea numerosuluĭ clerŭ, era așteptat și 'ĭ eși înainte proprietariĭ boiărĭ, negoțitorĭ, arendașĭ de prin pregiurul capitaleĭ, și uă mulțime de țeranĭ chemați într'adins umplênd câmpul și grădinile dintre dealurile Filaretuluĭ. Toți purtând cocarde triculore la peptŭ, ducênd stindardele triculorate și înfrumusețate cu cordele și cu ciucurĭ de mătase, și pe lângă stégurile corporațiilor uninduse și aceste stindarde triculore, tot câmpul strălucia tricoloratŭ. Funcțiunariĭ și starostiĭ precum și membri guvernuluĭ și oficeri armateĭ fiind în-

www.digibuc.ro

cinşi cu eşarpe, se însemna prin acésta toţi capiĭ cari luaseră parte la mişcare. Presa maĭ cu sémă, căria i se deschidea viitorŭ, presa era represintată prin o fecióră vestmîntată cu costumŭ romanŭ; ar fi ḑis cine-va că era însăşĭ Romania într'un carŭ triumfalŭ. Ea era dusă într'un carŭ cu un teascŭ alăturĭ, ornată cu cunună pe fruntea eĭ, şi toţi lucrătoriĭ Typographieĭ se grupaŭ împregiuru-ĭ, vestmêntaţi de serbătóre.

Parada, saŭ acea serbătorésc㠠întrunire, era arangeată cu chipul următorŭ: În miḑlocul câmpuluĭ se afla un cortŭ şi pregătire pentru serviciul divin; boiăriĭ în frunte-le cu Baş-boiărul, întocmaĭ ca un părinte cu fiĭ luĭ, se afla lângă Prea Sânţia Sa din preună cu uă mulţime de preuţĭ. În partea stângă, spre grădinile de legumĭ, era înşirată óstea în douĕ liniĭ fórte întínse. În partea dréptă şi de tot subdealul cel cu vii sta junimea armată, organisată în companiĭ de gardă. La intrarea în Filaret, poiana acea largă precum şi stradele care duce spre grădinĭ eraŭ pline de spectatorĭ. La capul dealurilor şi în marginea laculuĭ stufosŭ se afla un chioscŭ, uă ruină mare de stilŭ bisantin: operă din secului XVIII, aĭ căruia pilastri de pétră sculptaţi ajurŭ în tot felul de florĭ, represinta şi rechema Românilor memoria Metropolituluĭ Filaret fundatorele eĭ, bărbat venerat pentru faptele sale patriotice şi luminele susţinute în ţéră cu sacrificiurile sale, şi omul cel cu gustul artelor, tot asemenĭ ca şi Metropolitul Antim. De desubtul astuĭ edificiŭ curgeaŭ isvóre cu uă apă escelintă, ca şi accia a cismeleĭ făcută de Brâncoveanul.

www.digibuc.ro

D'asupra la al doilea etagiŭ, era uă galerie care atuncĭ se afla acoperită de mulţimea ómenilor cari puteaŭ privi solemnitatea în tótă întinderea eĭ.

Prea Sânţia Sa Metropolitul făcu rugăciune către Cel a Tot Putinte, precum făcuse şi preutul Şapcă la Islaz, şi procesiunea avu un acelaşĭ tipŭ de strălucire. Acéstă rugăciune fu salvată de focul sineţelor, atât ale ósteĭ, cât şi ale gardeĭ celeĭ nuoĕ organisate, şi de artilerie.

Îndată după aceasta, chiar în facia Metropolituluĭ şi a membrilor cari represinta guvernul, se pronunţă marele jurămêntŭ redicând óstea, garda şi toţĭ oficerĭ eĭ, mânile în susŭ, şi salvele întăria, în auḑul tutulor, jurămîntul de credinţă depus legilor celor nuoĭ şi guvernuluĭ.

Era de lipsă însă a se proceda chiar aci, în câmpul acesta şi cu tótă solemnitatea, la alegerea capuluĭ gardeĭ naţionale, căruia să se încredinţeḑe pacea şi ordinea publică a capitaleĭ.

Îndată se vĕḑu doĭ candidaţĭ aleşĭ şi proclamaţĭ de populŭ, unul căpitanŭ Teologu pe care 11 Iunie îl găsise închis la poliţie, cŏcĭ fusese trădat de nisce sergenţĭ cărora el le desvălise secretul mişcăreĭ, şi celă-lalt Scarlat Creţulescu, fost Maiorŭ în oştire, cel ce a fost luat parte în comitetul naţiunale.

Aci sub ochiĭ publiculuĭ s'a fost petrecut ca un fel de jocŭ: Uă parte din gardă şi cu populul aclama sus pe unul din aceştĭ doĭ, când uă alta striga jos; ast-fel că a ţinut aprópe uă jumătate oră aclamarea

www.digibuc.ro

populuĭ, strigând când pe Teologu când pe Creţulescu, sus saŭ josŭ.

Înfine Creţulescu rĕmase ales cel ce se şi aşedă îndată călare pe un frumosŭ calŭ, în fruntea Bucurescenilor gardiştĭ, ceĭ ce îl aclamă mult timpŭ în resunetul strigărilor de entusiasmŭ.

Creţulescu era ginerile luĭ Vilara şi d'aceea ne însuflând par'că îndestulă încredere la uniĭ dintre votanţĭ, acestia aclamaseră pe Teologu.

Terminându-se jurămêntul făcut în acéstă ḑi cu chipul şi cu solemnitatea sus ḑisă, plecară d'aci populu cu armata, cu Metropolitul şi cu toţĭ notabiliĭ, şi veniră la palatul din Podu-Mogoşóeĭ, iar câmpuluĭ Filaretuluĭ i s'a dat numire de Câmpul Libertăţiĭ.—

S'e respândise un huet, neîntemeiat ĕnsă, că Colonelul Odobescu voise să facĕ atuncĭ uă lovire de Stat, prin care să schimbe facia lucrurilor, şi maĭ cu sémă persónele guvernuluĭ ce nu 'ĭ impunea prea multŭ; dar acésta nu s'a putut efectua din causă că nu fusese îndestul de pregătitŭ, şi prin acésta, cum aŭ fost arangeaţĭ în câmpul Filaretuluĭ, ar' fi periculat persóna Prea Sânţieĭ Sale ş'a boiărilor cari se aflaseră coprinşĭ din façiă şi din spate, de gardă şi de populŭ.

Treĭ ḑile în urmă uă catastrofă veni ca să dea mişcăreĭ un caracterŭ sângerosŭ.

În acest intervalŭ s'a urmat uă mică neînţelegere între secretariĭ şi membriĭ guvernuluĭ, după care

www.digibuc.ro

și vĕdurămŭ pe D. C. Roseti și I. Brătianu că își deteră dimisiunea de secretarĭ.

Causa a fost din ceea ce se ḑicea că, unĭĭ din ceĭ junĭ voiaŭ ca revoluțiunea să imiteḑe pasŭ cu pasŭ faptele revoluțiuneĭ din Francia, când alțiĭ, ceĭ maĭ bătrânĭ, maĭ potoliți și cugetătorĭ serioșĭ, se opuseră arătândule că Țéra Românéscĕ nu e Francia, și să nu căutămŭ a da motive străinilor și neamicilor cari ne tacseaḑĕ cu numele de comuniști și altele... De aci se născu polemice, și par' că uă órecare fracțiune s'a urmat între persónele acestea.

Este uă ḑicĕtóre veche și prea adevărată, când ḑice unul oisa și altul ceală nu merge carul bine. — Cu tóte aceste după jurămêntŭ se vĕḑu un maĭ mare avênt de entusiasmŭ în populŭ și în clase pentru revoluțiune.

Un ḑiarŭ cu titlu Pruncu Român bucina în drépta și 'n stânga actele ḑileĭ și a le guvernuluĭ, căruia îĭ maĭ urmă și alte ḑiare. Pe fie ce oră circula pe uliți câte uă fóie volantă de câte un nuoŭ ordinŭ. Vedea cine-va numaĭ alegreți și sperançe în tóte fisionomiile și 'n tóte inimile; toți săltaŭ, se felicitaŭ, și toți se credeaŭ fericiți. Poeții cântaŭ scriindo-de și cântece înflăcărătóre, și maĭ multe cluburĭ se deschiseseră de bărbați inteligințĭ.

A doua ḑi după depunerea jurămêntuluĭ se vĕḑu sărind pe colnicele Curteĭ-arse uă mulțime de militarĭ, aprópe tot regimentul, fără arme și numaĭ cu stindardul revoluțiuneĭ ce veniaŭ cu oficeri lor să salute pe guvernul la palatŭ. Essemplul lor la urmat

www.digibuc.ro

tótă populaţia capitaleĭ, şi aprópe tóte comunele şi oraşele districtelor maĭ cu apropiere.

Membri guvernuluĭ eşiseră în capul scăriĭ, saŭ în balconul despre curtea palatuluĭ, de priimeaŭ aceste felicitaţiĭ.

Pentru soldaţĭ cari umpluseră spaţiul curteĭ, acesti membri se scoborîră în curte. Heliade cel dântîĭ, vestmîntat în costumŭ de paradă şi cu uă mare eşarpă care îĭ acoperea peptul, Stefan Golescu, bărbat cu statura de midlocŭ brunŭ şi cu chipul melancolicŭ, asemenea vestmîntat ca şi Heliade, cu costumul modeĭ şi cu eşarpă, Nicolae Golescu, tipul boiăruluĭ şi militaruluĭ Român: statura înaltă, chipul prelungŭ, gura şi busele subţiriĭ, ochi viĭ, căutătura măréţă şi cu uă barbetă francesă, vestmîntat ca şi fratele seŭ; generalul Tel, în uniformă militară, bărbatŭ cu statură de mijlocŭ, chipul smeadŭ, obrazi rotundĭ şi cu mustăţĭ lungĭ, şi căutătura ochilor a unuĭ omŭ determinat în acţiunile sale; Scurti bărbatŭ înaltŭ, ócheşŭ şi cu obrazi încadraţĭ în nisce favorite marĭ negre, el era neguţitorŭ şi represinta între membri guvernuluĭ clasa aceasta; Magherul cu înfăţişarea unuĭ eroŭ din antichitate, înaltŭ, spătosŭ şi cu trăsăturile fisionomiĭ regulate, cu ochiĭ marĭ şi fórte viĭ, cu pĕrul capuluĭ negru, lăsat ca uă chică la spate, nasul proporţionat şi gura prea bine tăiată, vestmîntul luĭ de pînză, şi asemenĭ cu eşarpă pe după gôtŭ, presinţa luĭ era îndestul ca să însufle respectŭ celor care îl vedea. El avea cu sine patru

www.digibuc.ro

căprarĭ ceĭ maĭ aleșĭ dintre dorobanți districtuluĭ seŭ și un albanesŭ armatŭ, care mereŭ umbla lângă dênsul.

Heliade lângă cesti-lalți colegĭ, ținu un discursŭ patrioticŭ soldaților cari veniseră a felicita guvernul, după care urmă nenumărate strigărĭ de ura și altele.

Guvernul între cele-lalte lucrărĭ d'a institui comisiunĭ pentru redigérea legilor, cugetă de a elabora și uă adresă d'a o trimite către puterĭ, pentru mișcarea acésta nationale și a însărcina pe Ión Ghica să mérgĕ la Constantinopole, ca să obținé consimțimêntul Porții, pentru programul Constituțiuneĭ; căci Românii în manifestarea lor, nu se depărtaŭ de la relația lor cu Turcia, ci din contra cereaŭ aceea ce dicta tractatele stipulate din vechime.

Aceste lucrărĭ a trebuit însă să fie întârdiate prin isbirea fatale de la 19 ale corenteĭ. Și iată cum:

Propietariĭ cari se credură loviți în proprietate dând săteanuluĭ uă părticică de pământ, prin despăgubire cum arătarămŭ, după coprinderea programeĭ Constituțiuneĭ, ținură clubŭ în sala luĭ Momulu, proprietate a luĭ Slătineanu, în Podul Mogoșóieĭ, și aci desbaterile fură prea înferbîntate.

Eĭ aprinși, se duseră de se plânseră în mulțime, la capiĭ armateĭ Odobescu și Solomon, și asemenĭ trimiseră uă deputațiune și la guvernŭ.

Odobescu nedeprinsŭ d'a privi cu ochĭ bunĭ un asemenea regimŭ, ca unul ce servise în armata rusă; și care credu că va face un serviciŭ publicŭ dând ascultare celor cariĭ veniseră de se plânseră, ca unor

www.digibuc.ro

proprietarĭ boiărĭ și notabilĭ; și voindŭ a pune uă dată capĕtu acesteĭ revoluțiunĭ, ceea ce credu că ar' fi fost de datoria sa, ordonă luĭ Solomon a veni cu tot regimentul la palatŭ, și el încingêndu-și sabia, plecă cu câți-va oficerĭ după el, cu intențiune d'a suprima aceste lucrărĭ și pe membri guvernuluĭ curat și limpede a'ĭ aresta.

Odobescu ĕnsă, ca ministru de resbelŭ, se aflase tot-d'auna deliberând împreună cu membri guvernuluĭ în lucrările sale.

Solomon sosise cu oștirea, din care uă parte încongiură palatul despre spate, pe strada bisericeĭ St. Ionică, ear uă parte o băgă înlăuntru palatuluĭ, viind el ènsuși în persónă d'a essecuta planul.

Membri guvernuluĭ, aflânduse strânși în sala de deliberațiunĭ, fiind surprinși de uă-dată prin tumultul ce venise și declararea ce li se făcu că eĭ sunt arestați, voiră unii să se ascundă de uă cam dată în câte vre uă cameră a acestuĭ vastŭ edificiŭ. Alergând eĭ și cercând în drépta și 'n stânga, găsiră tóte ușile închise. Partea ĕnsă despre intrare și era baricadată de ostași cari avuseră ordinŭ d'a nu lăsa pe nimenĭ să iasă. Și așa eĭ, membri guvernuluĭ, se vĕdură de uă dată prinși ca într'uă cursă și siliți d'a sta în acea sală lipsiți de orĭ ce apărare, dinaintea Odobesculuĭ și a luĭ Solomon, capiĭ armateĭ.

Se înțelege că ușile camerilor din palat a fost închise într'adins: tóte precauțiunile fuseseră luate de ceĭ ce pregătiseră lovirea.

În desperarea cea maĭ amară, membri guvernu-

www.digibuc.ro

luĭ, secretarĭ și cu tot ce se găsia în lăuntru palatuluĭ, se vĕdură cu chipul acesta arestațĭ, ear Odobescu, aprins la față și mânios ca un leŭ, ordonă luĭ Tel de a descinge spada și de a merge la casarmă între baionete. Solomon în fruntea soldaților essecuta aceastà; dar el căuta să pue mâna și pe Magherul, vechiul seŭ rivalŭ. Teologu, care a fost înălțat de Guvernŭ la rangul de Maiorŭ, și care și dênsul se găsise în sală, vĕdênd că nu e chipŭ de scăpare, și ca să desarmeḍe óre cum furia celuĭ venit de a face lovirea, începu să strige din tótă puterea, la care apoĭ îl imită și alțiĭ: „Odobescu la guvernŭ! Odobescu sus!...“ Și cu acéstă strigare se grămădiseră toțĭ înpregiuru-ĭ așa de aprópe și așa de strâns; toțĭ cu mânile întinse, toțĭ strigând, în cât ar fi ḍis cine-va că Odobescu acum era prisonerul lor.

Magherul apucând de intrase într'uă cameră laterală, și care da cu ferestrele spre strada St. Ionică, neperḍênd câtușĭ de puțin curagiul, se baricadase în ușă cu armele încàrcate.

Cu tóte aceste Solomon apucase de pusese pe Tel între soldați, de al trimite la casarmă a fi arestat; și tumultul soldaților, urcându-se și scoborânduse pe scărĭ, d'a essecuta ordinul căpetenii lor, era un ce spăimântătorŭ. Strigările din lăuntru de desperație acelor surprinșĭ, urletul, tropăiturile și loviturile în ușĭ cu paturile puscilor și altele semănaŭ cu rĕscóla desperată a uneĭ cetățĭ în care se bate alarmă că este surprinsă de călcarea inemiculuĭ.

www.digibuc.ro

E peste putință să pótĕ cine-va descrie îndestul turburarea acestor ómenĭ cari se vĕḑură ast-fel într'un minut arestaţi, şi succesul câştigat de uă lucrare de maĭ mult timpŭ, şi cu atâta luptă, anulânduse, ear dênşi, căḑuţi prada intrigeĭ şi persónele lor de a fi aruncaţi tortureĭ şi răsbunăriĭ inemicilor. Aci era vorba nu numaĭ de perḑarea lor, dar de perderea causeĭ şi de perḑarea patrieĭ prin un conflictŭ care se putea aprinde. Cu tóte astea eĭ se găsiaŭ încă ca nisce victime în facia leuluĭ inemicŭ.

Cam de fricĕ, dar şi cam cu scopŭ ceĭ maĭ mulţi strigaŭ aşa cum ḑiserămŭ, aclamând pe Odobescu la guvernŭ şi furia acestuia par-că începuse a se potoli.

Un singur omŭ ĕnsă făcu cum făcu şi isbuti să iasă din palat, sărind prin uă feréstră din fundŭ despre biserica-cu-Stejarĭ; acesta era Nicu Bălcescu, unul din secretariĭ guvernuluĭ, care alergă să dea alarma, să chiăme populul ca să scape pé guvernŭ, să scape revoluţiunea.,.

Uă grupă de bărbaţi, întêlnind pe Tel fiind prisonerŭ, îl liberară din mânile escorteĭ, ear populul sili pe Solomon a se refugi în strada St. Ionică.—

Nu trecu cincĭ-spre-ḑece minute şi se auḑi detunând fuciliada pe strada acésta. Soldaţiĭ, o! durere! împuşcaŭ pe populŭ şi populul se bătea cu soldaţiĭ.

Uă baricadă se redicase iute de trăsurĭ, lemne, petre şi fel de fel de lucruri la rĕspântia dintre hanul Creţulescu şi colţul palatuluĭ, de din dĕrĕtul căriia luptătoriĭ aruncaŭ proiectile.

www.digibuc.ro

Pe loc tóte oblónele magasinelor fură închise, în ţipetele femeilor şi ale copiilor din întréga capitală.

Populul venia ca grindina şi ca plóia înarmat cu tot ce apucase în mâni. Pericolul era mare şi putea merge fórte departe.

Populul ĕnsă câştigă, lăsând în câmpul lupteĭ maĭ mulţĭ morţĭ şi răniţĭ.

Acum revoluţiunea cea pacĭnică şi evangelică, al căriia scopŭ era reforme în ţéră şi desrobirea Ţiganilor sclt, cum ḑiserăm maĭ sus, se roşia de sângele popululuĭ inocentŭ. Intriga triumfase; sângele cursese pe stradele Bucurescilor, şi motivul era dat ca Turcii să trécĕ Dunărea şi Ruşiĭ Prutul în Moldo-România.

Dar ce este şi maĭ dureros, din acea nefericită ḑi, din acea fatală catastrofă, — s'a vĕḑut societatea Română despărţită, şi maĭ mult aprinsă, în două tabere: una de poporŭ şi una de proprietarĭ surnumiţĭ aristocraţi...

Ca prin uă minune, tocmaĭ în acea ḑi şi tocmaĭ la orele când se băteaŭ pe strada de lângă palatŭ, cele două róte de militarĭ de peste Oltŭ, conduse de Paicul cel înălţat la gradu de sub-locotenentŭ (praporcicŭ) şi de alţĭ oficerĭ tot asemenĭ înălţaţĭ din soldaţĭ, scoboraŭ în Bucurescĭ, pe lângă monastirea Cotrocenĭ, de pe drumul Craioveĭ.

Cu dênşiĭ eraŭ şi ce-va voluntarĭ, tot armaţĭ, ceĭ ce, însciinţaţĭ de comflictul de la palatŭ, alergaŭ să ajungĕ maĭ iute în ajutorŭ; maĭ ales că eĭ auḑiseră cum detuna fuciliada soldaţilor. Între eĭ se afla uă

www.digibuc.ro

femeiă și un june pompierŭ cel ce se întorcea la comanda sa. Acesta era Constantin și juna femeiă sora luĭ Pĕtru. Terminul congediuluĭ seŭ nu espirase, dar el venia împreună cu Stefan Ungurénul, fratele felt-febeluluĭ, și cu alțĭ Gorjenĭ panduriĭ.

— Înainte copiiĭ! striga Paicu înferbântat de drum și de cele ce auḍia, adresânduse la soldațiĭ ce el comanda și arătândule, de pe colina de la Cotrocenĭ, palatul care prea bine se vedea.

— Înainte și cu Dumneḍeŭ! răspunseră aceĭ voinicĭ cari rĕdicaseră stindardul la Islaz, mergemŭ, mergemŭ înainte pentru guvernŭ!...

Sora inspirând pe Constantin prin căutătura eĭ dulce și bărbată, tot într'un timpŭ ḍicea omuluĭ eĭ: mergemŭ Constàntine, grăbesce maĭ curênd!...

Femeia este tot-d'auna pentru bărbat un stimulentŭ la fapte curagióse.

Constantin ascultând viersul eĭ, ca un haiducŭ cântecul din codru al privighĕtóreĭ, auḍind că ea singură îĭ ḍicea să mérgă maĭ curênd la datoria sa:

— Voiŭ fi îndată la palatŭ unde mĕ voiŭ afla cu fraț meĭ Pompieriĭ!... ḍise junele, grăbind pași pe sub salciile din marginea potecilor care duce maĭ curênd la palatul poliției, în Gorganĭ, unde era și casarma comandeĭ pompierilor.

Puțin lipsise d'a nu se întîlni, chiar în dreptul poliției, cu regimentul de soldațĭ ceĭ ce se retrăgeaŭ cu Solomon între dênșiĭ, spre casarmă, făcênd versunațĭ și desperațĭ, vînătóre, împușcând pe orĭ-cine le ar' fi eșit înainte.

www.digibuc.ro

IX

Arestaţi şi unul şi altul, ceĭ doĭ capĭ ai armateĭ

Nicĭ uă dată Bucurescii n'a rĕdicat din vastele luĭ mahalale, un maĭ mare numĕrŭ de ómenĭ, ca aceĭ ce s'a vĕḑut în acea ḑi pe strada Poduluĭ-Mogoşóeĭ, înarmaţĭ. Pe lângă sineţe, secure, furcóie şi ciomege, uneltele cu care lucraseră sătenii în cele şése ḑile de lucru, după regulamentŭ, la formarea grădineĭ Cismegiul, şi care unelte: lopeţĭ de ferŭ, tîrnăcópe şi tot felul de fére ce se găséŭ grămădite la casa cea mare din marginea heleşteuluĭ, a Cariboluĭ, a contribuit la înarmarea glóteĭ care rĕdică şi alte baricade, afară de cea de la colţul palatuluĭ, pentru a se apăra de armată, daca ar' maĭ fi făcut încă uă călcare.

Nicĭ urletul vijelieĭ din Vûlcanŭ, nicĭ detunarea trăsnetuluĭ în stâncele Parenguluĭ nu se potŭ asemĕna cu mugetul care scotea mulţimea glótelor, în sînul capitaleĭ. Între acestia se vedeaŭ şi uă mulţime de sclavĭ.

Solomon, spăimêntat de aceasta, în miḑlocul soldaţilor cu care venise, priimi ordine de la capul

www.digibuc.ro

armateĭ, să se întórne înapoĭ la casarmă, dar aprópe că n'avea pe unde.

După conflictul sângerosŭ ce se petrecuse maĭ mult căutând să pătrundă în lăuntru palatuluĭ, ca să scape pe superioru-ĭ, aceea ce era de datoria sa ca militarŭ, Polcovnicul găsind marĭ împedicărĭ, din partea popululuĭ, se retrase îndĕrĕt şi se închise în casa . . . din strada St. Ionică, pe care regimentul seŭ o strejuia. În acest intervalŭ două sineţe ţinute de nisce mânĭ abile, şi luase la cătare, din ferestrele palatuluĭ, pe Solomon care se retrăgea între soldaţĭ; şi maĭ cu seamă una era şişineaua cea lungă a Albanesuluĭ luĭ Magherul, fórte sigurŭ de arma sa. Partea militaruluĭ fu că, Heliade intrase în camera unde era Magherul, şi, deconcertat şi galben la faţiă ca turta de ceară, vĕdênd că Albanesul dirigea cătarea şişineleĭ drept în Solomon, se repedi de a 'l opri. Acum Solomon, şi maĭ ales după ordinul care îl priimi de la Odobescu din palatŭ, nu căuta maĭ mult să atace, ci căuta vre un chipŭ să se pótă retrage în siguranţă la casarmă. Abea putu isbuti a 'şĭ face locŭ prin strada cea dosnică de lângă hanul Zamfirescu; eşi la casele domniţeĭ Nastasia, trecu puntea de la poliţie, şi spre Michaĭ Vodă, în dreptul caselor Buzuianu, soldaţi seĭ, beţĭ de vărsarea sângeluĭ de populŭ, maĭ trimiseră doĭ pe lumea ceelaltă, să spue celor rĕposaţĭ maĭ 'nainte, succesul aceĭ dile.

Consórtea ministruluĭ Odobescu, uă damă respectabilă, blestemând în inima sa pe ceĭ cari adu-

www.digibuc.ro

sese pe bărbatul ei într'uă așa posițiе, aflând de cele ce se petrecu, luă disperată pe fii ei încă prunci, și alergă ca să găséscĕ pe soțu-i, să 'l róge d'a nu face vre-uă greșală mai mare; ea însă sosise prea târdiŭ. Conflictul și fusese început, se petrecuse lupta și vărsarea de sânge, ear soțu-i era prins în lăuntru palatului.

Ea merse chiar acolo, fără ca cine-va să o supere, saŭ să atace pe fiica unuĭ vechiŭ medicŭ care adusese în dilele sale servicii ței; și vĕdând că nenorocirea turnase de ajunsŭ cupa amărăciuneĭ pentru dênsa, se înturnă în sînul familieĭ, cu lacrimile în ochi.

Ceea ce e de observat ĕnsă, în timpul conflictuluĭ, uă femeiă ócheșă, înaltă cu uă eșarpă tricoloră pe peptul eĭ și înarmată ca cel dântîĭ luptătorŭ, susținea ca un bun oficerŭ, curagiul popululuĭ, în timpul lupteĭ.

Femeia aceasta a făcut pe mulți bărbați a roși, cari în locŭ să iasă d'a'și face datoria-le în nisce asemenea momente, se ascunseseră și eșiră mai târdiŭ și dênșiĭ, să se arate că aŭ participatŭ la luptă împreună cu populul.

Furia glótelor crescea precât șuerarea glónțelor li se părea că o aude încă și sângele aburia caldŭ pe strade. Din ce în ce Bucurescenii veniaŭ strigând rĕsbunare, vĕdând la piciórele lorŭ atâtea victime, pe care frigul morții îi învinețise, și sângele inunda pe sub dênșiĭ. Mulțimea se împedica de acest oribilŭ spectaclu și călca peste sângele fraților eĭ ca

www.digibuc.ro

să mérgĕ a 'l rĕsbuna. Lacrimile femeilor cari se însărcinaseră d'a veghea lângă acestĭ martirĭ, se îndoiaŭ de raza făclieĭ ce o aprinseseră la capul lor, în mijlocul aceleĭ turburărĭ şi cu atâtea gemete dureróse. Aceĭ răniţĭ, şi cari eraŭ în maĭ mare numĕrŭ, se rĕdicaŭ care pe uă rênă, care se târaŭ gemênd şi cerênd ajutorŭ. Părinţiĭ, fraţiĭ şi rudeniile lor alergară la dênşiĭ plângênd şi 'ĭ rĕdicară pe braţele lor, dândule ferbinte îmbrăţişare şi sprijinŭ.

Uă damă nobilă Polonă, proprietara scóleĭ de înotat de lângă Sf. Elefterie, care a scăpat din Varşovia la 1830, unde vĕduse fraţiĭ eĭ căd̦ênd asemenea pe strade; luând cu dênsa, ca uă sororă de caritate, tóte albeturile ce le-a fost avut, alergă însoţită de câte-va alte femeĭ, pentru a veghea pe ceĭ morţĭ, şi a lega ranele celor vulneraţĭ; ea învĕţa pe ceĭ care trebue să înţelégă că populiĭ se simpatiséd̦ă în nenorociriĭ. Sora luĭ Pĕtru era din numĕrul acestora.

Cel dântîĭ care-l redicară dintre morţĭ era un arnăut străpuns de baionetă. Lângă el se aşed̦ă un june 'naltŭ ca un eroŭ; el fusese înpuşcat drept în frunte şi creeriĭ i se vĕrsaseră amestecaţĭ cu sânge. Acesta fusese un nepotŭ de frate cu tata luĭ Constantin pompierul, pentru care mama luĭ, Catinca, alergă îndată de a 'l redica într'uă căruţă şi a 'l duce să 'l scalde la casa eĭ.

Alţiĭ eraŭ străinĭ ne-avênd pe nimenĭ; uniĭ numaĭ nisce copiĭ de 17—18 anĭ, cari sunt ceĭ maĭ curagioşĭ de a se espune. Orĭ cum un acelaşĭ funera-

www.digibuc.ro

riŭ, tot atâtea lacrime, bine-cuvîntărĭ și îngrijirĭ de cele crescinescĭ se pregătiaŭ pentru toțĭ. Dar ceea ce ar' fi mulțiămit sufletele lor era cununa martirilor care le o împleti națiunea, pentru că eĭ aŭ căḑut pentru causa libertățiĭ. Patria le rĕmânea datóre recunoscință, și omenirea întrégĕ conserva laude pentru essemplul și curagiul lor.

Dar maĭ 'nainte ca mormêntul să copriuḑĕ corpurile acestea, sfâșiate de glonțŭ și de baionetă, vederea cadavrelor înșirate pe strade, acoperite cu câte un petecŭ de pênză aci pe dată, și arḑênd câte uă lumînărică de ceară, pe care o plântase acele femeĭ la capetele lor, aṭîṭaŭ și maĭ mult furia populuĭ care cerea de la guvernŭ, desarmarea soldaților de la casarmĕ, și pe Solomon. Mulțimea ómenilor chiămă pe Magherul ce le însufla maĭ multă încredere la asemenea întreprinderĭ, să vie cu dêușiĭ de a asalta casarma, și chiar de a 'ĭ da focŭ, daca soldațiĭ nu se vor supune; și cu aceasta glótele nu înceta d'a striga: „la casarmă să mergemŭ, fraților! la casarmă să mergemŭ!...“

Tocmaĭ sosind și cele două róte de militarĭ cu Paicu, cum maĭ arătarămŭ, cel ce purta cocarda și eșarpa revoluțiunară, curagiul populuĭ crescu, avênd cu dênsul și baionete, care 'l va susține.

Comanda pompierilor se aflase tótă strânsă în curtea palatuluĭ, care era devotată causeĭ popululuĭ. Pompierii formaseră uă linie din fația stradeĭ și pĕnă în fundŭ de treĭ rânduri, dinaintea popululuĭ; ear

*

www.digibuc.ro

puţinĭ dintre dênşiĭ rămăseseră pe la Comisiĭ, pentru pază de vreun incendiŭ.

Un boiărŭ bătrânŭ, ce aveà uă fisionomie respectabilĕ cât şi uă inimă patriotică, se întîlni cu un Ţiganŭ care avea uă talie marţială, cu uă căutătură de ochĭ aprinsă, şi muschi braţuluĭ seŭ desvălitŭ se vedeaŭ prea bine; el era armat de uă grindă veche, ast-fel ca cum ar fi fost în stare el singurŭ a se lupta cu un regimentŭ; îl întrebă acela: unde mergĭ Stane?

— Merg uite la guvernŭ să daŭ ajutorŭ, că pre Christos din Cerŭ! numaĭ voiŭ să fiŭ robŭ ca pênă acum, respunse sclavul cel cu ochiĭ inondaţi în sânge şi guraĭ scoţênd blesteme pe ceĭ care maĭ voiaŭ a întroduce earăşĭ sclavia.

Particularul acela, sosind din 'naintea curteĭ palatuluĭ, dete cu ochiĭ de un june pompierŭ din fruntea linii, şi fiind că dênsul, ca omŭ bătrên, nu a fost eşit din casă, de cât după ce se terminase conflictul, nu sciea cum mersese lucrurile, de şi vĕḍu cu mare spaimă spectaculul înfricoşătorŭ al morţilor; el se adreseaḍă către pompierŭ, ca la un soldatŭ: — Tocmaĭ voĭ, băieţĭ, să faceţĭ aşa? să ucideţĭ pe fraţiĭ voştri? să vărsaţĭ sângele lor, nu vĕ fu păcat de Dumneḍeŭ?... ḍise acela.

— Ce vorbescĭ dumneata, boiărule? rĕspunse Constantin indignat de vorbele şi de morala ce i o făcea particularul, dumneata par'că nu veḍĭ bine? m'aşĭ afla eŭ aicĭ daca a 'şĭ fi dintre aceia?.. numaĭ acum sosiiŭ de pe drum şi alergaiŭ într'un su-

www.digibuc.ro

fletŭ de 'mĭ luaiŭ flinta și 'mĭ încinseiŭ pătrontașul, ca să viŭ aicĭ cu compania nóstră.

Particularul înțelese atuncĭ că pompierii eraŭ cu populul și cele douĕ róte care numaĭ atuncĭ sosiseră de pe cale, și plinĭ de prafŭ și obosiți cum eraŭ, se așeḍaseră în diferite puncturi de pază.

Norul de fumul silitreĭ și norul pulbereĭ ce o rĕdica glótele viind, se lăsase ca un vĕlŭ negru între palatŭ și mulțimea care striga făcênd mare sgomotŭ.

Guvernul eșise ca să mulțĭăméscă și să asigure satisfacerea populuĭ, dar îĭ ḍicea să se liniscéscĕ, să fie pacientŭ. Ceĭ care nu vedeaŭ pe guvernŭ, din causa fumuluĭ și a pulbereĭ, sub uă arșiță apăsătóre a ḍileĭ, repetaŭ strigând, că să nu 'ĭ apuce seara fără a prinde pe Solomon.

Guvernul simția uă mare greutate, după cele ce se petrecuse, d'a putea îmblênḍi furia glótelor.

Sclavul cel armat încât se deossibea de toți, ḍicea că va merge el să pue casarmeĭ focŭ, ca să nu maĭ cuteḍe ostași și Solomon d'a re'nființa earăși sclavia. Sclavul cunoscea scopul revoluțiuneĭ. Stefan Ungureanul aducêndu-și aminte de vorbele luĭ Golescu, că cu liniște se vor împlini tóte, se împrotivi cu vorba sclavuluĭ celuĭ înfuriatŭ. — Nu, băiete, nu așa! cu liniște să mergemŭ!...

Populul dar se adună în așa mare numĕrŭ în cât, ne maĭ avênd locŭ în curte, începu a se grămădi și în lăuntru palatuluĭ.

Atuncĭ Magherul, însoțit de căprari seĭ ceĭ din

www.digibuc.ro

Romanaţi, se scoborê în midlocul populului de a 'l conduce. Magherul într'unia în sinê tot aceleaşi simţimente care înspira furia populului, armat fiind de spada sa orientalê şi cu pistóle la cingătóre încărcate, ear căprariî purtând carabine încărcate cu glónţe şi cu sburături: — „Mergemŭ acum unde voiţi, fraţilor!“ dise Magherul determinat.

Câţi-va cetăţenî ênsă temêndu-se a nu eşi din acésta vre-uă catastrofă şi maî mare, năvălind populul la casarmê, propuserâ luî Magherul că va fi îndestul d'a ţine în diua aceea casarma încongiurată pe din partea despre dealŭ şi despre vale, şi de a însărcina pe Prea Sânţia Sa părintele Metropolitul, să meargê împreună cu câţi-va delegaţi numiţi de guvernŭ şi de populŭ, să consiliedze pe Solomon d'a depune armele, şi a trimite tunurile la palatŭ.

Acéstă părere se aprobă.

Mulţime a glótelorŭ se despărţi în douê colóne, una d'a merge să strejuiască casarma despre Curtea-Arsă şi alta despre Biserica-Albă şi Dealu-Spiri, să nu ésă cum-va soldaţiî şi Solomon nópteа.

Prea Sânţia Sa merse la casarmă în diua aceea cât şi a doua di, să dicê luî Solomon d'a se preda cu oştirea, promitêndu-i-se ertare de cele petrecute.

Solomon temêndu-se, şi cu dreptŭ cuvînt, de furia populului, întârdie treî dile d'a rêspunde la propunerile Prea Sânţieî Sale şi ale delegaţilor. Treî dile casarma fu închisă de Solomon şi cu tot regimentul împregiuru-î, fortificându-se înlăuntru fără a lăsa pe nimenî a pătrunde din ceî străinî, şi cerênd

www.digibuc.ro

de la Soldați a depune jurământu că vor ține pănă la uă picătură de sânge cu dênsul; la care ênsă uă mare parte dintre dênșii, luminându-se prin nuvelele care le aducea soț'a felt-febeluluĭ despre care am maĭ vorbit, și care avea casă tocmaĭ peste drum de pórta casarmeĭ, refusară d'a face acest jurământu.

Treĭ ḑile dar pacea și liniscea nu fusese restituită, în cât timpu casarma era închisă cu regimentul luĭ Solomon înlăuntru-ĭ. Ea ênsă era încongiurată și bine străjuită de pe dinafară.

A doua ḑi după evenementu, s'a procedat cu multă splendóre înmormêntarea victimelor de la palatu. Maĭ multe careĭ funerariĭ, pregătite cu mare ceremonie, ducea la îmmormêntare sicriurile acelor victime, așeḑați câte doĭ într'un carŭ. Numĕrulŭ celor morți era un-spre-ḑece.

Clerulŭ, populŭ și garda însoțiaŭ cortegiul care fu trecut pe Podul-Mogoșóeĭ pe dinaintea palatuluĭ, pe strada Francesă și pe Podul Caliți, dirigêndu-se spre Metropolie, unde fu înmormêntarea.

Prea Sânția Sa Metropolitul citi ecteniile și serviciul înmormêntăriĭ.

Membriĭ guvernuluĭ și toți funcțiunariĭ însoțíră acest cortegiŭ lângă care se vărsaŭ lacrimile părinților, a le fraților și consângenilor celor ce 'ĭ înmormêntaŭ.

Heliade, ca unul ce vedea lucrurile dintr'un punct maĭ 'nalt de vedere, ținu un discursŭ dinaintea popululuĭ și dinaintea consângenilor acelora. El plânse și îngenunchiă cerênd grațiă pentru faptele

www.digibuc.ro

celor culpabilĭ: graţie luĭ Solomon şi Odobescu, precum şi tutulor militarilor căduţi în rătăcire; — graţiă lor, ca unor fraţĭ, de şi aŭ greşitŭ.

Heliade nu se redică de jos pĕnă ce nu audĭ pe populŭ, consângeni celor rĕposaţĭ şi garda: ertare lor, şi trecutuluĭ uitare!...

Ceremonia se împlini după tóte formele şi garda salută cu treĭ rŏnduriĭ de focurĭ din sineţe, la aruncarea pământuluĭ peste mormintele acelora, şi spre bună memoria lor, ḑiseră cu toţi: Dumneḑeŭ să-ĭ erte!

A treia ḑi Solomon ceru a se înţelege cu guvernul. El voia a deşerta casarma cu uă condiţiune, d'a i se da voiă să se retragĕ cu óstea afară din oraşŭ, ca d'acolo el să plece unde va voi liberŭ, garantându-i-se p in acéstă persóna. Se înţelege, numaĭ era în casarmă provisiune...

Urma a se termina uă-dată cu istoria casarmeĭ.

Guvernul îĭ rĕspunse că póte să fie sigurŭ de viaţă: persóna şi viaţa sa vor fi garantate.

Solomon ĕnsă tot voia să se ţinĕ de proiectul seŭ. El eşi cu tactică pe pórta casarmeĭ, cu armele încărcate, ca să pótĕ merge pĕnă afară din oraşŭ.

Populul simţ'nd acésta, voi a 'lŭ opri. Alarma se dete din nuoŭ în Bucurescĭ: lumea veni în mulţime numerósă spre casarmă.

Un preutŭ cu epatrachirul dupĕ gâtŭ şi cu crucea în mână, se repeḑi asupra artilerii când eşia, şi încălecă pe un tunŭ, populul asemenĭ urmă essemplului seŭ, aruncându-se între rŏndurile militarilor

www.digibuc.ro

de a 'i opri. D'atunci aceluĭ preutŭ i se ḍise: Popa tunŭ.

Guvernul alergă d'a aduce aminte popululuĭ că el ertase pe Solomon d'a nu-ĭ atinge viaţa.

Solomon fu rĕdicat de guvernŭ; și populul fraternisă cu oştirea. Acéstă fraternisare începuse încă din lăuntrul casarmeĭ, prin óre-care raporturĭ ce aducea, soţuluĭ eĭ, Catinca felt-febelésa, mama luĭ Constantin, ce se afla cu șederea precum maĭ ḍiserămŭ, în casă cu chirie, tocmaĭ în faţă cu pórta casarmeĭ, și din când în când găsise ocasiune d'a intra.

Solomon a fost dus în timpul nopţiĭ la monastirea Cernichi, unde îl păzi câţĭ-va soldaţĭ și câţĭva gardiștĭ, în timp ce Odobescu era păzit la palat.

www.digibuc.ro

X

Deivos promite că chiar căḑênd Guvernul, el nu va abate stindardul revoluţiuneĭ la Comisa de Negru

Uă căsuţă de partea céstă-laltă a maluluĭ Dîmboviţi, cam în dreptul punteĭ de la Poliţie, prin a le căreia ferestre, despre apă, avea vederea cursuluĭ încântătorŭ al albieĭ rîuluĭ care curge prin capitală, ce e lătu'at de vegetaţie şi o mulţime de sălciĭ plantate, ca un aleiŭ pe marginea sa. În faţă-ĭ se redică edificiul poliţieĭ cu un turnŭ 'naltŭ de lemne, pentru observatorŭ de focŭ, şi tocmaĭ în vîrful seŭ fîlfîia uă bandieră mare tricoloră. Cine-va cată să cunóscĕ Bucurescіĭ şi grădinile luĭ, aşeḑate pe lângă cursul cel neregulat dar prea frumosŭ al Dîmboviţiĭ, ca să 'şĭ pótă face uă idee de posiţiunea localităţiĭ şi a perspectiveĭ ce avea dinaintea sa căsuţa sus numită. În dreptul eĭ, pe partea opusă a rîuluĭ, era uă salcie mare pletósă, sub a le căreia ramure, lungite pĕnă la jumĕtatea rîuluĭ şi atingênd undele apeĭ, s'ar fi putut prea bine ascunde uă grupă amorósă, cel puţin de a convorbi fără a fi vĕḑută de ceĭ care privescŭ de pe punte, saŭ din curţile

www.digibuc.ro

vecine. În acea căsuță ședea locotenentul Dănescu, vechiŭ militarŭ care a fostŭ trecut de la regimentŭ la comanda pompierilor, când se înființase, din soldații dați de la tóte regimentele, ca ceĭ maĭ îndărĕtnicĭ. Pompierii ĕnsă sub nisce oficerĭ ca Deivos, Zăgănescu, Dănescu și Stărostescu, și sub sergenți ca Dincă Bălșan, pe care revoluțiunea îl rĕdică la gradul de sub-locotenentŭ (praporcicŭ,) deveniră arma cea inteligintă și puternică a poliției capitaleĭ.

Câteșĭ treĭ dar oficerĭ, camarații luĭ Dănescu, se aflaŭ cu dênsul jucând țintarŭ, pe uă mescióră aședată la feréstra despre gôrlă.

Dănescu, în a căruia fisionomie vedea cine-va tipul unuĭ omŭ din populŭ, cu un chipŭ maĭ mult blondŭ, cu ochiĭ spălăciți albastri, statura scurtă, talia fără proporție și capul puțin pleșuvŭ, domolŭ la tóte apucăturile sale și tot-d'auna vorbind rarŭ; tocmaĭ acéstă fisionomie și caracterul seŭ contribuind la uă originalitate de care era el cunoscutŭ, și care îl făcea a fi dorit prin societăți și la petreceri, unde maĭ cu sémă era femeĭ. El la serviciul seŭ era essactŭ; după acésta îĭ plăcea jocul și instrumentul în care adesea orĭ cânta, uă ghitară ce o avea atîrnată în cuiŭ, între arme, pe un covorŭ, alăturĭ cu portretul seŭ.

Deivos era seriosŭ și bun militarŭ. Stărostescu, maĭ june de cât acestia și cu uă talie maĭ avantagiósă însoțită de uă fisionomie dulce a obrazilor seĭ, avea aspirațiunĭ d'a înainta în rangŭ, ș'a triumfa în amorŭ.

www.digibuc.ro

Pe când câțeși treĭ acestia terminară câte-va partite de jocŭ, în care timpŭ s'audĭ din când în când numaĭ gura luĭ Dănescu, vorbind rarŭ și cu tonul sĕŭ originalŭ: bine căpitane!... așa boiărule!... așa neicuță! și altele, intră un al patrulea oficerŭ, în camera unde se aflaŭ eĭ, și pe care Dănescu îl priimi scoțênd uă lungă esclamație: Ho! ho! ho! bine aĭ venit căpitane!...

Acesta era un vechiŭ oșténŭ, căpitan Dumitrescu; un bărbat redicat din populŭ.

— Ce maĭ noŭ pe la casarmă, căpitanul meŭ? întrebă Deivos pe cel noŭ venit.

— Pe D-ta te permută la regimentŭ, rĕspunse acesta luĭ Deivos.

— Ce Satana! observă de colea Deivos, eŭ am înbătrênit tot permutându-mĕ, fără să înaințedŭ; de la poliție la Comisia de Galben, de la Galben iar la poliție și apoĭ la Comisia de Negru; — acum sunt de lipsă la regiment, nu 'mĭ pasă! militarul n'are de cât să și plece capul orĭ unde îl va mâna căpitenia sa; ș'apoĭ eŭ de una am să vĕdŭ, bandiera aceea tricoloră, arătând cu degitul spre turnul poliție, să nu se dea cu nicĭ un chipŭ josŭ.

— Vomŭ vedea, rĕspundĕ oficerul cel nuoŭ venit, se dice că Rușiĭ aŭ călcat în Moldova.

— Pe Christos! declar în facia D-vóstră și facŭ jurămêntŭ, că orĭ ce se va întêmpla, st.ndarul meŭ de la Negru nu se va da josŭ; îl voiŭ strejui cu băiățiĭ, uite, ca și ăl de lângă acea salcie, arătând cu ochiĭ spre salcia din față, unde un pom-

www.digibuc.ro

pierĭ ședea vorbind alăturĭ cu uă femeiă; îl voiŭ străjui cu armele încărcate!

— Veḑ, este greŭ, căpitane, rĕspunse oficerul, a intrat desmoralisarea între soldaţi, nu suntemŭ ascultaţi. Soldaţiĭ aŭ crescut cu Solomon bătrênul, numaĭ de el sciaŭ de fricĕ. Odobescu are simpatiĭ între oficerĭ, uite, este lucru ciudat că nu se găsesce nimenĭ dintre advocaţi de a se face acusatorul luĭ; şi apoĭ te uită că nimenĭ nu cutéḑă a lucra seriosŭ la judecata sa, pentru că el este susţinut de uă putere maĭ mare... A şi declarat-o cu acea liniştită nepăsare, când fu adus la interogatoriŭ, dinaintea consiliuluĭ constituit de oficerĭ, pentru a 'l judeca; ḑicea el: În considerarea vêrsteĭ mele, în considerarea serviciilor ce am adus ţereĭ şi în considerare că ám fost numit capul armateĭ de uă autoritate mult maĭ superióră ca D-vóstră, creḑŭ a nu fi dator şi nicĭ nu mĕ veţĭ constrânge d'a rĕspunde interogaţiilor D-vóstră; atât şi nimic maĭ mult! —

— Ce a ḑis consiliul la acésta? întrebă Stărostescu impacientŭ.

— Aŭ amuţit cu toţiĭ închiḑênd gura la aceste declaraţiunĭ.

— Eĭ bine guvernul? întrebă Deivos cu violinţă.

— Guvernul!... adăogă oficerul, guvernul îşĭ leagĕ geamantanul să plece, că a auḑit că trecurĕ Muscaliĭ Prutul.

— Eĭ bine dar, eĭ bine noĭ să ne facemŭ datoria! replică Stărostescu.

www.digibuc.ro

— Putemŭ s'o facemŭ, îĭ respunse oficerul, dar să v'aduceţĭ aminte de vorbele mele, mâne o să veḑĭ pe Odobescu la putere, şi o să fimŭ siliţĭ să mergemŭ a 'l saluta la locuinţa sa.

— Comedie! comedie!... ḑise Deivos după ce stătu cât-va în gônduri.

— Dar uite ce este şi maĭ greŭ, n'avemŭ miliţie, nu este disciplină, soldaţiĭ cât şi oficeriĭ scie ce aŭ apucatŭ, nu vor să înţelégĕ că Pleşoianu este polcovnicu lor şi Tel Spătaru lorŭ. Aŭ început a murmura în casarmă să cérĕ jimblă şi să le mărească porţia de carne şi de rachiŭ; se făcea d'al de astea sub Odobescu? feréscĕ Dumneḑeŭ!

— Aşa este, aşa este, rĕspunse cu tonul seŭ Dănescu, Odobescu este Disciplina incarnată.

— Da, adaogă Deivos tot gônditor, Ruşiĭ în ţ:ră!...

— Noĭ! noĭ! ḑise pripit Stărostescu, ne facemŭ ĕnsă datoria...

— Da, respunde Deivos, la un casŭ aşa, chiar trăgêndu-se guvernul de la cârma Statuluĭ, eŭ nu voiŭ părăsi cu flăcăi meĭ stégul pe care am jurat în Câmpul Filaretuluĭ, îl voiŭ susţine arborat, în miḑlocul curteĭ la Comisia de Negru...

— Auḑĭ, ḑise încet şi înghînat Dănescu, soldaţiĭ nu vor să mănânce pâine!... şi cer jimblă ca cocónele!... maĭ vorŭ să li se adaoge bĕutură şi cerŭ să li se dea porţia îndoită de carne!... Drace!.. şi de la cine le cer eĭ astea?

Deivos tresărind, par'că ar' fi voit să depăr-

www.digibuc.ro

tede de la dênsul nisce neplăcute cugetări, ḑise: să lăsămŭ asta acum, haide, căpitanule, să facemŭ uŭ partită de proferanță, ear D-ta Dănescule, să ne cânți uă doină acompaniată de chitară precum cânți când te rógă cocónele de la Michaĭ-Vodă...

Dănescu luă ghitara în mâni murmurând încă între dinți cele de maĭ 'nainte; Deivos se puse a juca cu oficerul venit în urmă, ear Stărostescu deschise feréstra de a rĕsufla recórea adusă de cursul Dîmboviței, în mirosul și essalarea vegetației ș'a florilor. El tocmaĭ putu audi convorbirea celor așeḑați la umbra sălcieĭ de peste gârlă, distança nefiind mare pĕnă la căsuța ce o numirămŭ. Eată vorbele ce le ḑicea femeea junelui pompierŭ care asculta la dênsa, precum asculta pe când învăța teoria regulamentului ostășescŭ de la oficerŭ.

— Da, iubite Constantine, acum te iubescŭ maĭ mult de cât altă dată! Par'că sunt fermecată de tine și par'că sunt nebună! Mĭ-e frică și de uă buruiană când se lipesce de tine, ca să nu te schimbĭ, saŭ să înceteḑĭ ḑ'a fi al meŭ. Uite, cât maĭ aĭ tu pĕnă veĭ eși din ostire? sunt numaĭ câte-va lunĭ pên' la anul noŭ, și atunceĭ, iubitul meŭ, veĭ fi liberatŭ... veĭ fi atunceĭ de sine, veĭ fi stăpân, veĭ fi bărbatul meŭ, aceia ce mĕ rog luĭ Dumneḑeŭ în tóte diminețile și 'n tóte serile! Și cum veĭ voi atunceĭ, saŭ să trăimŭ lângă maica ta și cu felt-febelul, saŭ plecămŭ daca tu vreĭ, peste Oltŭ, la Tîrgu-Jiuluĭ, la Novacĭ, saŭ la Cojan, unde sciĭ că am destule neamurĭ care ne vor ajuta și ne vor iubi...

www.digibuc.ro

Spune-mĭ acum câte ḑile maĭ sunt pĕnă la St. Ilie când se face tîrgul cel mare la Polovracĭ? spune Constantine? Alaltă-erĭ avurămŭ St. Ioan, ḑiua Drăgaici, cât maĭ este dar?

Constantin numĕră pe degete câte ḑile maĭ rĕmăsese pĕn' la capul luneĭ şi maĭ adăogă şi 20 ḑile din luna luĭ Iulie. Îĭ spuse că la 20 Iulie cade St. Ilie.

— Eĭ bine, continuă Sora luĭ Pĕtru din Novacĭ, ce frumosŭ e! ce avuţie! ce de folóse află cineva mergênd la acel tîrgŭ! acolo noĭ vomŭ aduna vite, vomŭ ţavea moşie; tu cu păstoritul oilor şi al mânzatelor, cu prăsirea cailor şi cu tot felul de vite, vomŭ fi înstăriţĭ, vomŭ merge la tîrgŭ de St. Ilie, să ne cumpĕrăm cele de lipsă pentru casa nóstră, şi vomŭ vinde cele ce ne prisosescŭ, pentru a face banĭ.

Ĕnsă avuţia cea maĭ mare pentru tine şi pentru mine este iubirea nóstră! viaţa nóstră va fi numaĭ o sĕrbătóre, uă viaţă plăcută, dulce, uă fericire cum nu va maĭ fi alta pe lume!..

— Aşa este! rĕspunse pompierul afirmând cu uă căutătură a ochilor ceea ce 'ĭ ḑicea sora luĭ Pĕtru.

Stărostescu auḑind tóte aceste de la feréstra unde şedea, arătă luĭ Dănescu grupa acelor junĭ iubiţĭ, şi ḑise:

— Eĭ!.. ce ḑicĭ, Dănescule? ce fericire ca să fie cine-va iubit de uă femeiă precum iubesce limbuta aea de ţĕrăncuţă pe soldatul tĕŭ!

www.digibuc.ro

— Cine e? cine e? întrebă oficerul cel ce juca cu Deivos, auḍind pe Dănescu că pompierul de care e vorba este un bravŭ militarŭ.

— Heĭ! heĭ! cu ăsta am să păzescŭ eŭ stégul la Comisia de Negru, adăogă Deivos, daca reacţia îşĭ va maĭ rădica capul în capitală.

— Şi eŭ tot cu el voiŭ merge ca să morŭ când voiŭ fi faţă 'n faţă cu inemicu în luptă. Dănescu ḍicênd acestea era seriosŭ, şi fiind că nu prea eraŭ deprinşĭ ceĭ de faţiă d'al vedea ast-fel, îĭ coprinseseră un hohot de rîsŭ.

— Ha! ha! ha!... Dănescu ḍice că va merge să móră în luptă!

– Da, da, rĕspunse Dănescu totŭ seriosŭ, întrebaţĭ pe Stărostescu ce fel suntemŭ noĭ hotărîţĭ; ne vomŭ bate uite pĕnă la unul şi vomŭ ţine pĕnă la uă picătură de sânge, fie în contra Muscalilor, fie în contra Turcilor, nu ne pasă!

Şi cu cât Dănescu vorbea serios cu atât camaraḍiĭ luĭ d'aicĭ rîdéŭ fiind-că Dănescu nu arăta după fisionomie şi dupĕ vorbele sale, acel curagiŭ ş'acea inimă d'a merge ca să móră în bătaie cu inemiciĭ patrieĭ.

— Şi cu Turciĭ? ḍise oficerul. Eĭ sunt fraţiĭ noştri, după direcţiunea ce ia la noĭ revoluţiunea...

— Nu sciŭ eŭ, cine-o fi, fie!.. rĕspunse Dănescu. Dar ĕnsă ochiĭ luĭ par'că se înflăcăra, par' că un ce de óre care ambiţiune se descepta în inima luĭ. Dănescu era seriosŭ, maĭ mult de câtŭ seriosŭ,

www.digibuc.ro

cŏcĭ el voĭa a afirma din tótă puterea că la ḍina aceia se va vedea.

În ast t'mpŭ Ali-baba Turcul, cu ciubucelul înfiptŭ dupĕ gótŭ precum îĭ era obiceiul, dedese pe la puntea de la St. Ilie din Gorganĭ, şi o luase pe marginea Dîmboviţeĭ, d'a eşi spre puntea de la poliţie, ca să mérgĕ la cafenéoa de la Michalache Ghica în podŭ.

El se oprise din 'naintea sălcieĭ pe malul apeĭ, fără a vedea pe Constantin.

Stărostescu, arăta oficeruluĭ pe Ali-baba, uite cu cine vomŭ fraternisa, uite Turcul de colo!..

— În politică, veḍĭ aşa mergŭ lucrurile, adăogă Deivos, ca să nu o înghită şérpele, brósca merge să s'ascundĕ în culcuşul şopérleĭ.

Constantin vĕḍênd pe Ali-baba aprópe de eĭ:

— Eată şi Ali-baba Turcul! ḍise amanteĭ sale.

— Veḍĭ, ḍise Sora, îmĭ place şi pe el să-l vĕḍŭ pentru bătrĕneţele sale, şi maĭ ales că mĭ-aĭ spusŭ că el a legănat copilăria ta purtândute în brace şi era aşa de credinciosŭ părinţilor teĭ.

Abia Sora termină aceste vorbe şi de uă-dată s'auḍi un urletŭ rĕdicându-se despre Dealul-Spiri, precum urlă Dîmboviţa în inundaţiunĭ.

Ea ĕnsă ţinea strâns pe Constantin la peptul eĭ, ca cum n'ar fi voit a'l lăsa să se depărteḍe, şi el asemenĭ ţiind-o cu uă mână pe după gótŭ, semăna ca un părinte, saŭ ca un frate ce pune uă mână protectóre peste capul surorii sale.

Sora ĕnsă începuse a tremura, devenind palidă

www.digibuc.ro

la față și par' că vorbele-i amuțiseră rămâind înghețată auḑind acel urlet ce amenința vre-un pericul pentru Constantin. Ca cum ar' fi voit a 'l scăpa, ea 'l strâgea mai mult la sine.

Ali-baba cunoscênd în cele din urmă că era Constantin pe care el îl numia tot-d'auna fiul lui,— acela care se absorbise în vorbele cele dulcĭ și primea ferbinți îmbrăcișărĭ de la frumósa țĕrăncuță, ar' fi găsit cea maĭ mare plăcere, dupe ce își spălă mânele pĕnă în cóte dupĕ obiceiu-i, și 'și făcu rugăciunea de amiaḑi pe marginea gârleĭ, să rĕmâie cu dênșiĭ câte-va momente; ĕnsă sgomotul care s'auḑia viind ca uă vijelie înfricoșătóre; și maĭ ales că la 11 ale luneĭ, găsindu-se p'între populŭ amestecat, aprópe era să fie călcat de caiĭ cavalerieĭ care alergase la palatŭ, și la 19 puțin lipsise că n'a priimit un glonțŭ; de aceea dar socotind ca un semn rĕŭ urletul ce auḑi, se grăbi a merge maĭ curênd d'a se retrage în hanul Manucŭ. Trecênd puntea de la poliție, el întêlni toți soldații regimentuluĭ care se revoltase la casarmă și alergaŭ, ĕnsă, nearmați turburați, și scoțênd rĕcnete pe strade, de a merge să cérĕ cu violință, de la guvernŭ, fel de fel de adaosurĭ în nutrimentŭ și altele; care revoltă făcu pe bătrênul Musulman a 'și aduce aminte de Ianicerii la Constantinopole, când resturnaŭ căldările cu bucate, semnŭ de rĕscólă în contra chiar a Padișachuluĭ.

Ceĭ patru oficerĭ remaseră ca loviți de trăsnetŭ când veni servitorul luĭ Dănescu, a le spune că s'aŭ

www.digibuc.ro

revoltatŭ soldaţiĭ la casarmă şi că se ducŭ, în grupe neregulate şi cu turburare, la guvernŭ.

După cinci minute şi auḑiră sunând alarma în curtea poliţieĭ ca pompieriĭ să ia armele.

Pe când ceĭ treĭ oficerĭ îşĭ încingeaŭ spadele tăcênd, cel d'al patrulea prorupse către camaraḑi seĭ:

— Nu v'am spus eŭ? Când oştirea vre uă dată a maĭ cutezat d'a face ast-fel de neorânduelĭ? a maĭ fost asemenea desmoralisare?...

Eĭ plecară de a merge la posturile lor.

Cele douĕ róte venite de peste Oltŭ, care se aflaŭ postate la palatŭ, şi pompieriĭ cătaŭ a înfrâna pe ceĭ revoltaţĭ, cari în trécĕt, făceaŭ tot felul de neorânduelĭ. — Eĭ umpluseră stradele strigând şi blasfemând, de la casarmă din Dealŭ şi pĕnă aprópe la palatŭ, sforţând pe ceĭ cari i întêlnia din militarĭ, ca să mérgĕ cu dênşiĭ.

Aprópe şi în acea ḑi era să se întêmple uă ciudată serbătóre pe stradele Bucurescilor, între soldaţi regimentuluĭ cu ceĭ de la palat şi cu pompieriĭ.

Maĭ tot uădată ĕnsă cu guvernul, se înşciinţase şi populul care alergă din tóte părţile, mâniat de acea revoltă.

Masele de populŭ şi oştirea amenințând pe revoltaţĭ, că va merge în urma lor la casarmă, să le ia armele, eĭ se spăimântară şi o rupseră d'a fuga îndărĕtŭ, cu maĭ mare larmă, ca să vie înarmaţĭ.

Guvernul şi uă deputaţiune din popul, rugă pe

www.digibuc.ro

Prea Sânția Sa părintele Metropolitul, de a merge la casarmă d'a promite ceea ce cerea oștirea, și a o sfătui spiritualmente, de a se liniști, să numaĭ facĕ asemenea neorânduelĭ.

Acéstă rĕscólă, petrecută ca a dorobanților în ḑilele luĭ Mateĭ Vodă, când el ajunsese în adîncĭ bătrêneţe și cu slăbiciune, s'a repetat earăşĭ de vre uă douĕ orĭ, cu tótă stăruința P. S. S. și cu tóte promisiunile ce li se făcu soldaților; pentru că guvernul, lipsindu-ĭ miḑlócele, nu împlinea acele promise de cât pentru douĕ treĭ ḑile.

Guvernul ĕnsă, paralisatŭ în lucrările sale prin nuvela ce o priimi la 27 Iunie de la Prefectul din Focșanĭ Filipescu, că aŭ intrat Ruși în Moldova și înaintéḑă spre Focșanĭ, rĕmăsese ca lovit de trăsnetŭ, și cea maĭ mare neînțelegere se petrecea între membri seĭ; nu putea dar a se ocupa seriosŭ d'a înfrâna pe soldaţĭ, cari cu cât el adera la pretenţiunea lorŭ, cu atât eĭ cereaŭ maĭ multe.

Pentru ca să scurtămŭ, priimind guvernul acea nuvelă care 'ĭ înșufla panica, de intrarea Rușilor în Principate, (nuvela neadevĕrată, cŏcĭ Filipescu fusese înșelat de aghenți seĭ cari luaseră de Ruși contingentul ce Michaĭ Sturḑia îl îmbrăcase căzăcesce, spre a înfrâna pe oposanți seĭ cari se fortificaseră la Bălțătescĭ, aprópe de Hangu, în contra sa,) Guvernul dar se într'uni la 28 séra spre a delibera ce urmare să facĕ. Ținêndu-se conferința a rĕmas la palat aprópe uă ḑi și uă nópte.

Tot într'un timpŭ începu și murmură între po-

www.digibuc.ro

pul, simțind că guvernul este hotărît a lăsa capitala în mânile inemicilor.

Odobescu se afla închis la palatŭ, și el înțelese prea bine slăbiciunea unor ómenĭ cari în starea în care se găsiaŭ, nu sciaŭ ce facŭ. El rêdea...

Alăturĭ cu camera sa se afla de sentinelă un soldat și un sergentŭ, care semăna a 'ĭ fi maĭ mult de ordonanță.

Oficerul care păzia în acea ḑi pe fostul Ministru de resbel era Paicu, Paicu sincerŭ și bun militarŭ. El nu avea nicĭ de cum acel aerŭ fragetiŭ și gentilŭ al oficerului de salon; cŏcĭ în chipul luĭ, în portul și chiar după călcătura sa se cunoscea că era unul dintre aceĭ veteranĭ cari aŭ crescut din copilărie în casarmă. Rĕdicat la gradul de sub-locotenentŭ, el nu avusese miḑlóce d'a 'șĭ face uă uniformă nouă, ci învestit cu mondirul sĕŭ modestŭ, de postavŭ grosŭ, îĭ adăogase numaĭ epoletele. Era încălțat cu nisce cisme marĭ și largĭ ca soldațiĭ, și pantalonii sĕĭ albĭ, de pânză de Rusia, fiindu-'ĭ prea lungĭ, când eraŭ călcațĭ dinderĕtŭ de tocurĭ, când îĭ resfrângea de douĕ degite în sus; — încheiat strâns la peptŭ cu bumbĭ galbenĭ, și legat bine cu podgalțŭ la gôtŭ, lăsa a se vedea puțin un guler de pânză grósă ca a soldaților de rond; în ochiĭ seĭ ĕnsă vedéa cine-va tótă fermetatea a unuĭ militarŭ de caracterŭ care nu scia alta de cât: armele, patria și Dumneḑeŭ... El jurase pe Constituțiune, era dar devotat legilor și guvernuluĭ, ca și poporul care alerga

www.digibuc.ro

tot-d'auna pentru a'l scăpa din fel de fel de încurcături.

Populul se grămădise afară ca să afle ce lucréză guvernul în acele lungĭ conferințe pentru care era într'unit; și Paicu stând de gardă la renumitul prisonerŭ, cu mirare priimi, târdiŭ nóptea, ordine de la guvernŭ, de a ridica sentinelele de la ușa celuĭ pe care 'l păzia. — El se supuse.

Populul mulțimea stând pe stradă dinaintea palatuluĭ, cu maĭ multă mirare vĕdu că de la 12 nóptea începuse a fi împrăștiat de aghenții unei alteĭ autorități, dicêndu-ĭ: — numaĭ e liberŭ d'a vĕ într'unŭ; s'a dus timpi de revoluție; mergeți pe la casele vóstre acum!...

Aceĭ cari împrăștia populul era ómeni uneĭ polițiĭ nouă.

Vorbirămŭ maĭ sus de înteligința, de bunul simțŭ de ordinéa și de entusiasmul în care se găsia populul, ĕnsă populul trebue condus, și arta d'a guverna, din partea ómenilor chiămați pentru acésta, este fórte grea; — se cere mare dibăcie și multă prevedere...

Populul dar rĕmase ca uimit vĕdênduse comandat de uă a treia autoritate, care, ca un al treilea cercŭ, venea de a îl constrângea cu guvernul sĕŭ la midlocŭ, adică pe popul și pe guvernul provisoriŭ...

Mulțimea se supuse. — Câți-va rĕmase lêngă guvernŭ tótă nóptea.

La treĭ ore despre diuă, guvernul și soldații

www.digibuc.ro

deşertară palatul şi în gemetul poporului, în plânsetele mulţimeĭ, cât şi în huiduirea celor care se bucuraŭ de acésta, eşi din oraşŭ pe strada Poduluĭ-Mogoşóeĭ, luând cu acele cete de militarĭ, cu bagage, cu familiĭ şi cu copiĭ, calea Tîrgovisceĭ, spre a se refugi în munţi, şi chiar în acea cale, răsnindu-se câţi-va uniĭ de alţiĭ.

Oficeriĭ de la casarmă, plecând guvernul cu un chipŭ óre cum umilitorŭ, veniră în grupă şi luară pe Odobescu de la palatŭ, în mijlocul lor, şi îl duseră acasă, aclamându-l de căpetenia ósteĭ, ca şi maĭ 'nainte.

Ḑiua de 28 Iunie, se ivi sub apăsarea cea ostilă a uneĭ mânĭ de ferŭ, pre populul capitaleĭ, precum şi pe ţéra întrégă.

Douĕ proclamaţiiĭ, una din partea Metropolituluĭ, şi alta sub-semnată de doĭ boiărĭ, anunţa publiculuĭ, uă nouĕ caimăcamie preşedată de Prea Sânţia Sa Metropolitul, cel ce presedase şi în ḑiua trecută, pĕnă séra cu guvernul provisoriŭ, care lua cârma ţereĭ; şi acestea fură lipite la tóte rĕspântiile, cât şi împărţite.

Eată coprinderea celeĭ dântîĭ:

„Rebeliĭ aŭ fugitŭ din capitală în nóptea de 28 spre 29 Iunie, îndată ce eĭ s'aŭ însciinţat că armatele înaltelor curţĭ suzerane şi protectóre se apropia de mărginile ţereĭ nóstre.

„Noĭ ne grăbimŭ de a anunţa astă plăcută noutate la toţĭ locuitoriĭ ţereĭ.

„Tot uă-dată noĭ însciinţămŭ că în unire cu bo-

www.digibuc.ro

iării ce se află în capitală, amŭ luat mĕsurile cuvenite, pentru restatornicirea linişteĭ publice, şi la acéstă ocasie, lŏcuitoriĭ de orĭ ce clasă, şi de orĭ ce rangŭ sunt poftiţi a priimi, cu simţire de recunoscinţă şi de iubire, pe mêntuitoriĭ ţereĭ."

Neofit Metropolitu.

29 Iunie 1848.

A doua Proclamaţie;

CAIMACAMIA VALACHIEI.

În urmarea întêmplărilor din 11 Iunie, cunoscute publiculuĭ, principele Donitorŭ, Gheorghe Dimitrie Bibescu, prin retragerea sa în Austria, încetând de a cârmui ţéra, noĭ în puterea articolului al opt-spre-ḑecelea din regulamentul organicŭ, luând în mână frânele cârmuireĭ, aducemŭ, prin acésta, împregiurarea de faţă la cunoscinţa tutulor locuitorilor ţereĭ. Tot uădată înscliinţămŭ pe toţĭ funcţionariĭ vehĭ cari n'aŭ luat parte directă la resturnarea cârmuireĭ legale, de a re'ncepe funcţiile ce li s'aŭ fostŭ încredinţat de Domnul Stăpânitor.

Banul Teodor Văcărescu.
,, *Emanuil Băleanul.*

Bucurescĭ 29 Iunie 1848.

În fine C. Herescu, în noul guvernŭ, ca secretarŭ de Stat, adresă uă notă consulitor puterilor străine, coprinḑênd următórele:

www.digibuc.ro

„Vechea stare a lucrurilor fiind în totul restatornicită, după cum se afla maĭ 'nainte de neplăcuta întêmplare de la 11 Iunie, ne grăbimŭ a vĕ înscinţa, că uă căimăcămie s'a numit acum, şi că totul are a intra în starea normalĕ.

Ca să scurtămŭ dar şi aci, şi ca să ne putemŭ face uă ideie de starea lucrurilor după aceste proclamaţiunĭ, a le nouluĭ guvernŭ, adăogămŭ că maĭ întêĭ luĭ Căpitanŭ Costache se ordonă d'a lua eară biciul sĕŭ înădit cu treĭ sfîrcurĭ, puindu-ĭ plumbĭ pe la fie care vîrfŭ; arestările începu în tóte părţile prin mahalale care făcea a se audi numaĭ ţipete de desperare; — capitala dar întrégă ca şi tótă ţéra, se părea ca cum s'ar găsi învelită cu un vĕlŭ de mórte.

Ḍiua acésta, ḍiua Sânţilor Apostolĭ 29 Iunie, era sĕrbătorită cu lacrime şi cu blestemŭ.

Populul se dete afundŭ, ca cum remăsese oraşul pustiiŭ; pompieriĭ ascultaŭ de alte căpetenii care le dete ordine contrariĭ celor pĕnă atuncĭ, şi armata priimi de capĭ eară şi pe vechiĭ lor superiorĭ, Odobescu şi Solomon.

Tóte drapelele şi bandierile revoluţiuneĭ, rĕdicate sub guvernul provisoriŭ, fură date jŏsŭ de pe edificiurile publice şi de la casele particularilor.

Destituirea funcţionarilor numiţĭ de revoluţiune în capitală cât şi în tótă ţéra, fu întîia ocupaţie a caimacamilor, nă-dată cu abolirea stindardelor triculore de pe edificiurĭ.

Eraŭ ordinĭ date şi se luară mĕsurĭ severe în

www.digibuc.ro

privința Țiganilor ca nu cum-va vre unul să descrteție de la stăpânii lorŭ.

Cu un cuvîntŭ legea cea veche cu tóte viciurile eĭ fu restituită în întregimea literei; ce-va încă și maĭ mult, rĕsbunarea și ura personale a ómenilor cari făceaŭ maĭ mult de cât dicta legea.

În acest timpŭ oficerul care jurase că nu va asculta de nă altă autoritate de cât de aceea consânțită prin jurămêntul de la câmpul Filaretuluĭ, și că stindardul seŭ nu-l va da josŭ; acest oficerŭ, care desprețui ordinile căimăcămieĭ și a le capilor armateĭ, fu Deivos care înconjurat de un numĕrŭ de pompieri cu armele încărcate cu glónțe, strejuia neatins și fêlfêind falnicul seŭ stindardŭ tricolorŭ, la Comisia de Negru.

Orĭ cine va veni, declară el, ca să smulgĕ stindardul acesta, va avea maĭ întîĭ să trécĕ peste cadavrele a 15 pompieri din preună cu dênsul.

Să nu uităm și aceea că, el îșĭ ținu întru tot parola ce a fost dat camarazilor seĭ, când fusese adunați la Dănescu; Constantin pompierul care se aflase în acea di sub salcie, lângă gôrlă, dimpreună cu femeia cea tînĕră, era dintre numerul sus dișŭ. Ear Sora care cu cât se deprinsese a iubi maĭ mult pe Constantin, dominată de óre care témă d'a nu se întêmpla vre-un accidentŭ iubituluĭ eĭ, îl urma pretutindenĭ, și prin urmare era și ea aci; ca cum ar' fi voit a împărți cu dênsul bucuriile sale, întristarea și orĭ ce accidentŭ i s'ar fi întêmplat.

Pĕnă și Ali-baba Musulmanul care alt-fel era

www.digibuc.ro

nătêngŭ la trebĭ de politică; vĕdêud şi el atâta întristare pe feçele ómenilor, trecu cu ciubucelul sĕŭ şi cu uă mică ghebă pe el, de vre uă câte-va orĭ, pe din 'naintea Comisieĭ de Negru, unde se găsia Constantin pe care el îl numia fiul luĭ; semănâd ca cum ar' fi voit a se încredinţa cà el este bine şi se află sănătosŭ.

Deivos dar, acela numaĭ uă mână de omŭ, cu statura mică, dar cu inima mare în el, blondŭ şi cu ochiĭ ageriĭ; fiind cu totul determinat, în acea ḑi nu s'ar fi jucat, şi n'ar fi glumit într'uă aşa împregiurare, daca chiar 'ĭ ar' fi fost venit vre uă essecuţie, d'aĭ smulge stindardul străjuit de băiăţiĭ seĭ devotaţĭ.

www.digibuc.ro

XI

Călmăcămia ține numai 24 de ore, și cade.

Tîrgoviscea, măreţŭ tesaur al istorieĭ patrieĭ Române, conţine în sine strălucirea şi fama faptelor celebre de libertate şi naţiunalitate, împlinite de acele familiĭ şi atâţĭ domnitorĭ, ale cărora nume se găsescŭ scrise pe edifice monumentale, cât şi în archivele cele maĭ vechĭ ale statuluĭ. Tîrgoviscea este un museŭ întregŭ de admiraţiune şi de ı˘ civilisaţiune trecută.

Palaturile cele vechĭ reduse în ruine, şi cu biserica domnéscă alăturĭ, reclamă de la naţiunea întrégĕ fama de care s'aŭ acoperit strămoşi eĭ înmormêntaţĭ acolo... Găsesce, cine-va pe fie ce pétră, pe fie ce ḑidărie semnele acestuĭ mare adevĕrŭ, pe care timpul şi evenementele nu cuteḑă a 'l sterge, precât grămeḑile acele marĭ se susţin de atâţĭ seculĭ, legate de nisce pilastri groşĭ, de bolţile cele acoperite de muschiŭ şi cu arcurile cele minunat întórse de mâna architecţilor şi meşterilor d'atuncĭ.

Turnul acela de uă formă cilindrică şi îndestul de înaltŭ, tot d'inaintea palatuluĭ ruinatŭ, se asé-

www.digibuc.ro

mână cu turnurile aședate lângă mare, care spune de departe navigatorilor că suntu aprópe de un portu; astfel chiar dia domina tot orașul, dealurile și câmpia d'împregiurul capitalei în care domni Mircea, Vladu, Neagoe cu fiul seu, Radu de la Afumați, Michaĭ Bravul și Mateĭ Basarab, cel ce emancipă naționalitatea, prin emanciparea limbeĭ de sub jugul străin, în biserică și la curte... Dar, acolo este portul mântuireĭ națiuneĭ unde faptele acestor bărbați strălucescu ca un farŭ pentru a lumina nava cea mare, patria și viitorul eĭ, conduse tot-d'auna de fiĭ eĭ Românĭ. Numaĭ pe drepturile câștigate cu mintea și cu sângele lor se bascadă drepturile naționalitățiĭ, drepturile Țereĭ românilor!.. Edificiul Metropolieĭ, locașul acela sânțit nemărginitu de gustul arteĭ și stilu, în care intrau eroiĭ de mulțiămiau Provedinței după lupta, de învingerea asupra inemicilor, rĕspândesce credința cea adevĕrată, și spune populilor străinĭ de civilisațiunea română, luând în ajutoru-ĭ stabilimentul cel de typographie care pe aceĭ timpĭ în puține state din Europa se găsia. Biserica Steleĭ cu locuința în care a petrecut Patriarchul Nifon, luminată și înfrumusețată de preceptele Sântulnĭ bărbat, precum și de speranța și de bucuria reîntregireĭ elementuluĭ Român, prin reînfrățirea Românilor din țerile surorĭ; fiind că chiar numele ce 'l pórtă acestu sânțitu locașu, este al unuia dintre boiărĭ Suceaveĭ care a fost luat în căsătorie uă rudenie a Domnuluĭ din Tîrgovisce...

Aceste edificiurĭ, ca și tóte cele l'alte arată în-

www.digibuc.ro

destul virtuțile cele marĭ ale eroilor, și tot uă dată și pĕcatele de care eraŭ eĭ atinșĭ. — Luptele civile, gelosia, intrigile care 'ĭ sfâșia, precum și atâtea evenimente și catastrofe ce a venit peste acestŭ oraș, le vede cine-va privind pe fie-care din aceste monumente...

Aci la Stelea, din 'naintea anvonuluĭ biserice, se află petrele pe mormintele acelor boiărĭ rĕsculațĭ, pe care Țepeșĭ 'ĭ a fost ucisŭ în ḑiua de Paștĭ... În faça orașuluĭ, dincolo de rîul Ialomița, se rĕdică spre nord, un șirŭ de dealurĭ cu viĭ care seamănă, cu monastirea cea falnică, edificată pe unul din acele piscurĭ, că ar' domina tot șesul Carpatin și întregŭ orașul, prin posițiunea sa pitorĕscă. Acésta este Monastirea Dealuluĭ, fundată de Radul cel Mare, acela care a făcut legătură cu Bogdan, fiul luĭ Stefan cel Mare, între Rômnicul Sărat și Focșaniĭ, ca Moldoveniĭ și Muntenĭĭ în viitor să numaĭ redice armele unĭĭ în contra altora... În acest Sânt locașŭ se găsescŭ prețióse relicue ale duoĭ marĭ bărbațĭ: duoĕ capurĭ, unul al luĭ Michaĭ Viteazul, adus din Transilvania, și celă-lalt al luĭ Radu cel Mare, fundatorele monastireĭ. Ș'afară d'acestea orașul plin de ruine a maĭ multe case din vechime, numele luptătorilor pentru patrie, se pronunță cu respectŭ de locuitorĭ: Văcărescĭ, Filipescĭ, Golescĭ, Buzescĭ și uă sumă altele care numaĭ essistŭ. Acele familiĭ dar acolo trăiaŭ; născute în căminele lor părintescĭ, botezate prin bisericile sus ḑise, petrecênd la ospețele Domnitoruluĭ și ale consângenilor, dantând plinĭ de

www.digibuc.ro

bucurie în horă cu fraţiĭ şi cu surorile lor; şi când ḑiua lupteĭ era însciinţată prin sunarea cornuluĭ, eĭ cu toţiĭ, cu toţĭ Românii şi cu ţérra întrégă încingeaŭ spada d'a merge a încununa patria pe câmpul lupteĭ; ast-fel eraŭ eĭ pĕnă la ḑiua nefericită când cel din urmă Domn Român căḑu, spre a deschide calea domnieĭ fanariote...

Cu căderea acelora căḑu şi faptele cele marĭ ale Românilor!

Nisce străinĭ de la Fanarŭ şi tot felul de amestecătură, veniră de se însînuiră prin familiile românescĭ, semănând în sufletele şi viaţa lorŭ corupţiunea de care eraŭ adăpaţĭ eĭ. Slugile lor, apoĭ copiĭ acestora, nu rĕmaseră maĭ pre jos de stăpânii maisteri lor, în arta înjosireĭ şi a depravaţiuneĭ. Aceia rĕsplătiră cu chipul cel maĭ degradatorŭ ospitalitatea ce le-a fost dat vechea capitală a Românieĭ.

Tóte slugile dar boiărescĭ, lingușitoriĭ, mișeiĭ, parasiţiĭ, instrumente ale sclavagiuluĭ ș'ale intrigeĭ, numiţĭ cu alte cuvinte ciocoiĭ, se grămădiseră acolo ca şóreciĭ într'unŭ cuibŭ, îndată de cum a sunat în ţéră regenerarea sa, prin revoluţiune.

Aceştia dar în Tîrgovisce trăsneaŭ şi fulgeraŭ în contra guvernuluĭ Provisoriŭ şi a actelor sale.

Acolo reacţiunea se părea că 'şĭ găsise un refugiŭ de unde să pótĕ să redice capul când va putea.

Îndată ce eĭ aflară de retragerea guvernuluĭ către Tîrgovisce, deteră alarma prin un agentŭ numit Ispas, calificând astă retragere: fugărirea tâlharilor cari aŭ jefuit casa vistieriеĭ din Bucurescĭ; şi

www.digibuc.ro

atîțînd prin acésta pe locuitoriĭ orașuluĭ, îĭ aduse în turburare făcêndu-ĭ a eși în cete armate, spre a le tăia calea când vor trece aceia. Un subcârmuitorŭ, ca să se arate cu zelŭ partituluĭ reacționarŭ, asemenea a dat tot concursul seŭ barbarŭ, puind în rătăcire pe Țiganiĭ lucrătorĭ de la fabrica de la Dragomirescĭ a Băleanuluĭ, rĕdicêndu-ĭ și aducêndu-ĭ armațĭ cu ciomege, d'a prinde pe tâlharĭ, cum le ḍicea el. Și la un locŭ în drumul cel mare, numit Viișóră, membriĭ guvernuluĭ, afară de Heliade care apucase pe uă altă direcțiune și fusese urmărit tocmaĭ la Puciósa de sbirĭ; membri guvernuluĭ, părăsiți la cea dântîĭ postă de cea maĭ mare parte a soldaților cu care plecaseră de la Bucurescĭ, acestĭ bărbațĭ cu familiĭ și cu copiĭ: precum aĭ luĭ Tel, se vĕḍură de uă dată arestați, în marginea Tîrgovisceĭ, de numeróse cete de dorobanți, Țiganĭ și alțiĭ. Acestia, ca să încoroneḍe mișelia, căutară d'aĭ constrânge să se dea prinșĭ, prin uă sete sfâșiitóre în timpŭ de arșiță și sub nuorŭ de pulbere; coprinseră tóte puțurile străjuindu-le, și refusară d'a da apă maĭ ales copiilor, care cereaŭ, în țipete și în lacrime de desperare ale mamelor, să bea.

Acolo era uă tabără de inemicĭ: ómenĭ mulțĭ cu familiĭ, copiĭ, bagage și puținiĭ militarĭ; și în faça acestora, dorobanțiĭ cu sub-cârmuitorul, Țîganiĭ de la fabrică cum ḍiserăm, și Ispas cu ciocoiĭ!...

Tîrgoviscea dar, acest orașŭ de mărire strămoșască, și aceĭ ómenĭ cărora revoluțiunea le sfărâma férele sclavieĭ, refusaŭ de a da apă copiilorŭ și fa-

www.digibuc.ro

miliilor sdrobite de călătorie şi însetate în arşiţa ţilei, ale acelorŭ bărbaţi a cărora culpă fusese numaĭ că s'aŭ rĕdicat pentru libertate şi cu preceptele evangelieĭ...

— „Apă, pentru Dumneţeŭ, că murimŭ!“ strigaŭ femeile şi copiiĭ ceĭ însetaţi, suferind uă aceiaşĭ sórtĕ ca Agara cu fiul eĭ în deşertul cel arţĕtorŭ al Asieĭ.

Aceĭ ómenĭ ignoranţi ascultaŭ de ordinile unor ciocoĭ înrĕutăţiţi cari le ordonase a strejui puţurile ş'a nu da apă, şi eĭ îĭ imita pe dênşiĭ, respunţênd cu injurióse vorbe acelora care se rugaŭ de eĭ în aste momente.

La uă asemenea insultă, adusă guvernuluĭ revoluţiuneĭ ţe ómeniĭ partituluĭ reacţionarŭ, la uă asemenea tortură copiilor şi femeilor ce se rugaŭ cu lacrimile în ochĭ pentru uă picătură de apă, şi care ţinu, aprópe de uă ţi, numaĭ Magherul, ar fi fost în stare d'a face să se pue capĕtŭ.

Magherul dar indignat de acéstă neomenósă purtare a acelora, ordonă soţilor seĭ d'a se aşeţa în linie de bătaie, lăsând la spatele lor familiile şi bagagele, şi să spargă ceata opresorilor, cu armele în mânĭ.

Ceĭ maĭ mulţĭ începură a încărca armele şi a se aşeţa în linie de bătaie.

Alessandru Golescu declară cu lacrimile în ochĭ, că maĭ bine voesce a muri, de cât a vĕrsa sânge de fraţĭ.

Se uniră şi alţiĭ cu părerea luĭ Golescu, ţicênd

www.digibuc.ro

că tocmaĭ aceia vocscŭ și ciocoiĭ, ca să-ĭ încrimineḑe de turburătorĭ.

Golesciĭ dar cerură a negoția cu capiĭ celor cari 'ĭ constrângea.

Se ḑice că subcârmuitorul despre care vorbirămŭ, a cerut de la Golesciĭ suma de 300 galbenĭ ca să le rĕdice presiunea blocăriĭ, care sumă a și dat-o eĭ, numaĭ și numaĭ ca să nu móră copiĭ și familiile de sete.

Eată ce s'a fost petrecut și în Bucurescĭ în ḑiua de 30 Iunie.

Pe când ordinile căimăcămieĭ circulară prin capitală și ajunseră a fi cunoscute în tóte părțile țereĭ, ciocoiĭ și lingușitoriĭ alergaŭ din tóte unghiurile ca să se facĕ plăcuțĭ stăpânilor lor. Căpitan Costache dupĕ ordinile ce a priimit umbla, însoțit de dorobanțĭ seĭ, bătênd cu uă furie nespusă în drépta și în stânga pe orĭ cine 'ĭ eșia înainte.

Uă murmură atuncĭ, uă voce de desperare chiămă pe populŭ din tóte părțile de a merge în mase ca să céră socoteală căimăcămieĭ, de faptele aci descrise, căriia președinte era Metropolitul.

Nóptea orașul se aflase ca într'un fel de acedie, preumblânduse patrulele pe tóte stradele în centru și prin mahalale, și arestările se urmaseră fără cruțare pe ceĭ denunțiațĭ. Spioniĭ, uniĭ chiar dintre ceĭ care purtaseră cocardă maĭ mare la peptŭ cu revoluțiunea, îșĭ făceaŭ meseria, chihotând de bucurie, și în tocmaĭ ca strigoi sorbind din sângele umanŭ. De dimineață piața era baricadată de rônduri de os-

www.digibuc.ro

taşĭ cu armele încărcate. Despre Podul Beiliculuĭ eĭ făceaŭ façă spre Tabacĭ carĭ la ḑiua de 11 şi 19 alergaseră ceĭ dântîĭ. În Lipscăniĭ câţĭ-va neguţitorĭ aŭ fost bătuţĭ chiar în uşa magasinelor, de dorobanţĭ. Comercianţiĭ cât şi populul nu puteaŭ a se într'uni duoĭ treĭ la un locŭ fără a fi împrăştiaţĭ şi bătuţĭ cu bice. Fie ce oră, fie ce minută aducea cu sine uă maĭ mare apăsare pre capitala Românieĭ. Negreşit că funcţiunariĭ şi agenţiĭ căimăcămieĭ essageraŭ, prin purtarea şi caracterul lor mârşavŭ, essecutarea ordinilor ce priimiseră.

Orĭ-cum, la uă atât de repede lovitură, la un jugŭ aşa de apăsătorŭ, după câte-va septĕmânĭ de libertate, populul era să se rĕscóle: craterul colcăia, îndată era să irumpă focul vulcanicŭ al întregeĭ capitale.

Acésta s'a şi întêmplat cu perderea şi cu căderea sguduitóre a căimăcămieĭ ş'a ómenilorŭ eĭ.

Între orele ḑece şi un-spre-ḑece, cete de neguţitorĭ se mişcaŭ agitaţĭ în strada Lipscanilor cari făcuseră pe Căpitan Costache a fugi cu dorobanţiĭ seĭ. Stindardul revoluţiuneĭ tot nu fusese dat jos la Comisia de Negru! — Aceste cete începuseră a arăta murmura şi nemulţiămirea lor pe façă şi cu uă voce tare. Oratoriĭ eşiseră ca din pămêntŭ. Maĭântîĭ un june fórte curagiosŭ, urcânduse pe uă scară care uă găsi dintr'uă magasină din capul stradeĭ Şelarilor, în Lipscanĭ, începu, în anḑul tutulor, a condamna cu tótă puterea elocuenţeĭ sale, faptele încriminate a le căimăcămieĭ, şi a deştepta amorul propriŭ al popu-

www.digibuc.ro

luluĭ și al comercianț'lor, d'a numaĭ suferi uă asemenea stare de lucruri, ci cu toțiĭ împreună să protesteḍe și chiar cu viața lor; amintind pe lângă acésta, că proclamația și guvernul revoluțiuneĭ garanta dreptul și persóna· fie-căruia cetățén neatinse, și că biciul și terorismul cu care se înarmase căimăcămia, era uă insultă și uă isbire pentru populŭ, maĭ grea și de cât însuși mórtea...

La auḍul acestora, ómeniĭ păréŭ că se deșteptaŭ ca dintr'un visŭ, par'că începeaŭ a se treḍi; eĭ vedeaŭ, se luminaŭ și par'că luară putere la cugetarea și voința lor. Alțiĭ oratoriĭ făcură asemenĭ în diferite distanțe, și maĭ ales pe la rĕspântiĭ.

Tótă piața Lipscanilor fu rĕdicată în picióre, și de la dênsa, ca prin uă scînteie electrică, se înșciință întréga capitală.

Cel dântîĭ stindardŭ abia eși dintr'uă magasină de Lipscănie, și uă sumă altele începură să curgĕ de prin tóte părțile. Acelea ĕnsă care veniră maĭ iute a se însoți cu al Lipscanilor, eraŭ a le Oborenilor, locuitoriĭ din colórea de Negru, electrisațĭ de bandiera care fêlfêise și chiar în timpul greleĭ presiunĭ, strejuită de Deivos și de pompieriĭ luĭ.

— Ura!... începu strigările pe tóte stradele centruluĭ capitaleĭ de glótele care alergaŭ însoțite de copiĭ și de călfile meseriașilor ce lăsară magasinurile și merseră în mulțime, de a rescula piața: precupețiĭ, măcelariĭ și cu tabaciĭ, a veni cu toți în curtea Metropolituluĭ, unde eraŭ adunați și caimacamiĭ.— Ura! ura!.. se repetaŭ aceste strigărĭ care semănaŭ

www.digibuc.ro

cu urletul ce precede cutremurarea pământuluĭ, maĭ adăogând: să trăiască Constituția! să trăiască Libertatea!...

De uă-dată începură a răpăi oblónele și ușile prăvăliilor din piață, ale meseriașilor, amestecându-se pe lângă acésta și țipetele femeilor spăriate și a le copiilor de pe pragul ușilor, nedeprinșĭ, și înspăimântațĭ de asemenea spectacole.

Toțĭ dar din tóte părțile, curgênd precum curge Dunărea în valurĭ, umplură curtea Metropolituluĭ. La orele douĕ-spre-dece nu se maĭ vĕdură dorobanțiĭ poliției, miliția și orĭ ce autoritate a boiărilor, pe stradele Bucurescilor.

Metropolitul Neofit se afla într'uă stare de plâns. El se găsia între Scyla și Carybdia. — În timpul reuniuneĭ în câmpul Filaretuluĭ a fost jurat cu toțĭ pentru Constituțiune, în timpul căimăcămieĭ, care ținu numaĭ 24 ore, deslegase pe populŭ și pe funcționarĭ de acel jurământŭ, și invocase regulamentul și căimăcămia ca uă stare legală de lucrurĭ; acum earășĭ populul îl încongiură, îĭ impută ce a făcut, și óre cum îl constrânse de a revoca ordinile acestea și a invoca earășĭ jurământul dântîĭ, și a chiăma guvernulŭ la locul seŭ; cerênd prin acestea un fel de dare de sémă despre lucrurĭ și uă satisfacere națiuneĭ, de neajunsurile ce a fost suferit din actele căimăcămieĭ.

Ca delegațĭ din partea popululuĭ, ceĭ ce intrară în casa P. S. S. a fost vre uă doĭ comercianțĭ, Scarlat Turnavitul care organisase garda în Craiova

www.digibuc.ro

pe timpŭ când se apropia guvernul despre Caracal, Florian Aron cel ce fusese numit Prefectŭ la Doljĭ, Ioan Comăneanu și alțĭ junĭ fiĭ de boiărĭ și boiărĭ ce nu compatisaseră cu partitul reacționarŭ. Acestia vorbiră Metropolituluĭ în terminĭ cuviincioșĭ; la care, cu tótă simpatia ce acesta ar' fi avut-o ca să dicem așa, către rusofilĭ, îșĭ plécă capul dinnaintea națiuneĭ care striga în curte: — Fă dreptate Prea Sânte Părinte!..

Metropolitul se supuse voinței popululuĭ, care de asemenea respectă persóna sa.

El se puse în trăsură împreună cu boiărul I. Câmpineanul, pe care, pĕnă la venirea guvernuluĭ, mulțimea îl aclamă de capul Statuluĭ împreună cu P. S. S.; de a merge la palat, a da ordine în contra celor dictate de căimăcămie, și a trimite îndată uă deputațiune să mérgĕ să aducĕ pe guvernŭ înapoĭ.

Mulțimea popululuĭ cu numeróse stindarde ce se găsia în curte și pe strade, deshamă îndată caiĭ trăsureĭ, și luară pe mânile lor de a purta, pĕnă la palat, careta cu personagele sus dișe.

Manifestațiile de aci se făcură și maĭ eclatante de cât altă dată; dar și maĭ amenințătóre la furia popululuĭ, indignat de cele ce se petrecuse.

În câte-va minute casele acelora care aŭ luat parte activă la ultragiul și apăsarea descrisĕ maĭ sus, fură sfărâmate cu tot ce se găsia întrînsele, lăsând numaĭ nisce ruinĭ. Casa luĭ Căpitan Costache în Podu-de-Pământ a suferit greŭ de tot; a luĭ Zosima,

www.digibuc.ro

ce era secretarul Metropolituluĭ, şi care redigease circularea ce s'a dat după fuga guvernuluĭ, de asemenĭ a luĭ Emanuil Băleanul, Caimacamul, şi a luĭ C. Herescu fură maltratate.

Cine ar' fi cutezat a se opune furieĭ celeĭ órbe a popululuĭ? şi cine ar' fi fost în stare a 'l opri de la nisce escese aţîţate şi provenite din rĕsbunare şi din ură? Uá-datá incendiul furieĭ glótelor aprins aşa de tare, ar' fi mersŭ prea de parte, daca nu s'ar fi găsit ómenĭ cu óre-care influenţă, care să caute mid-lóce de a 'l potoli. Ceĭ maĭ cu minte, ceĭ maĭ bătrânĭ şi desbrăcaţĭ de pasiunĭ, potoleaŭ din ce în ce furia glótelor, vorbindu-le.

Mulţimea mişcânduse în tóte direcţiunile, cu stindardul revoluţiuneĭ în frunte, se asemăna cu acele haite de lupĭ cari în mediul iernelor caută, înverşunaţĭ, victime de a le sfâşia.

Din starea de jéle în care se aflase capitala, în decurgerea acelor douĕ dile, se schimbă în ameninţărĭ, în grinţare de rĕsbunare şi de veninŭ ce amărîse tóte inimile, într'un amestecŭ de turbare.

La-palatŭ se făceaŭ manifestărĭ. Populul Striga: să vie guvernul! trăiascĕ guvernul şi Constituţia!... ear pe strade scoteaŭ uă mugire înfiorătóre cerênd mórte sbirilor şi ciocoilor...

Pentru păcatele sale, Căpitan Costache se află în palatul poliţieĭ. El nu se aşteptase la uă schimbare atât de repede în lucrurĭ.

Mulţime de fel de fel de ómenĭ, între care eraŭ amestecaţĭ şi Ţiganĭ, se strânseseră înverşunaţĭ sbe-

www.digibuc.ro

rând în curtea poliției și cerênd pe Căpitan Costache a 'l sfâșia.

Prefectul poliției, care a fost numit atunci îndată, ajutat de câți-va ómeni mai înțelepți și cu concursul a câți-va pompieri, opri năvălirea poporului d'a intra înlăuntru să ia pe Căpitan Costache ș'a termina actul grozavu; el făcu prin diferite manopere a se mulțiămi populul cu atâta, a 'i arăta pe sus ḍisul la una din ferestre. Aci beția de sânge se schimbă într'uă sete de batjocurire, de rîsuri și de comedie. Căpitanul dorobanților Agiei, omu micu de statură, schiopu puțin de un piciorŭ și cu un ochiŭ tras în josu, grasu, bine legatu, fórte energicu în serviciul reclamat în nisce timpi de un guvernu despoticu, se afla acum tremurând și înghețatu auḍind ce cerea glótele pentru dênsul. El cu tóte aceste a fost silit a se arăta la una din ferestre, după cum condiționase prefectul cu populul, numai să 'i scape viața, a se arăta la ferestre și a sta câte-va minute dinaintea mulțimei de a 'l încărca cu injurii, cu batjocură și a fi scuipat de toți. Hohotele de rîsuri, fluerăturile și câte espresiuni triviale, cum și vorbele și gesticulațiile amenințătóre, adresate bietului omu care sta la feréstră umilit și ca mortu, nu se potu descrie. Glótele adăogau: — Să iasă bine afară, să 'l vedemŭ! că destul ne a bătut și ne a torturat, că de unde nu, venimŭ de 'l luăm de sus. Ear omul acesta, victima unui regimu de guvernămêntu viciosu, ce el servise, prada acum furiei populației eșia cât putea mai mult pe feréstră, de a fi espus celor mai sus

www.digibuc.ro

descrise. Şi acéstă comedie în rîsurĭ, şi răcnete, în tocmaĭ ca uă musică infernală, se repetă de maĭ multe orĭ, strigând: Căpitan Costache să se arate ear!... Nefericitul, plătise prea scumpŭ greşala ce a fost comis d'a asculta de ordinile căimăcămieĭ. Acéstă scenă abia se terminase, şi populul tot nu se ducea. Prefectul a fost nevoit a ţine pe Căpitan Costache arestat maĭ multe ḑile, ca să 'l pótĕ scăpa a nu cădea victimă.

La palatŭ se lucrară ordinile şi se subscriseră de membriĭ numiţĭ provisoriŭ, pĕnă la sosirea Guvernuluĭ, şi cari eraŭ: Părintele Metropolitul, I. Câmpineanu, Creţulescu, Mincu, negoţitoru, şi I. Brătianu. Unii din secretarĭ, ceĭ ce aŭ fost ascunşĭ prin capitală, în timpul persecuţiunilor, — veniră îndată de şĭ luară postul lorŭ, spre a espedia ordinile în judeţe. Maĭ multe trăsurĭ plătite de Statŭ plecară cu delegaţiĭ, în fruntea cărora era ministru controluluĭ Niţescu şi prefectul Florian Aroŭ, însărcinaţĭ de a ajunge pe membriĭ guvernuluĭ orĭ unde se vor afla şi a i întórce înapoĭ.

Acestĭ delegaţĭ îĭ ajunse pe uniĭ prin munţĭ, pe alţiĭ gata d'a trece hotarul.

La nuvelele aduse de aceia, eĭ priimiră a se înturna înapoĭ, dar ceĭ maĭ mulţĭ îşĭ trecură familiile în Transilvania.

Înturnânduse membriĭ guvernuluĭ pe unde merseseră şi fuseseră persecutaţĭ, acum eraŭ priimiţĭ cu onóre şi cu aclamaţiunĭ.

Orĭ pe unde ajungeaŭ membriĭ guvernuluĭ din-

www.digibuc.ro

preună cu delegațiĭ trimișĭ după dênșiĭ, populul le eșia înainte cu urărĭ. La intrare-le în capitală s'a petrecut cele maĭ marĭ sĕrbătorĭ de priimire.

Populul dar cu acéstă ocasiune, a dat probe de inteligință și de bun simțŭ, dând și tot-uădată uă lecțiune prin purtarea sa, acestor ómenĭ ce luaseră asupră-le uă sarcină așa de grea, cât le era și responsabilitatea despre Sórtea și viitorul luĭ...

Căimăcămia se stinse de tot, și capiĭ armateĭ ceĭ ce avèaŭ paspórtele în posunarŭ, îșĭ dideseră dimisiunea.

Serbătorile începură cursul lor care apoĭ ținură aprópe douĕ lunĭ și jumătate. Uă sĕptămână întrégă s'a petrecut manifestațiile populuĭ în Bucurescĭ. Și aceste serbătorĭ se 'n augurară prin depunerea la locŭ a stindardelor triculore pe tóte edificiurile publice și a le particularilor, aceea ce se coprinsese în ordinile date de guvernul numit în pripă, pĕnă la sosirea membrilor. Culórele stindardelor roșiĭ, galbene și albastre, arborate din nuoŭ, se priveaŭ cu bucurie de populŭ: ele semănaŭ cu culórele arculuĭ din Cerŭ: simbolul sperançeĭ pentru omŭ. Danțurile și bucuria în tótă capitala semăna cu concertul mărețŭ al natureĭ după trecerea uraganuluĭ; cŏcĭ aceste câte-va ḑile de despotismŭ și de tiranie, semăna, în viața astuĭ populŭ, aceia ce ar' fi câte-va minute de vijălie în atmosferă, după care apoĭ rĕsare sórele și pasările începŭ concertele lor amoróse. Bucuria și manifestațiile era de datoria fie-căruĭ Român, a fie-căruĭ cetățianŭ.

Orașul dar strălucia de serbare, edificiurile

www.digibuc.ro

erau acoperite cu stindardele patriei; la Câmpul Libertății (Câmpul Filaretului) căta a se într'uni mulțimea poporului și garda a relua armele. Ea însă a fost descurageată, că capul pe care la fost ales și aclamat în acestu câmpu de mult își dedese dimisiunea, și D. C. Aristia, aclamat prin electie îl înlocuise. La retragerea acea umilită și mai mult de cât umilită a membrilor guvernului, chiar și garda fusese lipsita de căpetenia ei. Acum dar toți lucrau, toți îl dedeau concursul loru, de a repara relele venite din întêmplare, dintr'uă înșelăciune...

Populul a doua di întruninduse la palat și pretutindeni, pe strade și la Câmpul Libertății, spre a'și manifesta bucuria și a se felicita de fapta sa, se opresce înmirat dinaintea Dealului locașului celui Sânțit, în care se găsescu depuse relicuele Sântului Dumitru, patronul apărător al Bucurescilor.

Populul vede uimit că lipsesce tocmai pe cupola domei de la poarta Metropoliei, stindardul tricolorū, pe care îl dedese jos ordinul căimăcămiei.

— Cum de nu este drapelul naționale pe vîrful edificiului al Sântului locașū? întrebă populul cu mirare.

— Aicī căta să fie, adăogară unii dintre ómeni, un stindardū și mai mare, și mai falnicū în onórea Sântului Dumitru, care ne a scăpat de cholerā!

— Cât și de nenorocita căimăcămie, rĕspunseră alții cu ironie surîdênd.

— Ba și frații noștrii sunt îmormêntați aci, fie-le menoria bine cuvîntată! prorupseră alții de dincolo.

www.digibuc.ro

Acolo dar d'asupra clopotniței metropoliei se cade să ne urcămŭ vre unul din noi și să arborămŭ un stindardŭ al nostru, pe care să 'l plătimŭ noi. Cine se însărcineadă a se sui sus acolo?

Mulțimea ómenilor se uita uni la alții, și nimeni par'că nu cuteda a se însărcina cu acésta. Era prea înaltŭ turnul, și urcarea acolo sus fórte periculósă.

— Dați bani D-vóstră de cumpărați pênză să se facĕ steagul, și mĕ voiŭ însărcina eŭ să mĕ urcŭ acolo tocmai sus la cruce ca să 'l aședŭ. Eŭ sunt deprins din munte, că mĕ urcamŭ în vêrful bradilor drepți ca lumînarea și 'nalți de douĕ deci și cinci de stânjeni. Ochii mulțimei adunate se opriră pe un Ungureanŭ care vorbea. Acesta era Stefan care venise cu volintirii, și în timpŭ cât a fost persecuțiunea, se refugise în casa cumnatei sale felt-febeleasa.

Pe dată se împliniră tóte.

În adevĕrŭ un stindardŭ de lustrenŭ de lênă, triculorŭ, fu adus curênd din piață, în lungime ca de patru stânjeni.

— Dómne ajută! ajută Sânte Dumitre! dise Stefan luând în brațe-i lemnul cel grosŭ pe care era înfășurată pênza tricoloră cusută, am să mĕ urcŭ tocmai acolo în vêrfŭ, acolo sus voiŭ lega steagul acesta!

— Lasă pe mine că mĕ însărcinedŭ eŭ cu acésta! rĕspunse un june militarŭ învestit cu uniforma de pompierŭ, cel ce veni mai în urmă, însoțit de uă

www.digibuc.ro

femeiă junĕ ce se opri lângă el; eŭ mĕ urcŭ acolo, neică Stefane!

— Daca este aşa amêndoĭ să ne suimŭ!

Şi amêndoĭ apucară în braţe-le, cu uă putere erculeană, acel drugŭ de lemnŭ care cu pênza de pe el venia uă sumă de ocale. Eĭ pâşiră maĭ întîĭ a intra în clopotniţă, şi mulţimea se oprise aci, curiósă d'a privi pe ceĭ doĭ ómenĭ: pe civilŭ şi pe militarŭ, ca doĭ fraţĭ aĭ poporului, redicând bandiera patrieĭ lor, la culmea cea maĭ înaltă, cu multă greutate şi nu cu puţin periclu.

Clopotniţa de la pórta Metropolieĭ, un edificiu fórte înaltŭ, prin posiţiunea sa locale, are uă boltă solidă din josŭ, cu porţĭ de stejarŭ şi căptusite cu ferŭ; la al doilea etagiu patru ferestre marĭ arcuite şi cu cornice privescŭ în patru părţĭ ale Bucurescilor; învelitórea rĕdicată, de formă ovalĕ şi acoperită cu ferŭ albŭ, mergea de jos din faţia pămêntuluĭ, la înălţime de cinci-ḑecĭ de picióre. Spre partea bisericeĭ Sloboḑia, eşia afară la arcul de sus al ferestreĭ treĭ grinzĭ gróse, pe care se forma un fel de podŭ cu blănĭ de stejarŭ pe el; straşina învelitóreĭ era fórte repede şi cu un sgheabŭ de forma olanelor. De la acel podŭ şi pênă la straşină n'ajungea un omŭ d'a atinge cu mâna. Crucea înfiptă în vîrfŭ, tare şi legată cu patru lanţurĭ, ce uă susţinea în contra vêntuluĭ de patru părţĭ, avea de desubtu-ĭ un globŭ pe care sta ea aşeḑată, şi împregiuru-ĭ doĭ ómenĭ ar' fi putut umbla ocolind-o. N'ar' fi găsit cine-va estra-ordinară acéstă înălţime daca nu era

www.digibuc.ro

povîrnișul dealuluĭ în dreapta și în stânga, cum și spre partea ce o numirămŭ a ferestreĭ, unde era acel podŭ de grinḍĭ, ce domina cu privirea tótă valea și dealurile ca un plaiu în pregiurul orașuluĭ. Acolo era singurul locŭ și chipŭ pe unde ómenii noștri, cu zelul lor cel aprinsŭ, cătaŭ să se urce ca să împlânte stindardul acela, tocmaĭ la cruce în vîrful învălitóreĭ.

După ce că, eĭ căta să se suie cu multă anevoință la acel podŭ, și aceasta se făcea numaĭ după ce ar' fi pus piciorul pe coróna de la clopote, ca să pâșiască la grinda cea de la feréstră, apoĭ pe podŭ acolo se așeḍa uă scară care să se réḍeme pe învălitóre, lucru ce înfățișa uă sumă de greutățĭ d'a se împlini.

Acest lucru abia se făcu, și ceĭ doĭ ómenĭ se nevoiaŭ a așeḍa cum ḍiserămŭ scara drept pe sgheabul de la strașina turnuluĭ, ca să se pótĕ sui.

Stefan volontarul, voi să privească de sus, mulțimea ómenilor care se uita curiósă de pe dealul acoperit cu teiĭ și cu stâlpișoriĭ albĭ aliniați pe demarginea aleiuluĭ, dar Constantin îĭ striga: nu te uita în jos că amețescĭ, este prea înaltŭ aci! Veḍĭ de ține bine scara că mĕ urcŭ eŭ întîĭ cu bandiera pĕnă la cruce. Eŭ sunt învĕțat cu lucrarea asta. Ține-te numaĭ bine pe grinḍĭ!...

Amêndoĭ eĭ se luptaŭ să împlinească aceasta precum nisce furnicĭ se nevoescŭ a târâ cu ele un paiu mare cu grîŭ.

Constantin apucase de se suise pĕnă la strașină, și Stefan ținea bine de scara cea așeḍată la căpĕ-

www.digibuc.ro

tîiul a două grinḍĭ afară din podŭ, cŏcĭ alt-fel nu era cu putinţă a sta.

Călcătura pompieruluĭ era forte, şi scara tremura sub picióre luĭ. Ungureanul ţinea bine ca nu cum-va să se întêmple să alunece şi să se pericule amêndoĭ; dar el nu băgă de seamă că un căpĕtîiŭ al grinḍiĭ era putreḍitŭ.

Aci un uşure vêntŭ care abea era simţit de jos, veni de isbi violinte, care contribuea la mişcarea scăriĭ.

Constantin aruncă d'asupra învelitoareĭ drapelul şi căuta a pune un piciorŭ pe straşină; pe Stefan îl furnica să se urce maĭ curênd şi el, ca să vie să privească d'acolo întrégă capitala, tóte cartierele şi tóte stradele, cu tóte stabilimentele şi cu tóte virtuţile şi cu tóte defectele şi păcatele lorŭ, în nisce ḍile de încurcăturĭ şi de lupte; dar de uă-dată uă voce care le striga de jos îĭ surprinse şi 'ĭ făcu un minut a se înfiora.

Ali-baba Musulmanul intrase pe din dosŭ în grădina metropolituluĭ şi se aşeḍase, după cum îĭ era obicieiul la umbra copacilor, d'a fuma ş'a privi, cu mulţimea, urcarea stindarduluĭ; dar interesânduse maĭ mult pentru băiatul luĭ, Constantin, observase că scara se aplecase mult într'uă parte şi din ce în ce se povêrnea maĭ mult.

Stefan pĕnă să ia seama că alunecase un piciorŭ de pe căpătîiul grindeĭ care era putreḍitŭ şi scăpase scara din mâinile luĭ, Constantin remăsese spânḍurat în aerŭ, palidŭ la faţă ca mortŭ şi acăţat în-

www.digibuc.ro

tocmaĭ ca uă lipitóre la marginea învălitóreĭ a înaltuluĭ edificiŭ.

Ali-baba striga din tóte puterile sfâșiinduși peptul: Constantine curagiŭ! băiete ține-te bine acolo sus! ține-te bine Constantine!...

Scara căduse și se oprise de marginea cornicelor ce eraŭ în preginrul ferestreĭ; și pĕnă să apuce Stefan d'a o aședa ear la locŭ, alergară câțiva din spectatori de josŭ care se urcară pe scara din lăuntru, cea de la clopote, pentru a da iute vre un ajutorŭ. Constantin, câte-va minute în asemenea situație, căuta cu ochiĭ a vedea lanțul care este legat de basa cruceĭ, să pótĕ a'l apuca cu mâna, dar lanțul lipsea despre partea aceea. Se părea că ómeni căimăcămieĭ, când abăturâ jos stindardul care fusese maĭ 'nainte arborat, aruncaserâ într'adins lanțul pe partea opusă a cupoleĭ, să nu se maĭ pótĕ lesne sui cine-va acolo.

Momentele aceste furâ atât de isbitóre pentru militarŭ și pentru civilŭ, încâtŭ amêndoĭ rămâseserâ deconcertațĭ și spăimêntațĭ. Ómenii strigaŭ, se mișcaŭ, alergaŭ și se văitaŭ; cĭ eraŭ josŭ, ear ceĭ doĭ espușĭ prea sus. Ast-fel se întêmplă une-orĭ și într'un statŭ când se perde echilibrul guvernamêntuluĭ... Dar să ne ferimŭ d'a face politică din situația a doĭ ómenĭ cari luptaŭ a arbora un stindardŭ pe care reaoa voință a altora îl didese josŭ.

Mișcarea ĕnsă cea simpatică a luĭ Ali, care a fost vĕdut pe Constantin făcênd minuni, într'uă representație de essercițiŭ gimnasticŭ ca acesta, fusese

www.digibuc.ro

uă lovire de trăsnetŭ pentru el, că junele era atêrnat la marginea învĕlitóreĭ, fără punctŭ de sprijinŭ şi fără nicĭ un ajutorŭ, de cât singure forţele braţelor sale. Acela striga pentru a'l încuragea, pĕnă ce camaradul luĭ Constantin, ajutat de ceĭ cari alergaseră la dênşi, a putut să aşeḑe din nuoŭ scara pe care să pue piciorul, când altminterĭ ar' fi fost sdrobit, precum s'ar' sparge un geamŭ, căḑênd de acolo.

Pompierul, ca tot ostaşul, familiarisat cu mórtea, a putut vedea chiar în acele momente nefericite, cum Angelul şi partea luĭ, Sora, îngenuchiată la uă cruce dinaintea templuluĭ, se ruga ferbinte pentru scăparea sa din periclu.

Începu a striga şi el celor ce alerga pe scărĭ. — Câte-va momente trecură şi scara fu reaşeḑată de nisce tabacĭ, doĭ ómenĭ cari s'aŭ fost urcatŭ susŭ pe podŭ. Junele neperḑênd curagiul când a trebuit să 'l aibă, puse, asudând, un piciorŭ pe straşină, când cu celălaltŭ era reḑemat pe capul scărĭĭ, şi se putu ast-fel trece periclu urcânduse d'asupra turnuluĭ, mergênd cu fruntea către cerŭ, legănânduse în aerŭ şi îmbrăţişând stindardul... Când el fuse la jumătatea învălitóreĭ a cupoli întinse mâna şi camaraduluĭ sĕŭ care se urca binişorŭ, d'a ajunge unde era crucea.

Stindardul în curênd fêlfêia falnicŭ şi strălucitorŭ acolo, pe care eĭ îl legară de cruce stând cu piciórele d'asupra globuluĭ ce servea de basă.

Aci se găsiră unite la un locŭ Credinţa, Patria şi entusiasmul fiilor eĭ, cari luptară pentru dênsa...

www.digibuc.ro

Spectatoriĭ, uă mare parte junime neguțitorĭ din piață, ceĭ ce se aflară presinți la acest faptŭ, scóseră uă esclamație de bucurie, și făcură propunere d'a se strânge din contribuțiune, uă colectă, spre a gratifica pe ceĭ cari așeḍaseră bandiera pe clopotnița Metropolieĭ; ḍicênd toți într'una că St. Dumitru, Protectorele Sânt al capitaleĭ, a scăpat pe pompierŭ. În fruntea listeĭ colecteĭ figuraŭ frații librarĭ George și Simion Ioanide și cismarul Antim.

Dar din înălțimea edificiuluĭ Metropolieĭ, ceĭ doĭ ómenĭ, puteră vedea tótă întinderea capitaleĭ, și tot ceremonialul pregătit d'a priimi pe guvernul provisoriŭ ce se înturna de la Tîrgovisce. Eĭ ḍăriaŭ maĭ departe, marginile, subțurbiele, și câmpul Filaretuluĭ care urma a deveni un Atheneŭ pentru a învăța pe popul ideile secululuĭ. Priveaŭ d'acolo eĭ câmpia și cele dântîĭ sate marginașe; priveaŭ cum sătenii corespundeaŭ cu cele ce se lucra în Bucurescĭ. Eĭ vĕḍură pe drumurile cele marĭ, care scobora ḍespre munți și venia despre bălți, sumă de cară cu bĕtrânĭ și cu copiĭ, viind să felicite și să salute revoluțiunea și pe guvernul eĭ. Cele maĭ apropiete orașe precum Ploescĭĭ, Giurgiu și Tîrgoviscea fură cele dântîĭ ce trimiseră deputațiunĭ. Munțiĭ păreaŭ că se apropieaŭ și aplecaŭ brați lorŭ spre a saluta, împreună cu valurile Danubiuluĭ ce purta rĕsunetul din locŭ în locŭ, de ḍiua cea din nuoŭ rĕsărită pentru aceĭ bărbați cari veniaŭ a 'și relua posturile și cursul lucrăriĭ lor. În scurt tóte bucuriile și pregătirile de serbătóre le vĕḍură eĭ, de

www.digibuc.ro

care rĕmaseră înmiraţi. Stând âncŏ acolo eĭ îşĭ deteră mâna, ca cum ar' fi jurat, civilu şi militaru, în faça atâtor lucruri marĭ, în faça capitaleĭ şi în faça Ţereĭ întregi, de a fi împreună şi în câmpul de bătălie, precum se ajutară şi se sprijiniră unul pe altul aci. În urmă se scoborâră încetinel pe unde s'aŭ fost urcat, ca să vie în mi̯locul popululuĭ, de a privi bandiera ce falnicŭ fêlfêia d'asupra edificiuluĭ pe care îl descriserămŭ, şi unde laude şi uă recompensă îĭ aştepta...

www.digibuc.ro

XII

Armata turcă intră pe la Giurgiu. — Soleiman-Paşa şi Locotenenţa Domnească. — Banchetul. — Fuad şi Duhamel.

Va cunósce lectorul din cele ce relatarămŭ pĕnă aci, aceste triumfărĭ populare nu satisfăceaŭ de locŭ dorinţele cabinetuluĭ de la St. Petresburgŭ. El s'a vĕdut în cele din urmă nevoit de a da uă lovire făţişă acestuĭ cursŭ de lucruri, şi locul unde el căta să lovéscĕ era Constantinopole, acel câmpŭ deschis la tot felul de manopere ale diplomaţieĭ ş'ale intrigeĭ.

Pórta avea cunoscinţă de mişcarea din România, ce voise astă ţéră a manifesta prin revoluţiune; maĭ cu sémă că Ion Ghica, însărcinatŭ de guvernŭ d'a obţine de la cabinetul Porţiĭ, sancţionarea legilor celor noĭ, el informase bine pe divanŭ.

Şi Sultanul era bine dispus pentru reformele acestea, pre cât timpŭ Românii îĭ recunoscea suzeranitatea. Resid-Paşa, acel bărbatŭ maĭ mult Francesŭ după intenţiunile şi luminile cu care era dotat, făcu cunoscut Sultanuluĭ, că mişcarea din Romania mergea de acordŭ cu dorinţa ce o avea Pórta d'a se emancipa de influenţa ce puterea Nordului ingera asupră-ĭ. Dară Reşit căta să fie mult pru-

www.digibuc.ro

dinte în urma evenimentelor din Iunie petrecute la Paris, şi căuta numaĭ atâta a rupe bunele relaţiunĭ cu puterea protectóre din România, pre cât se putea basa pe ajutoru ce 'ĭ-ar fi dat Francia şi Englitera. Pĕnă atuncĭ el ţinea în suspensie planurile ce ar' fi avut d'a sancţiona cerinţele Românieĭ, care de locŭ nu plăceaŭ Rosieĭ. El căuta a urma cu tactŭ şi a face concesie, a umbla cu politică pentru politică.

Acéstă din urmă putere ceru cu tot dinadinsul la Pórtă uă intervenire cu putere armată în România, spre a restabili ordinea, în urma celor petrecute pĕnă aci, şi maĭ cu seamă a i se face reparaţie la injuriile şi atacurile ce nisce nesocotiţĭ jurnalişti în revoluţiune, 'ĭ aduceaŭ, prin desele lor loviriĭ în colónele foilor lor publicate... Rosia amenință pe Turcia că va socoti ca uă declaraţie de resbelŭ daca nu va fi ascultată.

Pórta rĕdică earăşĭ ochiĭ spre Occidentŭ ca să véḑĕ cât sunt dispuse Francia şi Englitera d'a o ajuta când ar' da un respunsŭ negativŭ aceleĭ puteri care 'ĭ amintise, că şi în timpul Sultanuluĭ Mahmud, resbelul petrecut, cu atâtea perderi pentru Turcia, nu fusese provocat din cât de nisce atacurĭ.

Pórta înţelese că armonia nu era tocmaĭ stabilită între puterile Occidentale, d'a face sacrificiĭ pentru dênsa în asemenea casŭ, şi maĭ cu sémă că Francia o ducea într'uă turburare, după căderea preşedinteluĭ republiceĭ Lamartine, în urma conflictuluĭ din Iunie; se cam gŏndi d'a nu arunca mănuşa Ru-

www.digibuc.ro

sieĭ, ce susținea cu uă amenințare de resbelŭ, pretențiunile sale.

În contra dar a voinței și a intereselor eĭ, Turcia se vĕdu nevoită a da la uă parte cererile Românilor, care nu eraŭ în contra sa, și a trimite un corpŭ de armată pe lângă un Comisarŭ al divanuluĭ, d'a intra în România. Reșid nu lipsise din parte-ĭ d'a da instrucțiunile sale luĭ Soleiman-Pașa, Comisaruluĭ ce era trimis d'a cerceta causa Românieĭ.

Comandante al trupelor Otomane care trecu Dunărea, era Omer, cel ce pĕnă atuncĭ nu era tocmaĭ cunoscut pe teatrul luptelor care le avea Turcia.

Pe la finele luĭ Iulie dar Comisarul imperial intră pe la Giurgiu, fără a se amesteca câtu-șĭ de puțin în cele din lăuntru, și aședa lagărul armateĭ pe câmpia din sus, pe marginea apeĭ, la Sloboda.

Secretarul luĭ Soleiman Tanghêr-Efendi, veni în Bucurescĭ, trăgênd la Momolu, casa Slătineanu.

Astă dată guvernul cerca earăși uă lovire... Puterea pe care se putea redema era numaĭ a poporuluĭ.

Manifestările acum urma să fie și cu maĭ multă aprindere, de ochiĭ óspeluĭ care venise.

Guvernul protestă de intrarea Turcilor și maĭ cu seamă învinovăția venirea acestuĭ aghentŭ, care călcase legile țereĭ nefăcênd carantina ce era stabilită la marginea Dunăriĭ.

Secretarul luĭ Soleiman arăta că este venit cu ordine și nu póte el rĕspunde de venirea sa. El

www.digibuc.ro

aducea uă scrisóre adresată la tótă populaţia şi boiărilor ţereĭ.

Să nu uitămŭ ca uă-dată cu intrarea trupelor Otomane în România, circulă un manifestŭ al imperatoruluĭ Nicolae, ce represintă revoluţiunea română, ca fapta uneĭ minorităţĭ turburătóre, ale căreĭ ideĭ de guvernămêntŭ nu este de cât curat uă imitaţie împrumutată de la propaganda democratică şi socialistă a Europeĭ Occidentale.

Românii dar eraŭ amenințaţĭ de maĭ multe părţĭ d'uă dată.

Ceea ce ĕnsă era maĭ perniciosŭ, fu cearta şi inemiciile din întru iscate între sătenĭ şi proprietarĭ, la care nu puţin contribuise uă comisiune ce s'a fost întocmit, după ce guvernul se înturnase de la Tîrgovisce, care fusese întrunită de maĭ mulţĭ delegaţĭ din amêndouĕ aceste părţĭ, spre a regula chestiunea proprietăţiĭ, şi în care s'a dat locŭ la maĭ multe discuţiunĭ nefolositóre, şi maĭ mult la atacurĭ şi atingerĭ pasionate. Multe începute de uă dată nu puteaŭ duce uşorŭ la resultatul doritŭ!.. Şi în acésta, ca în alte multe lucrurĭ, se vĕḑu pedantismul unor ómenĭ necapabilĭ d'a lucra în asemenea trebĭ; eĭ încurcarĕ şi maĭ rĕŭ lucrurile, şi pe unĭĭ şi pe alţiĭ, adică puind pe ţeranĭ d'a cere prea mult şi pe proprietarĭ d'a da prea puţin; şi uă neînţelegere complectă isvorê din acea comisiune, care aprinse focul ureĭ între Românĭ. Şi proprietariĭ dar eraŭ de acordŭ cu manifestul imperatoruluĭ; strigând eĭ în drépta

www.digibuc.ro

și 'n stânga că socialiștii vorŭ a sfâșia țéra atacând proprietatea, șelt.

Atitudinea ce o luă, Comisarul divanuluĭ în România, la care alergă uă mulțime de sus-ḑișĭ proprietarĭ d'a se plânge, se părea óre-cum ne 'mpăcătóre și amenințătóre la început cu ómenii revoluțiuneĭ.

Eată ce coprindea scrisórea adusă de secretarul Tanghêr-Efendi, al înaltuluĭ Comisarŭ divanuluĭ din Constantinopole.

„Un numĕrŭ de indivi ḑĭ, dându-și nume de Valachĭ, s'a ivit fără veste în acest principatŭ, și după ce aŭ ademenit miliția țereĭ și rĕsturnat guvernul, eĭ s'aŭ folosit de astă ocasiune pentru a impune Domnitoruluĭ, sub nume de instituțiĭ nouĕ, condițiunĭ în neputință d'a se împlini, în cât Domnitorul, nefiind în stare d'a se opune silnicieĭ, și vĕḑêndu-se într'uă posiție periculósă, a fost nevoit a-și părăsi reședința. Atuncĭ, tot acești indivi ḑĭ, folosindu-se de astă împregiurare atât de favorabilĕ în ochiĭ lor, aŭ avut cutezanța d'a forma uă nouĕ administrațiune nelegale subt nume de Guvernămênt provisoriŭ...“

Acésta s'a citit într'un fel de adunare publică în sala de la Metropolie.

Era lesne de înțeles, din aceste rônduri și din maĭ multe altele, că scrisórea fusese dictată de ambasadorele puteriĭ sus-ḑise din Constantinopole, ajutat de adresa ce Duhamel o a fost priimit, din partea proprietarilor boiărĭ, în care subsemnaseră ca vre-uă treĭ-ḑecĭ de indivi ḑĭ.

www.digibuc.ro

Scrisórea termina prin a ordona Românilor, d'a pune capĕtŭ guvernămêntuluĭ provisoriŭ, şi de a numi după datine, uă căimăcămie, saŭ alt-fel dişŭ Locotenenţă.

Aci atacul era prea tare; lupta urma a fi fórte crâncenă între Guvernŭ şi partitul opusŭ...

Însă Guvernul provisoriŭ respingênd nedreptele acusaţiunĭ ale manifestuluĭ Turco-Rusescŭ, nu voia a intra în luptă cu puterea Suzerană; asta nu ar' fi fost de cât a rĕspunde la calculele cabinetuluĭ Ţaruluĭ. Îndată făcu a circula pe stradele Capitaleĭ decretul următorŭ:

Celăţenĭ Românĭ!

„Inemicĭĭ fericirĭĭ nóstre, în agonia lor aŭ scos un ţipĕtŭ de turbare ce a răsunat pĕnă la porţile Stambululuĭ; şi divanul, audindu-l, se rĕtăci el însuşĭ, şi cugetă un momentŭ că guvernămêntul vostru nu ar' represinta pe poporŭ.

„Rĕutatea lor a mers pĕnă la aceea de a da un înţelesŭ criminalŭ titlului de provisoriŭ ce aţĭ dat guvernămêntuluĭ ales de voĭ.

„Sciind că revoluţia română este gata a face marĭ sacrificiĭ pentru a asigura pe Înalta Pórta, despre devotamentul şi iubirea sa pentru augustul Padişachŭ, liberatorul Orientuluĭ; noĭ depunemŭ puterea în mânele popululuĭ, şi reţemându-ne pe spiritul de ordine ce vĕ însufleţesce şi pe încrederea ce aţĭ pus în noĭ, vĕ îndemnămŭ a vĕ într'uni şi a

www.digibuc.ro

proceda fără întârdiere la alegerea unuĭ altŭ guvernŭ, care, după cererea trimisuluĭ, va lua nume de Locotenenţa Domnéscă a Ţereĭ Românescĭ, şi va fi recunoscută oficiale de Înalta Pórtă.“

Membri guvernului provisoriŭ.

25 Iulie 1848.

Populul ce învĕţase acum a privi actul revoluţiuneĭ ca actŭ al sĕŭ, se într'uni cu linişte pe câmpul Libertăţiĭ al Filaretuluĭ, şi alese de membri aĭ Locotenenţeĭ pe I. Heliade, Nicolae Golescu şi Cristache Tel. Comisarul Porţiĭ, din parte-ĭ, se grăbi prin uă notă oficiale, a încunosciinţa corpul diplomaticŭ al capitaleĭ, cum că el recunósce în numele Sultanuluĭ, Locotenenţa domnéscă de guvernŭ legalŭ, şi 'l îndémnă a intra în relaţiunĭ cu ea.

Acésta fu uă învingere şi maĭ mare a poporuluĭ asupra partituluĭ contrariŭ.

Soleiman, bărbat distins şi cu uă statură înaltă, bine făcut, şi pe lângă acea atitudine elegantâ de fiŭ al Orientuluĭ, nu era lipsit de cunoscinţe, maĭ ales în ceea ce privea interesele imperiuluĭ Turcŭ în Europa.

Cu tóte vorbele sale cele aspre ale âmtîiuluĭ sĕŭ manifestŭ, maĭ pe urmă, prin uă mĕsură de energie şi politeţe, ómeniĭ partituluĭ liberale, îl făcură d'a da şi el pe faţă simpatiile sale, şi că este dispus a ajuta mişcarea naţiunale a acesteĭ ţerĭ... Uă comisiune fiind numită pentru a aduce la Constantinopole proiectul de constituţiune, Soleiman o priimi cu

www.digibuc.ro

mulţiămire în tabăra sa de la Giurgiu, şi învită pe toţi membrii Locotenenţii la un strălucit prânsŭ.

Golescu şi cu Tel fuseseră şi maĭ 'nainte la Giurgiu, acum veni şi Heliade.

Eĭ se aflaŭ la ospĕţul ce 'l a dat Soleiman. Maĭ multe toasturĭ închinară în sănătatea Sultanuluĭ.

Soleiman rĕdicând un pacharŭ se esprimă în stilŭ alegoricŭ al Orientuluĭ, cu următórele vorbe:

„Vĕḑŭ uă grădină frumósă. — Între ea şi sóre, care ar' trebui să înviuĕşeḑe florile şi arborii sĕĭ, nuorĭ geloşĭ se întrepuseseră; grădina întârḑiase de a rĕspândi în universŭ profumul florilorĭ şi bine facerea fructelor sale. Eŭ închinŭ un toastŭ pentru împrăştierea acestor nuorĭ! Sórele, este Sultanul; grădina este România; eŭ m'aşĭ simţi fericit de a 'ĭ fi grădinarŭ.“

Unul dintre membri comisiuneĭ îĭ rĕspunse tot în acest stilŭ alegoricŭ.

„Eŭ închin un toastŭ în sănătatea grădinaruluĭ. Brume de la Nordŭ căḑuseră peste grădină, uă earnă siberiană acoperea earba şi arborii ca cu un giulgiŭ de mórte; nu se vedea acum nicĭ cel maĭ micŭ semnŭ de viaţă saŭ de vegetaţie. Un noŭ sóre de Orientŭ, îndoindu-şĭ raḑele, topi neaoa şi 'gheaţa; pământul priimi bine-făcĕtórea luĭ căldură; tótă planta surise, şi se deschise la vederea grădinaruluĭ. Dară vaĭ! plante parasite năbuşescŭ în grădină; pământul are nevoe de căldură; el cere a fi curăţitŭ de mărăciniĭ ce 'l înăbuşescŭ oprindu-ĭ rodirea. Grădinarul este chiămat a deosebi plantele bune de cele para-

www.digibuc.ro

site și veninóse; el trebue să taie ramurile uscate de earna cea lungă și de vînturile arḑetóre. — Vivat grădinaruluĭ!...

Și asemenea uă mulțime de parabole fură repetate în miḑlocul aclamațieĭ conmesenilor.

Omer făcu onórele tabereĭ membrilor Locotenenței... Cea maĭ bună înțelegere dar domnia între guvernămêntul românescŭ și trimișiĭ Înalteĭ Porți.

Soleiman, însoțit de uă escortă de cavalerie, veni de petrecu treĭ ḑile în Bucurescĭ, unde fu priimit cu strălucire și cu aclamațiunĭ din partea popululuĭ.

Acestea ĕnsă nu mulțiămiaŭ nicĭ de cum pe Rusia, și ea căută cu orĭ ce chipŭ, a împedica înțelegerea și armonia între Românĭ cu Poarta.

Adăogând earăși isbirile de publicitate prin gazetele din Bucurescĭ, în care se aducea dese atacurĭ Rosii; nisce cluburĭ în care se țineaŭ discursurĭ pline cu veninŭ în contra partituluĭ oposantŭ și celeĭ de maĭ sus; uă óre care gelosie și neînțelegere între ceĭ cari represintaŭ puterea Statuluĭ, defecte și micșorimĭ omenescĭ; — maĭ multe personalităț fuseseră desvălite ca uă monstruositate în fața poporuluĭ; pe Heliade unĭĭ îl acuza cá tinde la domnie purtând manta albă și umblă însoțit de adiotantŭ; apoĭ puțin în urmă nisce certurĭ se iscară din causa schimbărilor de funcț'unarĭ; — pe Moșoiu, care fusese prefetŭ al poliției, îl depărtă ḑicênd că se rudesce cu membrul Locotenenței, și în locu-ĭ se numi Brătianu; tóte acestea produseră oare-care nemulțiămirĭ și deteră curat semne de slăbiciune. La

www.digibuc.ro

câmpul Filaretului, în tóte Duminicile şi sĕrbătorile era chiămat populul care venia în mase. Aci, de pe uă catedră aşeḑată într'un chioscŭ, pe lângă multe lucruri folositóre, se vorbea şi multe în auḑul publicŭ care nu 'şĭ prea aveaŭ locul, şi contribueaŭ de a desmoralisa şi a aduce maĭ multă perturbaţiă, Apoĭ în cele după urmă una şi maĭ mare de cât tóte, maltratarea originaluluĭ Regulamentuluĭ organicŭ şi volumele în care eraŭ înscrise numele celor boiăriţĭ, numite archondologie, cu despreţŭ, cu batjocură şi rîsurĭ purtândule într'un carŭ funebru, învĕlite cu postavŭ negru, cu musică; cu chiuirĭ şi cu hohote ca uă comedie, saŭ ca uă mascaradă, oprinduse din locŭ în locŭ cum se face cu morţiĭ, — şi din 'naintea consulatuluĭ rusescŭ, pĕnă ce le duseră, pe patul de moarte, în curtea metropolituluĭ, unde le arse într'uă procesiune cu totul comică burlescă, şi dândule rĕilor cu blasfeme şi cu anatheme; care toate aceste lucrurĭ nu potŭ fi judecate de cât ca nisce copilăriĭ, neputênd a susţine un actŭ ca acesta, prin care se atacaŭ două puterĭ Rusia şi Turcia, cu armele în mână, şi după care a trebuit să urmeḑe uă sumă de miseriĭ şi persecuţiunĭ, fructe a le faptuluĭ de maĭ sus.

Acéstă urmare nu ajuta întru nimicŭ consolidarea actuluĭ umanŭ, represintat prin uă statue mare aşeḑată în faţia palatuluĭ administrativŭ. Libertatea, Libertatea sclavilor!... singură poate pentru care ceĭ maĭ mulţĭ eraŭ cu revoluţiunea...

www.digibuc.ro

Uă comisiune fusese întocmită aĭ căreia membri D. Petrache Poenaru și părintele Iosaf Snagoveanu împărțiaŭ bilete de liberarea Țiganilor din sclavie; cari după ce priimeaŭ acea chârtie, veniaŭ cu grămedile în faça statueĭ ce ținea sub piciórele eĭ lanțurile și catenele sfărâmate, și mulțiămiaŭ lovindu-șĭ peptul cu mânile pentru câte aŭ suferit; aceasta adevĕrat a atras compătimirea și admirațiunea mulțimeĭ, și ar' fi făcut însușĭ pe stăpâni lor, reacționariĭ chiar, a remânea cu gura închisă. 1)

Și urmarea de maĭ sus, a batjocurireĭ Regulamentuluĭ, nu era în armonie cu scopul Guvernuluĭ, care trimisese comisariĭ într'adins, propagandistĭ în tótă țeara, d'a instrui pe sătenĭ esplicându-le articolele coprinse în proiectul de constituțiune și dicêndu-le d'a se ț'ne tot-d'auna în ordine.

Daca Regulamentul-organicŭ avu rele lucruri, avu ĕnsă și bune; și pentru acésta, diseră unii din cetățenĭ, nu trebuea să atragemŭ pe capul țereĭ calamitatea care a fost adus-o batjocurirea și arderea luĭ.

Ca judecătorŭ imparțialŭ putemŭ dice, că relele de care a suferit populația sub Regulamentŭ a fost uumaĭ réoa aplicare a luĭ și abusurile ce s'aŭ comis de funcționari statuluĭ... Cât despre cărțile în care se înscriaŭ rangurile boiărescĭ de sinele eraŭ căd ute și desființate.

1) Nu scimŭ ĕnsă de ce și 'n acéstă împregiurare se pusese uă tacsă la liberarea biletelor, a plăti fie care individŭ câte un sfanțichŭ. Și la ce óre se întrebuință acéstă sumă de bani?...

www.digibuc.ro

Aşa dar nu scimŭ daca prin acéstă urmare nu ne am aseměnat cu aceĭ călătorĭ pe munţĭ, într'un timpŭ negurosŭ, cari nevĕdĕnd pe unde calcă, din causa céţeĭ întunecóse, de a eşi la culme în susŭ, caută a trece, în impacienţa de care sunt dominaţĭ; pe uă potecă îngustă, între stâncĭ şi rîpă, şi pentru că n'aŭ cunoscut bine calea se pomenescŭ căduţĭ în fundul prăpastieĭ.

Dumneḑeŭ şi viitorul va judeca acésta...

Populul imitând tot-d'auna pe ceĭ care scie a vorbi maĭ multe şi iaântîĭ iniţiativa la lucrurĭ, aclamă la arderea nefericitului şi pentru păcatele luĭ Regulamentul, şi după ce se termină acest auto-da-fe, în curtea P. S. S. se repeḑi pe colina Metropolieĭ unde sfărămă cu furie, nisce table cu inscripţiunĭ, de pe un monumentŭ aşeḑat acolo în memoria acestuĭ Regulamentŭ.

Eĭ bine daca am lua-o acésta ca un actŭ de curagiŭ, apoĭ am fi voit ca aceĭ cari aŭ terminat acest actŭ, să nu fie abandonaţĭ de ast curagiŭ pĕnă la fine; şi era chipŭ, precum o să vedemŭ înainte.

Rusia ţinênd socoteală de tot ce se făcuse şi se petrecuse, şi maĭ mult înfuriată de actul cel din urmă, al arderei Regulamentuluĭ-organicŭ, ca operă elaborată subt influenţa sa şi recunoscută de dênsa şi de Turcia, găsi un pretecstŭ forte d'a cere imediat la Pórtă, prin ambasadorele sĕŭ în Constantinopole, suprimarea revoluţiuneĭ şi a Guvernuluĭ ce ea recunoscuse în România.

Soleiman a fost chiămat înapoĭ de Divanul Por-

www.digibuc.ro

ții, și se trimise un alt comisarŭ: Fuad-Efende, pus ca un instrumentŭ subt ordinile directe ale luĭ Duhamel.

Idra reacțiuneĭ începu a redica unu după altul capetele sale multe, lovite de revoluțiune.

Armata turcă pe pămêntul Românieĭ se ranforța cu trupe și cu muniționĭ aduse pe la Rusciucŭ, și capiĭ eĭ, precum comisarul turcu și generalul rusŭ Duhamel, cel ce era instalat în mijlocul tabereĭ de la Giurgiu, nu voiaŭ a intra în nicĭ un fel de relațiune cu Guvernul din Bucurescĭ.

Guvernul Locotenenței domnescĭ se părea că 'șĭ terminase cariera sa în privința diplomațieĭ în afară; acum ce maĭ putea face era a se fortifica în lăuntru, a se pune în fruntea națiuneĭ și, saŭ d'a o preface într'un mormênt, saŭ a o redica triumfătóre.

Guvernul ales de națiune — de populŭ, avea a se lupta cu doĭ inemicĭ puternicĭ: Rusia și Turcia; pentru că uă-dată cu schimbarea din urmă a faseĭ lucrurilor, armata rusă și trecuse Prutul în Moldova, și formase douĕ marĭ lagŏre, unul la Iașĭ și altul la Bărlad.

Să nu uităm ĕnsă că orĭ cât de anevoiósă și periculósă era posițiunea unde sta Guvernul, avea și marĭ avantage: epoca aceia, simpatiea populilor și decisiunea întregeĭ națiuni Române, care ar' fi alergat din tóte ungiurile spre a 'ĭ da concursul seŭ de a'l susține...

A! mult a avut a plânge Guvernul că n'a sciut a se folosi de împregiurărĭ, și pentru că n'a avut

*

www.digibuc.ro

îndestulă credință în forțele sale și 'și perdu timpul priinciosu nefăcênd nimica, când ochiĭ seĭ căta a 'ĭ îndrepta unde era partea cea maĭ tare, de a lupta și de a combate pe inemicĭ; și așa dar, saŭ că el a fost trădatŭ de aceĭ cari l'a consiliat, de a lepăda armele din mânĭ, saŭ că a fost incapabilŭ de fapte marĭ pentru națiune.

Un singurŭ omŭ, de essemplu prefectul de Focșanĭ numit în urma luĭ Filipescu, Scarlat Turnavitul, puind în faça hordelor de cazacĭ pe graniță, numaĭ stindarde triculore și nisce sătenĭ, aceia nu cutesară a călca peste hotarŭ pre cât stindardul revoluțiuneĭ era arborat; ast-fel stindardul revoluțiuneĭ al aceluĭ anŭ însufla temere și însușĭ armatelor Țaruluĭ. Apoĭ Turnavitul a vĕdut viind la dênsul nenumĕrate cete de voluntarĭ, cari desertaŭ din aceste armate, cerênd a se înrola lângă trupele din România, de a combate armatele despoților. Guvernul greși că n'a sciut a se servi de brațele Polonilor și a le Ruși-lor democrațĭ cari alergară vĕdênd în acéstă țĕră arborat stindardu-l Libertățiĭ, de brațele și simpatia atâtor străinĭ cari, negăsind aicĭ energiea epoceĭ, trecură în Ungaria si 'n Transilvania, unde făcură ca Europa întrégă să fie gelósă de ilustrația faptelor și de resunetul armelor maghiare... Guvernul în ne-hotărîrea sa, clătinându-se, lăsă a se perde timpul, și infortunațiĭ ce alergaseră în România, dupa ce trecură de la Focșanĭ la Buzeŭ, și aci așteptând voința acestuĭ Guvernŭ, fură în cele din urmă masa-

www.digibuc.ro

crați de soldații Țarului intrând, la Lopătari, în dreptul lui Vintilă Vodă, în munții Buzĕului...

A! guvernul căta să aibă prevederi și să fi înțeles mai bine ajutorul ce putea să 'l aibă de la posițiunile locale, de la națiunea întrégă și de la simpatiile populilor precum ḍiserămŭ, într'uă epocă ca aceia, — epoca revoluțiunei universale!...

Ce făcu Bucurescii, suveranul actelor și al voinței sale, într'uă asemenea împregiurare, după ce aruncă mănușa la două puteri prin arderea Regulamentului? Nimicŭ... S'a destinat și s'a redicat uă sumă de trei mii galbeni din casa statului cu titlul de cumpărătóre de arme. Armele nu s'aŭ adus și banii nu se mai sciu de căpĕtîiul lorŭ... și din contribuțiuni din Capitală, oferite patriei, era strâns un fondŭ cu care se ḍicea că să se organiseḍe uă legiune sacră; fondul a dispărut pe mânile celor cari fuseseră însărcinați cu organisarea luĭ, și nici un legionarŭ măcar de poftă nu s'a vĕḍut.

Generalul membru Locotenenței, făcu apel la junime ca să se înroleḍe în óste; uă mulțime de juni din tóte clasele societății, respunseră la apelul acesta și intrară în cadrele armatei.

Bucurescii ĕnsă ne-avênd nici de cum uă posițiune strategică, și învechitŭ în păcatele luĭ, ca și Regulamentul pe care copii îl arseră, nu era locul de operație pentru apărarea țerei călcată de inemicŭ.

Locul cel tare, locul care ar' fi dat brațul de apărare Guvernului naționale era muntele, precum o ḍise junele Român din Mușetoiul; și locul unde

www.digibuc.ro

stindardul revoluţiuneĭ, după călcarea inemiculuĭ cu mâna armată în întrul ţereĭ, ar' fi putut sta arborat încă un anŭ, era numaĭ munţiĭ, munţiĭ Vâlceĭ şi aĭ Gorjuluĭ... Să înveţe dar ca să scie aceĭ ómenĭ cărora naţiunea le încredinţeadă puterea, precum o încredinţă Guvernuluĭ de la patru-ₔecĭ şi opt; să scie că faptele cele marĭ împlinite de Românĭ sub Mircea, Vladŭ, Michaĭ şi Mateĭ Basarab, se petrecură sub apărarea munţilor, o maĭ repetămŭ, Termopilele Românеĭ!...

Încongiuratŭ numaĭ de şépte opt sute ómenĭ determinaţĭ, ómenĭ de inimă şi adevĕraţĭ patrioţĭ, echipaţĭ cu arme şi cu provisiune atuncĭ în munţiĭ Vâlceĭ, saŭ aĭ Gorjuluĭ, unde stindardul patrieĭ să stea arborat, Guvernul ales de populŭ ar' fi guvernat de acolo ţéra întreagă, şi ar' fi însuflat frică inemicilor, ceĭ ce n'ar fi avut curajul d'a maltrata precum aŭ făcut, populul şi tótă România. Acolo eĭ, aceĭ bravĭ Românĭ, de s'ar' fi ţinut ast-fel numaĭ treĭ lunĭ, Generalul Bem, acel sóre al armelor libertăţiĭ populilor, după ce curăţi Transilvania de armate austriace şi rusescĭ, ş'ar fi fost dat negreşit mâna cu Românіĭ din Carpaţĭ. Ungurіĭ atuncĭ ar' fi înţeles maĭ bine interesul lor, şi neapărat că eĭ ar' fi învăţat să preţuiascĕ pe Românĭ, d'a combate împreună, armatele Ţaruluĭ ş'a le Turcieĭ, precum combătură odinióră sub Matias şi sub Michaĭ... Cu tóte că şi Turcia e de creₔut, ş'ar fi schimbat tactul...

După opt anĭ veni chestiunea resbeluluĭ de O-

www.digibuc.ro

rient, şi Europa ar' fi ţinut seamă de eroismul românescŭ, când se închieiă tractatul din Parisŭ...

Acéstă mare operă o putea împlini numaĭ un singurŭ omŭ, un singurŭ bărbatŭ, ca şi acel ce organisase uă tabără de regimentele ostireĭ cu panduriĭ ceĭ bravĭ, recrutaţĭ din districtele Olteniei, pe locul unde marele Traian îşĭ aşedase castrele sale, lângă Rômnicŭ.

Vomŭ vorbi maĭ în urmă de lagŏrul de la Traian; acum să vedemŭ ce făcea Locotenenţa în Bucurescĭ...

www.digibuc.ro

XIII

Turcii la porţile Bucurescilor, nu ţin nici uă relaţiune cu Guvernul Locotenenţeĭ.

Guvernul Locotenenţeĭ, în durerea sa vĕdĕnd schimbarea lucrurilor, prin care se ataca drepturile de autonomie a ţereĭ, se aseměna cu un omŭ confusŭ de grele împregiurărĭ şi care este ocolit de uă mulţime de inemicĭ, cu care are a se lupta.

La palatŭ şi pretutindenĭ unde se vedea vre unul din membriĭ eĭ, se arăta tot-d'auna îngrijeatŭ, tot cugetând, şi pĕnă că şi domiciliul nu şi 'l avea stabilŭ; saŭ unĭ dintre dênşiĭ dormiaŭ nóptea prin suburbiĭ, între populŭ. Avênd eĭ dese întruniri şi deliberând, făceaŭ fel de fel de planurĭ, îşĭ mĕsuraŭ puterea cu împregiurările ameninţătóre, şi fără a arăta câtu-şĭ de puţin la populŭ téma şi descurageareа lor, eĭ cunoscură că misiunea-le era aprópe să se întrerupĕ; şi că daca maĭ făceaŭ ce-va era numaĭ de ochi popululuĭ, care şi începuse a întreba ce se va face cu Turcii intraţĭ pe pămêntul Ţereĭ Românescĭ? Scopul Guvernuluĭ ĕnsă era d'a înlătura în orĭ-ce împregiurare, orĭ-ce conflictŭ cu armata Suzeranuluĭ.

Se decise dar a maĭ face uă încercare, a tri-

www.digibuc.ro

mite uă deputațiune la Giurgiu, care să presinteḍe noului comisar, Fuad, omagele Românilor către Înalta Pórtă, și a intermedia restabilirea bunelor reḷațiuni între ea și un Guvernŭ recunoscut de dênsa și aclamat de populŭ.

Îndată către finele luĭ Augustŭ se și închirie de poliție, uă sumă de birji, în care porniră din capitală maĭ mulți bărbați distinși de capacitate și merite. Acestia ajungênd la Giurgiu veniră în grămadă la cartirul Comisaruluĭ, care era într'uă casă din naintea aleiuluĭ, la marginea Dunărĭĭ, și d'acolo putură vedea lagórul Musulmanilor, așeḍat cu nisce tinte maĭ, ca un câmp cu momâĭ verḍi, ce coprindea un mare spațiŭ maĭ din sus de orașŭ, la Sloboḍia; și dinaintea aleiuluĭ sus ḍis se afla de gardă uă companie de pedestrași, cu armele puse în piramide. Vederea lagóruluĭ acesta însufla óre care oróre spectatorilor d'aci.

Fuad însciințânduse de deputațiunea care a venit, voi a face dificultățĭ pentru priimirea sa; dar el fu silit în cele din urmă, prin insistarea acelora, d'a eși în balconul caseĭ unde ședea. Slabŭ și ócheșŭ la chipŭ, cu aerul cel seriosŭ care 'l caracterisa, Fuad se asemĕna după înfățișarea sa, ca uă femeiă mâniósă, saŭ ca un copil îmbufnatŭ...

Deputațiĭ îĭ ținură un discursŭ prin care eĭ óre cum îl flata; dar el maĭ 'naințe ca aceștia se termine discursul, îĭ întrerupse ḍicêndu-le: — Mergeți la casele D-vóstră că vom veni noĭ acolo ca să vedemŭ; fiți în raat! fiți în raat!.. (linisciți).

www.digibuc.ro

Duhamel în acest timpŭ se afla în casă la Fuad privind cu nisce ochĭ marĭ deputaţiunea acésta şi atitudinea ce Turcul ţinea în faça eĭ.

Deputaţiĭ cum ḑiserămŭ, numĕrŭ mare de bărbaţĭ şi tot ce capitala Românieĭ avea de inteliginţe, se înturnată prea nemulţiămiţĭ de purtarea comisaruluĭ, ear Guvernul rĕmase ca lovit de trăsnetŭ auḑind că a eşit aşa de rĕŭ încercarea sa cea din urmă, d'a se reconcilia cu comisarul Divanuluĭ.

După câte-va ḑile, la începutul luĭ Septembre, uă scrisóre adresată către Metropolitul, anunţa mişcarea armateĭ Musulmane de la Giurgiu spre capitală, prin care se anula cu desăvêrşire fapta revoluţiuneĭ; şi 'l îndatora a lua frênele guvernuluĭ ţĕrriĭ, d'împreună cu câţĭ-va boiărĭ, pĕnă la intrarea armateĭ.

Aci maĭ mult de cât tot-d'auna aceĭ ómenĭ orbiţĭ de urĭ personale, bătură în palme de bucurie, că vedeaŭ fapta revoluţiuneĭ nimicită, şi un guvernŭ, cât şi naţiunea întrégă, care dênsa l'a fost ales, insultat şi despreţuitŭ.

Cine ĕnsă a simţit atât de greŭ afrontul adus naţiuneĭ prin acea conduită a comisarilor ce, în puterea armateĭ străine, veniaŭ să înnăduşe votul generale? Cine? cine a fost aceia al cărora nume se pronunţă cu respectŭ de posteritate şi naţiunea le dete cununa martirilor? fură aceia cari avênd numaĭ uă viaţă, se deciseră a spăla afrontul cu sângele lor...

Acestia dar simţind greŭ ruşinea care se descarcă pe naţiune şi pe ţéră, resuflaseră cu un profund

www.digibuc.ro

suspin, și jurară în fundul inimeĭ lor, d'a pedepsi pe păgân și pe insultătorŭ.

Tóte trupele dar, de orĭ ce armă; afară numaĭ de un batalionŭ de infanterie militarĭ românĭ, ce rĕmase d'a ține garnisóna în Bucureseĭ, se porni la Rômnicŭ, în tabăra de la Traian; și cu acésta Guvernul da a înțelege că căutase a lua mĕsurĭ pacifice în fața inemicilor care veniaŭ, d'a nu espune capitala.

Acest batalion din regimentul ce avea de căpetenie pe Radu Golescu, vĕrul Golesculuĭ de la guvernŭ, era aședat în casarmă, și nu se ocupa de cât a face serviciŭ de garnisónă la ministere, la temniță etc. Populațieĭ se ḑisese prin agenții poliției ca nimenĭ să nu iasă armat înaintea Turcilor.

La poliție ĕnsă pompieriĭ făceaŭ maĭ în tóte ḑilele esserciții; eĭ manoperaŭ cu tot felul de evoluțiunĭ și marșurĭ, cu trompete și cu tobe, pe câmpia din Délul-Spiri, cea numită viea luĭ Hagi-Moscu; și se înturnaŭ de acolo, admirați de populațiune, dresați bine și cu un pasŭ energicŭ, sunând trompetele, cu armele lor d'a umĕrŭ, și maĭ adese-orĭ în mare ținută.

Acéstă purtare a lor electrisa popululŭ, făcêndu-l a uita un minut descuragérea în care era el căḑut, ca și guvernul Locotenenței.

Pompieriĭ dar, cât și militariĭ din casarma din Dealul-Spiri, puțin eraŭ îngrijéți de descuragiul popululuĭ; și par' că în adins, prin aceste esercitiĭ și preumblarea lor de la poliție la câmpŭ și înapoĭ,

www.digibuc.ro

voiaŭ, avênd în fruntea lor nisce buni oficeri, să însufleţéscĕ pe Bucurescenĭ.

Dar eĭ vorbeaŭ mult de lagĕrul de peste Oltŭ, ca de uă resursă puternică, spre a apăra drepturile uneĭ patriĭ îngenunchiate.

Bucurescĭi atunceĭ, între téma şi sperançiă, încurageatŭ pe de uă parte de lagĕrul de la Rômnicŭ şi amenințat pe de alta de armata Musulmană cu un îndoit numĕrŭ de mare, tot credea că Turcĭi viind, era de interesul lor, a nu se arăta cu totul ostilĭ uneĭ naţiunĭ care nu se deslipea de dênşiĭ prin revoluţie, şi care eĭ înşuşi recunoscuse Guvernul Locotenenţeĭ domnescĭ de Guvernŭ legale.

Ajungênd Musulmaniĭ la 9 Septembre la comuna Sintescĭ unde tăbărîră, douĕ ore departe de capitală, populaţia voi a maĭ face ĕncŏ ua încercare, d'a intermedia bunele înţelegerĭ cu Guvernul; şi luând pe Părintele Metropolitul cu dênsa, merse la lagĕrul sus ḑis, la Sintescĭ; dar din nenorocire resultatul fu tot ca cel de la Giurgiu, cu puţine ḑile maĭ 'nainte.

Neisbutind ş'acéstă încercare şi înturnându-se populul cu Pré Sânţia Sa de acolo, uă complectă confusiune se vĕḑu descrisă în feţele tutulor.

La 11 Duminică de dimineaţă tótă capitala fu redicată în picióre, alergând sumă de ómenĭ, între care ceĭ dântîĭ eraŭ tabaciĭ şi măcelariĭ, la bariera Poduluĭ-Beiliculuĭ şi a Poduluĭ Caliţi, spre a opri pe Turcĭ d'a nu intra. Armata ĕnsă dinpreună cu sus ḑişi comisarĭ, trase drept la Cotrŏcenĭ, a căruia

www.digibuc.ro

câmpie o acoperi de tinte într'un imens lagĕrŭ, ear în monastire se așeḍà cartirul generalŭ.

Lumea din tóte părțile alergă ca într'uă ḍi de serbătóre, să véḍĕ lagĕrul cel ce, după mișcările și semnele din lăuntru, nu se părea a veni cu ostilitate.

La 12, lunĭ, pĕnă a nu se face ḍiuă, ḍiorile fură cântate în douĕ părți ale armatelor, în casarma din Dealul-Spiri de Românĭ, și în lagĕrul de pe câmpia și 'n monastirea Cotrocenĭ, de Musulmanĭ.

Eĭ se auḍiaŭ unii pe alții, precum nisce adversarĭ ș'ar' da semnalul, ear ḍiua se înfăcișa la orisonte ca cum era învălită într'uă mantă sângerósă.

Marchitănii cu fel de fel de mărfurĭ de consumație se așeḍaseră, cu nisce coverge, în faça lagĕruluĭ.

Armata fiind închisă de un cordon așeḍat despre capitală, soldații Turcĭ nu comunicaŭ cu nimenĭ, afară numaĭ cât tîrguiaŭ cele de lipsă de la marchitanĭ.

Lunĭ tótă ḍiua s'a vĕḍut intrând în capitală nenumĕrată sumă de sătenĭ nearmați, purtând numaĭ stindarde, cu Crucea Mântuitoruluĭ de pe la bisericile satelor, cu preuții și cântând: Dómne al Puterilor fiĭ cu noĭ!.. cari mergeaŭ de se puneaŭ în faça lagĕruluĭ musulman, ca un alt cordon; aceea ce de ómenii cu judecată sănătósă fură socotite de nisce copilăriĭ, d'a eși în faça unuĭ neamicŭ ca acesta, cu Crucea și cântând psalmi, în locŭ de a veni armați și deciși pe luptă.

Nóptea, între orele nouĕ și ḍece, cetele de să-

www.digibuc.ro

tenĭ fură turburate, prin călcarea patrulelor turcescĭ. — Se dete alarma în capitală că intră Turcii, şi tótă populaţia s'a rĕdicat într'uă clipă armânduse fie-care omŭ cu ce putea, pentru care Guvernul avu multă anevoinţă, a desminţi acest sgomotŭ rĕspândit într'adins, şi a face să se liniştéscĕ oraşul care se afla în perturbaţie de ceĭ ce voiaŭ a aţîţa lucrurile.

Marţĭ la 13, ḑiua se ivi tot aşa de aprinsă, ca cum cerul era încruntat, şi sunetul famfareĭ din casarma Dealul-Spiri, a garnisóneĭ române, se audi par' că voi a plânge libertatea patrieĭ, care trebuea să apue, uă-dată cu ḑiua acésta, pentru maĭ mulţĭ anĭ.

Aghenţiĭ poliţieĭ umblaseră tótă nóptea a face să se liniştéscĕ populul, şi a 'ĭ ḑice că este oprit d'a maĭ eşi cine-va cu arme înaintea Turcilor. Ómeniĭ însă îndoelnicĭ, la uă asemenea stare de lucrurĭ şi cu inemicul la porţile oraşuluĭ, nu se prea putea liniscĭ.

În acea ḑi-diminéţa, doĭ ciauşĭ eşiră din lagĕrul musulmanŭ. Eĭ se îndreptaŭ pe stradele capitaleĭ ducênd uă chârtie către Guvernŭ. Întîlnescŭ în stradă pe Ali-baba de care menţionarămŭ, cel ce mergea spre casarmă. Eĭ se salutară ca Musulmanĭ, şi după ce schimbară între dênşiĭ câte-va vorbe, Ali se despărţi de dênşiĭ făcêndu-le uă salutare punênd mâna la frunte şi la gură, şi 'şĭ urmă calea înainte. El intră la felt-febelŭl, a căruia casă era cum se scie tocmaĭ în faţa casarmeĭ.

Găsind pe Catinca felt-febelésa stând de vorbă

www.digibuc.ro

cu nurora eĭ, Sora, și fórte bucurósă ca în acea ḍi Constantin fiul eĭ se înălțase în gradul de sergentŭ după Sub-locotenentul Dincă Balșan; pentru care aceste douĕ femeĭ pregătiaŭ ospĕțŭ ce pompieriĭ căutaŭ a 'l da, în curtea poliției; și de care de diminéță începuseră a trage danțul cântându-le un viorarŭ — unul dintre dênșiĭ, și unŭ cimpoerŭ.

Guvernul, ca guvernŭ ĕncŏ legale, îșĭ essersă dreptul seŭ și recompensă pe vre uă câți-va militarĭ înălțându-ĭ în grade. Din numĕrul acestora era și junele Constantin precum arătarămŭ.

Femeile sus ḍise, de bucuriea acésta, se ocupaŭ a frige doĭ meĭ pentru pompierĭ, când Alibaba intră.

El le dete bună diminéța, și Catinca mulțiămindu-ĭ, îĭ spuse cu uă mare bucurie, nuvela înălțăreĭ în gradŭ de sergentŭ a fiuluĭ eĭ.

Ali, în contra obiceiuluĭ sĕŭ, rĕmase seriosŭ ca cum nu se bucură.

Soția felt-febeluluĭ îl întrebă, observând acea seriositate a Musulmanuluĭ: „dar ce aĭ Ali? de ce eștĭ necăjit, spune-mĭ?“

Ali-baba, pĕnă a voi să se esplice maĭ departe, rĕspunse în scurtŭ Catinchi: „Femeia prietenuluĭ meŭ de demultŭ! viŭ să te înșciinţeḍŭ că astăḍĭ, chiar astăḍĭ, tu trebue să schimbĭ șederea ta din casa asta; aĭ un prieten bun pe smatritul (iconomul spitaluluĭ oștireĭ) ce șéde în casele luĭ Ghindă, în Isvorŭ, mută-te la dênsul, că te va priimi pentru puține ḍile. Astăḍĭ este să se întêmple uă nenorocire, și eŭ sunt

www.digibuc.ro

îngrijeatŭ şi pentru Constantin... Femeia prietenuluĭ meŭ! acésta am aflat-o de la un ciauşŭ care e orânduit de ascultare unuĭ generalŭ muscalŭ din tabăra Musulmanilor; el mĭ-a spus-o mie, şi eŭ viŭ să-ţĭ ḑic atâta..."

Catinca se uită uimită la Musulman care termină aceste vorbe şi îndată plecă.

Ea nu cuteaḑă să 'şĭ arate turburarea către Sora, ci lăsând-o pe dênsa, să se ocupe de cele pentru ospĕţŭ, alergă iute la Poliţie, la fiul eĭ.

Pompieriĭ danţaŭ de se clătina pământul subt picĭórele lor, strigând mereŭ vivat!.. şi trecênd din mână în mână uă carafă de rachiŭ, pe care eĭ o tot deşerta şi eăr o umplea dintr'un butoiaşŭ ce unul dintre eĭ îl ţinea în braţe.

Eĭ formaseră douĕ chorĭ: una condusă de un viorarŭ dintre dênşiĭ, şi a doua de un cimpoierŭ. Cela ce umfla cimpoiul şi anima danţul militarilor prin nisce tonurĭ plăcute, era Stefan fratele feltfebeluluĭ.

Catinca abia putu pătrunde prin mulţimea pompierilor care eraŭ grămădiţĭ împregiurul choreĭ, de a găsi pe fiul eĭ, ca să'ĭ facĕ cunoscut cele ce îĭ ḑisese Ali.

Constantin nu voi a hotărî cu mumă-sa nimicŭ în privinţa mutăreĭ eĭ chiar în acele momente, pĕnă va merge maĭântîĭ la comandantele serviciuluĭ lorŭ, ca să 'l întrebe daca este a se îngriji ceva locuitoriĭ de pe lângă casarme.

Comandantele, Maiorul de pompierĭ, chiar în

www.digibuc.ro

acea diminéță intrase în spitalŭ, ḑicênd că nu prea îĭ era bine.

Constantin negăsind pe comandantele, lăsă la uă parte chestiunea de maĭ sus, și se dete și el aceleĭ bucuriĭ nebune de care eraŭ preocupațiĭ camaraḑiĭ luĭ.

Catinca întârḑiă și ea cu ocupațiunea sa, d'a merge cel puțin pênă la smatritul, cu a căriia soție se afla în relațiunĭ de uă strânsă amicie.

Pompieriĭ dar urmară petrecênd și jucând în curtea poliției, unde se ospětaŭ, se felicitaŭ unul pe altul, se îmbrățișaŭ și închinaŭ toasturĭ în sănătatea Locotenenței Domnescĭ, în a Libertățiĭ Românilor și în prosperitatea corpuluĭ lor.

Orele trecuseră de douĕ după amiaḑĭ și ospěțul acestora nu se terminase âncŏ. Eĭ maĭ avcaŭ de bĕut, și cătaŭ ca după masă se re'ncépĕ earăși danțul.

Eată ce se întêmplase tot în acele ore în lagŏrul de la Cotrócenĭ.

Adresa trimisă de la lagŏrŭ, de diminéță, dicta ca un numĕrŭ câtŭ de mare de cetățenĭ, ceĭ maĭ notabilĭ și ceĭ maĭ inteligințĭ, sunt chemațĭ de comisarul Divanuluĭ, spre a delibera împreună, asupra guvernuluĭ și intereselor țĕreĭ.

Se grăbiră după acésta a merge delegațĭ aleșĭ din tóte clasele societățiĭ în lagŏrŭ, al cărora numĕrŭ întrecea cifra de douĕ sute indiviḑĭ, adică uă deputațiune monstră.

www.digibuc.ro

Acestia merseră pe la orele 11 la lagŏrŭ, d'a se presinta dinaintea luĭ Fuad, unde era şi Duhamel.

Comisarul, priimindu-ĭ, citi în auḑul tutulor un fel de firman, ce învinovăţia pe ómeniĭ revoluţiuneĭ; care era în acordŭ cu adresa trimisă de la Giurgiu, când se mişcase trupele de a veni spre Bucurescĭ.

Presinţĭ eraŭ secretariĭ guvernuluĭ, precum Nicu Bălcescu, Costache Roset, treĭ din fraţiĭ Golescĭ, Dimitrie Bolintineanu, Cesar Boliac, Nicolae Creţulescu, Voinescu şi alţĭ fiĭ de boiărĭ; prefectul poliţieĭ I. Brătianu, Dimitrie Ghica — fiulŭ luĭ Grigore Ghica Vodă, fiiĭ luĭ Cantacosino şi bĕtrânul părinţele lor, cu tótă ceata boiărescă; şi preuţĭ şi neguţitorĭ şi meseriaşĭ şi uă mulţime alţi ce aŭ fost aleşĭ şi trimişĭ delegaţĭ de a rĕspunde la acusarea ce comisarul voia, sub presiunea baionetelor turcescĭ, a impune naţiuneĭ, după cum dicta acest firman.

Nicĭ uă-dată nu s'a vĕḑut protestând Romaniĭ cu maĭ multŭ focŭ, de cât după cum protestară câţĭ-va bărbaţĭ cari rĕdicară cuvêntul în faţa astuĭ comisarŭ, încongiurat de putere de armată şi măgulit de reacţionarĭ şi de rusofilĭ.

Nicu Bălcescu sili pe Turcul Fuad, prin puterea vorbireĭ sale, d'a asculta protestarea sa energică şi fórte dréptă, desvălindu-ĭ tótă istoria acestor ţĕrĭ; citând faptele şi epocele şi tractatele încheiată dupe timpĭ; învinovăţind tot-uă-dată şi maĭ puternicŭ călcarea armateĭ turce pe pământul Românieĭ, care n'avusese nicĭ un motivŭ basat pe dreptŭ, d'a interveni ş'a se amesteca în reorganisarea din lăuntru a

www.digibuc.ro

țereĭ. Invinovăți pe Turcia că a abusat de drepturĭ și a călcat tractatele, pre cât timpŭ Românii le respecteadă; amenință p'acéstă putere că va fi rĕspundĕtóre de eșitul lucrurilor, daca nu se va gôndi îndestul când voesce a oprima pe Românĭ, și nu voesce a ține sémă de fapta națiunale a revoluțiuneĭ, ca de uă voință genarale a lorŭ.

Bălcescu fu aplaudat de mulțimea junimeĭ inteligințe, care striga: să trăiască România și Constituțiunea; afară de nisce bĕtrânĭ, ceĭ ce aștepta în nerăbdare, d'a vedea armatele acestea năvălind înlăuntrul capitaleĭ, și în sila baionetelor, a restabili earăși trecutul și privilegiul regulamentarŭ...

Alți oratorĭ rĕdicară earăși cuvèntul după Bălcescu, și tot asemenĭ cu dreptul istoricŭ, combătu pe Pórtă despre conduita eĭ.

Fuad asculta acestea cu uă pacință silită, ascundênd în inimă-ĭ veninul ce-ĭ adăoga aceste grave învinovățirĭ.

Duhamel sta d'uă parte și par' că după căutătura ochilor și în încrețitura sprâncenilor, vedea cine-va cugetarea cu care predomnea pe Musulman, rĕdicêndu-și ochiĭ adese orĭ spre capitală, adică de a termina maĭ curênd instrucțiunile care i le-a fost dat. Mulțimea era agitată împregiurul sĕŭ, dar armata turcă îĭ umplea ochiĭ... Sunetul vorbelor îĭ făcea rĕŭ credênd că prin acestea energia Musulmanuluĭ póte să slăbéscĕ, și tótă respunderea sa, de care s'ar fi temut, era daca nu isbutia, în machinațiile sale; cu ce preț puțin îĭ păsa. El ĕnsă voi ca

*

www.digibuc.ro

acéstă mulţime să fie încatenată, constrânsă, strivită, ş'a închide gura oratorilor cu tot dreptulŭ istoricŭ ce eĭ mereŭ îl repetaŭ, dându-ĭ uă ştersătură cât de tare; a lucra, a lucra adică, de a bate ferul pĕnă e caldŭ; şi d'aceia el turba de mânie auḑind atâta vorbă şi acea întârḑiere ce nu o putea suferi.

Fuad în fine după ce ascultă îndestul pe ceĭ cari vorbeaŭ, se adresă către delegaţĭ cu următórele cuvinte:

— Ca să cunóscemŭ, Domnilor, care e voinţa naţionale aci, dumnévóstră toţĭ ceĭ ce sunteţĭ cu Constituţiunea să vĕ trageţĭ într'uă parte, şi ceĭ cu Regulamentul earăşĭ într'uă parte.

Nu găsimŭ îndestule espresiunĭ de a descri acéstă mişcare a Românilor cari se găsiaŭ în miḑlocul armateĭ. Ce faţă deschisă şi ce purtare îndrăsnéţă pentru ceĭ ce se aşeḑară de partea noilor reforme, şi ce suflet rece şi ce mişcare împleticitóre pentru aceĭ care se retraseră de partea opusă pentru Regulamentul. Acolo se represinta uă scenă fórte durerósă: fiiĭ boiărilor se puseră lângă revoluţiunea condamnată de Turcĭ şi de Muscalĭ, ear bătrâniĭ, părinţi lor, se aşeḑară de partea Regulamentuluĭ care, după cele ce se petrecuse pĕnă atuncĭ, semăna, susţinut de aceĭ străinĭ, ca un omŭ aprópe mortŭ, căruia mediciĭ îĭ dă moscŭ.

În acea mişcare de agitaţie, de ilaritate şi durere, între suspine, rînjire şi gemĕtul acestor douĕ tabere de Românĭ, dinaintea străinuluĭ opresorŭ; între lacrimile unora şi surîderea celor lalţĭ, boiărul Can-

www.digibuc.ro

tacosino fu numitŭ caimacamu, și el priimi acésta cu multă bucurie a tutulor regulamentiștilor, pe când unul din fiiĭ sĕĭ, trecut în ceelaltă ceată, striga plângênd și simțind cu greutate afrontul naționeĭ sale călcată în picióre: „Nu priimi părinte! nu priimi!..“

Detunarea unuĭ pistolŭ se audi atuncĭ și soldațiĭ Turcĭ ocoliră îndată acéstă junime, care protesta din tótă puterea, învinovățind tot-d'auna conduita Turcieĭ, protestând în numele națiuneĭ, protestând în numele dreptuluĭ eĭ, ear boiărilor li se deschise calea d'a intra în Bucurescĭ, pe unde trebuia a călca în șiróe de sângele compatrioților...

Cordonul lagĕruluĭ fu dsființat, și armata se mișcă rĕsturnând dinaintea eĭ baracele marchităniilor cu mărfurĭ, călcând peste ómenĭ și amenințând de tóte părțile pe ceĭ ce li se opunea. Cetele cele numeróse de sătenĭ, veniți cu preuți, cu Crucile și cu stindarde, restrânșĭ fiind într'un chipŭ bruscŭ de armatele care le ocoli, Crucile sburară în aerŭ, tăiate de ferul Musulmanilor, ear stindardele ce le țineaŭ în mânĭ, după ce din ordine le închinară de treĭ orĭ pĕnă la pământ, fură în cele din urmă rupte pe spinarea lorŭ. Trompetele sunaŭ marșul lupteĭ; soldațiĭ pășiaŭ aprinși și însetați de sânge. Eĭ umpluseră câmpia de aceĭ ómenĭ învestiți cu unifo'ma nizamuluĭ-cedit, și baionetele lor scînteiaŭ fiorosŭ la raza sóreluĭ de Septembre.

Vederea lor însufla un fiorŭ popululuĭ; dar ĕnsă nu'l descuragea. Când ajunsŭ Turciĭ la bariera Dealuluĭ-Spiri, ca să intre în orașŭ, locuitoriĭ le în-

www.digibuc.ro

chiseseră intrarea. — La barieră era rĕdicată uă baricadă de nisce cară cărămidăresci şi de tot felul de lucruri.

Un călăreţŭ Turcŭ se repedi înapoi la lagĕrŭ, de a reporta generalisimului, că mulţimea populuĭ stă grămădită ca un părete la barieră, şi pórta oraşuluĭ este închisă cu baricade, — ce ordónă să se facĕ?

Duhamel, acel Francesŭ degeneratŭ în Rusŭ, privind cu aerul sĕu siberian, capitala nearmată şi nefortificată, precum uă acuilă vede din vîrful stâncei prada sa în vale, ordonă tare: — Ucideţi şi treceţi înlăuntru! sabie şi focŭ pentru ceĭ ce vor să resiste!..

Ca uă clipă sosi ordinul acesta, şi armata turcă cavaleria şi pedestraşii nicĭ că se maĭ uitară la ceĭ care le sta dinainte.

Cel dêntîĭ care căḑu victimă furieĭ năvălitorilor, fu un Petre, fratele casinieruluĭ Martin, cel ce fu străpuns de lancea unuia dintre barbarĭ, dinaintea barierei.

Nuvela acésta tristă se respândi ca fulgerul în capitală care indignă prea mult pe populŭ; şi acestĭ fiĭ aĭ naţiuneĭ se uitară în tóte părţile, să véḑĕ nu cum-va se arată vre uă căpitenie, dintre atâţi patrioţi, care să se pue în fruntea lor şi să-ĭ conducĕ d'a înfrânge furia inemicilor. Însă toţi eĭ lipseaŭ; — eraŭ închişi la Cotrŏceni.

De la tóte barierile precum: Podul-Beiliculuĭ, Podul-Caliţi, Podul-de-pămênt şi Dealul-Spiri aler-

www.digibuc.ro

gară aprinși de țipetul copiilor ș'al femeilor, acei ómeni peste sémă indignați, de a găsi pe Guvernŭ, să-i céră sémă de puterea cu care l'a fost învestit, ce mĕsuri a fost luat, și ce pregătiri a făcut pentru casuri ostile de felul acesta?

Mulțimea umpluse stradele și piața pĕn' la palat strigênd: „Dreptate și rĕsbunare pentru sângele care se vérsă!..“

Numai Nicolae Golescu și generalul Tel rĕmăseseră din membrii guvernului, ceĭ ce așteptaŭ destinata lor, la palatul Administrativŭ.

Glótele încongiuraseră palatul acesta și câți-va intrară susŭ, trăsnind și fulgerênd, pe când ceĭ de afară strigaŭ ne'ncetat: Dreptate și rĕsbunare!..

Golescu veni înaintea poporului, palid la față și privind cu emoțiune mulțimea aprinsă și prea turburată.

— Ce este copiĭ? întrebă el pe ceĭ ce se plânseră de fapta de la bariera Spireĭ.

— Suntemŭ uciși și trădați! venimŭ a cere spălarea afrontului nostru, ceremŭ rĕsbunare pentru barbarele urmări!..

— Fiți liniștiți, le rĕspunse Golescul.

— Escelență, adăogă unul din populŭ, care din ce în ce se indigna mai mult, aŭ și acum să fimŭ liniștiți când Turcii ne omóră și ne pradă?

Acesta era Stefan Ungureanul căruia Golescul îi făcuse morala în ḑiua de Buna-Vestire.

— N'aveți arme, copiĭ!.. rĕspunde Golescul cu vocea mniată, n'aveți arme!..

www.digibuc.ro

— Arme vomŭ lua din mânile păgânilor! N'avemŭ capĭ cine să ne povăţuéscă, că arme vom avea !....

Golescul şi Tel ḑiseră glótelor că eĭ aŭ făcut tot ce aŭ pututŭ, că sămênţa aruncată va rĕsări într'uă ḑi, şi să aibă sperançă în Dumneḑeŭ şi în viitorŭ...

Ceĭ indignaţĭ şi amărîţĭ, plecară de la palatul Administrativŭ spre a se înturna earăşĭ în Dealul-Spiri.

Într'acestea Turcii îşĭ deschiseseră drumŭ şi umpluseră strada cea lungă a Dealuluĭ-Spiri pĕnă dinnaintea casarmeĭ.

În casarmă oştirea presinta armele, fiind aliniată în miḑlocul curteĭ, şi musica cântând marşŭ ceremonialŭ.

Colonelul Radul Golescul şi maĭ mulţĭ oficerĭ eşiseră în pórtă d'a privi intrarea Musulmanilor în capitală, ceĭ ce se opriră dinaintea casarmeĭ în stradă.

Ca colonelŭ în fruntea Musulmanilor era Cherim, mergênd călare pe un calŭ roşcatŭ, şi lângă dênsul un adiotantŭ, despre care se ḑicea că-ĭ era nepotŭ, tot călare pe un calŭ albŭ. Baionetele înfăçişaŭ uă pădure; şi aceĭ ómenĭ acoperiţĭ cu fesu roşu pe capŭ şi cu căutătura aspră eraŭ povăţuiţĭ de steagul cel verde cu semi-luna pe dênsul.

Turcul avea în căutătură şi 'n vorbele luĭ ceva de orgolios. Oficerii Românĭ se păreaŭ óre-cum curtenitorĭ.

Cherim ḑise colonelului Golescul să deşerte Românii casarma ca să o ocupe Turcii.

www.digibuc.ro

Radu Golescul rĕspunse luĭ Cherim, prin căpitanul Caragea, cel ce cunoscea limba turcă, că n'a priimit ordin de la Guvernŭ în privinţa acésta, şi să astepte puţin pĕnă va veni un ordin.

Cherim la ast rĕspunsŭ ḑise: „bine, să aşteptămŭ.“

Colónele Turcescĭ trecură în josŭ de porţile casarmeĭ, pĕnă în dreptul curtineĭ unde era depositul erbărieĭ. Eĭ înspirară, de la prima vedere, un fel de groază locuitorilor acesteĭ suburbiĭ, şi prin nuvela de câte s'a fost petrecut la barieră, de ostilitate şi barbarismŭ, familiile rĕmaseră înfiorate privindu-ĭ.

www.digibuc.ro

XIV

Lupta pompierilor în Dealul-Spirei

Daca Bucurescii nu remaseră atunci de cât uă grămadă de ruine, fură datorĭ numaĭ că vre uă câţĭva ómenĭ lipsiaŭ, ceĭ opriţĭ la lagĕrŭ; asemenĭ şi daca protestarea cea energică a luĭ Bălcescu şi ceĭlalţĭ, dinaintea trimisuluĭ Porţiĭ, fu sprijinită bărbătesce cu armele 'n mânĭ, de care Europa maĭ târdiŭ ţinu socotéla, fuserămŭ datorĭ corpuluĭ de pompierĭ de la poliţie.

Populul precum arătarămŭ, întorcênduse nemulţiămitŭ de rĕspunsu luĭ Nicolae Golescu, de la palatul Administrativŭ, şi credĕnd că este trădatŭ, se grămădise în curtea poliţieĭ, strigând ne 'ncetat că Turciĭ aŭ vĕrsat sângele fraţilor, şi că pompieriĭ să alerge.

Alarma aci sună maĭ forte de cât tocsinul uneĭ catastrofe de incendiŭ ca cel întêmplat cu un an îndĕrĕtŭ.

Pompieriĭ şi cu oficeriĭ lor, chiar părăsind ospeţul şi danţurile uneĭ ḑile de serbătóre, eşiră subt arme, făcênd a bate tobele şi a suna trompetele de alarmă. Eĭ nu eraŭ învestiţĭ în ţinută mare, ci nu-

www.digibuc.ro

mai în spenţere şi în chite albe, cu şapca cea rotundă pe capŭ, cu curelele negre încrucişate pe peptŭ, de care era atèrnatŭ patrontaşul din dĕrĕtŭ, şi cu puscile încărcate, şi mai avênd de fie care omŭ câte şése-dĕcĭ de patróne. Eĭ eraŭ în numĕrŭ mai bine de douĕ sute, şi când oficeriĭ lor precum Zăgănescu, Dănescu, Stărostescu şi Dincă se puseră în frunte-le, eĭ săltară cu vioiciune, aflându-se âncŏ subt impresiunile bucurieĭ de la ospĕţŭ şi danţurĭ. Comandândule căpitanu lor marşŭ, eĭ strigară cu uă voce sĕlbatecă, că 'şĭ vor face datoria pentru patrie; şi suflarea lor se amesteca cu aceea a popululuĭ care îĭ chiăma în ajutorŭ.

Trecură sărind de alegreţe peste puntea de la poliţie şi se dirigeară cu un pasŭ regulatŭ, spre drépta pe strada de la Michaĭ Vodă.

Dănescu, de care menţionarămŭ în capitolul precedentŭ, mergea alăturĭ cu Stărostescu ţinênd spadele lor în mâuĭ, avêntândule după cum pâşiaŭ.

Cel dântîĭ nu avea nimicŭ de neliniştit în figura sa de cât ceĭ-lalţĭ.

Nisce femeĭ cunoscute îl întrebară din casele din dreptul mônăstireĭ Michaĭ Vodă:

— Unde mergeţĭ Dănescule? Întórceţi-vĕ mai bine înapoĭ... ḑiseră ele.

— Ne ducemŭ să murimŭ pentru patrie!... rĕspunse Dănescu cu aerul sĕŭ seriosŭ şi cam originalŭ.

Femeile precum şi unĭĭ din bărbaţĭ care nu cunosciaŭ pe Dănescu aşa de eroŭ, după înfăţişarea şi

www.digibuc.ro

maniera luĭ, începură a rîde, în cât făcură şi pe Stărostescu a zîmbi.

— Audĭ, Dănescu merge ca să móră!... continuară acele femeĭ tot rîdênd.

Dănéscu ĕnsă în acele momente nu rîdea; el era tot ca şi în ḑiua când se aflase adunat cu Deivos şi cu Dumitrescu. Eĭ îşĭ pronunţaseră d'atuncĭ sentinţa. Deivos îşĭ ţinuse cuvêntul pentru 28 Iunie, pentru 13 Septembre era rôndul luĭ Dănescu. Deivos fusese permutat la regimentŭ, şi se afla acum în casarmă, între soldaţĭ.

Pompierĭĭ intrară pe pórta din jos a Curteĭ-arse unde se afla temniţile.

La jumătatea curteĭ, de unde se vedea partea despre casarmă şi biserica cea veche neterminată, în tocmaĭ cu uă ruină din meḑiul evŭ, eĭ ḑărîră scînteind la razele sóreluĭ baionetele Turcilor, întocmaĭ ca uă pădure. Aci eĭ părură ca cum se treziseră dintr'uă beţie. Numĕrul cel peste mĕsură de mare al inemiculuĭ şi care înaintase maĭ în jos de casarmă îĭ făcură un minutŭ a fi deconcertaţĭ. Eĭ se opriră la jumătatea Curteĭ-arse nesciind ce să facĕ, să mérgă înainte, saŭ să se întórcĕ înapoĭ la poliţie. Într'acestea soldaţiĭ începură a se risipi neţinênduse întocmaĭ de uă rigurósă disciplină . Afară d'acéstă eĭ nu avuseseră un ordin speciale de la Guvernŭ pentru a merge la casarmă; dar eĭ aŭ fost mişcaţĭ de însînuirea popululuĭ care îĭ întîlnesce şi aci, la locul unde se opriră în Curtea-arsă.

Pe timpŭ ce oficerĭĭ pompierilor ţineaŭ un micŭ

www.digibuc.ro

consiliŭ, ca într'un câmpŭ de luptă, venea în faça soldaților și'a oficerilor uă ceată de populŭ care se despărțise de la palatul Administrativŭ, și în fruntea acestora era Stefan, fratele felt-febeluluĭ, care imputase óre cum Golesculuĭ, întrebându-l că să fie liniștiți și când Turcii taie și pradă?... Ceata de populŭ se adresă către pompieri, ca cum ar' fi voit să 'i înpingĕ la scopul lor:

— Ce vĕ opriți? strigară acestia, aideți cu Dumnedĕŭ înainte! Venimŭ și noĭ cu dumnévóstră!.

Ear Stefan dând cu ochiĭ de Constantin sĕ repedi a 'și strânge cu dênsul mânile ferbinte și a se îmbrățișa dicênd:

— Amêndoĭ amŭ redicat steagul pe turnul de la Metropolie, amêndoĭ am jurat să ne aflămŭ pe câmpul de bătaie, eatămĕ 's gata!...

Și el arătă pompieruluĭ uă carabină ce o purta ținută cu nisce curele d'a umĕrul, și la șoldu-ĭ avênd uă palașcă încărcată de cartușe: — mergemŭ acum cu Dumnedĕŭ!.. dise el strângênd din nuoŭ mâna luĭ Constantin care lăcrima:

— Dar Sora unde este? adaogă Stefan, pe ea unde aĭ lăsato?

— Nu mĕ maĭ întreba, n'am vĕdut-o de erĭ.

— A! bun este Dumnedĕŭ, Constantine, nu te îngriji!.. Și eĭ se îmbrățișară încă uădată și 'și strânseră mânile ca nisce frați.

Aci eĭ fură întrerupți de bătaia tobeĭ care suna strângerea soldaților cari se risipiseră.

Nicolae toboșarul, pus de sub-locotenentul Dincă

www.digibuc.ro

Bălşan, bătea toba de rĕsuna Curtea-arsă, care isbi auḍul şi înspĭră óre care mirare şi chiar Turcilor. Toboşarul ţinênd toba dinainte-ĭ şi cu flinta atêrnată pe spate, bătea ca cum ar' fi voit a o sparge, şi soldaţiĭ în câte-va minute fură din nuoŭ adunaţi, şi Dincă luă comanda îndreptânduse spre dealŭ.

Dincă era încălţat cu botforĭ lungĭ pĕnă din sus de genunchĭ; miḍlocul ĭĭ era încins de uă centură de pele în care avea înfipte două pistóle cu câte douĕ ţevĭ şi încărcate; spada ce o avea în mână era de uă fabrică germană fórte lată şi lungă, ca a dragonilor; ochi luĭ înota în sânge şi figura-ĭ înfăţişa ceva de sĕlbatecu, când ajunse în faţa inemiculuĭ de care se atinse îndată peptŭ în peptŭ.

Turciĭ vĕḍênd pe pompieriĭ viind cu atâta îndrăsneală spre dênşi, nu sciură un minutŭ ce să socotéscĕ, şi le deschiseră locu p'între dênşi, despărţindu-se colónele lor în douĕ lăturĭ ale stradeĭ.

La apropiera lorŭ se mĕsurară cu nisce ochĭ marĭ, îşi întêmpinară căutăturile şi 'şĭ cântăriră fiecare greutatea, vĕḍênduse faţă 'n faţă uni cu alţiĭ.

Cu tóte acestea pompieriĭ intraseră în strada cea ocupată de Turcĭ, unde eĭ le făcură locu, ţinênduse şi uni şi alţiĭ în gardă şi cu mâna pe cocoşul armeĭ.

Pompieriĭ înaintaseră în miḍlocul colónelor acelora, de a merge la porţile casarmeĭ, unde într'adins, saŭ póte din greşală, uniĭ dintre eĭ se cam atinseră de soldaţiĭ Turci şi se cam apostrofară cu aspre căutăturĭ şi cu nisce vorbe lipsite de politeţiă.

www.digibuc.ro

Fruntea colónei a pompierilor mai ajunsese lângă pórta casarmei p'între trupele străine, când códa era în urmă de acestia.

Aci fu momentele cele grave pentru nisce adversarĭ care nu 'şĭ declaraseră resbelŭ; ĕnsă cel maĭ forte, cel maĭ potinte se vĕḑuse bravatŭ prin conduita celuĭ maĭ micŭ, precum eraŭ Turciĭ şi acestĭ uă mână de ómenĭ — pompierii...

Dincă vestmîntatŭ precum se scie şi înarmat cum ḑiserămŭ, avênd pe sergentul Constantin lângă el, ajunge pĕnă în dreptul luĭ Cherim care se ocupa ḑe comanda trupelor sale. Acesta vĕḑênd pe Român pregătit precum ar' merge în resbelŭ, voi să 'l nesocotéscĕ atingêndu-l, ca cum s'ar' juca cu dênsul, cu latul sabiĭ sale pe umĕru-ĭ,

Se vede că Satan în momentele aceşte îşĭ freca unghiile ca să se întêmple ceva.

Dincă nu băgase de sémă când avêntă Cherim spada spre dênsul, dar Constantin de lângă el îl vĕḑu, şi degrab îndreptă vîrful baioneteĭ spre acela. Musulmanul atuncĭ bombănind se aprinse de furie şi vîrful săbiĭ sale se atinse de baionetă, de a lovi pe Dincă, ĕnsă cu latul eĭ. Sergentul îĭ lovi calul sĕŭ roşcat şi căḑu.

Aci se făcu uă comfusiune spăimântătóre.

Adiotantul Colonelului îşĭ făcu datoria pentru superiorul sĕŭ; aduse spada mâniosŭ să despintece pe sergentul ce descărcase arma în calul luĭ Cherim. Dincă revenind ca dintr'un fel de estasŭ, care îĭ produsese descărcătura armeĭ, vede pe nepotu luĭ Cherim

www.digibuc.ro

repedîndu-se cu furie asupra sergentuluĭ care îl apărase; ca fulgerul el trage pistolul, al căruia vîrfŭ îndreptându-l spre inemicŭ de locŭ face a detuna aerul, şi fumul îl făcuse nevĕdut pentru câte-va minute; cu care atuncĭ desarmase furia adiotantuluĭ şi 'l trimise liniştit în braţele huriilor în Paradisul promis de Mahomet.

Uă dată comflictul început într'ast-fel, maĭ întîĭ şi uni şi alţiĭ, şi Românii si Mosulmaniĭ, remăseseră încremeniţĭ, găsinduse într'uă aşa posiţie anevoiósă şi fórte critică.

Pe când ceĭ dinpregiurul adiotantuluĭ alergară de al rĕdica de jos, plin de sânge şi mortŭ, un al doilea adiotantŭ, din ordinile luĭ Cherim, comandă colóneĭ Turcescĭ ostilitatea, a pune armele la ochĭ şi a face focŭ; dar cum? Românii se aflaŭ la un locŭ cu Turciĭ. Eĭ fură nevoiţĭ a descărca întîiele focurĭ în susŭ. Fumul se pusese între dînşi ca uà perdea, în cât nu se maĭ vedeaŭ uniĭ cu alţiĭ, şi glónţele din arme făcură a se audi şuerătura lor cea ascuţită pîn aerŭ. Oficeriĭ pompierilor, avênd pe Nicolae toboşarul între dênşi şi vre uă doĭ cornacĭ, comandară pompierilor risipirea; ceĭ ce din rôndurile inemicilor oştilĭ, unde se găsiaŭ, îşĭ deschiseră cu vîrful baionetelor locŭ, şi se aruncară în şanţul de dinaintea casarmeĭ şi pĕnă în josŭ de curtina a deposituluĭ de érbă.

Sângele acum cursese de ajunsŭ; încăĭĕrarea era aprinsă; armele ploaŭ focurĭ făcênd a detuna întréga capitală; pompieriĭ Românĭ se băteaŭ cu Turciĭ..·

www.digibuc.ro

Românii ĕnsă cunoscênd bine serviciul de tiralioŕi, înşela pe Turcĭ oŕi de câte oŕi îndreptaŭ focurile spre dênşii, cŏcĭ eĭ se culcaŭ ş'apoĭ se redicaŭ din şanţŭ, făcênd d'acolo sumă de morţi şi răniţi între rondurile Musulmanilor.

Dincă îşĭ făcuse locŭ cu spada în mână, dinpreună cu vre uă câţi-va tovarăşi, şi apucară de intrară pe pórta casarmeĭ. Constantin ĕnsă rĕmase din întêmplare afară şi se aruncă în şanţŭ; ĕnsă el era lovit de spadă la umerul dreptŭ şi sângele începuse a ĭ inunda cămaşa şi îmbrăcămintele.

Soldaţiĭ din lăuntru casarmeĭ puşĭ în cea maĭ ciudată posiţie, nu sciaŭ ce atitudine să ia, şi maĭ ales că cu ruşinea lor ceĭ maĭ mulţĭ din oficeŕi îĭ părăsise, uă dată cu începerea ostilităţiĭ. Eĭ înţeleseră că ostilitatea era deschisă cu fraţiĭ lorŭ pompieriĭ, şi voiră, sub comanda unor căpraŕi, a 'şĭ face datoria. Şi de unde eĭ pĕnă aci presintaŭ armele la Turcĭ, o rupseră din contra, şi făcură câte-va descărcăturĭ de focuŕi de plutóne pe d'asupra ulucilor, către stradă, şi urmară apoĭ focuŕi neregulate.

Turciĭ deşteptaţi târdiŭ de chipul cum eraŭ ḑecimaţi de pompieriĭ retranşaţi şi de soldaţiĭ din casarmă, ceĭ mascaţi de ulucile despre stradă, comandară a veni artileria, care fórte iute trimise vre uă patru tunuŕi, de a aşterne la pământŭ acele îngrădiŕi ale casarmeĭ şi a mĕtura pe pompieriĭ de prin şanţŭ.

Musulmaniĭ eraŭ furioşĭ, şi tocmaĭ atuncĭ se pregăteaŭ de luptă.

www.digibuc.ro

În adevĕrŭ două tunurĭ descĕrcate făcu un grozavŭ efectŭ, încât sili pe pompierĭ a eşi din meteresŭ, să asalteḑe cu baionetele în mânĭ cele-lalte două; şi după ce eĭ împuşcară pe tunariĭ, tocmaĭ în momentul când ţineaŭ fitilurile aprinse, puseră mânile pe ele; măcelăriră în dreapta şi 'n stânga pe ceĭ care li se împotrivi, şi ast-fel eĭ se făcură stăpânĭ şi pe artileria inemiculuĭ...

Sgomotul ce eĭ îl făcură când se repeḑiră să asalteḑe tunurile înspăimântă un minutŭ pe Musulmanĭ, cu tot numĕrul lor cel mare şi cu tóte avantagele putereĭ lorŭ.

Aci pompieriĭ desvăliră un curagiŭ însemnat de care cată a vorbi istoria.

Tunurile asaltate de dênşiĭ, căḑură cum ḑiserăm încărcate cu mitraliĭ în mânile lor; eĭ le întórse direcţiunea în partea opusă, şi Constantin, de şi rănit şi svêntat de durerĭ cum era, dete focŭ cu uă iască aprinsă la tigaia tunurilor, care apoĭ făcură uă uliţă întreagă de morţĭ şi de răniţĭ, dinaintea lorŭ.

Eĭ se distinseră în adevĕrŭ în faptul acesta, dar şi pe dênşiĭ îĭ costă perderea a maĭ mulţĭ camaraḑĭ şi doĭ oficerĭ care veniseră la peptŭ cu Musulmaniĭ, luptându-se d'a se retrage earăşĭ în şanţŭ, ca la uă bună posiţie ce eĭ nu voiaŭ a o perde O! unul dintre aceştĭ oficerĭ era chiar Dănescu care, de şi despintecase cu spada pe adversarul sĕŭ, dar el fu împuşcat drept în inimă şi căḑu fără a sufla.

Aprópe de pórta casarmeĭ, celă-laltŭ, lovit de carteciurĭ peste totŭ, espira într'un chipŭ fórte dure-

www.digibuc.ro

rosŭ. — El sta reḍemat cu spatele pe cadaverul unuĭ confrate, în acele momente de agonie; și într'uă mână ţinênd âncŏ sabia sa roșită, cu ceelaltă se nevoia a scóte din sînŭ un micŭ portretŭ ce 'l purta la sine, al femeeĭ de care căta să 'șĭ aducĕ aminte și la mórte, portretul uneĭ fecióre — fidançata sa, căriia îĭ promisese mâna. Un glonţŭ în cele din urmă îĭ sparge fruntea și el espiră pronunţând numele: patrie și amorŭ!.. Ast-fel căḍu Stărostescu și muri, camaradul luĭ Dănescu, al luĭ Deivos și Dumitrescu.

Alte tunurĭ fură îndată aduse de Musulmanĭ pe care le așeḍară în locul celor d'âuntîĭ; cu acestea apoĭ asiguraŭ învingerea pentru dènșiĭ.

Ulucile fură desfiinţate din faça casarmeĭ și pe pompierĭ îĭ lovia în peḍișŭ, pe când acestia se luptaŭ după uă manieră particulară a lor.

Tunurile dar detunaŭ de se auḍiră fórte departe; uă negură de fumŭ acoperi maĭ toţĭ Bucurescii, și glónţele încrucișaŭ spaţiul lovind pe ómenĭ p'în casele lorŭ.

Soldaţiĭ din casarmă eraŭ ca și căḍuţĭ.

Orĭ și cât eĭ s'aŭ luptat, cât și pompieriĭ, numaĭ puteaŭ a se ţine în faça uneĭ artilerii care 'ĭ lovea cu focurĭ încrucișate, și uneĭ armate fórte numeróse ce mereŭ era premenită de nuoĭ forţe.

Cele ce relatarămŭ pĕnă aci sunt constatate prin arătările maĭ multor marturĭ oculariĭ. Locul era acoperit de morţĭ și de ràniţĭ, și gemetele acestora înfuria și maĭ mult pe soldaţiĭ aprinșĭ de rĕsbunare.

*

www.digibuc.ro

In curênd şi pompierii şi soldaţii din casarmă, constrênşi de forţele Musulmanilor, fură nevoiţi de a depune armele; ceĭ din urmă cerênd, prin rĕdicarea uneĭ pênze albe, un deleŭ de a înceta ostilitatea. Turcii priimiră d'a parlamenta, dar impuseră condiţiunĭ de tot umilitóre pentru ceĭ ce cerură armistare.

Tot ajutorul ce priimiseră acestĭ uă mână de soldaţĭ Românĭ, în timpul lupteĭ care a ţinut maĭ bine de uă oră, cu uă ostire de douĕ-ḑecĭ şi cincĭ de miĭ ómenĭ, a fost numaĭ câţĭ-va vînători dintre volontarĭ d'afară şi câţĭ-va străinĭ ceĭ ce veniseră armaţi cu sineţe cu douĕ ţeve, de a susţine lupta, despre partea oraşuluĭ.

Aşa dar soldaţii sleiseră tóte miḑlócele şi tóte puterile lor, într'uă luptă atât de nepotrivită cu un inemicŭ puternicŭ, care ĕnsă le dete dreptul a ḑice că eĭ ş'aŭ făcut datoria din parte-le pentru ţérà. Ĕnsă eĭ stătură în cele după urmă, ne maĭ fiind nicĭ braţe, nicĭ muniţiune: se aflaŭ căḑuţĭ la discreţiunea inemiculuĭ.

Un parlamentarŭ vine din partea militarilor din casarmĕ ţiind în vîrful baioneteĭ un stergarŭ albŭ, care îl găsi la îndemână felt-febelul ce ne este cunoscut, însărcinându-se chiar dênsul cu acéstă misiune, şi avênd lângă dênsul un toboşarŭ din regimentŭ.

Turcii vĕḑu pe parlamentarŭ şi îndată încetară focurile artilerieĭ, cât şi al sineţelor.

Felt-febelul vorbi, şi un comandante Musulman îĭ ḑise că soldaţii să depue armele şi să stea strânşĭ la un locŭ în curtea casarmeĭ.

www.digibuc.ro

Pĕnă să parlamenteḑe felt-febelul, pompierul Dincă și eși împre nă cu maĭ mulțĭ soldațĭ, cu armele în mânĭ, pe partea din dosŭ a casarmeĭ. Eĭ fură întêlniți de un convoiŭ turcescŭ, dar acesta nu cuteḑă să 'ĭ atace, cu tot numĕrul lor cel micŭ.

Felt-febelul se înturnă de la însărcinarea sa; și soldațiĭ casarmeĭ, uniĭ plângênd, lepădară armele și se puseră desarmați de uă parte, cu mânile góle și cu totul în discreţiunea neamiculuĭ.

Turciĭ se aruncară ca uă grindină în curtea casarmeĭ, înconĝiurară pe militarĭ, desbrăcară pe morțĭ și scotociră cu uă sĕlbătăcie în camerile casarmeĭ tot ce găsiră. Cât despre pompierĭ puținĭ maĭ eraŭ în viață.

În stancia cancelariĭ se petrecu uă scenă remarcabile și sublimă pentru eroĭ.

Un soldatŭ sta nemișcat cu arma la peptŭ, păḑind stindardu-l regimentuluĭ, pe care ceĭ-lalțĭ îl uitaseră. Numaĭ nisce barbarĭ putea trece cu vederea meritul astuĭ soldatŭ care îșĭ împlini cu sânţenie datoria pentru stindardŭ.

Turcul rĕsplăti acéstă bravură cu uă lovitură de spadă; la care nu trebue a ne îndoi că și acel soldatŭ sciu a rĕspunde lovind cu baioneta maĭ 'nainte d'a cădea el.

După câte-va momente soldatul acesta fu têrêtŭ în bătătură, inundat în sângele sĕŭ, și adversarul sĕŭ alăturĭ tot în astă stare.

El căta să fie aruncat la un locŭ cu Dănescu și cu Stărostescu, căḑuțĭ în luptă cum arătarămŭ, și cu uă mulțime alțĭ ostașĭ cari zăceaŭ într'uă gră-

www.digibuc.ro

madă mare după pórta casarmeĭ la drépta. Turciĭ redicaseră îndată morţiĭ lorŭ ca să nu fie vĕḑuţĭ, când pe Românĭ îĭ lăsaŭ într'adins a fi espuşĭ.

Citămŭ eară un faptŭ care caracterisă pe barbarŭ.

La pórta lângă care era grămadă cadavrele morţilor aruncaţi claie unĭ peste alţi, două rânduri de ascherĭ ţineaŭ săbiile încrucişate, formând un arcŭ pe sub care trebuea a trece militari Creştinĭ. După ce îĭ trecu ast-fel de treĭ orĭ, le ḑise comandantele turcŭ, că eĭ sunt liberaţi din serviciŭ şi că să se ducĕ la casele lor. Eĭ eraŭ ĕnsă despueţi numaĭ în cămĕşĭ; — Turciĭ le luase şi cismele din picióre.

Nefericiţiĭ ómenĭ maltrataţi şi umiliţi, îşĭ luară ḑiua bună mulţiămind celuĭ care le dădese libertate.

Nu se depărtaseră eĭ nicĭ la uă sută de paşĭ mergênd pe strada de lângă Curtea-arsă în josŭ, şi două tunurĭ ce eraŭ mascate în dosul linieĭ din faţă a infanterieĭ turce, fură îndată trase înainte şi li se dete focŭ, încărcate fiind cu cartece şi cu mitraliĭ, a cărora detunare făcu a se cutremura pământul. Militariĭ şi volontariĭ, câţi se găsiseră mergênd cu toţi pe stradă în josŭ, fură loviţi în spate, măturênd strada întreagă projectilele eşite din tunurĭ. Prea puţinĭ rĕmaseră neatinşĭ care putură scăpa. Ceĭ maĭ mulţĭ umplură de morţi şi răniţi strada unde rĕmaseră espuşĭ, cum aŭ fost căḑutŭ, în timpŭ de treĭ ḑile.

Acésta fu ultima lovitură ce dedea uă armată mare uneĭ mânĭ de-ómenĭ pe care îĭ desarmă, tractând cu un asemenea oribilŭ chipŭ faptu cel de arme,

www.digibuc.ro

arătând prin conduita ei, nu uă purtare cavaleréscă, dar conduită mêrșavă și lipsită de orĭ ce meritŭ, — cu înșelăciune...

Între ceĭ greŭ răniți și care puțin da semne de viață, pe strada sus ḑisă, era unul care maĭ mult în agonie, secat de durerĭ și tăvălit în sânge, abia putênd a se redica într'un genunchiŭ, când alți gemeaŭ și se văitaŭ în pregiurul luĭ, cărora cartecele le sfărámase fluerele piciórelor; acela scóse un gemetŭ pătrunḑętorŭ blasfemând pe barbarul inemicŭ; și după ce căută îndestul cu ochiĭ către cerŭ, redică mânile în susŭ și strigând: — Frați noștri de peste Oltŭ de la Traian vor veni ca să ne rĕsbune! Frați nostri și Magherul vor veni să facĕ dreptate!... Dar acela nemaĭ putênd vorbi de multele durerĭ, fu prins de un fel de ameți ală, ca cum se învîrti pământul împregiuru luĭ, și căḑu fără simțire pe pământ.

Sórele se apropia de apusŭ și sgomotul părea că cresce întinḑêndu-se din miḑlocul armateĭ de la Cotrocenĭ și pĕnă la casarmă, unde se petrecuse lupta. Póte lectorul a 'și închipui în ce fel de stare se găsia populația întrégă, și maĭ ales locuitoriĭ din suburbiile învecinate, pe când furioșiĭ Musulmanĭ umpluseră casarma și li se concedase voe de a jefui. Pe tótă casa, tótă familia era atêrnat palo-șul isbitorŭ, și un vĕlŭ de înmormêntare acoperise frunțile acelora care gemeaŭ închiși p'în case și ascunși, ca în visuniĭ.

Dincă care plecase în timpul încetăriĭ focului din casarmă, cu uă ceata bunicică de sol-

www.digibuc.ro

daţĭ, cu armele lor şi cu patróne la dênşiĭ, pe sub séră ajunsése d'asupra Filaretuluĭ, în viile de la marginea oraşuluĭ, ca de acolo să se dirigeḑe, cu camaraḑi luĭ, d'a dreptul peste Oltŭ în lagŏrul luĭ Magherul. El se întêlni, pe când eşia dintre viĭ, cu uă patrulă turcă ce se preumbla în pregiurul capitaleĭ. Acésta voi a 'l opri căutând să 'l încongióre; dar Dincă şi toţĭ soldaţi luĭ, o făcu îndată a se risipi, rĕspunḑêndu-ĭ cu vre uă câte-va focurĭ şi arătându-ĭ vêrful baionetelor.

Uă dată cu amurgul serĭĭ, ceata de soldaţĭ se depărtase de capitală, mergênd pe delăturea drumuluĭ mare, luând direcţiunea spre Pitescĭ, unde se uni cu róta luĭ Zalic, care asemenĭ se retrase spre Rômnicŭ.

www.digibuc.ro

XVI

Soartea familiei militarului român

Vre uă sută de paşi în sus de casarmă, pe partea stângă, este mŏnastirea Spirea Veche, numită şi Spirea din Dealŭ. Maĭ multe familiĭ, când intraseră Turciĭ, alergară d'a găsi întrênsa un refugiu cu averea lor. Edificiul e încongiurat de un ḑidŭ grosŭ şi înălticel, — porţile de stejarŭ grosŭ şi pe d'asupra cu un arcŭ de ḑidŭ; biserica şi casele cele cu douĕ etage garantaŭ de uă cam dată liniştea despre stradă, de furioşiĭ Musulmanĭ, cari îndeşert se încercaseră a le atinge. — Biserica şi camerile eraŭ pline cu ómenĭ cari se rugaŭ îngenuchiaţĭ, Sântuluĭ ce patroneaḑă ast edificiŭ.

Puţinĭ militarĭ, cari asemenĭ nu voiseră a se supune la maltratarea neamiculuĭ, furişându-se din casarmă, prin Mahalaoa-nouĕ, pătrunseseră în viea monastireĭ, de care era încongiurată despre spate, şi se luptaŭ a scalada murul eĭ, de a intra şi dênşiĭ unde eraŭ închişĭ enoriaşiĭ suburbieĭ.

Din numĕrul soldaţilor era felt-febelul, care creḑuse că va găsi acolo pe soţia sa, şi d'aceea el voia

www.digibuc.ro

cu orĭ ce chipŭ, luptându-se ca un copil uşorŭ, d'a scalada închisórea mŏnastireĭ, să intre.

Era de tot nópte şi nu se arătase luminĭ pe la nicĭ uă feréstră a caselor suburbieĭ, precum şi în mŏnastire.

Felt-fębelul îşĭ frângea mânile ne găsind pe soţia sa înlăuntrul acesteĭ citadele. „Ce să se fi făcut ea?“ întrebă îngrijeatul bărbatŭ, dar frăţêni-meŭ? dar Constantin vor fi scăpat eĭ cu viaţă?...

Aşa dar acest militarŭ nu se înşela de locŭ când ḑicea că la dênsul acasă cată să se fi întêmplat ce-va; cŏcĭ prin urletul sgomotosŭ al casarmeĭ, nichedarea cailor în amurgul seriĭ, tropăitul trupelor şi al patrulelor pe când se aflase sub murul ḑiseĭ mŏnăstirĭ, auḑind âncŏ şi gemetele din urmă ale unor victime căḑute în şanţŭ, tóte acestea îl făcea a vedea nisce lucrurĭ triste şi despre familia sa.

El rupêndu-şĭ bumbi ceĭ galbenĭ aĭ uniformeĭ şi ori ce semnŭ militărescŭ de la manta, voi a deschide portiţa cea ca un ochiŭ în stejarul cel grosŭ al porţilor, să iasă să mérgĕ acasă, să véḑĕ de soţia sa, care se afla puţin maĭ la vale în dreptul casarmeĭ; dar ĕnsă fu oprit de egumenŭ şi de ceĭ cari se găsiaŭ închişĭ înlăuntru.

Turmentatŭ de tristele sale cugetărĭ, ne putênd sta loculuĭ sciind familia sa numaĭ câţĭ-va paşĭ maĭ la vale de acolo, trecu îndĕrĕtŭ peste murul acestuĭ edificiŭ, maĭ în adîncul nopţiĭ, şi traversând strada, spre a se arunca peste grădinile din faça vieĭ luĭ Agi-Moscu, mintea luĭ fu isbită de uă presimţire înfiorătóre, auḑind cum p'înpregiurŭ inemicul spărgea

www.digibuc.ro

casele de a le jefui, a le celor ce se refugiseră în mŏnăstire. Cu multă anevoință dar, sărind dintr'uă grădină în alta, abia putu isbuti de a se apropia de locuința luĭ. Aci uă scînteie de lumină, pătrunḑênd prin păturile care astupa bine feréstra caseĭ, arăta funestul spectaclu care se petrecea acolo.

Douĕ femeĭ, din care una se afla în agonie, se sprijineaŭ una pe alta, cu lacrimile în ochĭ, scoţênd nisce gemete înăbuşite şi pronunţând cu amărăciune numele soţilor lorŭ ca perduţĭ.

Cât şi strada în care s'a petrecut lupta aceea, cât şi capitala întrégă, şi chiar ca populaţia care se jelea în acele momente, femeile aceste plângeaŭ şi se văitaŭ ascunse, înăbuşite cu ferestrele înch'se şi astupate, cu uşile zovorite şi propt'te tare pe dinlăuntru, întocmind cele de înmormêntare...

Aceea care încetase d'a maĭ trăi şi se afla âucă scăldată în sângele eĭ era Caterina, soţia nefericituluĭ mil'tarŭ care venia bătêndu-ĭ inima, şi cea care se lupta să o ajute, în momentele eĭ cele de pe urmă era Sora, femeia iubită de Constantin.

Se ḑice că femeia felt-febeluluĭ fu victimă a curagiuluĭ eĭ; cŏcĭ, pe timpul luptei, eşise în curte cu uă armă în mânĭ; alţi dintre vecinĭ arătŭ din contra, că ea nu s'a fost mişcat afară din pragul uşeĭ, şi acolo a fost lovită de un glonţŭ în ţîţa stêngă, şi căḑu inundată în sânge şi fără simţire, pe braţele Soreĭ, nuroreĭ sale; ş'acésta fiind asemenea maĭ mult mórtă, perdută, nesciind de sórtea luĭ Constantin.

Mama luĭ Constantin, cu uă icónă din nainte-

www.digibuc.ro

şi cu uă făclie ţiind-o strâns în mânile sale, îşĭ da ultimă rĕsuflare recomandând sufletul eĭ Maiceĭ Domnuluĭ, şi abia maĭ putênd murmura, în agonie, numele soţiuluĭ şi al fiuluĭ eĭ. Dar atuncĭ şi felt-febelul intra în casă.

Femeile scóseră âncŏ un ţipetŭ de desperare credĕnd că e vre unul din aceĭ ómenĭ selbatecĭ ce le violeadă domiciliul.

Panica îngheţase sufletele acestora.

Sora cunoscu îndată vocea militaruluĭ şi se grăbi a 'l întreba despre Constantin, dar Catinca încetase d'a maĭ trăi, în acéstă sguduire a uneĭ înfiorătóre dureriĭ.

Vocea militaruluĭ se amestecă cu plânsetul şi gemetele juneĭ femeĭ; şi ca marturŭ la tóte nefericitele scene a le ďileĭ, începu a se gŏndi cum va putea să împlinéscĕ, sub presiunea inemiculuĭ, cele din urmă datoriĭ de Creştin şi soţiŭ.

El rĕmase cu obraziĭ înţeleniţĭ pe palmele cu care se lovi, şi şiróie de lacrime curse în jos pe mânĭ, stând nemişcat la capul murindeĭ sale soţiĭ.

— A! Constantin a murit! ďise juna femeiă rupêndu-şĭ periĭ capuluĭ de desperare, cel puţin daca vomŭ găsi rĕmăşiţele luĭ de a le înmormênta la un locŭ cu mama nóstră.

Felt-febelul sdrobit de cugetare şi de durere, singurul omŭ ce 'ĭ veni curênd în minte, care să'l ajute, era smatritul din Isvorŭ; dar cine cuteďa a eşi în acea nópte pe strade, saŭ şi ďiua măcar a umbla pe dinaintea casarmeĭ, unde eraŭ fără înmor-

www.digibuc.ro

mêntare atâtea victime? Nicĭ case de vecinĭ nu eraŭ deschise, nicĭ preutŭ nu se găsia, nicĭ biserică, şi nicĭ un ajutorŭ nu era cu putinţă a'l avea...

Acela care ar' fi avut trecere în asemenea timpĭ ar' fi fost numaĭ bĕtrânul Ali; dar' el nu sciea nimicŭ de asta împregiurare, şi unde să'l găséscĕ? Alibaba ĕnsă fusese dinaintea porţiĭ despre faça casarmeĭ când trecuse comandantele Musulmanilor, maĭ 'nainte d'a se face conflictul. Cherim îĭ rĕspunsese cu uă căutătură a ochilor la salutarea ce i o adresase acela aducênd mâna de la gură pe turban; cŏcĭ Ali cunoscuse pe colonelul turcŭ de la Şumla.

El, Ali, atuncĭ fusese pentru a doua óră la Catinca să o întrebe de ce nu s'a mutat, după cum îĭ ḑisese maĭ de diminéţă?

Şi el d'aci, pe când se mişca oştirea trecênd pĕnă în jos de casarmă, luase direcţiunea cósteĭ, a straḑeĭ ce scóte spre Isvorŭ, ca să mérgĕ negreşit la smatritul, bunul cunoscut al felt-febelesiĭ, soţieĭ vechiuluĭ sĕŭ amicŭ.

Nóptea acésta era rece şi întunecósă, ca şi inimile celor maĭ mulţĭ cărora nu le era asigurat şi chiar viaţa: stare deplorabilă de violinţă cu care un inemicŭ trateaḑă pe cel învinsŭ.

Şi ca să ne aruncămŭ âncŏ uădată ochiĭ pe câmpul lupteĭ şi la durerosul spectaclu de care vomŭ rĕmânea isbiţĭ, găsim că e datorie a da ajutorŭ nefericituluĭ, chiar fiind adversarŭ, când este învins, desarmat şi într'uă stare de compătimitŭ. Un inemicŭ fórte crudŭ, fórte barbarŭ n'ar' înţelege acésta.

www.digibuc.ro

Cu uă asemenea regulă, s'a vĕḍut şi în nóptea aceea într'una din curţile ce formédă cósta maĭ din jos de strada casarmeĭ, un casŭ d'asemenĭ.

Eşind din casa sa d'aci, un bietŭ bĕtrân num't Antonie, vede în bătătura curteĭ sale, un pompierŭ lungit pe pământŭ, plin de sânge, lovit de cartace în maĭ multe părţĭ ale corpuluĭ şi la capul seŭ doĭ Musulmanĭ cari vorbeaŭ între dênşiĭ.

Pompierul era încă în viaţă; dar de durerile de care era chinuit, şi maĭ ales de receala umidă a nopţiĭ, trecuse ca într'un fel de înţelenire şi aiurare. El se uita înlemnit în ochiĭ celor de lângă capul seŭ care asemenea îl privea cu ochiĭ băgătorĭ de sémă; dar pompierul aprópe perduse de tot simţirea.

— Cine este acest omŭ? întrebă Musulmanul cel înarmat, pe bĕtrânul proprietarŭ, arătându-ĭ pe pompierŭ.

— Nu sciŭ, aga, respunse bietul omŭ clănţănindu-ĭ dinţi în gură când vorbea, eŭ numaĭ acum eşiiŭ din casă, şi nicĭ că 'l-am maĭ vĕḍut pe acesta vre-uă-dată.

Ceĭ doĭ Turcĭ vorbiră ce vorbiră între dênşiĭ, şi adresându-se în urmă către bătrênŭ îĭ ḍise:

— Caută de el că móre!.. ḍise Turcul armat, ce semăna a oge lângă cel care era fără arme; şi eĭ îndată se depărtară prin fundul grădineĭ de a eşi în dealŭ, pe unde aŭ fost venit.

Bĕtrânul proprietarŭ, încuragiatŭ óre-cum de ḍiselę Musulmanuluĭ, şi după ce eĭ amândoĭ se de-

www.digibuc.ro

părtară, veni lângă pompierŭ care din când în când scotea gemete, ca și un omŭ perdutŭ.

— Cine ești băete? ce te dóre? unde ești rănit? întrebă Antonie pe nefericitul acesta lungit la pământŭ și fără a putea ca să se misce.

Pompierul aţintind ochiĭ marĭ la bĕtrânul ce 'l întrébă, se păru la început că privirea luĭ era uă agonie, că uitătura luĭ era rĕtăcită tot ca când privea pe ceĭ doĭ Musulmanĭ; dar încet încet el îșĭ readună par' că simţirea, și ḑicênd de vre uă douĕ orĭ: Oh! maica mea! maica mea!.. căutătura ochilor îĭ fu maĭ linistită privind pe bĕtrânŭ.

El se încerca să se rĕdice puţin, și neputênd întinse uă mână celuĭ de față.

Sângele ne maĭ fiind înferbîntat precum când scăpase din luptă, rĕceala nopţiĭ îĭ înţelenise toţĭ membriĭ corpuluĭ.

Antonie se apropie ca să'l ajute și să'l asculte.

Soldatul îl trase maĭ lângă sine și îĭ vorbi:

— Veḑĭ, adăogă el privindu-l cu uă căutătură de încredere, pușca mea am lăsat-o acolo în fundul grădineĭ și patrontașul, fă bine mĕ rog, să mi le păstreḑĭ dumnéta! cŏcĭ noĭ suntemŭ triumfătorĭ!..

Bĕtrânul Antonie nu sciea ce să rĕspundĕ pompieruluĭ pe care îl vĕḑu într'uă asemenea tristă stare.

— Voescĭ ce-va spre căutare? întrebă ànco uădată omul, cere-mĭ ce voescĭ și eŭ ca Creștin sunt dator să-ţĭ daŭ.

— Maĭ 'naiute de tóte să cauţĭ să nu ĭa pușca

www.digibuc.ro

vrĕjmaşiĭ noştri, şi fă acéstă bunătate să mĭ-o păstreḑĭ!

— Voescĭ apă? îţĭ este frigŭ? continuă Antonie înmirat că pompierul aprópe când era să-şĭ dea rĕsuflarea îĭ vorbesce de acele lucrurĭ.

Cu tóte acestea el îĭ aşternu subt un fel de umbrarŭ de lângă casă, uă saltea de paie, unde îl ajută şi femeia sa de a'l duce şi a'l culca; îl învelĭ aci cu tot ce putu, îĭ dete de bĕutŭ, şi eşi de maĭ multe orĭ să 'l cerceteḑe peste nópte.

Cel în astă tristă stare nu făcea de cât a se auḑi gemênd, şi din când în când repeta vorbele: — Cŏcĭ maĭ născut maica mea! maica mea!..

Trecênd ast-fel pe după meḑiul nopţiĭ, se vĕḑu din fundul grădineĭ scoborându-se un omŭ cu unŭ felinăraşŭ. Acesta era unul dintre Musulmaniĭ cari fuseseră pe înserat, lângă capul soldatuluĭ (cel nearmat ĕnsă) şi care venea cu óre-care interesŭ ca să 'l găséscă, căutându-l cu lumina pretutindenĭ.

Pompierul stând mototolit între cojóce şi păturĭ, cu care 'l-a fost învĕlit bunul proprietarŭ Antonie, adormise puţin şi uă sudóre rece amestecată cu sângele de la rănĭ îĭ acoperise fruntea.

Musulmanul îl găsi; şi apropiind lumina lanterneĭ de capul luĭ, îl privi cu multă luare aminte.

— Băiatul meŭ Constantine! murmură acesta uitându-se lungŭ la dênsul şi întorcênd de maĭ multe orĭ împregiuru-ĭ ochiĭ ca cum n'ar fi voit să'l véḑĕ cine-va; şi eŭ am fost ca tine isbit de sórte, şi părintele teŭ mĭ-a făcut mult bine; acum sunt dator

www.digibuc.ro

să resplătescŭ acea ospitalitate, acea facere de bine copiluluĭ seŭ și întregeĭ familieĭ luĭ. Sórtea resboiuluĭ este tot-d'auna nesigură și se cade să compătimimŭ în inima nóstră pe cel care cade victimă. Pentru că soldatul este tot-d'auna un instrumentŭ care se mișcă de voința despotismuluĭ... Când ceĭ marĭ nu se învoescŭ și nu se înțelegŭ între eĭ, atunci trimite p'acestĭ fiĭ aĭ morțiĭ ca să verse sângele pe câmpul bătălieĭ. Alach! fie bine-cuvîntat și să ajute pe aceĭ cari se luptă în apărarea patrieĭ!...

Și Musulmanul murmurând aceste vorbe, ținênd cât putea ferită lumina lanterneĭ la căpătêiul pompierului, cletina cu capul, și ochi sei umeḍiți de lacrime îĭ întorcea când spre fundul grădineĭ, când spre cel care dormea.

Constantin era adêncit într'un visŭ teribilŭ, cŏcĭ fisionomia sa era schimbată, și tresărea. Din când în când el scotea gemete pătrunḍĕtóre.

Musulmanul se aplecă să asculte ce mormăe el în visŭ, și vorbele ce le auḍi de câte orĭ junele gemea, era: Maica mea! maica mea!.. Acésta atinse și maĭ mult pe Musulmanŭ.

Constantin deschise ochiĭ isbiți de lumina lanterneĭ și presința Musulmanuluĭ i se păru ca uă visiune. Își întórse repede capul d'a nu o maĭ vedea. Ĕnsă Ali chiămându-l încet pe nume îl făcu să se deștepte și să redeschidĕ ochiĭ ce-ĭ ținea aṭipînd.

— Te dóre mult, băiatul meŭ? îl întrébă bĕtrânul, eștĭ tare lovit?

www.digibuc.ro

Constantin grinţând dinţi în dureri ḑise: „blestemaţiĭ Musulmanĭ!.. A! Ali eştĭ?..“

Respunde Ali-baba: — nu ḑice aşa băiatul meŭ, aceea ce veḑĭ tu la acestĭ ómenĭ cu fesurĭ şi cu baionete este ordinul unuĭ generalŭ moscovŭ care comandă în lagórŭ... Dar să lăsăm asta; spunemĭ maĭ ântêĭ, fiul vechiuluĭ meŭ prieten, ce-ţĭ este de lipsă? ce pociŭ face acum pentru tine? Datoria unuĭ sânt prieteşugŭ mĕ povăţuesce să viŭ lângă tine.

— O! bĕtrânule Ali, sciĭ ce-va să'mĭ spuĭ despre maica mea? când aĭ venit să mĕ descepţi o visam... eram într'un visŭ spăimêntătorŭ care âncŏ mĕ chinuesce!.. Dar despre Sora, spunemĭ şi despre dênsa ce-va? A! maica mea şi Sora, să fie bine şi sănătóse; atâta doresc ŭ! Mergĭ Ali daca se póte să cerceteḑĭ despre dênsele; să îngrijescĭ de ele maĭ mult, de cât de mine...

— Bine, băiatul meŭ, rĕspunde bĕtrânul, numaĭ să se facĕ ḑiuă şi fiĭ sigurŭ că numaĭ eŭ sunt în stare să trecŭ pe dinaintea casarmeĭ. Acum nóptea s'a dat ordinĭ fórte aspre... Să sciĭ ĕnsă că numaĭ un generalŭ moscovŭ comandă în aste minute aicĭ, cât şi în lagórŭ.

— Ali cercetéḑă de mamă-mea şi vino de 'mĭ spune...

— Catinca, mama ta, băiatul meŭ, ce bine ar' fi fost să mĕ fi ascultat, că eŭ am venit de douĕ orĭ astăḑĭ să-ĭ ḑic să schimbe casa... Acum te las Constantine, băiatul meŭ, şi pĕnă a nu se face ḑiuă

www.digibuc.ro

mâine, sunt aicĭ la tine. Înveselesce-te bine acum şi dormĭ.

Şi Ali-baba stinse felinarul, pentru a nu fi vĕdut de cine-va plecând să se întórne pe unde a fost venit; dar Constantin după ce gemu de câte-va orĭ, şi repetând cele de maĭ 'nainte, se învĕli pĕnă peste ochĭ ca să se arunce earăşĭ pradă spăimêntătoruluĭ seŭ visŭ.

Ali eşind în strada casarmeĭ, audi un sgomotŭ ceva maĭ 'nainte, adică la locul unde se petrecuse măcelul. Acolo era grămădit un tumultŭ de Musulmanĭ şi de Crestinĭ, al căruia rĕsunet semăna ca un fel de alarmă. Ali se spăimêntă şi se înturnă înapoĭ, spre a merge la smatritul, ca să ocoléscĕ vre uă catastrofă, dupre cum îşĭ închipuia el, daca era să se maĭ întêmple ce-va.

Eată ce era tumultul sus arătat, petrecut în acele ore după mediul nopţiĭ, din 'naintea porţilor casarmeĭ.

De cu ḑiua, pĕnă a nu se începe conflictul, mulţime de cetăţenĭ, afară de ceĭ veniţĭ în deputaţiunea cea monstră pe cari Fuad îĭ opri sub ḑidul Cotrŏcenilor, şi afară de ţĕranĭ, rĕmaseră coprinşĭ în miḑlocul armateĭ, ce fu repede mişcată d'a intra în Bucurescĭ.

Pe la orele douĕ, despre ḑiuă, unĭĭ dintre acestĭ cetăţenĭ, pătrunseră sub tinta luĭ Fuad, protestând tare de arestarea lor acolo, că eĭ sunt inocenţĭ, şi adăogând că eĭ aŭ fost venit după chiămarea ce li s'a fost făcut de ómeni poliţieĭ, ca să iasă înaintea

*

www.digibuc.ro

armateĭ. Unul dintre acestia era un óre care Tocilescu, bĕtrânu, cu echipagiul, cu caĭ şi cu visitiŭ, pe care conflictul şi repedea mişcare a armateĭ îl apucase acolo.

Fuad se afla împreună cu Omer sub tintă, şedênd pe nişce tobe şi avênd dinaintea lor un focŭ ardênd de lemne lungĭ.

Fuad scriea pe genunche, pe un volum de chârtie grósă, raportul cu care se grăbia a'l espedia îndată Divanuluĭ, despre succesul armateĭ, în acea deplorabile ḑi.

Duhamel plecase numaĭ cu cincĭ minute maĭ 'nainte, tot de subt acea tintă, unde se aflaŭ oficeriĭ superiorĭ musulmanĭ, şi se dusese să se repause: daca se putea repausa, la grădina unuĭ particularŭ din Dealul-Spiri, alăturĭ de viea luĭ Agi-Moscu, şi unde îĭ era gătit cartirul.

Duhamel ĕnsă se afla deplin mulţiămit de împlinirea misiuneĭ cu care Ţarul îl însărcinase, în principatele Române. Acum armatele rusescĭ puteaŭ trece cu florĭ la ureche Milcovul, cŏcĭ motivul era dat: se vărsase sânge...

Cât despre ceĭ care îl insultase pĕnă aci îĭ avea sub mâna sa, ca pe nisce şórecĭ într'uă cursă.

Ca şi fulgerul dar se scrise generaluluĭ de corpusŭ, de la Bărlat, să intre, ca într'uă provincie, în Ţéra Românească. Cât despre Turci eraŭ socotiţĭ ca nisce slujitorĭ aĭ seĭ...

Ceĭ închişĭ în Cotrŏcenĭ, când auḑiră detunarea fuciliadeĭ şi canonada de la casarmă, începuseră a

www.digibuc.ro

rupe vestmintele de pe dênși plângênd, și uă amară agonie îĭ coprinsese, vĕdênduse înșelațĭ, târâțĭ într'acest chipŭ în arestul inemicŭ. În durerósa lor plângere, că Românĭĭ sunt macelăriți de inemicŭ, se gôndiră, indignați ca și populul, la lagŏrul de peste Oltŭ al luĭ Magherul; că Magherul îĭ va rĕsbuna; puțin le păsa daca conflictul întins prea departe între Turcĭ și Românĭ, ar' fi periculat viața lorŭ.

Lagŏrul turcescŭ âncŏ se putea aștepta la una ca acésta, și d'aceea tóte precauțiunile nu lipsi d'a fi luate.

Tótă oștirea petrecuse nóptea subt arme... Câmpul de la cel dântêĭ satŭ și pênă în centru capitaleĭ era acoperit de trupe. Focurile ardeaŭ din locŭ în locŭ, ce împrăștiaŭ întunericul și încălțiaŭ; și pe când uă colónă a infanterieĭ musulmane punea capul să se repause uă ră, alta sta de gardă în picióre. Cavaleria, artileria, totul sta pregătit cu oficeri-inferiorĭ și superiorĭ ceĭ ce redacta raportul cum țiserăm, sub tinta cea din centrul lagŏruluĭ.

Boiărul care se găsia cu echipagiul sĕŭ în mițlocul ordieĭ, și pe lângă care se maĭ grămădiseră și alțĭ mulțĭ, cerură de la generalisimul Omer, d'a li se acorda voia și a li se da uă gardă, să pótĕ să se întórne în capitală, fie care pe la casele lorŭ.

Uă escortă de cavalerie se orândui d'a conduce pe acestia cari se adunară maĭ bine de 70 de indivițĭ, cu ordin d'a 'ĭ transmite caimacamuluĭ Cantacusino, la Metropolie.

În fine trecuseră orele douĕ și numerosul acest

www.digibuc.ro

convoiŭ plecase din lagĕrŭ mergênd încetŭ spre a intra pe bariera Spireĭ.

Din distanță în distanță el fu opritŭ de patrulele ce păḑiaŭ, cerênd de la oficerul care mergea în fruntea sa, cuvêntul de ordine.

Nóptea era fórte întunecósă și numaĭ câte-va stele eraŭ ḑărite pe cerŭ. Vêntul sufla rece, și neauḑinduse alta de cât tropoitul cailor și zornăitura spadelor pe unde treceaŭ aceĭ căptivĭ. Bieții ómenĭ mergênd pe josŭ, cu capetele plecate, și numaĭ Tocilescu, bărbat grosŭ și cu pêntece marĭ, învestit cu anteriŭ și cu giubea, și în caléscă; eraŭ purtați după capriciul acestor Musulmanĭ. La barieră îĭ ținu cam mult pĕnă să se dea cuvîntul. Acolo se afla aprópe uă companie turcéscĕ. De la barieră maĭ fură în vre uă treĭ locurĭ opriți pĕnă ajunseră în dreptul bisericeĭ Spirea-Veche. Dinaintea porților monastireĭ se afla earăși uă ceată numerósă, ca cum străjuia pe ceĭ închiși înlăuntru. De acolo fură earăși opriți de douĕ orĭ pĕnă dinaintea casarmeĭ. În dreptul porților casarmeĭ ardea un focŭ mare de lemne grămădite, care lumina morțiĭ și doĭ caĭ lungiți d'a curmeḑișul stradeĭ, unul roșcat care fusese al luĭ Cherim și unul albŭ, al adiotantuluĭ cel înpușcat de Dincă Bălșan.

Aceĭ ómenĭ se înfiorară de astŭ spectaclu privit la umbra nopții și la lumina focului. Convoiul aci fu oprit, interogat, cercetat și poprit maĭ mult de cât orĭ unde, de mulțimea aceea întărêtată de mirosul prafuluĭ de pușcă, de vederea sângeluĭ ce

www.digibuc.ro

încŏ aburea, şi de privirea astor ómenĭ aduşĭ ca sclavĭ.

Acéstă grămădire de ómenĭ şi larma care se audia, era tumultul de care Ali fusese isbit, când eşise pe cóstă, din susul grădineĭ unde zăcea Constantin.

Convoiul fu înturnat îndĕrĕt de la pórta casarmeĭ nepermitêndu-i-se trecerea înainte pentru mulţimea cadavrelor care zăceaŭ pe strade.

El fu înturnat cu acea regulă şi popritŭ din locŭ în locŭ, pĕnă în căpătêiul stradeĭ. De acolo se dirigea la stânga, spre Dudescu, şi din Dudescu trecênd puntea în dreptul caseĭ Brâncovenescĭ, o luă pe lângă casa Metropolituluĭ, din faça biserice Măgureanul; care casă fusese prădată, şi curtea-ĭ era plină de trupe; merse înainte cu călcăturĭ hidóse şi în îngânarea nopţiĭ, cu înfiorătórele acele sunete produse de vorbele injurióse ale inemiculuĭ, pĕnă ajunseră dinaintea bisericeĭ Slătariĭ. Acolo douĕ compăniĭ dormiaŭ cu capetele pe trotoarŭ, cu răniţile pe spinare şi cu armele în mânĭ. Eĭ fură cercetaţĭ, ceĭ veniţĭ cu convoiul, ca şi dinaintea casarmeĭ. Alăturea în căpĕtêiul stradeĭ luĭ Şerban Vodă, eraŭ aşedate douĕ tunurĭ cu douĕ erbărĭĭ şi cu tunarĭĭ cu fitilurile în mânĭ aprinse. În midlocul Lipscăniilor, spre uliţa Şelarilor, asemenea eraŭ douĕ, care dominaŭ direcţiunile stradelor, şi maĭ departe de acolo, spre Sântul George, asemenĭ altele; şi tot oraşul era ast-fel baricadat, încât convoiul sus dis abia despre diuă putu intra pe pórta Metropolieĭ.

www.digibuc.ro

În casele metropolieĭ, se afla caimacamul cel noŭ numit, împreună cu P. S. S. Metropolitul şi cu uă mulţime de boiărĭ, ceĭ ce îşĭ frecaŭ mânile desbătênd lucrurile, fumând, bênd cafele şi maĭ toţĭ cu bucuria descrisă pe faţă. Unĭĭ ênsă şedeaŭ pe sofale şi pe jeţurĭ, tristĭ şi serioşĭ. Costase prea scumpŭ sacrificiul prin care se suprima uă revoluţiune naţionale, — costase sângele fraţilor Românĭ...

Caimacamul maĭ cu sémă credu ca uă faptă umană şi generósă d'a scrie luĭ Magherul cât maĭ iute, trimiţêndu-ĭ un înadins curierŭ, îndemnându-l să desfacĕ lagĕrul, şi cât pentru séma sa, promiţêndu-ĭ óre-care rĕsplătirĭ. — El scrise să se 'ntórne şi oştirea care mergea spre Rómnicŭ...

Convoiul dar fu oprit în curtea metropoliĭ, şi ómenĭĭ fură liberaţĭ.

Tocmaĭ se ivea faptul dimineţiĭ, cu uă roşaţă la orisonte care se părea ca cum cerul era acoperit cu sânge. Sunarea fanfareĭ se audi numaĭ de trompetele inemiculuĭ. Trompetele soldaţilor românĭ la casarmă numaĭ eraŭ în viaţă, ca şi atâţĭ bravĭ a le cărora cadavre staŭ înghecate fără înmormêntare pe stradele Bucurescilor.

Ali-baba, acel generosŭ Musulman, se duse să cercetede la ḑiuă, ca şi Antonie proprietarul caseĭ, pe Constantin pompierul.

El ênsă numaĭ era. Uă femeiă, ca uă aparițiune a unuĭ Angél, venise nóptea de 'l redicase şi 'l strămutase în spitalul din Michaĭ Vodă, care e în depărtare de 250 paşĭ de acolo.

www.digibuc.ro

Amêndoĭ acestĭ bĕtrânĭ rĕmaseră înmărmuriţĭ întrebându-se unul pe altul ce s'a făcut soldatul care a rĕmas nóptea acolo?

Musulmanul cletinând cu capul şi mişcând mereŭ mânile, plecă de aci gônditorŭ şi neînţelegênd cum se întêmplă acésta ca să nu găséscĕ pe Constantin băiatu luĭ.

El eşi pe pórta din faça caselor d'aci, traversă numaĭ strada despre Isvorŭ şi intră în curtea luĭ Ştefan Ghindă, în care şedea smatritul.

Urcându-se sus, găsesce pe numitul şi cu femeia sa trişţĭ, şi pe felt-febelul travestit în îmbrăcămințĭ civile. Acesta plângea spuind de mórtea soţieĭ sale, şi ceea ce era maĭ mult, ceea ce era maĭ durerosŭ, nicĭ preutŭ nu putea să aducĕ, nicĭ pregătirĭ de înmormêntare a 'ĭ face, şi nicĭ el nu putea umbla pe stradă. Şi că pentru a eşi din casă fusese nevoit a trece prin grădinĭ şi a umbla furişat.

Ali se făcu galben la façă, măsură a ochiĭ pe stăpênul caseĭ şi pe felt-febelul care plângea, şi apoĭ îşĭ scărpină sprâncéna, fără a ḑice măcar uă vorbă.

Smatritul cunoscêndu-l că e un amicŭ bĕtrân legat de interesul familieĭ felt-febeluluĭ, îĭ ḑise să şeaḑă.

Ali fără a ḑice nimicŭ şeḑu pe uă laviţă de uă parte, scóse ciubucul de după céfă, îl umplu şi fumă resucind în ast timpŭ de maĭ multe orĭ mustaţa şi fiind cufundat în cugetărĭ.

După ce fumă, îşĭ scutură binişor ciubucul şi 'l puse ear după gótŭ, salută şi eşi tăcênd.

El se duse d'a dreptul în lagórŭ, să soliciteḑe,

www.digibuc.ro

prin un ciaușŭ, vechiŭ al sĕŭ comfrate de arme, un ordin speciale, de la căpetenia armateĭ, către comandantele trupelor din capitală, de a fi liberă redicarea și înmormêntarea soçieĭ celuĭ de maĭ sus.

El tocmaĭ pe séră se înturnă cu acest ordin, din lagŏrul luĭ Omerŭ, și veni earășĭ în casa smatrituluĭ unde găsi și pe felt-febelul.

Toțĭ morțiĭ ceĭ-lalțĭ de la casarmă, și al cărora numĕrŭ trecea maĭ bine de uă sută, s'a fost dat ordine să nu se redice și să nu se înmormênteḍe de cât tocmaĭ în a patra ḍi de la acel evenementŭ. Între acestia nicĭ unul dintre aĭ Musulmanilor nu era vĕḍut.

Smatritul mulțiămi luĭ Ali de acéstă bunătate a sa; ear felt-febelul care ura naturalemente pe Turcĭ, în acéstă împregiurare, pentru acea facere de bine, îmbrățișă cu lacrimile în ochĭ pe bĕtrânul Ali.

A doua ḍi la orele nouĕ și jumĕtate, merserä cu toți, adică smatritul și felt-febelul, la casa acestuĭ din urmă, ca să rĕdice pe mórtă; ear Ali le deschidea calea spre casarmă, p'între acea mulțime de victime căḍute și soldațiĭ înverșunațĭ turcĭ, arătându-le tescheréoa de trecere liberă, subsemnată de Omerŭ.

Cortegiul era simplu de tot și lipsit de orĭ ce pregătirĭ ce populul Crestin a consânțit prin obiceiŭ; cŏcĭ un preutŭ de la biserica Isvoruluĭ, în timp ce inemici Cruceĭ furnicaŭ pe tóte stradele, n'a putut veni ca să redice pe mortŭ, de cât pĕnă la pórta ḍin jos a Curteĭ-arse, unde el sta așteptând cu un

www.digibuc.ro

epatrafir la subțiór㎠; ear clopote pe la biserică nu era de fel ertat a se auḑi.

În curgere de șése lunĭ nu s'a auḑit în capitala României sunarea clopotuluĭ la bisericĭ.

Ceĭ de maĭ sus însoțiaŭ funerariul într'uă tăcere profundă. Patru ómenĭ ducéŭ patul pe care era așternut uă velință pe care âncŏ se vedea pete de sânge, și într'un sicriŭ de scândură de bradŭ, era resturile femeeĭ reposate, în cea maĭ mare simplitate și sărăcie, cu un petecŭ de pênză aruncată d'asupra pĕnă pe ochĭ și cu câte-va florĭ galbene la capul eĭ, și numaĭ un băiețelŭ ducênd alăturea un lumînarnicŭ de lemnŭ cu uă lumînărică arḑènd. Alt-fel ar' fi fost peste putință să o pótĕ scóte; cŏcĭ nu se putea nimicŭ tîrgui fiind tîrgul de tot închis în acele ḑile, și nimuluĭ aprópe nu-ĭ era permis d'a umbla prin piață saŭ pe strade; vĕḑênduse numaĭ escadróne de lăncĕ ĭ și carabineriĭ turcĭ, infanterie și artilerią care încrucișaŭ stradele în tóte direcțiunile Bucurescilor care se găsia atuncĭ în cea maĭ tristă stare.

Spre a merge la biserica Isvorul, nu era alt chipŭ, de cât a trece prin Curtea arsă, a ocoli mônăstirea Michaĭ-Vodă, pe strada domnéscă și a lungi pe lîngă casele cu typographie ale luĭ Carcalechi, strada pĕnă la acea biserică.

După obiceiŭ, cortegiul fu oprit în stradă tocmaĭ în faça mônăstireĭ, de a se da bine cuvîntare mortuluĭ; dar pĕnă a nu pune la umerŭ ómeni drugiĭ de care se ținea patul funebru, aprópe că fuseră cu

www.digibuc.ro

toţiĭ călcaţĭ şi striviţĭ p'în picĭórele cailor uneĭ colóne de cavalerie inemică, ce făcea escortă generalului Duhamèl; care trecea într'uă trăsură cu caĭ buniĭ şi cu cocerul cu căciula în patru cornurĭ, mergênd ca un Joe, însoţit de trăsnete, spre grădina ce o numirămŭ, din Dealul-Spiri.

Tot cortegiul funebru fu dat într'uă parte, şi rĕmase ca cum s'ar fi lipit de oblónele uneĭ bărbieriĭ d'aci, pĕnă trecu acest generalŭ, care nu voi nicĭ a întórce ochiĭ spre patul acela funebru.

Câţĭ-va militarĭ atuncĭ scoţênd capetele din uşa uneĭ cârciume, în care eraŭ eĭ ascunşĭ şi travestiţĭ, se uitară cu turbarea în ochĭ şi cu blestemul pe buse, pe urmele convoiuluĭ generaluluĭ; eĭ ḑiseră blestemând pe inemicĭ: — lasă să se preumble Turcul şi Muscalul, ca stăinul în satŭ fără câinĭ, că vomŭ vorbi noĭ după treĭ patru ḑile, pĕnă ce va veni Magerul cu óstea!..

Toţĭ aşteptaŭ de sigurŭ armata românéscă şi pe Magherul, a veni să lovéscĕ pe inemicŭ în capitală.

Dar, în astă stare de jeale şi de apăsare pentru întregul Bucurescĭ, în acele momente când se întêlniră şi se priviră faţă 'n faţă, dinaintea luĭ Michaĭ-Vodă, unde era spitalul, aceste douĕ spectacole: mórtea şi însuperbirea concherantuluĭ!.. pe când acest cortegiŭ funebru fuse înbrâncit la uă parte cu atâta despreţŭ şi aprópe cálcat în picĭórele cailor, ese de la una din ferestrele spitaluluĭ, ce avéŭ vederea drept în stradă, un capŭ legat peste frunte cu

www.digibuc.ro

fășii de cârpe albe al unuĭ bolnavŭ; el se vĕḑu redicându-se și cletinându-se încetinel, care ar' fi voit să arate salutarea sa ferbinte și durerósă aceleia care era dusă la mormêntŭ. O! Dumneḑeule! un țipetŭ sfâșietorŭ s'auḑi, și capul dispăru înlăuntru... Acel ostașŭ ce se redicase cu capul pe feréstră să privéscă în stradă, era pompierul Constantin care căḑu într'un leșinŭ, încredințându-se că mama-luĭ era dusă pe patul funebru, și că el pentru tot-d'auna nu era s'o maĭ véḑĕ. Oh! maica mea! maica mea! strigă el maĭ mult mortŭ de suferințe...

După patru ḑile spectacului acesta se reînoia.

Felt-febelul duse la mormêntŭ și pe fratele seŭ Stefan, cel ce a fost căḑut puțin maĭ la vale de la casarmă, și pe care îl trecu, cu lacrimile în ochĭ și cu inima strivită de amărăciune, tot pe acea stradă, spre a eși către biserica Isvorul.

www.digibuc.ro

XIV

Desfacerea Lagĕrului din Câmpul luĭ Traian.

Cât este fericit omul avênd lângă dênsul pe femeiă care să'l ajute, să'l însufleţéscĕ şi să-ĭ îndulcéscĕ durerile! S'a vĕḑut uă femeiă care, în câmpul bătălieĭ, s'a lăsat a fi sdrobită de piciórele cailor cavalerieĭ inemice, cŏcĭ n'a voit să părăséscă pe omul eĭ, ce căḑuse cu braţul sfărămat de proiectile, într'uă înferbîntată luptă *). Pompierul asemenĭ uitase suferinţele sale, ajutat de Sora ca să părăséscĕ spitalul militarŭ de la Michaĭ Vodă, unde zăcuse ca uă sĕptĕmână, şi să ia, împreună cu dênsa, âncŏ convalescentŭ şi cu cicatrice pe corpul luĭ netămăduite bine, să ia direcţiunea spre Rômnicŭ; ajutânduse unul cu altul, ca douĕ lăstare ce se împletescŭ şi se strângŭ bine una pe alta, ca să resiste în contra vijeliilor.

Aşa dar Sora care iubesce pe Constantin pĕnă la marĭ sacrificiĭ ce le face pentru dênsul, căută a'l scula din patul zăcerĭĭ; îngrijise âncŏ din acea nópte când 'l adusese la spitalŭ spre căutare, a lua şi armele luĭ şi patrontaşul ce el i le recomandase; şi apoĭ

*) Un asemenea casŭ s'a întêmplat la 849, în lupta de la Mediaşĭ, între grenadiri armateĭ generalului austriac Puchnerŭ, cu cea a generalului Bem.

www.digibuc.ro

împreună eșiră din Bucurescĭ, pe bariera Tîrgoviscĕi; el fiind înfășurat cu legăturĭ, și mâna stângă ținând-o suspendată pe peptŭ, fiind-că în acea parte priimise lovieturĭ periculóse; ceea ce face mândria bravilor ostași... Pretutindenĭ unde s'arătaŭ eĭ, ast convalescentŭ și cu juna luĭ fidanțată, care era socotită de sora sa, sătenii și călĕtoriĭ le înfățișa tot concursul și ajutorul lorŭ. Eĭ eraŭ priimiți de toți ca un oștașŭ Român cu sora sa scăpați din luptă, îmbrățișați cu entusiasmŭ, și tóte mijlócele, tóte înlesnirile li se făcea și li se dedea ajutóre de călĕtorie, spre a ajunge maĭ curênd la locul unde mergéŭ, și așa eĭ numaĭ în douĕ ḑile, Constantin pompierul și fidanțata luĭ, intraseră în Pitescĭ, și traseră la un locŭ isolat, la un schituleț ŭ părăsit: Trivalea, unde ședea numaĭ un călughĕrŭ care 'ĭ-a priimit.

Pompierul ĕnsă reînsuflețindu-se îndată ce aerul câmpuluĭ îĭ primeni puterile, petrecênd douĕ treĭ ḑile pe sub dealurile de la Cârcĭnovŭ și dincolo de Argeși, în marginea aceluĭ oraș ŭ unde e schitul Trivalea, imaginația luĭ era înflăcărată, peptul sĕŭ bătea de dorința care o avea să ajungĕ maĭ iute la lagĕrul de la Troian, către care și nefericitul felt-febelul se pornise, după înmormêntarea soțieĭ și a fratelu ĭ sĕŭ.

După ce fură repausați, Constantin și Sora, la acel sihastru de la Trivalea, plecară prin mijlocul pădurilor, spre monastirea Cotmeana, și scoborâră în valea Topologului. Distança de aci e fórte scurtă pĕnă la Rômnicŭ. Eĭ se suiră cât-va pe cursul To-

www.digibuc.ro

pologului; priimind cum dîserămŭ ajutóre prin tóte satele pe unde treceaŭ, şi grupe de locuitorĭ cu femeĭ şi copĭ eşindu-le înainte, făcêndu-le tot felul de întrebărĭ şi vărsând lacrime pentru dênşiĭ. Eĭ trecură rîul Topologul, în dreptul poşteĭ, de unde maĭ merseră cât-va, spre a se sui pe Dealul Negru, de unde Oltul este vĕdut, oraşul Rômnicul şi chiar Câmpul luĭ Traian. De pe culmînea acestuĭ munte, o! Dumnedeule! Oltenia este bine privită! Oltenia istorică şi Carpaţiĭ,—Termopilele Românilor!

Pompierul audi de acolo detunarea tunuluĭ maĭ la vale pe marginea opusă a Oltuluĭ, ce îl făcu a tresări, ca cum s'ar descepta dintr'un visŭ teribilŭ. Detunarea acésta se repetă şi părea că se măresce prin mulţimea gurilor de focurĭ ce se audiră departe pe cursul Aluteĭ.

Tênĕra femeiă, care mergea alăturea cu convalescentul, privi şi dênsa cu un ochiŭ înflăcăratŭ, ca şi soţul eĭ acest militarŭ, pe întinsul şesŭ dintre Rômnicŭ şi Rîureniĭ, unde vĕdu strălucind la rada sóreluĭ, armate mişcându-se în tóte direcţiunile, şi fumul şi pulberea redicată de piciórele cailor, înălţându-se ca nisce nuorĭ ce învĕlescŭ atmosfera. Acéstă fiică cu căutătura dulce şi plină de graţiĭ luă un aerŭ aşa de seriosŭ, avea în căutătura eĭ un ce marţialŭ şi selbatecŭ, din diua când audise tunul detunând în faça caseĭ unde espiră mama fidanţatuluĭ eĭ, şi credu un minut că şi aci va fi tot asemenĭ uă verşunată luptá, între Românĭ cu inemiculŭ.

www.digibuc.ro

Pompierul strângêndŭ căldurosŭ mâna eĭ îĭ ḑise arătând cu degitul: „veḑĭ ce este acolo? Dumneḑeŭ scie ce se petrece acolo!... Îţĭ mulţiămescŭ Sora mea că fuseiŭ ajutat de tine ca să pociŭ, în aste ḑile, veni pĕnă aci. Mie, când nu'mĭ maĭ rĕmase nimicŭ pe lume de cât fiinţ.. ta; care am perdut părinte, pe mama mea, am perdut aprópe şi viaţa făcêndu-mĭ datoria către ţéră, oh! mĕ uitŭ la tine ca la un Ângerŭ al vieţiĭ! Acum, audĭ tu acolo, dincolo de malurile Oltuluĭ, este lagĕrul unde comandă Magherul, şi sunetul armelor şi detunarea tunurilor este sunetŭ de serbătorire pentru un ostaşŭ care este chiămat să se lupte pentru apărarea pământuluĭ strămoşilor seĭ... Se face uite uă stare de arme şi s'aude toba; trupele se mişcă, şi tunurile încep din noŭ a detuna... Dar cine scie ce este acolo acum? Lagĕrul a fost isbit póte de niscaĭ-va vrăjmaşĭ, şi aĭ noştri se luptă ca să-ĭ îmbrânciască... Orĭ-cum acolo sunt Românii fraţiĭ noştri, şi tunurile ce se audŭ sunt ale lor, care lovescŭ, batŭ, pătrundŭ şi sfăramă maĭ bine de cât tunurile vrăjmaşuluĭ; pentru că Românii care le mânuescŭ sunt eroĭ; pentru că eĭ îşĭ apără luptând patria şi libertatea!.. O! îţĭ muţiămescŭ prea mult Sora mea că tu m'aĭ adus pĕnă aci să fiŭ marturŭ la acéstă întocmire serbătorésca, colo sub malurile de lêngă Rômnicŭ, la àcea margine de Oltŭ... Să trăiascĕ fraţi nostri de arme! să trăiască Oltenia, fiind-că numaĭ acolo flutură stégul pentru care noĭ am jurat în Bucurescĭ, stégul Libertăţiĭ!..“ Şi el sărută pe astă copilă, căreia de

www.digibuc.ro

pe culminea Dealului Negru, îĭ arăta țermiĭ Oltului și Câmpul-luĭ-Traian; și ea în acele momente, plângea ca și fidanțatul eĭ, vorbind despre mama luĭ care îșĭ dedese ultima rĕsuflare, în nisce momente prea nefericite, în brațele eĭ.

Ea ĕnsă mișcată de curiositate ca să scie în adevĕrŭ ce se petrecea pe câmpia de lângă Rômnicŭ, ḑise să întrebe pe nisce sătenĭ călĕtorĭ cari veneaŭ despre văile învecinate, cum și pe nisce particularĭ ce urcaŭ cóstele dealuluĭ despre Oltŭ.

Eĭ întrebară pe sătenĭ, ceĭ ce vĕḑênd pe militarŭ și pe fată, 'ĭ-a salutat cu respectŭ descoperindu-șĭ capul și oprindu-se dinaintea lor a le vorbi.

— Nu scimŭ ce va fi, rĕspunseră sătenii la întrebarea ce le făcu amêndoĭ de o dată, și Sora și Constantin; scimŭ atâta că este mare pregătire de óste la Câmpul-luĭ-Traian... Auḑimŭ și noĭ și ne mirămŭ! Dar D-vóstră nu veniți cum-va de la Bucurescĭ? am auḑit că acolo este rĕŭ?..

Constantin spuse sătenilor cu ochiĭ înflăcărați și cu inima sdrobită, de unde eĭ veniră și ce fel aŭ lăsat Bucurescii. După acésta ómeniĭ le ură de sănătate și continuară calea lor.

După puține minute ajunseră și aceĭ călĕtorĭ de pe calea Rômniculuĭ, pe care îĭ întrebară asemenĭ. Acestia eraŭ nisce curieri pe care îĭ trimisese căimăcămia din Bucurescĭ, cu ordine, și 'ntre dênșiĭ se afla și un oficerŭ deghisat venit să sp'oneḑe lagŏrul; și cari se înturnaŭ înapoĭ neperm'têndu-li-se a trece Oltul, fiind-că se cunoscea cu ce scopŭ eraŭ trimiși.

www.digibuc.ro

Vre uă câți-va lipcani ĕnsă îĭ oprise Magherul în lagĕrŭ.

Oltenia asculta de Guvernul revoluțiuneĭ ce ordona. Magherul era dictatorele eĭ.

Constantin auḍind acésta fu mișcat de bucurie, încât uită în acele momente durerile suferinței sale, uită că eșise din spitalŭ și că perduse maĭ tot sângele, în lupta de la Spirea.

— O! daca este așa, ḍise el, apoĭ și eŭ sunt unul care sciŭ a lupta și a înfrunta mórtea!.. Îți mulțiămescŭ Dumneḍeule că am ajuns pĕnă aicĭ! Și Sora mea, să mergemŭ dar, să grăbimŭ, ca în acea ḍi când tot amêndoĭ grăbiamŭ să ajungemŭ maĭ curêndŭ la palatul unde Guvernul și populul cereaŭ ajutorul nostru. Să mergemŭ, Sora mea!

Eĭ nu putură a înaĭnta pĕnă séra decât la al doilea satŭ, spre Rômnicŭ, unde se opriră pĕnă a doua ḍi.

Eată ce se petrecea la Rômnicŭ, în acea ḍi când pompierul, de pe culminea Dealuluĭ Negru, auḍise detunarea tunurilor.

Dŭ minutul ce s'a petrecut conflictul la Bucurescĭ, câte-va ore a fost de ajuns ca acéstă nuvelă să ajungĕ în lagĕrul dŭn Câmpul-luĭ-Traian. Ca prin puterea electrică aflară capi ósteĭ și soldațiĭ totŭ ce s'a întêmplat. Ear sosind Dincă Balșan, cu soldațiĭ cu care a fost plecat din casarmă, âncŏ plinĭ de sângele fraților eăḍuți în luptă, tótă tabăra fu turburată, și uă singură strigare s'auḍi fiĭtre șirurile de militarĭ și panduri: — mergemŭ la Bucurescĭ!.. pre-

www.digibuc.ro

cum ḑicéŭ şi ceĭ din Bucurescĭ: o să vie fraţiĭ noştri de peste Oltŭ!.. Pentru un minutŭ manifestaţia soldaţilor fu de a striga: la Bucurescĭ! asupra vrăjmaşilor străinĭ care ne-a călcat drepturile ţăreĭ!.. ênsă eĭ privind la sângele ce soldaţiĭ veniţi purtaŭ în faça lor şi pe îmbrăcăminţĭ, şi ascultând şi cele ce eĭ spunéŭ, cum merseră lucrurile, se înfuriară maĭ tare, şi începură a blestema de o potrivă pe inemiciĭ din lăuntru, cât şi pe ceĭ din afară străinĭ... Dreptŭ eĭ ca Românĭ şimţiră prea greŭ afrontul adus patrieĭ lor, prin uă călcare nemotivată a armateĭ musulmane, când Turcia fusese socotită, după tractate şi după Constituţiune, de uă aliată a Românilor. Nuvela acésta dar fusese uă lovire de trăsnetŭ pentru toţĭ; şi din ce în ce strigările şi manifestaţiile militarilor cresceaŭ strigând: — La Bucurescĭ asupra vrăjmaşilor patrieĭ nóstre!.. la Bucurescĭ!.. la Bucurescĭ!..

Ca să dămŭ uă ideie lectoruluĭ de forţele ce Românіĭ concentrase în acel timp sub Rômnicŭ, vomŭ descrie pre cât se va putea lagĕrul organisat de Magherul la Câmpul-luĭ-Traĭan.

Rômnicul, oraşŭ important, situat la pólele Carpaţilor şi în marginea Oltuluĭ, marturŭ la tóte evenementele ce istoria înregistréḑă de la conchista Romanilor şi pĕnă aḑĭ; putea a se făli, că şi 'n acéstă epocă, conţinea braţul seŭ puterea cu care România ar' fi putut impune străinilor respectŭ.

Posiţiunile sale locale, cât şi aceea a munţilor ce menţionarămŭ, i ar' fi venit în ajutorŭ, daca Destinul însufla unuĭ bărbat curagiul marilor întreprinderĭ.

www.digibuc.ro

Câmpul-luĭ-Traian se găsesce situat ce-va maĭ la vale de tîrgul Rômniculuĭ: e un deluleţŭ cu uă biserică şi câte-va case, cu uă poiană întinsă dinainte, în faţă cu apele Oltuluĭ şi cu tîrgul Rîureniĭ. La spatele acestuĭ câmpŭ, după dealurĭ, sunt Ocnele marĭ.

Numele acestuĭ locŭ e consacrat din timpiĭ când marele imperatore Roman îşĭ aşedase cartirul sĕŭ în midlocul legiunilor, făcênd campania în Dacia.

Pe dealul acesta, lângă bisericuţă, care domină cu vederea locurile cele maĭ depărtate de la Rômnicŭ, era aşedat cartirul generale al armateĭ românescĭ ce asculta de ordinile luĭ Magherul ş'ale luĭ Pleşoianu.

Armata care întrecea cifra de 12,000 ómenĭ, ocupa acestŭ câmpŭ, aşedată cu tactică, fie-care fel de armă, după posiţiune: în centru era infanteria regulată de regimentul de la Craiova, sub comanda Pleşoianu, la drépta cavaleria sub Mavrocordat, şi artileria sub Ciocârlan. Armata cea neregulată compusă din dorobănţime şi pandurime forma un lagŏrŭ separat dinaintea Câmpuluĭ-Traian. Lagŏrul acesta avea figura unuĭ paralelogram cu uliţĭ încrucişate, şi cu covergĭ de frunzare, în care se adăpostiaŭ catanele. Dorobanţiĭ şi panduriĭ ascultă de ordinile luĭ Magherul, şi care putemŭ dice că făcea partea cea maĭ tare a lagŏruluĭ. Vestmîntaţĭ dorobanţiĭ cu portul deosebitelor districte, uniĭ cu ghebe lungĭ şi alţiĭ cu scurte, lucrate în florĭ găitănite, cu cioarecĭ de aba asemenea găităniţĭ, cu tusluci peste încălţăminte, încinşĭ cu sileafŭ peste midlocŭ, în care eĭ purtaŭ pis-

www.digibuc.ro

tóle şi iataganŭ, pe capŭ cu căciulă de hărsie négră numaĭ cu un semn ostăşescŭ în fundŭ, cu uă sineaţă colea ghintuită, şi deprinşĭ a lua rôndunica din sborŭ; ómenĭ fórte curagioşĭ, capabilĭ de fapte eroice; mergŭ ca uă săgétă pe nisce căluşeĭ micĭ dar fórte iuţĭ, şi ca şi pandurii cercaţĭ maĭ de multe orĭ cu lupta şi deprinşĭ a mirosi earba de puşcă, eĭ vorbeaŭ de resboiŭ ca cum ar vorbi de ospeţe şi de cumetrie... Pandurii vestmintaţĭ cu costumul vînătorilor munteni şi al poporului Olteniĭ, înarmaţĭ cea maĭ mare parte, cu coase şi cu lance, cu pistoale şi cu sineţe de vînătóre, eĭ se credeaŭ ceĭ maĭ tarĭ despreţuind pe inemicĭ, asceptând cu nerăbdare ḑina lupteĭ şi strigând într'una: „mergemŭ asupra Bucurescilor să ne batemŭ cu Turcii...“

Magherul ca căpetenie acestor trupe şi maĭ mulţĭ oficerĭ pe lângă dênsul, le dedea ordine şi le susţinea curagiul şi entusiasmul prin chiămarea ce el le-o făcuse.

Aci calul nicheza d'uă eroică energie, şi trompa resuna ca în timpiĭ anticĭ când legiónele Romeĭ se acopereaŭ, pe aceste locurĭ, de triumfurĭ strălucitóre.

Ca punctŭ de sprijinŭ lagĕruluĭ, Guvernul trimisese douĕ companiĭ către Argeşĭ. Una dintre ele, comandate de căpitanul Zalicŭ cum am maĭ arătat, se instalase în Pitescĭ, pe unde ar' fi fost calea inemiculuĭ.

Pentru reparaţia armelor, se formase un atelieŭ în miḑlocul lagĕruluĭ, în care meşteri ceĭ renumiţĭ puneaŭ tótă activitatea lor, spre a da luptătorilor îndestule arme; cu care, daca amŭ fi avut de ajuns,

www.digibuc.ro

Ţéra atunci ar' fi dat sute de mii de braţe pentru d'ua lupteĭ.

Magherul care urma a simţi de uă potrivă cu soldaţiĭ şi cu panduriĭ, cercând uă aceiaşĭ durere şi uă aceiaşĭ isbire ca şi dênşiĭ, ţinu un consil'ŭ de resbelŭ cu toţĭ căpitaniĭ şi cu toţĭ bărbaţiĭ revoluţiuneĭ ce se găseaŭ în giurul sĕŭ. El aşteptase să védĕ in lagŏrul sĕŭ viind guvernul Locotenenţeĭ, ca împreună să delibereḑe despre sórtea ţereĭ, în asemenea împregiurărĭ critice. Dar el fusese părăsit în cele din urmă ḑile a le evenementuluĭ; că membri guvernuluĭ şi toţĭ ceĭ-lalţĭ, în locŭ de a veni în lagŏrul de la Traian, aceea ce era uă neaparată datorie, se făcuseră nevĕḑuţĭ din capitală şi trecuseră în Transilvania pe la Braşovŭ. Magherul aşteptă uă ḑi, douĕ, uă septămână şi nu vĕḑu viind în lagŏrŭ de cât soldaţiĭ ceĭ scăpaţĭ din lupta din Dealul-Spiriĭ, şi vre uă câţĭ-va lipcanĭ şi agenţĭ aĭ caimacamuluĭ Cantacosino, cel ce-ĭ scriea des, să depue armele şi să împraştie lagŏrul.

Magherul voia să scie cum stă Bucurescĭi, ca să scie ce cale să ia, cu consimţ'mêntul guvernuluĭ Locotenenţeĭ ş'al naţiuneĭ întregĭ, d'a protesta cu armele în mână pentru un sântŭ dreptŭ ce îl călcaseră inemici seĭ. O! greşală însemnată fu a Guvernuluĭ d'a părăsi pe Magherul şi lagŏrul de la Traian, când de datorie era ca toţĭ bărbaţi revoluţiuneĭ, tótă inteligința română, şi tótă naţiunea să se afle acolo, îndată ce s'a vĕḑut că Turciĭ, sub ordinile luĭ Duhamel, nu voesce a ţine bune relaţiunĭ cu Gu-

www.digibuc.ro

vernul ce fusese recunoscut de chiar Înalta Pórtă... Magherul scrise în mai multe rônduri, saŭ să ḑicemŭ aruncă mai multe epistole pe orĭ cine găsia, de a le aduce la Bucurescĭ, adresându-se la Guvernŭ şi la renumiţi bărbaţĭ, întrebându-ĭ ce să facĕ. Una din aceste scrisorĭ o aduse un Costache Mărculescu care veni de la Tîrgu-Jiuluĭ şi trecuse pe la Rômnicŭ. El preumblă acea epistolă din mână în mână prin Bucurescĭ, fără a putea să ajungĕ la Guvernŭ, aĭ căruia membri se făcuseră nevĕḑuţĭ, lăsând reşedinţa ţereĭ în starea precum o descriserămŭ.

Consiliul căpitanilor armateĭ de la Traian se pronunţă în mai multe feluri, după nuanţele ce conţinea fie-care din aceĭ bărbaţĭ cari îl compunea.

Una din camerile metoculuĭ Traian servea de sala consiliuluĭ şi era plină de oficerii armateĭ, precum şi stanţele laterale şi intrarea, unde pe dinainte se preumblaŭ sentinelele care străjuiaŭ la cartierul generalŭ. Cată a nu ne îndoi că acea preocupaţiune, acea emoţiune care încingea capetele şi lovia inimile corpuluĭ oficerilor adunaţĭ în consiliu, preocupa şi minţile soldaţilor aşeḑaţĭ pe întinsa vale a luĭ Traian, şi pe volontariĭ panduri, ceĭ ce simţiră şi mai mult póte gréoa posiţiune în care se afla patria lor. Ochiĭ tutulor dar eraŭ întorşĭ spre localul unde se ţinea consiliu. Toţĭ aşteptaŭ cu neastâmpĕrŭ decisiunea comferinţeĭ militare, după care apoĭ se aştepta ordinile şi mĕsurile de acţiune pentru tótă oştirea.

Se aflaŭ în lagĕrul de la Trian n'sce Românĭ

www.digibuc.ro

capabilĭ de cele maĭ strălucite fapte, o maĭ repetămŭ.

În sala consiliuluĭ, românii militarĭ în plină uniformă, cu mâna pe spadă și cu focul în inimă, vorbeaŭ fie-care arătându-șĭ părerea, avênd deopotrivă dreptŭ a delibera în acésta mare chestiune.

Magherul, părăsit cum ḑiserămŭ de membri Locotenenţeĭ domnescĭ, rĕmâind singurŭ guvernatoru, saŭ dictatore, în acele câte-va ḑile, pe cele cinc judeţe Oltene, preşeda consiliul oficerilor ascultând cuvintele fie căruia, și din ideile fie căruia și le forma pe a le sale, cu care voia să se decidĕ mișcarea operaţiuneĭ. Eată ce fel se esprimă un veteran românŭ rezemându-se pe spada sa și care ceru parola în consiliu.

Acesta era colonelul artilerieĭ, pe care ordinul căimăcămiĭ îl ajunsese la Pitescĭ, pe când artileria și cavaleria mergea în lagŏrŭ, și el refusase d'a'l asculta.

— Domnilor, ţéra ne este călcată! Revoluţiunea nóstră care n'avu de scopŭ de cât consolidarea naţionale prin reforme în legĭ, se despreţuesce astă-ḑĭ de străinĭ care n'avură nicĭ de cum dreptul d'a se amesteca și a interveni cu mâna armată. Uă-dată lucrurile ajunse aci, uă-dată că naţiunea este călcată, fapta sa despreţuită, populul persecutat și batjocuritŭ, precum se intêmplă în Bucurescĭ, credinţa mea este că Dumneḑeul părinţilor noștri nu ne va părăsi, noĭ cată să ne batemŭ, să ne facemŭ datoria de Românĭ!..

www.digibuc.ro

Uă altă voce s'audi maĭ din fundul localuluĭ. Cel ce vorbea era un bărbat mititelaţŭ de statură; acesta era capul cavalerieĭ în gradu de colonelŭ.

— Bine, să ne batemŭ cu Turcĭ, consimţimŭ toţĭ, dar nu şi cu Muscalĭ; va fi prea mult doĭ inemicĭ ca acesta puternicĭ pentru noĭ.

— Domnule Colonelŭ, ḑice veteranul care era egalŭ la gradŭ cu acesta, tot perduţĭ suntemŭ şi aşa şi altminterĭ, daca vomŭ suferi sà trécĕ peste noĭ ruşinea că am stat cu mânile în sînŭ. Parerea mea este ca tot cela ce intră în ţéra nóstră cu mâna armată, este declarat de inemicul nostru şi prin urmare nu trebue a 'l alege.

Colonelul cavalerieĭ fu numit de uni alţiĭ că e Grecu şi partisan al Ruşilor.

Un al treilea ceru parola şi adăogă.

— Părerea mea ar' fi, cu tótă stima şi respectul ce am pentru vorbele D-luĭ Colonelŭ, să ne uitămŭ să cercetàmŭ maĭ bine starea lucrurilor în ţéră la noĭ şi în afară, maĭ 'nainte d'a ne pronunţa pentru resbelŭ. Avemŭ noĭ în destule miḑlóce? avemŭ noĭ arme şi banĭ îndestuĭ ca să începemŭ lupta? Parerea mea ar' fi să nu aprinḑemŭ un focŭ pe care apoĭ să nu fimŭ noĭ în stare a 'l stinge.

Acesta fu tacsat de partisan al căimăcămĭĭ şi al boiărilor, ce doriaŭ a se desfiinţa lagŏrul fără conflicte.

La vorbele ofiçeruluĭ acesta, dintr'uă familie notabile în ţéră, se făcu uă murmură înlăuntru precum şi afară între militari care ḑiceaŭ: — să mergemŭ ne-

www.digibuc.ro

greșit să rĕsbunămŭ pe frați noștri din Bucurescĭ!.. și panlurii strigaŭ în gura mare: — mergemŭ asupra Turcilor! mergemŭ asupra Turcilor!..

Magherul luă cuvîntul adresându-se către oficerul nobilŭ.

— Cu tóte acestea cată să facemŭ ceva pentru spălarea afrontuluĭ care ni se aduce patrieĭ, ia auḑiți cum soldații strigă afară, pandurimea și tótă țéra!..

— Dar, continuă oficerul, greutatea este că nu numaĭ pe Turcĭ avemŭ în faça nóstră, cari se mișcară de la Slatna spre Drăgășanĭ, și în curênd vor veni să ne atace, dar avemŭ și pe Muscalĭ în spate; care de cum călcară hotarul la Focșanĭ, uă colónă dintre eĭ vine pe sub munte. Pĕnă mâine póte eĭ vor fi aicĭ.

Se presintă un Polon, oficerŭ de geniu, care de uă-dată cu organisarea tabereĭ, el se aflase lângă Magherul, la Rômnicŭ. El era cam suferind de reumatismŭ, ĕnsă curagiul și inima luĭ îĭ era de leŭ.

— Domni meĭ, ḑise Polonul, d'aca îmĭ este permis să arăt și părerea mea aicĭ în onorab lul d-vóstră consiliu, ca vechiu militarŭ și ca unul ce am simțit sórtea țereĭ mele, precum simțiți și D-vóstră sórtea iubiteĭ D-vóstre patriĭ, încongiurată de atâți inemicĭ, Domnu Maiorŭ obiectă lipsa de arme, de banĭ și altele, pentru a cerca uă defensare în contra inemicilor care vine să ne atace. Uă națiune, domni meĭ, și uă națiune care înregistréḑă fapte glorióse în trecutu-ĭ, nu întrébă de aceste lucrurĭ, când este în revoluțiune. Vĕ temeți de Turcĭ? vĕ e teamă

www.digibuc.ro

de Ruşi? ḑiceţi că nu sunt arme? nu puteţi ĕnsă ḑice cĕ lipsesce şi inimă şi bărbăţiea naţiuneï.

— Nu! nu! respunseră din curte şi pĕnă în jos de Câmpul-luï-Traian şi pĕnă aprópe la Rîurenï, oştirea care fu electrisată de vorbele militaruluï polonŭ care purta uniforma ţereï; nu ne va lipsi inima, voinţa şi bărbăţia naţionalĕ pentru fapte marï! adăogără ostaşiï Românï.

Cât despre Turcï, continuă Iablonschi, onorabilul generalŭ Magherul şi D-vóstră trebue să 'ï cunóscetï maï bine. Cât despre Ruşï, Domni meï, şi maï ales Ruşiï care vinŭ acum pe sub munte, vĕ rog să 'mï faceţï onórea o mi se da voe să comand eŭ, şi vĕ jur pe Dumneḑeŭ, că sunt sigurŭ de reuşită. Nu 'mï trebue de cât uă parte de armată, cu locuitoriï, şi cu puţină artilerie şi vĕ potŭ încredinţa că Ruşiï, casaciï ce vinŭ, nu vor înainta nicï de cum. Îï cunoscŭ eŭ, domni meï, am fost de multe orï în campanie cu dênşi. Dar cât despre Turcï, cum veţï găsi şi D-vóstră cu cale, în nisce momente de entusiasmŭ cum se găsesce oştirea şi ţéra întrégĕ, creḑŭ că în curênd baionetele Musulmanilor vor intra în mânile soldaţilor Românï. În casŭ de nereuşită într'uă încercare ca acésta, ne retragemŭ de ocam-dată în munţï, şi socotescŭ că de acolo nu vor putea aşa lesne a ne desloca.

Ast-fel aŭ urmat în vechime strămoşi dumnévóstră bărbaţi ceï maï ilustri, şi eï învinseră pe inemicï...

Toţï emigraţiï democraţï, domni meï, vor alerga acolo, în ajutorul nostru, nu uitaţï şi aceasta!...

www.digibuc.ro

Şi terminând Iablonschi discursul sĕŭ, acest bărbatŭ blondŭ, prelungŭ la chipŭ şi cu ochiĭ marĭ albaştri, privi arătând cu degitul Carpaţiĭ care se desemnaŭ cu uă frunte maistósă pe d'asupra Rómniculuĭ.

Aplausele celor maĭ mulţĭ Românĭ ce eraŭ de acordŭ cu oştirea şi cu oficeri eĭ, făcură a resuna acéstă mŏnastióră, unde se ţinea consiliul.

Colonelul artilerieĭ reluă cuvîntul cu óre-care energie, prima condiţiune a unuĭ bunŭ oficerŭ, după ce termină oficerul de geniŭ Polonŭ:

— Inima mea e atinsă, ḑice el, sufletul meŭ este mişcat de vorbele D-luĭ Iablonschi, şi eŭ asemenĭ nu potŭ fi de cât de părerea D-sale. Patria D-luĭ în adevĕrŭ este subjugată, dar nimenĭ nu va nega, că uă naţiune ce dă semne de viaţă nu va peri. Patria nóstră se află în cele maĭ grele condiţiuniĭ d'a putea ţine un resbelŭ cu cele douĕ puterĭ, ĕnsă noĭ cată să ne facemŭ datoria, ca uniĭ ce facemŭ parte din naţiunile care voescŭ a se emancipa din subjugarea străină şi consimţimŭ cu ideile lor... Afrontul este prea greŭ care s'aduce patrieĭ nóstre; fapta naţiuneĭ este sfâşiată şi despreţuită de inemicĭ; datoria nóstră este a susţine naţiunea în drepturile eĭ, ca uniĭ ce suntemŭ fiĭ eĭ, hrăniţĭ, plătiţĭ şi priimimŭ recompense şi bine faceri de la dênsa!.. Suntemŭ Românĭ maĭ 'nainte de tóte, şi Românii aŭ apărat drepturile lor cu sabia! Nu ne vomŭ lăsa astă dată a remânea călcaţĭ. Daca vomŭ cădea luptându-ne, viitorul va recunósce meritul nostru. Eŭ ḑicŭ: să

www.digibuc.ro

trăiască România! şi împreună cu toţi Românii voiu adăoga că Dumnedeul părinţilor noştri va fi cu noi!..

Aplausele şi strigările se repetaŭ pretutindeni de entusiasmŭ audindu-se în tóte părţile: Trăiască România! trăiască bravi ei!...

Magherul ascultând cu luare aminte la ceĭ ce deliberaŭ în chestiunea resbeluluĭ, şi maĭ ales el care cunoscea pe Românĭ şi pe Turcĭ de la lupta din Bălescĭ, când generalul Gheismar ar' fi fost topit cu tot corpul de Ruşiĭ ce comanda, daca nu era puternicul ajutorŭ care îl deteră Românii; şi maĭ ales el petrecênd în mintea sa faptele a maĭ multor căpitanĭ românĭ din secoli trecuţi, se decise în fine pentru resbelŭ, şi de acésta audind óstea se pregătia a l purta în triumfŭ.

Ĕnsă Magherul simţi urcându-i-se sângele în capŭ când se pronunţa pentru resbelŭ, fiind că sciea că inemicii sunt mulţi şi dintre Românĭ; şi el perdu-se timpul nefăcênd nicĭ uă pregătire de provisiunĭ şi altele... Cu tóte astea închise ochiĭ şi se pronunţă.

Consiliul fu terminat, decisiunea fu luată, şi armateĭ se ordonă a se pregăti de un esserciŭ mare şi de uă revistă care să precédĕ diua resbeluluĭ.

Oficerii veniră în midlocul soldaţilor şi le comunicară ordinul generaluluĭ, şi oşt rea tresări voiósă şi cu cea maĭ mare activitate de a se pregăti de uă revistă generalĕ, de esserciŭ cu evoluţiunĭ şi cu focurĭ de tóte armele.

A doua di oştirea se afla în picióre, câmpiile

www.digibuc.ro

dintre Traian și Rîurenĭ erau acoperite cum diserămŭ, și focurile artilerieĭ detună ca s'audi într'uă distanțiă depărtată.

Tocmaĭ atunci dar Constantin pompierul sosise pe Dealul Negru și ascultă de acolo, împreună cu Sora, femeia care 'l însoția pretutindenea, resunetul mărețŭ al armelor românescĭ și detunarea cea spăimântătóre a artilerieĭ; de unde junele militarŭ, totd'a-una mișcat de entusiasmu și de curagiu, grăbi precât îl ertă puterile, d'a veni maĭ curênd la Rômnicŭ; sosind el abia a treia di în Rômnicŭ, fiindŭ că ~~nu putuse a trece~~ Oltul din causă că tóte podurile erau trase pe partea opusă, ~~și numaĭ cu~~ ocasiunea trecereĭ unuĭ aghentŭ al consulatului Britanicŭ din Bucurescĭ, ce mergea în lagĕru luĭ Magheru, putu și el să trécĕ. Intrând apoĭ în tîrgul Rômniculuĭ, aci ca un blestemŭ găsi uă stare de jeale maĭ tristă de cât cea de la Bucurescĭ, de unde el plecase.

Aghentul sus numit aduse uă scrisóre luĭ Magherul, pe care priimind-o o citi în audul tutulor oficerilor reunĭți érăși în consiliŭ, prin care consulul Mareĭ Britaniĭ scriea capilor armateĭ și luĭ Magherul, servindu-se cu termini ceĭ maĭ linguștitorĭ și însînuitorĭ, că pentru binele și fericirea patrieĭ, să desfacĕ lagĕrul, o! durere! și să depunĕ armele în numele Sultanuluĭ suzeranul Romàniĭ; că aceasta va fi de un mare bine, adăoga el... Apoĭ aghentul sĕŭ însărcinat cu aducerea scrisóreĭ, se servi earăși cu termenii ceĭ maĭ aleși d'a ademeni pe oficerĭ și în-

www.digibuc.ro

susŭ pe Magherul. Oficeriĭ cari aţintaŭ la căvălăriĭ muscălescĭ bătură în palme...

Magherul lăcrimă si întrebă pe ceĭ-lalţĭ bărbaţĭ de arme ce trebue să facĕ; şi ca cum a fost un farmecŭ, ca cum ar' fi fost uă ursită blestemată, adusă prin epistola aceea şi aghentul sus ḑis, majoritatea oficerilor se pronunţă pentru consulul care dedea acele consiliĭ.

Un căpitan, care fusese uă dată în societatea luĭ Deivos, Dănescu şi Stărostescu, observase cu ocasiunea consiliuluĭ oficerilor ţinut în Câmpul-luĭ Traian, pe când se ţinură acele frumóse discursurĭ: — Numaĭ să ţineţĭ, domnilor, acele ce ḑiceţĭ!.. vorbi el; şi uniĭ din oficerĭ auḑindu-l, îl apostrofaseră cu nisce căutăturĭ aspre. Acestia acum formaseră uă majoritate care se ţinu de mână cu toţĭ reacţionariĭ din Oltenia...

În acest scurt timp se şi făcuse uă preschimbare între căpeteniĭ.

Aghentul sus ḑis trăsese la Rômnicu, şi acolo se ţinu ultimul consiliŭ, unde câţĭ-va bărbaţĭ ceĭ ce susţineaŭ resbelul nu fuseră ascultaţĭ.

Dumitrescu îşĭ frânse spada indignat prea mult aflând ce decisiune a luat consiliul oficerilor armateĭ, într'uniţĭ la Rômnicŭ.

Se vede că Sórtea nu încetase d'a prigoni pe Românŭ; şi era dat ca să fie, acest fiŭ al popululuĭ Romeĭ, şi în acéstă ocasiune, umilitŭ şi degradatŭ.

Străinilor le stătu în gôtŭ vĕḑênd pe ast populŭ că ia armele, ca să apere drepturile patrieĭ

www.digibuc.ro

sale îngenuchiate. Eĭ aleseră de instrumentŭ pe un consul care se ḑicea a fi amicul ómenilor revoluţiuneĭ, să 'l facĕ, puindu-ĭ dinainte pericolul pĕnă la perderea patrieĭ daca nu va depune armele şi altele multe; şi acest populŭ ce încreḑu-se puterea sa şi didese ascultare unor ómenĭ deprinşĭ maĭ mult la vorbe dât la fapte, fu constrâns d'a asculta; cu alte cuvinte fu desarmat de ómeni seĭ, de capiĭ cărora le încredinţase puterea...

Pentru că în astă descriere n'avemŭ de scopŭ d'a face panigiricul unor ómenĭ cari nu cunóscemŭ cum s'ar putea desculpa pentru uă asemenea urmare, şi privind revoluţiunea română ca faptă a popululuĭ, pentru îmbunătăţirea sórteĭ luĭ, vomŭ vorbi numaĭ despre populŭ care făcea puterea armateĭ cât şi a ţereĭ întregĭ.

Colonelul, Maiorul şi Căpitanul cari eraŭ pentru resbelŭ numaĭ fuseră ascultaţĭ şi eĭ fuseră nevoiţĭ să plece capul.

Uă-dată decisiunea fiind luată precum arătarămŭ, lagĕrul de la Traian rĕmase fără capĭ, şi vorbele acele marĭ şi pompóse se stinseră precum s'ar stinge flacăra de paie, şi se risipiră ca un fumŭ la suflarea unuĭ vîntŭ.

Nu găsimŭ ĕnsă espresiunĭ de a descrie starea de plâns şi de desperare a soldaţilor ce li se ordonă d'a se întórce la Bucurescĭ, să asculte de nouiĭ comandanţĭ. Nu avemŭ espresiunĭ ca să descrimŭ îndestul mânia dorobanţilor şi a pandurilor volontarĭ cari eraŭ siliţĭ a se risipi de la lagĕrŭ, şi a se duce

www.digibuc.ro

pe la casele lor, unde în mijlocul familiilor îi aştepta uă grozavă persecuţiune. Nu putemŭ arăta îndestul jélea şi durerea soldaţilor veniţi din Bucuresci ce aŭ fost scăpaţi din lupta din Dealul-Spiri, plini încŏ de sângele confraţilor căduţi şi maltrataţi de străini. Şi mai mult încŏ nu putemŭ descrie îndestul mêhnirea şi nemulţiămirea populului care vĕdu fapta sa dejucată ca uă comedie. Câmpiile plângéŭ, munţii resunaŭ şi urlaŭ de blesteme; în tóte părţile se vedeaŭ numai lacrimi şi descurageare; în tóte părţile, în lungul şi în largul ţerei era uă agonie... Nuorul terorismului, al persecuţiunei de unŭ guvernŭ, pe lângă care tot ce este corumpţiune se unise, şi ajutat mai cu seamă de Muscalii ce veniaŭ într'uă mână cu biciul şi 'n alta cu regulamentul, cu sclaviă şi cu tóte păcatele şi abusurile, întunecă sórele prin care populaţiunea română întrevĕdu puţine dile speranţa de libertate şi de fericire pentru viitorŭ.

Părăsind dar Magherul cu tot statul sĕŭ tabără de la Traian, plecă, pe cursul Oltului, la hotarŭ, d'a trece în Transilvania. Soldaţii de la graniţă puseră baionetele întrênşi întrebându-i că unde se ducŭ şi ce fel lasă jurămîntul care l'aŭ fost făcut, de a se lupta şi a muri pentru patrie? Cu multă greutate Magherul şi cei-lalţi oficeri putură să se desfacĕ de soldaţii de la graniţă cari 'i ţinu cât-va timpŭ în locŭ dinaintea baionetelor lor.

Generalu comandante austriacŭ din Sibiŭ, Puchner, trimisese aprópe un escadron de cavalerie dragoni, la Turnu Roşu, când numiţi capi ai revoluţiu-

www.digibuc.ro

neĭ române ajunseseră la hotarŭ, pentru a le face escortă, intrând eĭ în Transilvania. Se înțelege că cu două intențiuni se făcu acésta: una ca cum pentru a 'ĭ priimi cu onóre, și alta ca cum a 'ĭ avea subt observațiune. Ast-fel dar ómeniĭ revoluțiuneĭ, și maĭ ales Magherul care se bucura de uă mare popularitate, îngropară cea maĭ frumósă glorie ce, numaĭ uă epocă ca aceea, ar' fi putut da Românieĭ cununĭ, și numele lor să rĕmâie înscrise cu litera nemuririeĭ, în historie.

A două dĭ, chiar după plecarea Magheruluĭ, și sosi Casaciĭ, cari veniaŭ în numĕrŭ de două miĭ aprópe, pe sub munțĭ, avênd în fruntea lorŭ, îmbrăcat cu acéstă uniformă, pe fostul Spătarŭ Costache Ghica, fratele domnitoruluĭ Alessandru Ghica, la care alergară toțĭ linguşitoriĭ și ciocoiĭ din Rômnicŭ.

Turciĭ ce se mișcaseră de la Slatina și înaintaseră spre Drăgășanĭ, veniră bucuroșĭ și cu mânile în șolduri, de se aședară în Rômnicŭ, după desfacerea tabereĭ de la Traian.

Sfărâmămŭ aci péna cu care ne servirămŭ de a descrie istoricul acestuĭ evenimentŭ, și lăsămŭ numaĭ pe omul popululuĭ de a vorbi: pompierul cel nefericit, care s'a luptat, s'a vĕrsat sângele de a arăta străinilor că nu se calcă niște sânte drepturĭ a le uneĭ naţiunĭ, fără a rĕmânea nepedepsit acel care le calcă...

Acum dar cu peptul numaĭ cicatricè, convalescentŭ, desperat de cele ce găsi în Rômnicŭ, daca nu era cu dênsul acea femeiă, acea bună creatură care

*

www.digibuc.ro

tot-d'auna să 'l încurageḑe şi să nu 'l lase a fi prada desperării; perḑênd mamă, amicĭ şi pe fraţi seĭ de arme, Constantin negreşit că s'ar fi ucisŭ ca să scape de uă aşa spăimêntătóre situaţie...

Triştĭ ca şi dênsul, maĭ mulţĭ cunoscuţĭ înrolaţĭ între volontari din lagŏrŭ, îl ajutară şi 'l luară cu eĭ, spre a merge la părinţiĭ şi consângeniĭ Soreĭ, împeţiteĭ sale, la Novacĭ în Gorjĭ.

Pandurimea plecând din lagŏrŭ, silită a arunca armele ce li se dedese a le Statuluĭ, deteră focŭ depouluĭ de earbă ca să nu se ia de inemicŭ, care făcu uă mare esplosiune.

Ceĭ maĭ mulţĭ, uniţĭ în cete marĭ, ne lăsând armele din mânĭ precum lance, coase şi puşcĭ, luară calea peste plaiurile Păuşescilor şi ale Cacoveĭ, care asemenea, către finele luĭ Septembre, eraŭ desbrăcaţĭ de frumuseţile lor, şi stâncele cele negre, şi văile cele posomorîte se păreaŭ aşa de triste ca şi inimile lor; şi plaiurile în locŭ a resuna de cântecul de bucurie al călĕtoruluĭ, se auḑia gemênd de plânsetul şi bocirea nefericiţilor cari mergeaŭ cu capetele plecate în josŭ...

www.digibuc.ro

XVII

Ceea ce lumea luminată numesce progresŭ

— Sûnt douĕ-ḑecĭ de anĭ de la revoluţie, adăogă Constantin adresându-se către ceĭ ce se afla împregiurul luĭ, ascultând cele ce el narase pĕnă aci, şi de care tot Muşătoiul fusese mişcat.

Pompierul avea îndestulă energie în espresiunea vorbeĭ sale pentru ca auḑitori seĭ să 'l înţelégĕ şi să rĕmâie pătrunşĭ de cele ce le ḑicea.

— Cum trece timpul! ḑise Pĕtru cel ce şedea maĭ în fruntea adunăriĭ; noĭ toţĭ amŭ luatŭ parte atuncĭ la lagŏrul de la Troian, şi pe urmă ce trăserămŭ, vaĭ de noĭ! când veni Nichita ispravnicŭ în Tîrgu-Jiuluĭ, — ne aducea ca pe vite şi ne închidea... Cum se schimbară lucrurile! ce prefacere astăḑĭ! par'că n'a maĭ fost aceĭ timpĭ!...

Oprea Ursul întrebă pe fostul pompierŭ, aĭ maĭ fost d'atuncĭ p'în Bucurescĭ? maĭ cunoscĭ pe cine-va?

— După nenorocirea ce avuseiŭ când perduiŭ pe astă sântă femeiă, Sora, n'am voit să maĭ vĕḑŭ Bucurescii, unde am fost petrecut cu dênsa ḑilele mele de fericire pĕnă în ḑiua când perduiŭ pe mama...

www.digibuc.ro

Din întêmplare, acu vre uă câţi-va anĭ trecênd pe drumul Giurgiuluĭ, am găsit pe Ghiţă Iorga cantonerŭ de şosea.

— Maĭ trăescŭ eĭ mulţĭ dintre militari de atuncĭ, precum uite suntemŭ şi noĭ în viaţă? rĕspunse de dincolo un Ungureanŭ cu uă căciulă cât tóte ḑilele în capul luĭ. Acesta era fostul felt-febelŭ la regimentŭ ce ne este cunoscut.

— Mulţiămescŭ luĭ Dumneḑeŭ! adăogă maĭ de lêngă uşă un vînătorŭ numit Dan, şi eŭ am fost cu panduriĭ în lagŏrul de la Rômnicŭ, şi eată-mĕ aci sunt voinicŭ!...

— Eŭ vĕ poftescŭ nópte bună, ḑise proprietarul de la Gilort, care stătuse cu societatea asta de populŭ în stână, cu ciobaniĭ la un locŭ, ca să asculte naraţiunea evenementuluĭ sus descris, maĭ uă ḑi întrégă de vĕră pĕnă se înoptase de tot. El ĕnsă a fost mişcat fórte mult de cele ce auḑise. Din acel momentŭ el simţi că perduse multe din prejudiţiile sale ruginite, şi voia a se conforma cu ideile secululuĭ. Dar el urê în inima luĭ pe scerlatanĭ, pe scerlatanĭ în tóte lucrurile, în tóte afacerile, precum şi în cele politice a le ţereĭ... Şi maĭ cu seamă prinse uă urĕ ne'mpăcată în contra perturbatorilor de meserie, în contra intriganţilor, a spionilor şi a cartoforilor...

Nóptea muntele era acoperit de nuorŭ şi maĭ târḑiŭ începu a ploa, ceea ce făcu ca toţĭ să se aşeḑe în câte un culcuşŭ: sătenĭ, visitatoriĭ, cât şi proprietarul de maĭ sus. Să nu uităműm între alţiĭ şi pe

www.digibuc.ro

uă damă favorită a sa numită Arghiriţa, şi Iulia care petrecea nóptea citind la romanţe.

Pompierul de la schitul Lainicilor, petrecu nóptea convorbind cu Ionel, fiitorul consórte al prea iubiteĭ sale fiice Maria; ear dênsa se dusese să se repause cu Marica şi cu Rosalia, într'un locŭ deosebit.

Aceste douĕ femeĭ într'una îşĭ frămêntaseră mintea, d'a cunósce ce fel este maĭ bine să se facĕ nunta juneĭ împeţite. Voiaŭ a întêlni pentru aceasta negreşit pe un călughĕrŭ bĕtrânŭ de la monastirea Cernădii.

Nóptea dar o petrecură toţĭ cu linisce şi fără vise.

A doua ḑi fuseră din noŭ toţĭ la lucru. — Muntele rĕsună de răgirea vitelor şi de chiuirile ce le dedea mocaniĭ şi vînătoriĭ de pre stâncĭ.

Trecuse uă sĕptĕmână de când păstoriĭ şi visitatoriĭ se aflaseră într'uniţĭ ascultând la acea naraţiune, în stâna din Muşătoiul, despre amĕnuntele evenementuluĭ din 848.

Muntele se înviueşă de pregătirea uneĭ măreţe serbătoare ce eĭ voiaŭ a face maĭ 'nainte d'a se scoborî cu oile pentru a merge la baltă.

Sĕrbătórea nunteĭ Marii cu Ionel junele Transilvan, fusese ḑiua cea însemnată de bucurie pentru toţĭ, şi în care se anunţase că se vor face fel de fel de petreceri şi jocurĭ, care sunt nisce esserciţiĭ la locuitoriĭ muntenĭ, precum alergarea, saŭ încurarea cailor, tragerea cu puşca la semnŭ, sărituri peste

www.digibuc.ro

focurĭ şi peste stâncĭ, urcarea pe un bradŭ curăţit de ramure, drept şi înaltŭ ca un catartŭ de corăbiĭ şi alunecosŭ ca cum ar' fi unsŭ; ear cel ce va atinge ţinta, cel ce se va arăta triumfătorŭ, va câştiga un darŭ de uă óie, saŭ berbece, şi câte uă-dată uă vită mare...

Pentru acéstă ḑi se adunaseră şi maĭ multĭ lŏcuitorĭ ce sosiseră călărĭ învestiţi de serbătóre, aducênd cu eĭ ploscĭ pline cu vin, şi uă sumă de fecióre întrecêndu-se care de care maĭ frumóse, purtând cununĭ de florĭ pe frunte-le, veniră de la stânele învecinate, să salute pe fiica pompieruluĭ şi a danţa cu dênsa în horă, de ḑiua maritagiuluĭ eĭ.

Sórele se înălţase în acea ḑi dimineaţă mult d'asupra munţilor; ĕnsă nisce groşĭ aburĭ, rĕdicaţĭ obicĭnuit maĭ în tóte dimineţele pe d'asupra văilor, făceaŭ nevĕḑuţĭ munţiĭ Olteţuluĭ, care sunt cum am maĭ ḑis despre rĕsărit; ear stéoa ḑileĭ arătându-se p'între neguri, abia târḑiŭ putu a 'şĭ desvăli luminosul eĭ discŭ la ochiĭ celora care o priveaŭ de pe Muşătoiul.

Femeile Ungurenilor chiămară vitele pe lângă stânĭ, ḑicêndu-ĭ fie căreia pe nume; pe care după ce le mulseră, deteră drumul viţeilor ce îĭ ţineaŭ deosebiţĭ închişĭ; viţeiĭ şi mamele lor scóseră sunete înduioşătóre alergând uniĭ către alţiĭ.

Ungurencele în ast timpŭ, cu Maria fiica pompieruluĭ între dênsele, puneaŭ câte uă mână de făină amestecată cu sare, (un obiceiŭ anticŭ) pe spinarea boilor, pe vacĭ şi pe viţeĭ, şi vitele întorcên-

www.digibuc.ro

du-se cu grumazul, se lingeaŭ pe spinare de cele ce li se puneaŭ. Aceasta credŭ ele că este bine pentru dĕochĭ, saŭ d'a nu se apropia fearele sfăşiitóre de dênsele, când pascŭ prin păduri.

Oile maĭ de dimineaţă fuseseră mulse la têrle şi le pornise încet păscênd şi ascultând de fluerul păstorilor, tot-d'auna fiind însoţite de asinĭ şi de câinĭ.

Muntele ĕnsă de uă-dată resună de mugirea unuĭ cornŭ. El anunţa sosirea unor noĭ óspi: nisce vînătorĭ prea mulţiămiţĭ de succesŭ. — Cântarea cornuluĭ s'auḑia despre Titvele, în marginea stângă a Muşătoiuluĭ.

Tot uă-dată se arată în pragul stâneĭ, unde se aflaŭ Marica şi Rosalia, preocupate de lucru, un călughĕrŭ prea bătrânŭ, mult maĭ trecut de cât sihastrul cel de la Lainicĭ.

Acest monachŭ, cu uă barbă întocmaĭ ca neaua de sub Păpuşa, cu uă rasă lungă pĕnă în pământŭ şi cu un culion învechit pe capu-ĭ, cu nisce imineĭ groşĭ în picióre, se opri cum ḑiserămŭ, în pragul stâneĭ. El cerea ospitalitate. Ĕnsă el vorbea fórte puţin şi încĕt, încât nicĭ nu putea cine-va a'l înţelege ce ḑicea pĕnă ĭĭ lua bine seama.

Rosalia maĭ cu seamă vĕḑêndu-l, creḑu că va fi preutul din Cernădia, tot aşa de bĕtrânŭ şi cu pĕrul albŭ, precum era acesta. Ea ĭĭ ḑise să intre. Ĕĭ se grăbiră a'ĭ pune dinainte d'a le mâncărĭĭ. Bĕtrânul şeḑu pe uá laviţă şi mulţiămi femeilor din tótă inima pentru ospitalitate ce ele ĭĭ oferiră.

www.digibuc.ro

Un cartŭ de oră în urmă, sosiră vînătoriĭ sus ḑişĭ, cu vînaturĭ, aceea ce a pus tot Muşătoiul în picióre, alergând fie care să véḑă ce este.

Şi chiar proprietarul de pe Gilort, cunoscĕtoru în a le vînătorii, veni ca să véḑă ce fel a fost lovit vînatul, şi daca triumful repurtat de acel vînătorŭ era un adevĕrat merit de iscusinţă.

Vînătoriĭ proprietaruluĭ de la Gilort, Dan şi Oprea Ursul observară cu multă luare aminte şi cunoscură pĕnă şi de câţĭ anĭ a fost căprióra care o aduseră împuşcată.

Constantin, tot în stâna care menţionarămŭ, nu voia nicĭ să véḑă cu ochiĭ aceste scene, fiind că traiul sĕŭ era tot-d'auna cumpĕtarea; şi el, omul care s'a fost luptat în resbelŭ, nicĭ că se maĭ gôndea la vînătóre, d'a rĕdica viaţa uneĭ vieţuitóre. Preocupatŭ astă dată numaĭ şi numaĭ de fiĭ seĭ Maria şi cu Ionel, prea iubita sa fiică şi peţitorul eĭ; avêndu-ĭ pe unul d'uă parte şi pe celă-laltŭ de alta, mereŭ vorbea cu dênşiĭ dândule consiliĭ despre viitorul şi fericirea lor în viaţă.

Viind earăşĭ împregiurul sĕŭ uniĭ din ceĭ cari ascultaseră în ḑiua cea de 'nainte, când el spusese cu deamĕnuntul întêmplările din patru-ḑecĭ şi optŭ, îl rugară a le spune ce fel s'a urmat nefericita perdere a soţieĭ sale, din ce a provenit mórtea eĭ?

— Mi este prea durerosŭ d'a'mĭ aduce aminte despre acea ḑi tristă, ḑiua nefericită a perdereĭ Soreĭ, Ângerul meŭ pe aşt pămêntŭ!..

El ĕnsă începu a plânge ca un copilŭ, pe care

www.digibuc.ro

abia Maria și Ionel putură a'l mai potoli, repetând de multe ori numele mamei sale și al Soreĭ.

— Ea a murit, dise Constantin, lăsându-mĭ ca uă mângâiere pe Maria, care este tot așa de înțeléptă și tot așa de frumósă precum era dênsa! Mórtea eĭ fu întêmplată din marea persecuțiune a inemicilor noștri; pentru că toți amŭ fost persecutați ca unii ce am fost luat parte în revoluțiune. Ordinul căimacamieĭ era, ca orĭ unde ne va găsi, după căderea bărbaților aĭ revoluțiuneĭ, viind la putere fel de fel de ómenĭ, precum de ceĭ care uciseră pe Vladimirescu la 1821; și în casele nóstre, și în bisericĭ, și la sate și la tîrgurĭ, dicea acele ordine, să fimŭ prinșĭ, legați, bătuți, închiși și globiți pentru că am ascultat de nisce ordine date de guvernul d'atuncĭ din revoluțiune, și pentru că am fost luat parte în armata nóstră românéscĕ... Și pe noĭ, și pe frații noștriĭ, și pe mamele nóstre, și pe sóțele și fii nostri eĭ îĭ persecutară; că diceaŭ că cu ast chipŭ să facĕ națiunea nicĭ a se maĭ gôndi la revoluțiune. Heĭ! rătăciții nu sciaŭ că tocmaĭ silnicia și terorismul lorŭ făcea pe ómenĭ a urê pe tiranĭ și a dori libertatea!...

În diua când mersesemŭ la biserica din Cernădia, ca să ne legămŭ dinaintea luĭ Dumnedeŭ, prin căsătorie, eŭ și Sora, ómenĭ trimișĭ de cârmuitorul din Tîrgu-Jiuluĭ, Nichita, staŭ la ușa templuluĭ, ca să mĕ rĕdice pe mine și pe cumnatul meŭ. Dar nemeteniile nóstre, tot bărbați de inimă și fără teamă de mórte, declarară acelora că numaĭ atuncia ne va

www.digibuc.ro

lua eĭ din biserică, când vor putea trece peste corpurile nóstre morţĭ, alt-minterĭ nicĭ să se încerce că se face vărsare de sânge mare; şi aşa trimişiĭ cârmuitoruluĭ s'aŭ retrasŭ.

La Cojan eĭ prădară casa Magheruluĭ de tot ce găsiră întrênsa. Pe ómeni ce li se împrotiviră 'ĭ-a batjocurit şi 'ĭ-a închis prin temniţe, ca pe nisce furĭ.

Purtarea cea înrăutăţită a ómenilor îmbĕtrâniţĭ cu păcatele unuĭ regim tiranicŭ şi depravatŭ se aseamĕnă ca câinele turbat care pĕnă să 'ĭ vie la capŭ măciuca cea din urmă, muşcă cu veninul în dinţĭ, se muşcă pe dênsul rupêndu-şĭ carnea de pe el...

Pe de uă-parte eŭ mĕ aflam în biserică jurând dinaintea luĭ Dumneḑeŭ pentru însoţirea nóstră, şi pe de alta însuşĭ consângeni meĭ îmĭ gătiră miḑlóce să părăsescŭ ţéra, căminul părintescŭ şi pe fraţĭ, lăsând pe Sora singură prada lacrimilor şi a nefericireĭ... Am petrecut maĭ bine de un an în Ardealŭ; şi când mĕ întorseiŭ, aflaiŭ pe Sora pe patŭ de zăcere.— Persecuţiunea şi desele spaime, vĕḑênd pe fratele eĭ şi nemeteniile nóstre, că îĭ ducea ca pe vite la închisóre, îĭ redică tótă puterea şi 'ĭ derăpăna sănătatea; şi eá muri când eŭ fuiŭ înturnat după pribegirea mea maĭ mult de un anŭ de ḑile. Cu puţin maĭ 'nainte ea se făcuse mamă, aducênd la lumină pe Maṛia, iubita mea fiică. Dumneḑeŭ îmĭ trimise tóte încercările cele aspre despărţind pe Sora, prin grabnica eĭ mórte, de fiinţa mea. Ea privesce acum póte din cerŭ pe soţul eĭ care se nevoesce a întocmi fericirea pentru fiica sa, în ajunul măritişuluĭ.

www.digibuc.ro

La mormêntarea eĭ atuncĭ s'a întêmplat un faptŭ. Cată să 'l ḑicŭ.

Acel bĕtrân Musulman ce tot-d'auna avusese pentru mine și pentru dênsa uă iubire părintéscĕ, venise cu armata turcéscĕ la Rómnicŭ, și d'acolo 'ĭ a fost lesne a veni la Novacĭ. El avea un sufletŭ cu multă compătimire, și purtarea luĭ era cum nu sunt adĭ mulțĭ Crestinĭ.

El plânse vĕḑênd pe Sora mórtă, precum vĕḑuse și pe mama mea, în acea nefericită ḑi pentru toțĭ Româniĭ...

— Sĕrmana Sora! ḑise bĕtrânul Musulmanŭ vĕḑênd-o așeḑată într'un sicriŭ, plângênd-o tóte rudeniile și ḑusă la mormêntŭ, precum a fost vĕḑut pe mama mea.

Ea purta pe fruntea eĭ rece ca pétra și albă ca ceara, uă curónă de florĭ scumpe.

Aci Maria fu pătrunsă de durere privind în istorisirea tatăluĭ eĭ, de cele ce s'a întêmplat, întocmaĭ spectacolul atingĕtorŭ al aceleĭ june femeĭ care murise la Rânca la stână.

Când fu lăsată jos în mormêntŭ, spre a pune pleopa d'asupra sicriuluĭ eĭ, bĕtrânul observă, că acel capacŭ cădea rĕŭ pe sicriŭ, că ĭĭ mototolea florile de tîrgŭ, de pe fruntea Soreĭ. El opri pe înmormêntătorĭ; se ş̦coborî cu mare flegmă în lăuntrul mormêntuluĭ, așeḑă binișorŭ aceste florĭ și puse capacul drept pe sicriŭ; adăogênd el că așa trebue a merge în lumea cee-laltă, fiinţ̦a iubită cu un suflet curat. El după acésta îmĭ ḑise de maĭ multe orĭ, să părăsescŭ aceste locurĭ triste, care pentru mine în-

www.digibuc.ro

făcişédă numaĭ durere şi amărăciune, şi să 'l însoţescŭ, de a merge cu dênsul în părţile Orientuluĭ, în vre uă provincie unde nu e persecuţiune... Eŭ n'am voit să mĕ depărtedŭ de locul unde îmĭ sunt înmormêntaţĭ părinţiĭ şi Sora... Ali mi a rĕspuns tot cu flegma luĭ obicinuită: „Bine băiatu al meŭ!..“ Şi el d'atuncĭ s'a făcut nevĕdut, ear eŭ m'am tras din lume la un schitŭ, de unde am eşit ca să împlinescŭ nisce datoriĭ sânte pentru copila mea. Dar cel puţin când aşĭ maĭ putea afla de el, de acel venerabilŭ bĕtrân, cel ce, de şi de uă altă credinţă ca a nóstră, el avea inimă mărinimósă şi cea maĭ înfocată care o putemŭ vedea pentru fapte bune!...

Serbătórea păstorilor se şi începuse prin detunărĭ de pistoale, cântarea din cavalŭ ce rĕsuna din stâncă 'n stâncă, rĕsunetul cornuluĭ de vînătóre şi dulcea cântare a fluerului în bărcŭ. Bĕtrâniĭ şi junii şi femeĭ şi fecióre eşiseră pe poiana cea verde, în faţa stâncelor acoperite de codri, ca să întindĕ uă horă mare românească, făcênd maĭântîĭ a preumbla fedeleşul şi plosca cu vin din mână în mână pênă la cel din urmă din ćspi. Eĭ uraŭ de sănătatea junilor împeţiţĭ, de sănătatea părinţilor, a rudeniilor şi a tutulor Românilor de dincóce şi dincolo de munţĭ, ca nisce fraţĭ aĭ lor... Şi 'n bucuria serbătorésc ce atinsese inimile tutulor, după ce se vor petrece aicĭ întrecerile şi jocurile, triumful, împărţirea de premiĭ şi câte altele, care ţin de un obiceiŭ anticŭ al popululuĭ Romeĭ şi conservat de Românii muntenĭ, eĭ eraŭ hotărîţĭ a trece, cu juni însuraţeĭ, în Transilvania la

www.digibuc.ro

comuna Poiana, să celebreḑe acolo cununiile, la căminul părinţilor luĭ Ionel, juneluĭ însurăţelŭ.

Toţĭ aplaudară şi săltară de bucurie că vor merge cu nunta, cu bucuria bĕtrânuluĭ ostaşŭ, părintele feciórelĭ, bucuria junilor împeţiţĭ, bucuria óspilor adunaţĭ aci Românĭ; să ducĕ bucuria şi voea bună peste hotarŭ, la părinţiĭ şi fraţi lor de acolo.

Jocurile şi danţul începuseră la ceĭ junĭ, şi óspi şi visitatori munţilor se adunaseră să privéscĕ aceste petreceriĭ şi bucuriĭ a le popululuĭ. Junele Ionel şi Maria sta mereŭ unul lângă altul suriḑênd şi privindu-se cu căutăturĭ amoróse. Feciórele îngrupate dinaintea mamelor lor, cu buchete de florĭ în mânĭ şi pe capŭ, staŭ vorbind între dênsele cu timiditate şi pudoare când eraŭ privite de ceĭ bĕtrânĭ şi de junĭ. Copilaşiĭ curaţĭ la chipŭ, cu periĭ încêrlionţaţĭ şi inocenţĭ ca Angeliĭ, alergaŭ pe érbă cu mânile întinse după fluturĭ cu aripile d'aurite. Băieţiĭ păstorilor aduceaŭ coşuleţe cu fructe care crescŭ p'între stâncĭ şi daŭ uă odóre deliciósă, care le înfăţişaŭ mamelor şi surorilor lor, dė ḑiua reuniuneĭ aci.

Prin urmare vînătoriĭ, boiăriĭ, damele şi tótă societatea din Muşătoiul priveaŭ aceste serbătorĭ şi petreceriĭ coprinşĭ de mirare, vĕḑênd atât de fericiţĭ pe locuitorĭ danţând şi închinând cu ploscile în mânĭ. Pĕnă şi acel bătrânŭ călughĕrŭ ce venise în ast munte şi fusese ospitaliat la stâna de la estremitatea din drépta, de Rosalia Ungureanca, eşi mulţiămind de pâinea şi merindele care i le pusese dinainte-ĭ; mulţiămind în numele luĭ Cristŭ, şi căutând a se re-

www.digibuc.ro

pausa şedênd pe un trunchiu de copaciŭ, de unde el putea privi mulţimea aduniată şi răpită pe braţele bucurieĭ.

Acest monachŭ putea să atragĕ atenţiune locuitorilor prin espresiunea fisionomieĭ sale, dar eĭ toţĭ eraŭ preocupaţi.

Pompierul se afla tot înlăuntru la stâna unde era ascultat la cele ce el narase pĕnă aci, şi vre uă câţi-va bĕtrânĭ nu se deslipeaŭ de lângă dênsul; eĭ îl ţineaŭ dar înlăuntru în stână...

— Veḑĭ tată, ḑise unul dintre locuitorĭ, după câte amŭ petrecut în curgere de atâţĭ anĭ, cum îţĭ daĭ cu părerea de starea lucrurilor, cum mergŭ trebile astă-ḑĭ?..

— Dragi meĭ, binele stă în mâna luĭ Dumneḑeŭ, şi voinţa luĭ este pentru bine, când omul nădăjduesce şi lucréḑĕ întru dênsa... Orĭ şi cât după câte cercărĭ le avurămŭ, după câte le-am suferit noĭ Româniĭ şi întreagă ţeara, nimenĭ nu tăgăduesce că sórele viitoruluĭ strălucesce pentru noĭ din sînul luĭ Dumneḑeŭ, şi cată ca să aşteptămŭ binele ce 'l dorimŭ... Ĕnsă Dumneḑeŭ voesce ca noĭ să fimŭ uniţĭ, să fimŭ toţĭ de una ş'aceeaşĭ credinţă pentru bine; să dămŭ braţul şi să fimŭ cu toţiĭ tarĭ pentru iubita nóstră patrie; — să ajutămŭ cu toţiĭ pentru luminarea poporuluĭ, ca să se facĕ dintrênsul ceea ce lumea civilisată şi luminată numesce progresŭ...

www.digibuc.ro

XVIII

Scene curióse petrecute pe Muşătoiul

Amŭ fi terminat opul nostru aci. — Dar ca să încheiămŭ cu ceea ce am începutŭ, continuăm cu solemnitatea şi serbătorirea rustică din Muşătoiul, de ocasiunea maritagiuluĭ fiiceĭ veteranuluĭ cu junele român Transilvăneanŭ, avênd în scopŭ de a da lectoruluĭ uă idee despre aplecările uneĭ părţi a membrilor societăţiĭ nóstre, privind ca într'uă dagherotipie minoritatea societăţiĭ visitatorilor din acest munte, ca să putemŭ judeca despre aceea care o vedemŭ pretutindenĭ la noĭ...

Eată ce se petrecea maĭ la uă parte, de către ómeniĭ cari sunt numiţĭ că trăescŭ de modă, în faça locuitorilor ţereanĭ cari se găsiaŭ precum îĭ descriseràmŭ.

Vînătoriĭ făcuseră focŭ în marginea bărculuĭ. Maĭ multe dame şi bărbaţĭ se prăjiaŭ cu spatele pe lângă flacără.

Jos pe uă scórţă aşternută, se aflaŭ treĭ patru indivíḍĭ şeḍênd cu piciórele încrucişate, cu câte uă grămăḍie de aurŭ dinnainte-le, şi la miḍlocul covoruluĭ ţinênd câte-va părechĭ de cărţĭ, unele usitate. Eĭ se aflaŭ aşa de preocupaţĭ de jocŭ, şi maĭ ales de

www.digibuc.ro

jocul stosuluĭ, încât păreaŭ a nu da nicĭ uă importanţă la cele ce se petreceaŭ dinaintea stânelor.

Sunt nisce ómenĭ a cărora reputaţie e cam îndoelnică, cam echivocă despre felul şi mĭdlócele vieţiĭ cum şi le procură. Acestia sunt un fel de cavalerĭ în felul dumnealor; îĭ află cine-va în tot locul; îĭ găsescĭ amestecaţĭ în tóte şi făcênd paradă cu pospŏitura D-lor; trecŭ şi de diplomaţĭ, şi une orĭ pretind de a pune ţeara la cale...

Precum vedeţĭ! şi aridicêndu-vĕ ochiĭ cât de sus între clase o să vedeţĭ multe d'al de astea, şi puteţĭ judeca în ce stare ne aflămŭ cu progresul. Aicĭ nu voimŭ a înţelege numaĭ stosariĭ de cărţĭ!... Sînt stosarĭ de maĭ multe feluri la noĭ!.. Dar să urmămŭ înainte fie cu orĭ-cine veţĭ socoti...

Unul dintre jucătorĭ brunŭ, burtosŭ, şi prea original de a face pe ceĭ-lalţĭ tot d'auna a rîde, striga cu tonul sĕŭ ilaricŭ: — Magnatul perde!.. Magnatul perde! — D'aea e magnat, ḑiseră cei-lalţĭ, ca să dea la alţiĭ!...

Damele auḑind acésta, se grăbiră a scoborî panta cósteĭ venind în linie de zigzacŭ, ca să nu oboséscă prea tare, şi apropiindu-se de arătaţiĭ jucătorĭ întrebară cu multă curiositate: cine câştigă, şi cât perde Magnatul?

Magnatul, ast-fel numit, era un june ce moştenise de la părinţi seĭ uă avere însemnată, şi pe care se credea de sigurŭ că o va perde în curênd...

Eĭ sunt maĭ mulţĭ fraţĭ, şi dintre care unul cel maĭ micŭ, a perdut asemenea în jocul cărţilor, la Mechadia într'un birtŭ, uă mie cincĭ sute de galbenĭ.

Arghiriţa, dintre damele ce venise lângă focŭ, voia prea mult să trécĕ că e de spiritŭ şi numaĭ puţin de uă Aspasie în frumuseţe şi în graţiĭ. Ea dar începuse a'şĭ essersa spiritul în socotéla celuĭ care perdea la jocŭ.

www.digibuc.ro

Iulia, pe care o mai numirămŭ: uă junĕ vĕduvă, fiica unuĭ proprietarŭ renumit de lîngă gura Motruluĭ, și care șĭ împrumutase acest nume provisoriŭ, numaĭ din pasiunea ce o avea cu lectura romanțelor, sciea într'un chipŭ admirabile a trage cu ochiul unuia din juniĭ cari juca jos, numit Iorgu.

Iorgu, cu uă talie elegantă, fisionomia regulată, pĕrul capuluĭ castaniŭ și tot-d'auna înbuclat, căutătura dulce și nu lipsit de óre-care rutină, de a face pe uă femeie a se orbi ș'a fi subjugată de dênsul, surîse Iulieĭ cu acel aerŭ fermecătorŭ, încât juna femeie îșĭ schimbă faça și 'șĭ lăsă ochiĭ în jos, ca cum s'ar fi temut de ea însă-șĭ, a nu fi trădată, prin emoțiunea ce o simți în întru-ĭ.

Dumnedeŭ scie daca și el simți tot uă aceiașĭ emoțiune precum tînĕra vĕduvă! El îĭ rĕspunse surîdênd și cu căutătură afirmativă de ochĭ, ca cum ar' fi voit a o reasigura.

Toți rĕspunseră:—Iorgu câștigă! afară numaĭ de Magnatul cel ce sta tăcut și gônditorŭ, dar care spuma de turbare...

Se făcuse vîlvă că acesta, jucând tótă nóptea și în acea ḑi pĕnă la tóca popilor, a perdut douĕ sute de galbenĭ, și prin urmare a doua ḑi căuta să plece din Mușătoiul fiind-că nu 'ĭ maĭ remăsese un banŭ de cheltuială.

Proprietarul de pe Gilort, cel ce ținea óre-care tonŭ de uă autoritate, ca unul ce avea casa luĭ aci; ca cel d'âmtêĭ care a întrodus obiceiul d'a fi véra munțiĭ populați de visitatorĭ; bărbat cu óre-care însemnă-

*

www.digibuc.ro

tate prin un nume notabile alŭ familieĭ sale, tată de copiĭ şcl., s'a indignat prea mult aflând că se urméḑă nisce ast-fel de despuieriĭ care desmoralişéḑă poporul, prin essemplu cel rĕŭ, în muntele sĕŭ favorit, unde petrece el în tóte verile şi multe familiĭ îşĭ caută sănătatea cea ruinată de aerul cel contagiosŭ al oraşelor...

Maĭ ales ascultând cine-va şi sciind cu ce greutăţĭ s'a fost luptat ţeara, sciind ce datoriĭ are fie ce cetăţén, de a da essemple bune pentru salutul şi moralitatea publică, ajunge a fi, ca şi acela, un neamicŭ ne'mpăcat în contra celor desmoralisatoriĭ...

Afară de asta unde este la noĭ acea emulaţiune sacră pentru progresŭ la culture, sciinţe, asociaţiune, comerciu, industrie ect. Cine încurageaḑă literile, artele şi tot felul de luminĭ când capitalurile care s'ar întrebuinţa în asemenea lucruriĭ, se aruncă de particulariĭ şi proprietariĭ Românĭ în jocuriĭ vicióse?...

El dar, proprietarul sus ḑis, îşĭ puse în capŭ să pedepséscĕ nisce ast-fel de urmăriĭ, adică abusul, ḑicênd şi acésta: că ceĭ ce câştigă asemenia banĭ, cu ast-fel de miḑlóce, apoĭ îĭ aruncă neuitându-se şi neţiind nicĭ uă socotélă pe ce; care prin acésta nărăvesce pe speculanţĭ, pe usurieriĭ şi altele, din care provine sărăcie, corumpţiune şi tot felul de miseriĭ desfavorabile naţiuneĭ şi ţereĭ...

Apoĭ ca Românĭ, ómenĭ cu stare, ómenĭ junĭ, să nu facĕ alt ce-va în viaţa dumnealor, de cât a juca pe aurŭ pĕnă şi pe munţĭ, pĕnă şi pe Muşătoiul, locul

www.digibuc.ro

cel de repausŭ, de plăcere, de sănătate, de essersicii şcl.?

Va rĕspunde cine-va că, proprietarul de la Gilort nu era autorisat de nimenĭ de a priveghia moralitatea publică în acel locŭ, şi că fie-care este solidariŭ de faptele sale, pe cât timp legile tolereadă nisce ast-fel de urmărĭ, şi ce ĭ pasă dumnéluĭ că unul a perdut spre a se umple posunarele celor care câstigă?.. aŭ nu sunt persóne onorabile în societate, al cărora merit a fost numaĭ că a sciut să câştige sume enorme din cărţĭ?.. nu găsesce cine-va în tóte casele acest joc ŭ? şi pĕnă şi pe vapórele ce facŭ transportul pe Dunăre câte un Evreŭ jucătorŭ, care este ţinut şi hrănit gratis de căpitanŭ, numaĭ ca să jóce cărţĭ cu pasagerii, şi remâne la agilitatea, la industria sa, d'a câştiga orĭ cât de mult de la contrari sĕĭ?...

Acésta, înţelegeţĭ, se ia ca un produsŭ al civilisaţieĭ, după D-lor!...

Spre rĕspuns, nu ne e cunoscut daca alte motive a făcut pe proprietarul sus ḑis, d'a lua iniţiativa în cele ce se petrecură; dar declaraţia sa fu că tocmaĭ de acésta a fost el indignat.

Am arătat că proprietarul acesta este cam originalŭ şi ĭĭ place a avea óre-care tonŭ pe moşie acasă la el, precum şi pe munte unde earăşĭ are casă.

Ascultaţĭ ce s'a întêmplat.

Proprietarul chiămă la sine pe doĭ dintre Ungureni cari ţineaŭ Muşătoiul în arendă.

Eĭ se presintară cu căciulele în mânĭ dinaintea luĭ; pentru că de şi acestĭ ómenĭ nu prea voescŭ a scie de nimenĭ, de cât numaĭ de sub prefectul local, saŭ póte şi de prefectŭ, când le trântesce la casele

www.digibuc.ro

lor vre uă essecuţie de uă despărţire de dorobanţi cu oficerul lor, care le mătură şi cenuşa din vatră mâncându-le totu, după legile constituţionale, pentru a aduce la îndeplinire vre un ordin al guvernuluĭ, la care eĭ nu arătaseră supunere maĭ nainte; totu-şĭ, fiind că eĭ maĭ de multe orĭ dideseră de câte uă nevoe trecênd cu oile, viind de la baltă, pe moşiile de lângă Gilort, nu le dedea mâna a se presinta alt-fel dinaintea aceluia.

— Ia spuneţi'mĭ, ḍise el către ceĭ doĭ Ungurenĭ, n'am arvunit eŭ, astă primă-véră, când voĭ treceaţĭ despre Dunăre pe moşie la mine, a 'mĭ da cu chirie treĭ camere din casa făcută de reposatul?... .....Cine şade acum întrênsele?

— Uite, cocóne! rĕspunse Ion cel plăviţŭ ca un Rusneacŭ, vĕḍênd că D-tà nu puĭ pe nimenĭ să şéḍĕ în ele, ca să nu stea deşerte, puserămŭ noĭ pe aceĭ treĭ domnĭ cari aŭ venit de uă sĕptĕmână de ḍile.

— Nu sciŭ nimicŭ! adăogă proprietarul cu un tonŭ óre cum fermŭ şi prea mult agitat; mie îmĭ trebuescŭ casele; noĭ avurămŭ vorbă de astă primă-véră pentru ele şi am şi dat arvună; prin urmare voiŭ să mutŭ ómeni meĭ acolo.

Nu termină acesta şi Arghiriţa care avea drepturĭ asupra luĭ: nisce drepturĭ de rudenie, veni a se plânge, precum uă-dată Iunona se plânse Ḍeuluĭ vînturilor, că imperiul seŭ este ultrageat de navigatoriĭ cari plecaseră de la Ilion, nesocotindŭ puterea eĭ în Cartago.

Ast-fel femeia ce fundase un nuoŭ imperiŭ pe

www.digibuc.ro

Muşătoiul, de cochetărie şi graţii, de care cu adevărat nu fusese lipsită maĭ de mult, şi crezând că nimenĭ n'o să 'ĭ dispute tocmaĭ aci aceste drepturĭ; dênsa, care prin jocul eĭ de spiritŭ scia să închidĕ gura femeilor şi bărbaţilor, aicĭ s'a vĕzut înfruntată prin uă purtare şi rĕspunsurĭ de tot grosiere, din partea celor treĭ jucătorĭ de cărţĭ. Ea dar luă într'uă parte pe sus ḑisul proprietarŭ, şi 'ĭ spuse cum acestia aŭ maltratat-o, şi că unul dintre eĭ 'ĭ a fost ḑis vorbele cele maĭ nepoliticóse; ceru negreşit a se face reparaţie injuriilor ce ea a suferit.

Proprietarul resuci négra sa mustaţiă şi posomorî fruntea ascultând-o, dar nu ḑise nimicŭ.

El urmă a se adresa către ceĭ doĭ Ungurenĭ cari se aflaŭ încă afară pe prispa caseĭ, şi adăogă: Atâta vĕ spuiŭ, îmĭ trebue cele treĭ camere!..

— Cum sciĭ să facĭ cocóne!.. fu tot rĕspunsul care îl deterĕ eĭ.

Ḑiua dar variase schimbându-se timpul în câteva rânduri, când sóre, când nuorŭ, care ĕnsă nu împedicase danţul şi jocurile de serbătorirea ţereanilor.

Jucătoriĭ de cărţĭ dar după uă luptă de uă nópte întrégă şi a doua ḑi pên' la amiaḑĭ, vĕḑură pe Magnatul cu desăvêrşire pus la cale, cel ce şi începu să 'şĭ lege geamantanul ca să se scobóre din munţĭ... Le maĭ rĕmăsese ĕnsă un june studentŭ care urmédă cursu de agronomie în Francia, cel ce viind în ţéră de vacanţiă, se afla şi el în Muşătoiul, cu intenţiune d'a face cură; eĭ simţiserĕ şi la acesta că are vre uă câţĭ-va ducaţĭ aurŭ în posunaru-ĭ, şi voiaŭ a'l dichisi

www.digibuc.ro

dupre cum le era obiceiul. — Lăsară pentru după masă lucrarea acésta.

Ceĭ treĭ jucătorĭ, nedespărţiţĭ întocmaĭ ca treĭ craĭ dela rĕsărit, merseră dar obosiţĭ şi flămânḑĭ să şĭ restaure puterile la un prânsŭ gătit din carnea vînatuluĭ adus de vînătorul Cocoşŭ, şi a prinde sânge dintr'un minunat vin de la Drinceni, roşu ca para foculuĭ, şi în urmă a se repausa puţin, pentru ca să pótă, în séra viitóre, din nuoŭ a 'şĭ continua industria.

Pe când dar acestia se regulaŭ cu chipul cel maĭ deliciosŭ, făcênd a preumbla din mână în mână uă năstrapă de cristalŭ de culórea vişineĭ, închinând unul în sănătatea altuia, auḑiră de uă-dată, în camera alăturată, nisce chiote şi sberăturĭ ce resunaŭ ca pe câmpul Bărăganuluĭ.

— Ce este? ce este acolo?.. întrebară câteşĭ treĭ tovarĕşiĭ, sărind în sus de la masă, afară numaĭ de Iorgu cel ce tocmaĭ atuncĭ avusese timpŭ a se gôndi la biata Iulia, care îĭ păruse mult patetică şi amorósă în acea ḑi.

— Blestemaţilor! ce căutaţĭ voĭ aci a ne turbura liniştea?.. ḑiseră eĭ uneĭ grupe de ţiganĭ, vînătorĭ şi argaţĭ cari se aşeḑaseră la focŭ, în camera alăturată de cea unde era ospĕţul, şi sberaŭ cât îĭ lua gura bătênd într'uă tobă, bênd rachiŭ din nisce óle pline şi făcênd tot felul de neorânduelĭ... Cine v'a chiămat aci blestemaţilor!... ce este astă mişelie?.. adăogară ceĭ treĭ inşĭ pré mânioşĭ; periţĭ d'aci, saŭ vĕ spargemŭ capul!!.

Lăpădatul, ast-fel se numia argatul ce ţinea uă

www.digibuc.ro

tobă acăţată la şoldŭ, în care bătea mereŭ cu un reteveiŭ de bradŭ pĕnă o sparse, şi într'uă mână ţiind uă ólă cu rachiŭ, dând ochiĭ peste capŭ; fiind busatŭ, negru, nepremenit, cu pĕrul sburlitŭ lăţosŭ, îndestul de trenţărosŭ la vestmînte şi fórte îngroḑitorŭ la vedere, care semăna ca urme remase încă de când cu sclavagiul; el scóse din noŭ chiotĕrĭ împreună cu Dan cel cu cisme roşiĭ cu tuslucĭ, şi cu Niţă băiatul care era armat de uă măciucă cât tóte ḑilele în mânile luĭ; şi nicĭ că se uitaŭ eĭ la aceĭ domnişorĭ, cari se turburaseră aşa de mult şi se lăudaŭ că o să 'ĭ dea afară, şi le va sparge capul.

Lumea alergă din tóte părţile; comedia luă nisce proporţiĭ de îngrijit; uniĭ din visitatori munteluĭ rîdeaŭ, alţiĭ începuseră a remânea pe gânduri. În munte nu este poliţie, nu găsescĭ îndată pe judecătorul de instrucţ'e...

Maltratările şi injuriile făcute celor treĭ indiviḑĭ, din partea celor beţĭ, merseră fórte departe.

Lăutarul şi chefuiitoriĭ trecură şi în camera de ospĕţŭ a celor treĭ. Cine ar' fi cutezat să 'ĭ dea afară? — Intrară d'aci şi în a treia cameră; — masa a fost rĕsturnată şi vinul vărsat pe josŭ... Ceĭ cărora li se juca comedia, nu şĭ găsiaŭ loc fugind în camerile din estremitatea opusă, dar ş'acolo fuseră urmăriţĭ. Lăpădatul sbera ca un turbat; Dan era mort de bĕtŭ făcênd escesurĭ ce nu se spune; Niţă nu lăsa ciomagul din mână.

Proprietarul de la Gilort, în timpul acesta, sta nemişcat ca uă stâncă pe pragul caseĭ, şi îşĭ resucia mustaţa, declarând că are uă sută de focurĭ la puşca

www.digibuc.ro

sa cea prusiană cu două ţevĭ, şi că cine va pofti să îndrăsniască a 'ĭ bate slugile, va avea a face cu dênsul.

Ceĭ treĭ jucătorĭ de stosŭ, rĕmâind nemâncaţĭ şi pĕnă în buse plinĭ cu veninŭ, căutară a 'şĭ părăsi locuinţa într'un chipŭ fórte tristŭ, pentru că în tot Muşătoiul nu se maĭ găsiaŭ case neocupate.

Biet Bălăşica, uă damă cu suflet bun, i se făcuse milă de dênşi şi 'ĭ învită să se repause un minut în casa eĭ, pĕnă va trece vijelia, şi chiar le oferi şi masă.

Iorgul ênsă, preocupat maĭ mult de patetica Iulia şi de ruşinea ce o a fost păţit, uită că este chiămat în casa uneĭ persóne de bună condiţiune, şi merse cum se găsia, adică numaĭ în vestă şi cu cămaşa, care acésta a nemulţiămit prea mult pe sus ḑisa.

Buna cuviinţă, ḑise dómna în sine, nu trebue uitată orĭ unde, şi orĭ şi când. Ea depărtă din acea cameră pe institutórea fiiceĭ sale ce o avea cu sine, şi pe fiica sa în etate ca de 16 anĭ.

Acel dintre jucătorĭ, despre care vorbirămŭ: ócheşŭ, şi care provoca tot-d'auna rîsul spectatorilòr, devenise un tigru.

Se pretindea că el avea uă forţă de Ercule, şi că daca nu ş'a rĕsbunat asupra proprietaruluĭ Gilortean, de afrontul ce a suferit, a fost óre-care consideraţiunĭ: că avusese şi el încurcătură cu uă proprietate a sa, nu departe de aceluĭ de maĭ sus.

Trăsnea şi fulgera, ĕnsă în inima sa, şi nu putea să

www.digibuc.ro

În adevĕrŭ focurile începură a ploa din revolverŭ care merseră în vîntŭ fără a lovi pe nimenĭ; dar Ungurenii nicĭ una nicĭ alta şi răsturnaseră la pămêntŭ pe adversaru lor care îl ţinéŭ ghemuit sub genuchĭ. Săriră dar şi ceĭ din pregiurŭ, de a domoli furia acestora şi a scóte din mânile lor pe cel căḑut. Ciomegile ĕnsă începuseră a lovi unele în altele; p'aci era să se întêmple să fie câte-va mânĭ frânte, şi câte-va capete sparte, şi lucru ar' fi ajuns fórte departe daca, ca uă minune, nu se arăta un omŭ în miḑlocul lor cel ce prin cuvîntarea sa şi aerul seŭ imposant, cu un vestmîntŭ modestŭ, dar cu vorbe şi cu essemple sănătóse, n'ar fi adus pacea şi înţelegerea între aprinşiĭ adversarĭ de aci.

Ciomegele atuncĭ se lăsaseră în josŭ din mânile Ungurenilor, dar înjuriile nu încetaseră, care era să aprinḑă din nuoŭ lupta, adică să maĭ facĕ uă serbătóre.

Cŏcĭ din micĭ lucrurĭ se potŭ ivi întêmplărĭ marĭ!..

Cel al treilea care a suferit şi maĭ mult batjocura şi insulta argaţilor beţĭ, căuta să înşeleḑe un calŭ spre a merge ca să aducĕ pe sub prefectŭ şi pe primarul de Novacĭ, ca să constate delictul la faça loculuĭ, ĕnsă uă ploie cu torente îl împedică în acea ḑi.

Eată ce le vorbi omul a cărŭia espresiune, şi 'n acéstă împregiurare, avu puterea uraganuluĭ pentru dênşiĭ; şi braţul sĕŭ, tare ca uă stâncă de pétră,

www.digibuc.ro

putu a 'ĭ despărți și a 'ĭ face să arunce ciomegile din mâni:

„Pace Românĭ! nu vĕ sfâșiațĭ! nu vĕ ucideți între voĭ pentru nimicurĭ!.. Omul se arméḑă în contra féreĭ, în contra călcătoruluĭ străin în țéră; pentru căminul fiilor ș'al părinților seĭ!.. Pace fraților! Pace iubiți Românĭ!..“

Și acest omŭ vestmîntat într'uă modestă rasă de preutŭ, capul sĕŭ învĕlit cu uă căciulă de mónăstire țesută, piciórele sale încălțate într'uă încălțăminte ordinară, dar călcătura luĭ era înfiptă ca a soldatuluĭ în câmpul de bătălie, ochiul sĕŭ agerŭ c'al unuĭ Apostolŭ; fruntea sa vestejită și făcênd multe crețurĭ, era âncŏ redicată și senină, deprinsă a despreți mórtea; dar sufletul sĕŭ tĕnĕrŭ âncŏ, deprins a vedea pe Dumneḑeŭ în fapte virtóse și în dreptate; acest omŭ a fost ascultat.

Dintre toți, jucătoriĭ aŭ remas rușinați, și eĭ aŭ plecat maĭ âmtîĭ din munte!..

Și acest omŭ care făcuse a înjuga mânia și resbunarea în inimile celor cari se sfădeaŭ, cel ce fu îmbrățișat cu cordialitate, priimit, aclamat, chiămat și ascultat în tóte consiliile păstorilor, fu părintele Marieĭ, și care, precât timpŭ se petrecuse afară numaĭ bucurie și serbătórea păstorilor, nu eșise din stână.

D'aci bărbatul revoluțiuneĭ din 848, se uită împregiurŭ să véḑĕ pe visitatorĭ și populul care 'l cunoscea.

Ochiul sĕŭ ĕnsă, ca al acuileĭ din stâncele Parenguluĭ, veḑu de departe pe străinul călughĕrŭ cel os-

www.digibuc.ro

pětat la una din stâne... Merse la el să 'l întrebe cum se numesce, unde îĭ este închinată metania şi în ce locŭ călĕtoresce.

— Mĕ numescŭ Ambrosie, rĕspunde monachul fratelui şi sichastrului de la Lainicĭ, care se apropiase de dênsul cu multă politeţe să 'ĭ vorbéscĕ; mĕ găsescŭ aşeḑat la schitul Cheia în munţĭ.

Constantin auḑind aceste câte-va vorbe din gura monachului străin, rĕmâne uimit şi par'că nu da încredere auḑului şi vedereĭ sale...

— Nu cum-va, cinstite părinte! îmĭ eştĭ cunoscut? pare-mi-se după vorbă că...

— Se póte, respunse monachul, sunt ĕnsă cinci-spreḑece anĭ de când am înbrăţişat acéstă viaţă, de când am şi trecut la credinţa Cristianilor.

— Pentru numele luĭ Dumneḑeŭ! nu mĕ înşel?.. ce fericită întêmplare, bătrânule prietene, să te maĭ revĕḑŭ?..

— Iisus Christu, a voit acésta, ca maĭ 'nainte d'a mĕ sfêrşi din viaţă, să îmbrăţişeḑŭ eară pe băiatu al meŭ care 'l-am ţinut în braţele mele când era pruncŭ. Ce cauţĭ aicĭ? ce facĭ?... Te vĕḑŭ, eştĭ ca şi mine?..

— Oh! Ḑumneḑeule! esclamă cestă-laltŭ, tu aĭ însoţit pe mama mea pĕnă la mormêntŭ şi te aĭ scoborît în al Soreĭ, în minutul când era să tragĕ pământul peste dênsa!.. Bine te maĭ revĕḑŭ bunule tată! Te îmbrăţişeḑŭ din tótă inima! Te îmbrăţişeḑŭ!..

Eĭ se îmbrăţişară cu căldură ca doĭ amicĭ bĕtrânĭ.

Monachul îĭ vorbi cu ochiĭ plinĭ de lscrime:

— De şi cu numele mĕ arătam de uă altă cre-

www.digibuc.ro

dință, dar inima mea a fost tot-d'auna de Crestian. Cristŭ să fie lăudat!.. Prieteni meĭ ceĭ de aprope eraŭ Crestianĭ și eŭ 'ĭ-am iubit. Fapta lor cea bună, sântul prieteșugŭ și sânțenia recunoscințeĭ a ținut în mine locul unuĭ templu. Eŭ dar m'am închinat bisericeĭ luĭ Cristu, ne maĭ remâind nimenĭ dintre ómeniĭ buni meĭ prietenĭ...

Nu, respunde Constantin, maĭ sunt cine să te iubéscĕ ca pe un tată!.. aștéptă!..

Și Constantin înbrățișând pe bătrânul monachŭ, transportat de bucurie, alergă iute să chiăme pe Ionel și pe Maria și pe toțĭ locuitoriĭ pĕnă la copilŭ de care atuncĭ resuna munțiĭ, a'ĭ aduce dinaintea astui străin pe care întêmplarea, saŭ drumul sĕŭ într'adins, îl făcuse să ajungĕ pênă aici.

Eĭ cunosceaŭ, juniĭ și bĕtrâniĭ, din narațiunea pompieruluĭ, pe Alĭ, acuma Creștinŭ.

FINE.

www.digibuc.ro

TABLA DE MATERIĬ.

Capitul		Pagina.
I.	Plaiul şi comuna Novaciĭ	5
II.	Muntele Muşătoiul	12
III.	Maria	26
IV.	Patria reclamă concursul notru.	38
V.	Petrecerea publiculuĭ sub Cotrŏceni . . .	58
VI.	Vodă Bibescu şi Ministru Vilara	76
VII.	Proclamarea Constituţiuneĭ în România .	94
VIII.	Jurămêntul de la 16 şi reacţia de la 19 Iunie.	112
IX.	Arestaţĭ şi unul şi altul, ceĭ doĭ capĭ aĭ armateĭ	129
X.	Deivos promite că chiar căd̦ênd Guvernul, el nu va abate stindardul revoluţiuneĭ la Comisia de Negru	140
XI.	Căimăcămia ţine numaĭ 24 de ore, şi cade .	159
VII.	Armata turcă intră pe la Giurgiu. — Soleiman Paşa şi Locotenenţa Domnéscă. — Banchetul. — Fuad şi Duhamel	183
XIII.	Turciĭ la porţile Bucurescilor, nu ţin niciă relaţiune cu Guvernul Locotenenţeĭ	200
XIV.	Lupta pompierilor în Délul-Spiri . . .	218
XV.	Sórtea familieĭ militaruluĭ Român . . .	233
XVI.	Desfacerea lagŏruluĭ din Câmpu luĭ-Traian	254
XVII.	Ceea ce lumea luminată numesce progresŭ	277
XVIII.	Scene curióse petrecute pe Muşătoiul. .	289

www.digibuc.ro